

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Qvaestio Prima. De conuenientia Incarnationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](#)

TERTIA PARS
SUMMAE THEOLOGIAE
ANGELICI DOCTORIS
S. THOMÆ AQUINATIS,

Cum Commentarijs, & Controuerbijs

ADM. R. P. F. IO. PAVLI NAZA-
RII CREMONENSIS,

ORDINIS PRAEDICATORVM, SACRAE THEOLOGIAE MAGISTRI,
ex Provincia Vtriusque Lombardie.

TOMVS QVARTVS.

PROLOGVS.

VIA Saluator noster
Dominus Iesus Christus teste Angelo populum suum saluum faciens à peccatis eorum. viam virtutis nobis in seipso demonstrauit: per quam ad beatitudinem immortalis vitæ resurgendo peruenire possimus: necesse est, vt ad consummationem totius Theologici negotii, post considerationem ultimi finis humanæ vitæ, & virtutum, ac vitiorum, de ipso omnium Saluatore, ac beneficijs eius humano generi præstitis, nostra consideratio subsequatur.

Circa quam primò considerandum occurrit de ipso Saluatore. Secundò de Sacramentis eius: quibus salutem consequimur. Tertiò de fine immortalis vitæ: ad quam per ipsum resurgendo peruenimus.

Circa primum duplex consideratio occurrit. Prima est de ipso Incarnationis mysterio: secundū quod Deus pro nostra salute factus est homo. Secunda de his, quæ per ipsum Saluatorem nostrum, id est, Deum Incarnatum sunt acta, & passa.

QVAESTIO PRIMA.

De conuenientia Incarnationis.

Circa primum tria consideranda occurunt: Primi quidem de conuenientia incarnationis Christi. Secundi de modo uniois Verbi incarnati. Tertiò de his, quæ consequuntur ad hanc unionem:

Circa primum queruntur sex.

Primo, Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari?

Secundo, Vtrum fuerit necessarium ad reparacionem generis Humani?

Tertio, Vtrum si non fuisset peccatum seu homo peccator, Deus Incarnatus fuisset?

Naz. in 3. part. D. Thm. tom. 4.

A Quartò, Vtrum principalius sit Incarnatus ad tollendum originale peccatum, quam actualē?

Quintò, Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari à principio mundi?

Sexto, Vtrum eius incarnationis differri debuerit usq; in finem mundi?

Ratio ordinis huius questionis, & articulorum eius.

B PARTIS huius postremæ summe Theologicæ Doctoris Angelici, diuinæque voluntatis interpres S. THOMAE AQUINATIS Theologorum omnium facile Principis subiectum est Iesus Christus generis humani Redemptor: eius autem, quasi partes quædam sunt (vt in sequenti Controuersia declarabitur) non solum potentiae superiores, & inferiores, habitus, & virtutes eas perficientes; sed etiam operationes, sive actiones & passiones, vt Nativitas in utero, & ex utero, eius manifestatio per Angelos & Stellam, Circumcisio, Baptismus, Conuersatio cum hominibus, tam iustis, quam peccatoribus, Tentatio, Prædicatio, Miracula, Passio, Mors, Descensus ad Inferos, Resurrectio, Ascensus in celum, Iudicaria potestas, Sacramenta gratiam veluti instrumenta continentia, ex Christi Domini institutione ab eius humanitate & passionē vim conferendæ salutis trahentia; & demum perpetua felixq; vita per Christum electis omnibus communicanda.

D NOMEN autem Christi personam unam dituini Verbi significat in duabus naturis, diuina scientia & humana, subsistentem, quæ propiè verētac propriè sit Deus & Homo. Cum autem Incarnati Verbi persona sit ab æterno cum Patre & Spiritu sancto subsistens in una tribus communis Diuina natura, sola Verbi persona per assumptionem humanitatis, in tempore facta fuit in assumpta natura subsistens.

E De hac assumptione igitur primo differit S. D. quæ unio quædam est in fieri, quam ex illo Iohann. dicto, Verbum caro factum est, Incarnationem Sancti Patres, & Theologi congruè nuncuparunt: eius proprius terminus est Deum esse Hominem, sive Christus Deus & Homo. Deinde de ijs, quas diximus esse veluti proprietates, ac passiones agit eodem ordine, quo quasi naturaliter sunt dispositæ.

A IN

Divisopri IN HAC igitur prima Quæstione sex articulos ma quæ continentem conuenientiam querit Incarnationis, ac primò de conuenientia disputat absolute. Secundò in ordine ad finem. Tertiò respectu circumstantiæ temporis: Primum, videlicet absolute conuenientia primo examinatur art. Secundum autem, scilicet conuenientia in ordine ad finem duplē habet difficultatem: alteram de fine in sacris litteris reuelato; ac proinde nobis magis noto, qui est humani generis reparatio; de qua secundū agit articulus, & alteram de fine minime reuelato sed ratione satis consono, qui est humanæ naturæ ac totius universi cumulata perfectio; de qua, sicut & de comparatione vtriusque iam dicti finis tertio disputatur articulo, quo simul etiam discutitur prioris finis sufficientia & adæquatio. Quā stabiliter reliquoque pro constanti Verbi Diuini Incarnationem ad solam humani generis à ruina peccati reparationem fuisse necessariam sive conuenientem; cum duplex sit in homine peccatum, scilicet Originale quod omnibus est commune, & Actuale quod non omnibus inest; statim alia sece offert articulo proximè sequenti quæstio disputanda; nūm scilicet principalius Incarnatio Verbi facta fuerit ad tollendum peccatum Originale, quā A Etuale? Postremò de conuenientia differit respectu circumstantiæ temporis in duobus ultimis huius questionis articulis, quarens in quinto, An conueniens fuerit Deum Incarnari à principio Mundi? in sexto vero, Num differri debuerit Incarnatio usque ad finem Mundi?

PRIMA CONTROVERSIA.

An verbi diuini Incarnatio, sive Christus ad ali quam Theologica considerationis partem pertineat, & eius obiectum? &c.

Sententia Doctorū. **A**LEXANDER ALENSIS in tercia parte summa Theologica, membro 1. & 2. docet Incarnationis mysterium neque per Theologiam, neque per inditam Christi scientiam attingi posse; sed tantum per aliam superioris ordinis scientiam, quam ipse vocat scientiam vnonis, & addit eam post Christi Incarnationem fuisse beatis Angelis infusam.

SVAREZ in prefatione commentariorum, §. Interrogabit, tria dicit. Primum est, de singularibus necessarijs scientiam esse, qualis Deus ipse est; Christum autem considerari in hac scientia diuina sub reuelatione diuina, sub qua necessitas quædam, & infallibilis rerum conexio & veritas reperitur; & ideo mirum non esse quod de ipso propria scientia instituatur. Secundum est: quamquam Christus individuum quoddam sit: ratione tamen Incarnationis, que in ipso est, ex se vniuersalem esse & habere (vt ita dicam) naturam suam, & communem essentiam, causasque & effectus, & proprietates illam consequentes, ex quibus aptissima materia efficitur, in qua scientia verfari possit. Tertium est, in hac materia res quædam alias esse, quæ ad historiam potius, quam ad scientiam pertinere videntur: vt sunt ea, quæ ad vitam Christi Domini, mortem, resurrectionem & alia huiusmodi mysteria contemplanda referuntur; de quibus in Theologia sermo habendus est, tūm proper earum summam nobilitatem; tūm etiam, vt eius, quæ in nobis est, fidei conuenientem rationem tradant.

SCOVTVS in quarto sent. dist. 10. q. 1. & RADA in sua octava Controversia secunda partis docent, Angelos omnes lumine suo naturali posse cognoscere mysteria gratiæ iam à Deo facta; ac proinde Mysterium Incarnationis, quod est maximum omnium mysteriorum gratiæ. Ex quo sequitur, non esse necessarium Angelis lumen Diuinæ reuelationis Theologicum ad Incarnationem siue vniōnem hypotheticam Verbi cum humana natura cognoscendum.

CAETANVS in expositione tituli affirmat Iesum Christum, id est, Deum Incarnatum esse proprium huius postremæ partis scientię Theologica subiectum: quæ sequitur magister PORRENTA dicit huius partis subiectum esse Deum Incarnatum, id est, Christum cum suis actionibus, passionibus & circumstantijs; siue Deum Incarnatum Sacraenta instituentem, & ad immortalitatem homines resuscitantem. Eadem Caetani sententiam sequitur VALENTIA, puncto secundo, & VASQUEZ in priori sua distinctione circa textum & ALVAREZIE, magis quam verbis in expositione articuli dicens afferendum esse cum Caetano Verbi Incarnationem esse subiectum huius libri.

Incarnationis mysterium ab homine, & ab Angeli cognosci non lumine naturali, neque per scientiam nostram Theologiam subalternatam, sed lumine supernaturali Theologico, nec esse necessarium lumen, aut habitum altioris ordinis. & Deum etiam per scientiam practicam non naturalem, sed supernaturalem illud cognoscere.

DVæ sunt huius Controversia partes: altera quærit an sub Theologica scientia lumine cognosci valeat Incarnationis mysterium, vel ad eius notitiam necesse sit altioris ordinis lumen à Deo statutum. Quærit etiam an Incarnatio Verbi Diuini, seu Verbum Incarnatum, aut Christus sit alius, ac præsertim huius postrema partis Theologica subiectum?

Ad evidenter igitur primæ partis: supponenda sunt primo ea, quæ latè diximus de cognitione mysteriorum gratiæ in 1. p. q. 57. art. 5. Controu. i.

Secundum sciendum est, Incarnationis Mysterium duplē posse considerari: Vno modo, quatenus est miraculum: Alio modo, quatenus est communicatio Dei ad creaturas; utroque modo res omnes creatas, & creabiles sua dignitate transcendit. Nam quatenus miraculum est, cæterorum omnium etiam à Deo factibilium Primo vero miraculorum maximum est, vt affirmant Aug. miracul. libr. 17. de Civit. Dei, cap. 17. Leo Papa in serm. 8. de Nativitate Christi. Damascenus lib. 3. de fide cap. 1. S. Tho. super Ioann. cap. 2. leit. 3. & super Epistolam ad Hebreos, 6. 2. leit. 3. in fine. & in tertio sent. dist. 3. qu. 7. art. 2. & in 4. dist. 11. q. 1. art. 3. q. 3. & in 4. contra gent. cap. 27. & de potentia, q. 6. art. 2. ad 4 cuius verba sunt: Incarnatio Verbi est miraculum miraculorum, vt Sancti dicunt; quia est maius omnibus miraculis, & ad istud miraculum omnia alia ordinantur; & propter hoc nos solum est inducens ad alia credendum, sed etiam alia miracula inducunt ad hoc, quod ipsum creditur. Dictum hoc explicat S.D. in 4. sent. loco notato, vbi ait transubstantiationem, & creationem ex parte eius, quod transmutatur, esse difficiliorem & maioris virtutis ostensiuam, quam quæcumque alia mutatio: sed ex parte eius, ad quod est mutatio, longe difficiliorem & alijs

alijs omnibus mutationibus excellentiorē est esse mutationem, quae est in unione humanae naturae ad Diuinam personam; *Vnde (inquit) est miraculum omnium miraculorum.* Quia loquendi forma significat Incarnationis mysterium absolutè loquendo opus esse excellentioris virtutis, & esse maximum omnium miraculorum. In diff. verò 8. quest. 2. artic. 3. ad tertium comparans Christi conceptionem cum transubstantiatione panis in eius corpus, distinguunt dicens: *Si in Conceptione uno includatur, quæ simul cum ipsa facta est, maior difficultas fuit in Conceptione, quam in transubstantiatione; quia illa uno est terminata ad esse diuinam personam: hac autem transubstantiatione ad corpus Christi; quia panis non concurritur, nisi in corpus Christi.* Si autem conceptionis opus includat tantum conversionem sanguinem purissimorum Virginis in corpus Christi, sic maior est difficultas in hac conversione, quam in Conceptione, &c.

**Secundò ut
communi-
cajō Dei ad
mūstrās.** Quatenus etiam Incarnatio communicatio quadam est, cæteras omnes excellit creatas emanationes, & opera Dei. Et de creatione quidem, cuius terminus est rerum ordo naturalis, nulla potest esse dubitatio; quia totus ordo supernaturalis, sub quo mysterium comprehenditur Incarnationis, dignior est toto ordine naturali, sub quo res omnes ad mundi naturalem integritatem pertinentes continentur. Comparatione verò cæterarum supernaturalium communicationum Incarnationem esse nobiliorem, probari facile potest singulas enumerando: Tres enim sunt, *Prima per gratiam*, per quam Deus non solum dicitur esse in creatura rationali; sed etiam habitare in ea sicut in Templo suo, ut ait S. D. i. p. q. 43. artic. 3. Secunda communicatio spiritualis est per gloriam, in qua Deus per essentiam suam, vt speciem intelligibilem vnitur intellectui Beatorum. Tertia est per sacrosanctum Eucharistie Sacramentum, per quod realiter, non solum Christi corpus & sanguis nobis communicatur, sed etiam Diuinitas ipsa illis hypostaticè copulata. Has autem communicationes Incarnationis Mysterium sua nobilitate transcendit. *Primo:* quia nulla ceterarum communicationum fit cum vnione substantiali Diuinæ Personæ cum tota natura nostra ex anima & corpore constituta, aut cum anima vel cum intellectu & voluntate: sed earum uno est accidentalis; cùm communicatio per Incarnationem fiat cum vnione hypostatica esse substantiali; In prima namque vnitur nobis Deus, vt obiectum cognitum & amatum, & vt secundum essentiam suam in nobis existens longe nobiliori modo, quam communiter existat per essentiam in Creaturis, vt in allegato artic. 3. declaravimus. In secunda verò Beatorum intellectui copulatur, vt forma in esse intelligibili. In tercia autem datur quidem nobis Deus secundum esse reale (secundariò tamen,) vt author est gratiæ: Sed hi omnes vniuersi modi sunt accidentales. Est igitur Incarnatio rerum omnium creaturarum, & creabilium nobilissima.

Resolutio Ex His sequitur Deum, vt auctor est nā quoq; locū lute, Mysterium hoc intellectu suo, quamquam istam Dei infinito secundum perfectionem in tali ordine, non differentie attingere. Ad cuius evidentiā considerandum est, Dei prædicta tribus in Deo personis communia duplicitis esse differentia seu rationis: *Quædam enim nullum dicunt seu connotant*

A respectum ad creaturas, vt bonitas, vita, immaterialitas, immutabilitas, & æternitas, & hæc singula vnius rationis sunt, nec distinguuntur in naturalia & supernaturalia; ita vt, v.g. sit duplex in Deo bonitas, & duplex vita, &c. altera naturalis, & altera supernaturalis; sed omnis in Deo ratio bonitatis, vita, ad rationem & perfectiōnem Dei pertinent naturalem, qua in suo esse constituitur simpliciter infinito. *Quædam alia* sunt diuina prædicta, qua relationem connotant ad creaturas, vt potentia, scientia, prouidentia, prima causa finalis, exemplaris, & efficiens &c. & singula hæc necessariò distinguenda secundum rationem sunt in naturalia & supernaturalia; non quidem respectu Dei aut perfectionum eius, sed in ordine ad creaturas, in quibus effectus causant eis supernaturales. Singula namque duplices ordinis terminos producibles seu obiecta respiciunt, scilicet naturalis & supernaturalis: exempli gratia, potentia Dei quædam efficit ad ordinem natura pertinentia, vt patet in creatione rerum, & conseruatione, & concusso ad earum opera naturalia: quædam verò facit supra totum ordinem, & facultatem naturæ; vt cùm per Moysen rot miracula facta sunt in AEgypto, & in deferto: & tempore Iosue, Deo principaliter imperante stetit Sol in medio Celi: Et temporibus Heliæ, & Elisei suscitati sunt mortui, & raptus Helias in Cœlum, & alia innumera, quæ passim narrantur in sacris litteris vtriusque Testamenti: Et ideo cùm peritoribus Theologis distinguenda est in Deo duplex potentia, scilicet naturalis & supernaturalis; & similiter scientia practica, prouidentia, causa finalis, efficiens & exemplaris, & cæt. adeò vt quæ Deus operatur in rebus secundum potentiam naturalem, & vt causa naturalis, intelligatur non operari secundum potentiam supernaturalem, & vt causa supernaturalis, & è conuerso. Quamuis enim Deus in infinita sui ratione, & quidditate contineat non solum essentiam cum omnibus perfectiōnibus absolute, sed etiam quatuor relations, & tres hypostases, quæ Deo conuenient, vt est subsistentia supernaturalis; non est tamen creaturarum causa finalis, exemplaris, & efficiens sub ea ratione formalis, qua relations habet oppositas, & tres personas relationibus constitutas, & earum oppositione distinctas; quia relationibus vt sic nulla ratio conuenit agendi, vel quocumque modo causandi. Cum igitur Incarnatio Verbi diuini sit miraculum omnium miraculorum, atque adeò ad rerum ordinem pertineat supernaturalem, & locum teneat in eo supremum, non potest à Deo cognosci per scientiam practicam naturalem, sed per supernaturalem, qua scilicet cognoscit, & causat ea, quæ sunt ordinis supernaturalis; quod faciliter evidenter demonstratione probatur. Nam Deus, vt author naturæ res creates sua scientia practica cognoscit, quantum in ipsis Dei potentia naturali continentur: at Incarnatio Verbi diuini non continetur in potentia Dei naturali; sed tantum supernaturali; ergo: *Maior patet ex prima par. quest. 14. art. 5. & quest. 17. art. 8.* Quibus in locis vide (si placet) ea, quæ post Caietanum, & alios expositores scripsimus pro declaratione doctrinæ D. Thom. & confutatione sententiae Scotti. *Minor verò probatur;* Prob. re-
sol.

Quoniam Incarnatio ad ordinem pertinet supernaturalium; cum sit miraculorum omnium maximum; igitur non continetur in potentia Dei naturali, sed in supernaturali. Itaque Deus, qui res oes creates in seipso cognoscit ut in causa, mysterii Incarnationis intuetur in seipso, non per scientiam practicam naturalem, sed per scientiam practicam supernaturalem, qua scilicet res supernaturales causat, & in se ipso cognoscit, ut in causa supernaturali. Ut enim in allegato artic. 5. post Caetanum ostendimus, intelligere est id, quod primum fundat actuam virtutem omnis intellectualis causæ, quatenus intellectualis causa est; igitur, si Deus est causa supernaturalis respectu quorundam effectuum, erit etiam in Leo respectu corum scientia practica supernaturalis, quamvis respectu Dei nulla sit in eo scientia supernaturalis; quia nullus est ordo rerum aut perfectionum Deo superior.

Quamvis autem, ut antea diximus, mysterium Incarnationis sit miraculum omnium miraculorum: atque ideo precipuum habeat locum inter opera Dei supernaturalia; adeo, ut specialem constituat ordinem, vniuersus scilicet hypotheticæ superiorum, & diuersum ab ordine ceterorum entium supernaturalium, puta gratia, & gloria; non tamen necesse est specialem scientiam vniuersi nuncupatam, aut lumen altioris ordinis, quam sit Theologicum; quo cetera supernaturalia cognoscimus, à Deo nobis infundi; aut ex principijs à Deo reuelatis acquiri: quod hic affirmit expressè S. D. & in prima parte, quæst. 1. artic. 7. ubi ait; in scientia Theologie tractari de Christo in ordine ad Deum: & optimâ ratione probatur: Quoniam vni & eidem habitui, sive scientia Theologie Deum assignamus ut obiectum, & creaturas ut ad Deum ordinatas; & eadem visio beata Deum, prout in se ipso est, contemplatur, & res creates, & fideli nostræ mysteria ut in ipso representata; ergo etiam iudicium habitus singuli sufficient ad cognoscendam Verbi diuini Incarnationem nobis à Deo reuelatam. Antecedens quo ad primam partem patet ex prima part. quæst. 1. artic. 3. 4. & 7. Quo ad secundam vero patet ex eodem artic. 7. & 2. 2. quæst. 1. artic. 1. quo ad tertiam vero partem assuritur a D. Thom. in eodem libr. quæst. 12. artic. 8. 9. & 10. Consequens vero probatur; quia mysterium Incarnationis non est altius Deo, nec inferius creaturis, sed quasi medium inter Deum & creaturas, de utroque extremo participant, & ex utroque compositum; ex natura scilicet humana, & persona diuina; igitur sub eodem lumine & eadem scientia, vel habitu cognoscitur, quo cognoscuntur extrema, nempe Deus & Creatura. Et confirmatur primo, quoniam, ut ait S. D. prima par. quæst. 1. artic. 3. Vnitas specifica potentiae, & habitus consideranda est secundum rationem formalem obiecti; et ratio formalis obiecti Theologie est diuina revelatio mediata, sub qua cognoscitur non solum Deus & Creatura; sed etiam Incarnationis Verbi & Christus Dominus, prout est principium omnium mysteriorum humanæ salutis; ergo ad mysterium Incarnationis cognoscendum non est necessarius altior habitus.

Resol. 2.
quæd sci-
entiam no-
stram.

Prob.

Conf. 1.

Corollarium
resolutione
secundam
inclusum.

A vt ostendimus post Caetanum, & alios in prima par. quæst. 2. de ratione scientie subalternitæ est, vt eius principia sint in seipsis incidentia, sed evidentiam habent in scientia superiori; at principia, quæ sunt articuli fidei ad humanitatem, & Incarnationem Christi pertinentes non habent evidentiam in nostra Theologia; ergo scientia de Incarnatione non subalternatur nostræ Theologiae.

Secundo confirmatur; quia obiectum scientie subalternata addit ad obiectum subalternantis differentiam extraneam, & accidentalem: at Incarnationem Christus, de quo agitur in hoc statu non addit differentiam extraneam & accidentaliter dictam de Deo. Probatur minor; quoniam, ut ait S. D. infra quæst. 16. art. 1. Hac propositio, Deus est homo, non est, neque in materia remotâ, neque in materia contingenti, sed in materia naturali, & predicitur homo de Deo, non per accidens, sed per se, sicut species de sua hypostasi, non quidem ratione forme significat aper hoc nomen Deus, sed ratione suppositi, quod est hypostasis humanae nature.

Iam vero de secunda parte propositæ Controversia quarens; Num Incarnatio Verbi sit aliquis Theologica scientia partis subiectum? breuiter agendum est.

Scindum est igitur scientiam præsertim infam vel à Deo reuelatam posse, non solum ad vniuersalia; sed etiam ad multa singulare secundum eorum individuales conditions extendi. Cuius dicti ratio colligitur ex differentia inter scientiam infusam vel à Deo reuelatam, & scientias naturales, id est, virtute naturali luminis intellectualis acquisitas: nam quilibet scientia naturalis ex quidditate sui obiecti, veluti principio pum esse veritatum omnium ad ipsum pertinentium conclusiones deducit necessarias, in quibus scilicet subiectum ratione suæ quidditatis infallibilem habet connexionem, & causalitatem cum prædicato; hæc vero tantum illæ sunt, in quibus passio, seu proprietas aliqua naturalis dicitur de subiecto: hæc enim necessario sequitur ex intima natura sibi dimissa; actiones vero singulares, & contingentes nul'ain habent in subiecto necessariam, & infallibilem causalitatem; & ideo propositiones, in quibus actiones singulares, & contingentes de subiecto prædicantur, nulla possunt necessaria seu legitima & vera consequentia deduci ex quidditate subiecti. Scientia vero indita Christi, & nostra Theologia, non solum ex rerum quidditatibus & ex principijs vniuersalibus, sed ex multis singularebus principijs, quæ sunt articuli fidei, aut etiam determinationes diuinæ voluntatis, quas Beati vident in essentia Dei, conclusiones deducit infallibilem, & necessariam cum his principijs connexionem habentes, quamquam secundum se considerate sint contingentes.

Potest igitur nostra Theologia, quatenus est R. scinditur. Scientia à Deo mediante reuelata, ex principijs singularibus ad Christum, & eius Incarnationem, aut etiam opera a Deo prædicta pertinentibus, singulare coniunctiones, necessariam & infallibilem cum illis principijs connexionem habentes, inferre; exempli gratia, ad Ephesi. 1. ait. Apostolus: *t' probatur.* notum faceret nobis sacramentum voluntatis sua secundum beneplacitum eius, quod propositum in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo, quæ in celo, & quæ in terra sunt in ipso. Ex hoc autem singulari principio per necessariam consequentiam deducitur hæc conclusio singularis, & suæ natura contingens, videlicet; ergo Deus in Christo restaurauit, & actu restauit.

Prob. 2. restaurat ruinas Angelorum assumendo homines ad ordines eorum. Quæ deductio videtur cuidens & necessaria; quia supposita obstatio ne malorum Angelorum, quorum casu ruina facta est in Angelicis Choris, & Hierarchijs, restauratio ruinæ, quam fecit Deus per Christum hominum redemptorem & glorificatorem, non aliter intelligi potest, quam per assumptionem hominum ad ordines Angelorum. Et Hebr. 10. idem Apostolus de Christo sic loquitur: Ideo ingrediens mundum dicit hostiam & oblationem noluisti; corpus autem aptasti mibi, &c. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. Ex quo fidei principio sequitur per euidentem & necessariam consequentiam, Christum in primo sua conceptionis instanti, & in sua passione meruisse. Probatur hæc consequentia; quia tam voluntas patiendi, & offerendi seipsum Deo pro peccatis nostris in satisfactionem, quam ipsa passio fuit in Christo meritoria. His adde articulos omnes ad humanitatem Christi pertinentes esse principia fidei; ac proinde posse ex eis deduci conclusiones, non quidem vniuersales; quoniam ex principio singulari non sequitur veritas vniuersalis; igitur ex eis inferri poterunt tatum veritates singulares ad actiones Christi pertinentes, & nostræ Theologiæ scientiam integrantes. Eadem veritatem, nimirum Theologiæ partem aliquam agere de Christo, vt eius obiecto, docet expressè S. D. hic in prologo, & post eum Caietanus; cuius veritatis rationem assignat idem S. D. in 2. 2. qu. 1.

Prob. 3. artic. 3. ad secundum, dicens: Deum non incarnari secundum se consideratum fuit possibile etiam post tempus Abræ; sed secundum quod cadit sub prascientia diuina, habet quandam necessitatem infallibilitatis; & hoc modo cadit sub fide: vnde prout cadit sub fide, non potest esse falsum. Quia doctrina Caietanus vtitur aduersus Scotum in prima par. qu. 1. art. 3. Vbi sic primum eius diluit argumentum: Incarnatio, & alia huiusmodi secundum se contingencia, vt subsint huic scientie, sunt necessaria; quemadmodum, vt scita à Deo sunt necessaria, vt in quest. 14. patet. Non solum igitur Incarnatio Verbi diuini, sed alia multa singularia, & secundum se contingentia in sacris literis à Deo reuelata nostræ principia sunt Theologiæ, ex quibus verè ac proprio scibilem conclusiones inferuntur: exempli gratia; Mariam Virginem perpperi, principium est fidei, Luc. 1. & Ioseph. 7. nobis à Deo reuelatum. Ex quo necessariò sequitur duo corpora possè diuina virtute se inuicem penetrare, & similiiter cum Luc. 1. pronunciat Angelus, Mariam esse gratia plenam, principium est fidei; ex quo sequitur gratia plenitudinem super omnes creaturas habuisse Mariam; quia per gratiam illam reddebat idonea mater Dei.

Quid intellegatur nomine in carnatione? Secundo considerandum est, hoc loco nomine Incarnationis, & Christi, non solum hypostaticam vniōnem Verbi cum humanitate, aut solum Christum huius vniōnis terminum comprehendendi; sed etiam actiones omnes, & passiones Christi ad humani generis redemptionem, & ipsius Christi gloriam, & exaltationem ordinatas, vt hic scite nota magister Porretta, ita vt obiectum huius Theologiæ partis sit Christus non omnino absolute, aut præcisè; sed quo ad plura tum intrinsecè tum extrinsecè sibi conuenientia; de quibus distinctis questionibus, & articulis in hoc tractatu di-

A sputat sanctus Thomas. Hæc verò sunt Incarnationis conuenientia, modus, &c. gratia, scientia, potentia, defectus assumpti, voluntatis actus, meritum, oratio, sacerdotium, filiation, prædestination, adoratio, respectus ad matrem, & matris ad ipsum cum omnibus matre conuenientibus, concepcion, nativitas, prædicatio, passio, mors, resurrection, &c. de quibus ordinatè differit S. D. in hac tercia parte sua summa: ex his enim singulis veluti principijs singularibus & singulariter sumptis, ac fide notis nobis conclusiones deducit ad scientiam nostræ Theologiæ pertinentes; ac proinde falsum est, tam secundum, quam tertium dictum *Contra Suarezij.* Non solum enim Christus, ut individualiter quoddam est; sed etiam Incarnatio, quatenus est huius personæ diuina, scilicet filii cum hac humanitate, in hoc tractatu consideratur; quamvis in tercia quest. ad complementum doctrinæ disputet de vniōne, & assumptione, quasi communiter, & specificè sumpta, quatenus scilicet potest attribui naturæ diuinae, vel personæ, aut vni, vel pluribus, vel etiam omnibus, aut vni magis quam alteri. In quarta verò quest. de eadem agit in ordine ad naturam assumptibilem: num scilicet humana natura sola, vel etiam alia natura fuerit assumptibilis, & an humanitas à singularibus abstracta debuerit afflumi, vel vt est in omnibus singularibus, &c. Quas omnes difficultates ex absoluta, & quali specifica ratione assumptionis, & vniōnis determinat sanctus Thomas.

Conclusiones deductæ & probatae.

PRIMA CONCLVSIQO: Néque homo, neque Angelus virtute, seu lumine sui intellectus naturali, neque Deus, vt author naturæ per scientiam suam prædicatam naturali potest mysterium Incarnationis attingere. Conclusionem hanc, quoad primas duas partes latè probauimus in prima par. qu. 57, art. 5. Controversia 1, quo ad tertiam verò patet ex dictis.

SECUNDA CONCLVSIQO: Ad nostræ Theologie considerationem pertinet Incarnatio Verbi diuini: hæc patet ex dictis, & probatur: quoniam, vt ait Augustinus lib. 14. de Trinitate, cap. 1. *Huic scientia attributur illud tantummodo, quo fides saluberrima gignitur, nutritur, defenditur, roboratur.* Quod intelligendum est quo ad omnia mysteria diuinatus Ecclesiæ à Deo reuelata, vt probat S. D. in prima parte, quest. 1. artic. 8. Ad nostram enim Theologiam pertinet, non solum sua principia, quæ sunt articuli fidei, declarare; sed etiam ea, quæ in fideles aduersus eadem fidei principia producent, argumenta diluere: & quedam etiam fidei mysteria ex alijs, quæ confitentur infideles, argendo probare, & ex singulis fidei principijs conclusiones ad habitum nostræ Theologiæ pertinentes inserre. Certum est autem Incarnationem Verbi diuini, vnum esse ex præcipuis fidei mysterijs nobis à Deo reuelatum: igitur circa illud explicandum, defendendum, & seo modo comprobandum versabitur nostra Theologia: & ex eodem etiam, vt principio Theologicas inferet conclusiones. *Secundum probatur;* quoniam ad Theologiam pertinet agere de Deo, quatenus communicatur creaturis: in Incarnatione verò summo modo possibili se ipsum Deus communicat creaturæ.

TERTIA CONCLUSIO: Ad mysterium Incarnationis cognoscendum non est necessaria scientia altioris ordinis, quam sit nostra Theologia. Hæc patet ex dictis, & sequitur ex præcedenti.

QUARTA CONCLUSIO: Mysterium Incarnationis non cognoscitur à nobis per scientiam aliquam nostræ Theologiae subalternatam. Hæc patet ex dictis.

VLTIMA CONCLUSIO: Christus Dominus, seu Incarnatio in sensu iam explicato subiectum est huius tertie partis proprium, & ad equatum. Ad cuius intelligentiam scito hic sumi Incarnationem cum suo termino totali, scilicet Christo ex utraque natura composito: & ideo secundum hæc in idem reddit afferere Christum, aut Incarnationem esse huius Theologie partis subiectum.

Argumenta, & solutiones.

Cont. conc. obijctur.

CONTRA PRIMAM conclusionem, quo ad primam, & secundam partem militant argumenta, que notauiimus in prima parte, quest. 57. art. 5. contra sextam conclusionem illius Controversie. Contra eandem conclusionem produci potest hoc argumentum: Incarnationem esse possibilem potest naturaliter ab Angelo, & ab homine cognosci; ergo cognitio mysterij Incarnationis non est propria nostræ Theologie. Consequentia eidem est; quoniam eodem lumine est cognoscibilis huius mysterij possibilis, & eius existentia: *Antecedens vero probatur;* quia mysterium hoc esse possibile prouenit ex infinite Diuinæ personæ, propter quam illi conuenit, vt fieri possit in ea concursus diuersarum naturarum secundum subiistentiam, vt ait S. D. infra quest. 3. art. 1. ad secundum, sed hanc infinitatem naturaliter cognoscit Angelus & homo: Scimus enim omnem Dei perfectionem esse simpliciter infinitam: constat autem personalitatem esse perfectionem simpliciter: quoniam, vt ait S. Thom. in prima parte, quest. 29. art. tertio: persona significat, id quod est perfectissimum in tota natura, scilicet subielsen in rationali natura: ergo. Respondetur falsum esse antecedens: Ad cuius probationem dico duplē esse secundum rationem infinitatem diuinæ personalitatis: alteram illi conuenientem, quatenus est qualis forma, qua diuina natura terminatur, & substituit infinite, non solum vt in se est, sed etiam vt principium quod totius ordinis naturalis in rebus à Deo creatis, vel creabilibus: & alteram illi conuenientem, quatenus est principium rerum supernaturalium, & alienam etiam potest terminare naturam. Ex his ad probationem antecedentis dico, primam eius propositionem esse veram de secunda infinite: falsum autem de prima: secundam vero propositionem esse veram de prima; falsum autem de secunda infinite.

Obijctur 2.

Contra eandem conclusionem, quo ad tertiam partem est argumentum: Quia Deus, vt author naturæ comprehendit infinitatem suæ personalitatis; ergo vt author natura cognoscit eam posse terminare alienam naturam; igitur vt author naturæ cognoscit hoc mysterium. Antecedens patet. *Prima consequentia probatur:* quoniam ex infinite suæ personalitatis habet diuina persona, vt possit alienam naturam terminare: *secunda vero;* quia mysterium Incarnationis in hoc consistit, quod est terminare naturam humanam, qua aliena est à

A diuina natura. Respondetur sicut ad præcedens: *Solut.* Nam si sermo sit de secunda infinite falsum est antecedens: si vero de prima admisso antecedente negatur consequentia.

CONTRA SECUNDAM CONCLUSIO- *Contraz.* NEM sunt argumenta, quæ refert, & solvit Medina in prima sua questione introductoria. Contra eandem conclusionem est hoc argumentum:

Scientia nostræ Theologie utilis est ad salutem, vt probat S. D. in prima parte, quest. 1. articul. 1.

at notitia mysterij Incarnationis superuacanea est, & reprehensione digna, vt ait Basilius in sermone de humana Christi generatione, & eius consideratio perniciosa est inducens in variis er-

B roribus, vt affirmat Athanasius in libr. quod unus fit Christus. Respondetur, falsam esse minorem. Ad *Solut.* cuius probationem dico, sanctum Basilium, & *Basil.*

Athanasium loqui de nimis curiosa, & temeraria perscrutatione huius mysterij, que scilicet soli innititur lumini naturali; non autem de investigatione & consideratione, que fit secundum regulas fidei, & Ecclesiæ doctrinam, qualis est ea, quam tradit nostra Theologia.

CONTRA TERTIAM conclusionem tria sunt argumenta. *Primum est ex autoritate Cyrilli, & Agapiti Papæ.* Nam Cyrius lib. 6. in Ioann. cap. 47. in fine dicit, hoc mysterium à nobis cognosci non posse, nisi visione *Cyrillus.*

C beatifica; quia Ioann. 14. scriptum est: In illo die (scilicet Patriæ) vos cognoscitis; quia ego sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis, scilicet ratione Incarnationis. Agapitus autem in Epistola ad Antinosm ait, veritates huius mysterij sola fide posse cognosci in via, sed lumen gloriae, & fides sunt superiora lumine Theologico; ergo, *Agapitus.*

*R*espondetur Cyrilus loqui de cognitione euidenti huius mysterij, quæ non habetur in via; sed expectatur in Patria: Agapitus autem loquitur de ijs, quæ pertinent ad substantiam Incarnationis, quales sunt articuli de humanitate Christi: Hi namque sola fide cognoscuntur. Vel potest eius dictum intelligi de fidei reuelatione, sive sit immediata, qualis est de fidei principijs, sive sit mediata, qualis est de conclusionibus Theologicis; hæc enim ex illa deriuantur.

*S*ecundum argumentum est: Mysterium Incarnationis sive Christus, qui est huius partis obiectum, est altioris ordinis, quam sint res ordinis gratiæ vel gloriæ; ergo lumen, quo attingitur, est altius lumine Theologico, quo spectantia ad ordinem gratiæ cognoscuntur. Antecedens patet, & explicatur hic à Caietano, & alijs.

*C*onsequens vero probatur primò: Quia res ordinis gratiæ ideo nequeunt attungi lumine naturali proportionato rebus ordinis naturalis; quia sunt ordinis superioris, quam sit ordo naturalium; igitur cum Incarnationis sive vno hypothatica & Christus eius terminus sint altioris ordinis, quam sit ordo gratiæ, non poterit cognosci per lumen & habitum nostræ Theologie, quæ est scientia proportionem habens cum ordine gratiæ. Se-

*S*econdo probatur eadem consequentia; quia sicut res se habet ad esse, ita ad cognoscī; ergo res superioris ordinis non potest cognosci, nisi per scientiam superioris ordinis. *Solut.*

E nullam esse consequentiam: Ad cuius probationem negatur etiam consequentia; quia sicut duplex est ordo entium, seu obiectorum intelligibilium; quidam enim est naturalis, & qui-

quidam supernaturalis, ita duplex est ordo intellectuum, formaliter loquendo: alter naturalis; alter supernaturalis. Intellectus naturalis est, cuius lumen & virtus naturalem habet proportionem seu consonantiam cum ente seu obiecto intelligibili ordinis naturalis; quia nimur ipsum attingit secundum totam eius latitudinem; quamvis illud, quo ad omnes eius partes non comprehendat aut quidditatib[us] cognoscat: Intellectus enim noster suo lumine naturali substantias separatas, & Deum attingit, licet nec hunc, nec illas quidditatib[us] cognoscat: intellectus autem supernaturalis est, cuius lumen, & virtus proportionem habet, seu consonantiam cum ente, siue obiecto intelligibili ordinis supernaturalis secundum totam eius latitudinem: sit autem haec proportio in intellectu creato Angelico, vel humano per additum lumen, & auxilium Dei supernaturale: sicut enim lumen intellectus nostri naturale participatio quedam est luminis, & intellectus Dei naturalis, quo scilicet naturalia cognoscit, & operatur iuxta illud Plal. 4. *Signatum est super nos lumen rutilum Domine: ita lumen intellectus nostri supernaturale participatio quedam est intellectus Dei supernaturalis, quo scilicet supernaturalia cognoscit, & causat.* Et quemadmodum Deus tuo intellectu naturali, vt sic, totam entis naturalis latitudinem comprehendit, sic intellectus creatus suo lumine ac virtute a Deo participata ad totam extenditur entis naturalis latitudinem, licet eam quo ad omnes eius partes non comprehendat. Cum igitur Incarnationis mysterium ad ordinem pertineat entis supernaturalis, poterit a nobis per intellectum supernaturali, id est illustratum lumine supernaturali; ac proinde per habitum fidei, & per scientiam nostram Theologiae ex eo deriuatam cognosci, que etiam cognoscitur Deus, vt author supernaturalium, & vt obiectum supernaturalis. *Ad argumentum igitur in forma, negatur consequentia. Ad cuius probationem negatur etiam consequentia; quia non eodem modo comparatur intellectus noster habens scientiam Theologiae cum ordine gratiae, sicut comparatur intellectus noster solum habens lumen naturale cum ordine entis naturalis: Nam hic respicit ens naturale, vt obiectum suum adaequatum: ille vero non respicit ordinem gratiae, vt obiectum suum adaequatum; sed totum ens supernaturalis, quod comprehendit etiam mysterium Incarnationis, &c.*

Et ex his etiam satis fit secunda probationi consequentia: Falsum est enim Incarnationem esse obiectum superioris ordinis, quam sit obiectum scientiae Theologice. Nam, vt diximus, sub eodem ordine, scilicet supernaturali continetur, vt pars quedam est obiecti adaequati scientiae Theologicae. Secundo dico propositionem illam: Sicut res se habet ad esse, ita ad cognoscendam, docet Dionys. in 7. cap. Cœlestis Hierarch. Cuius verba referunt S. D. in dict. quest. 57. art. 5. Hæc tamen, quæ postea didicerunt iam à principio quodammodo in actu primo, seu habitu cognoscabant, eo ferè modo, quo per species naturali cognitioni deseruientes cognoscunt Angeli rerum quidditates, quando voluerint in actu secundo. Singularia vero & eorum conditiones, & circumstantias cognoscere non possunt in actu secundo, nisi postquam fuerint existentia in rerum natura, quæ tamē ab initio cognoverūt in actu primo, vt ostendimus in prima parte, quest. 57. art. 2. Contra 2.

A naturalium. De ordine igitur sic specialiter accepto loquendo non oportet lumen, & cognitionem esse ciuidem ordinis cum ipsa re cognita; quia lumen gloriae, & visio beata, qua Christus videt Deum quidditatib[us], & Incarnationem comprehensiu[m], non est eiusdem ordinis cum Deo clarè viso, qui est ordinis increati, neque cum ipsa Incarnatione, quæ constituit ordinem hypostaticum: & eadem ratione non intelligitur dicta propositio de esse rei cognoscibilis quo ad eius entitatem, & specificam perfectionem, & de cognitione quo ad lumen quoniam Incarnationis, & visio beata comprehenduntur per lumen gloriae & fortissimam etiam per scientiam inditam Christi, & tamen entitatem sunt perfectiores illis. *Ihos itaque legitimos, ac veros sensus habet illa propositio: Primum namque potest intelligi de esse, quod habet res in intellectu ratione speciei; nam, quo fuerit perfectior species, eo res erit magis cognoscibilis ab intellectu. & id est superioribus Angelis perfectiorem de se ipsis habent cognitionem, quam de illis habeant inferiores; quia perfectiori specie, scilicet essentia sua seipso intelligent, quam sint illæ species, quibus ab inferioribus cognoscuntur. Hunc sensum exprimit S. D. in prima parte, quest. 14. art. 6. ad 1. Secundum intelligitur dicta propositio de lumine, sub quo est elicienda cognitione: Necesse est enim lumen esse rei cognitione proportionatum, non quo ad perfectionem entitatem, sed quo ad habitudinem ad illam, vt ad obiectum, vt ait S. D. prima par. qu. 12. artic. 1. ad quartum, s. thom.*

C *Tertium argumentum est: Scientia Theologiae, obiectum 3. quam Angelis habuerunt à principio, fuit euidentis, & illis indita fuit, veluti naturalis proprietas consequens naturam: cognitione vero, quam habuerunt de Christo, neque fuit indita, neque clara; ergo non fuit Theologica. Antecedens quo ad primam partem patet ex ijs, quæ diximus in prima parte, quest. 1. art. 2. de Theologia Angelorum, & quest. 55. art. 2. de speciebus, quibus intelligunt Angelis: Quo ad secundam verò partem est D. Tho. in eodem lib. quest. 57. art. 1. Respondetur ex D. Thom. prima par. q. 57. solut. art. 5. ad primum: falsum esse antecedens, quo ad secundam partem absolutè loquendo: Nam omnes Angelis à principio claram, & inditam habuerunt notitiam Incarnationis in generali, siue quo ad eius substantiam & quidditatem, & de ijs, que ex ea necessariò consequuntur, quorum tamen cognitione non fuit in Angelis discursiva, vt contra Banneium diximus in prima par. q. 1. art. 2. Controv. 3. concl. 4. Quo ad speciales verò conditiones, & circumstantias, quæ cum hoc mysterio non sunt necessariò connexæ, non omnes Angelis à principio de omnibus sunt edicti in actu secundo. Sed quidam etiam superioribus Angelis postea didicerunt, vt ex Isaia cap. 63. docet Dionys. in 7. cap. Cœlestis Hierarch. Cuius verba referunt S. D. in dict. quest. 57. art. 5. Hæc tamen, quæ postea didicerunt iam à principio quodammodo in actu primo, seu habitu cognoscabant, eo ferè modo, quo per species naturali cognitioni deseruientes cognoscunt Angeli rerum quidditates, quando voluerint in actu secundo. Singularia vero & eorum conditiones, & circumstantias cognoscere non possunt in actu secundo, nisi postquam fuerint existentia in rerum natura, quæ tamē ab initio cognoverūt in actu primo, vt ostendimus in prima parte, quest. 57. artic. 2. Controv. 2.*

*Cont. 4.
concl. obji-
citur.*

*August.
cyril.
Dama-
scus.
Solus.*

*Contra vi-
tum concl.
obji.*

Conf.

Sol. tis.

ad conf.

CONTRA QVARTAM conclusionem est hoc argumentum: Illa scientia, cuius obiectum addit differentiam accidentalem ad obiectum alterius, est illi subalternata, vt dicitur in primo Poster. cap. 13. at huius tractatus siue parti obiectum, scilicet Christus addit differentiam accidentalem ad obiectum Theologæ, quod est Deus; ergo. Probatur hac minor; quia Christus ad rationem Deitatis addit humanitatem terminatam per Verbum, vel vñctam oleo Deitatis, vt docent Augustinus in lib. de Dono perseverantie, cap. 24. Cyril in lib. de Incarnatione, cap. 25. Damascenus in lib. de Fide cap. 3. & alij; sed haec sunt accidentaria Deo; ergo. Respondetur maiorem non esse veram, nisi cum triplici conditione. Prima est, vt illa differentia accidentalis predictetur de subiecto, cui additur in materia contingentia. Secunda, vt consideretur sub diuerso lumine. Tertia, vt principia subalternata manifestentur in lumine subalternatis, que hic locum non habent; quia id, quod addit obiectum huius tractatus ad obiectum Theologæ, predicitur de illo per se, & constituit propositionem in materia naturali: Nam haec propositione: Deus est homo, est in materia naturali, & est propositione per se ratione suppositi, vt supra diximus ex D. Tho. Deinde scientia de Christo Deo, & homine conclusiones deducit ex principijs eodem habitu, & lumine fidei creditis, quo nota & credita sunt alia principia nostræ Theologæ; ac proinde scientia de Christo sub eadem ratione formaliter obiecti, vt res est, & vt obiectum, scilicet sub ratione Deitatis, & sub ratione diuinæ reuelationis mediante cognoscit suas conclusiones, sub qua suas considerat nostra Theologia. Est igitur scientia de Christo nostræ Theologæ pars: non autem scientia ab ea diuersa, & illi subalternata.

CONTRA VLTIMAM conclusionem est argumentum iam supra solutum, videlicet: Christus est quoddam singulare contingens, & ens per accidens; ergo per se non pertinet ad scientiam Theologæ. Consequentia probatur: quia scientia est de vniuersalibus, & necessariis, & de entibus per se. Antecedens vero probatur: quia Christus est hic homo potens desicere & mori; & cum duas includat naturas, scilicet diuinam & humanam non potest esse, nisi ens per accidens. Et confirmatur: quia de alijs singularibus in diuina scriptura reuelatis, vt de Abraham, Moyse, & David, non est Theologia, sicut nec de Diluvio, & Arca Noë; quia sunt singularia contingenta. Respondetur falsum esse antecedens, iam enim supra dictum est scientiam esse posse de contingentibus, si cognoscatur per infallibiles causas, quales sunt ordo diuina prouidentia, & omne decretum diuina voluntatis, nec Christus est ens per accidens, sed ens per se, vt ante diximus. Ad confirmationem dico, in diuina scriptura quedam singularia recentri ad instructionem, & utilitatem fidelium; & quedam etiam, ex quibus possunt deduci conclusiones, qualis est Beatissima Virgo Maria cum plenitudine gratiae, & alijs perfectionibus in Euangeli narratis, & Ioannes, vt Christi Praecursor cum officio praedicandi, & baptizandi. Ex his enim veluti fide creditis nostræ Theologæ principijs Sancti Patres, & alij Theologi scholastici multas deducunt conclusiones, quibus vt veritatibus media te reuelatis instruuntur fideles, & vt regulis in actionibus diriguntur. Quodam autem alia referuntur in eadem diuina scriptura singularia,

ex quibus nulla deducuntur conclusiones, & de ijs intelligendum est id, quod ait S. D. in prima par. quest. 1. art. 2. ad secundum. Vbi sic loquitur: Singulare traduntur in sacra doctrina, non quia de eis principaliter tractetur; sed introducuntur tum in exemplum vite siue in scientijs moralibus, tum etiam ad declarandum auctoritatem virorum, per quos ad nos reuelatio diuina processit, super quam fundatur sacra scriptura, siue doctrina. Quod autem de talibus singularibus sermo sit, pater ex argumento illius articuli 2. In eo namque proferuntur distinctè tria tantum singularia, scilicet Abraham, Isaac, & Iacob: Ex quibus non appetat in nostra Theologia deduci conclusiones, nisi forte ratione aliquarum actionum ab ipsis, vel circa ipsos à Deo gestarum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Deum incarnari. Cum enim Deus ab eterno sit ipsa essentia bonitatis, sic o-
ptimum est ipsum esse sicut ab eterno fuit. Sed Deus ab
eterno fuit absque omni carne. Ergo conuenienter
cum est ipsum non esse carni vnitum. Non ergo fuit
conueniens Deum incarnari.

Contra: Qua sunt in infinitum distantia, inconvenienter iunguntur: sicut inconveniens iunctura es-
set, si quis pingueret imaginem, in qua humano capiti
ceruix iungeretur equina. Sed Deus, & caro in infinitum
distant: cum Deus sit simplicissimus, caro au-
tem maximè composta, & præcipue humana. Ergo
inconveniens fuit quod Deus carni vñretur huma-
na.

Praterea: Sic distat corpus à summo spiritu, sicut
malitia à summa bonitate. Sed omnino inconveniens
est, quod Deus qui est summa bonitas, malitiam as-
sumeret. Ergo non fuit conueniens, quod summus spi-
ritus increatus corpus assumeret.

Praterea: Inconveniens est, vt qui excedit magna,
contineatur in minimo, & cui imminet cura magnorum
ad parus se transferat. Sed Deus, qui totius
mundi curam gerit, tota rerum vniuersitas capere non
sufficit; Ergo videtur inconveniens, quod intrat corpus
vagientis infantia lateat, cui parum putatur v-
niuersitas: & tandem à sedibus suis absit ille Rega-
tor, atque ad unum corpusculum totius mundi cu-
ra transferatur: vt Volustianus scribit ad Augusti-
num.

ES contra: illud videtur esse conuenientissimum,
vt per visibilia monstrarentur invisibilis Dei: ad hoc enim
totus mundus est factus: vt patet per illud Apost. Rom.
1. invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta conspicuntur. Sed sicut Damascus dicit in principio tertij lib.
per Incarnationis mysterium monstratur simul bonitas,
& sapientia, & iustitia, & potentia Dei vel vir-
tus. Bonitas quidem, quoniam non despexit propri
placitatem inseparabilem. Iustitia vero: quoniam homi-
ne vicio non alio, quam homine fecit vinci tyrannum,
neque vi eripuit ex morte hominem. Sapientia vero:
quoniam inuenit difficultimi preter decentissimam so-
lutionem. Potentia vero: siue virtus infinita: quia nihil
est maius quam Deum fieri hominem. Ergo conuenies
fuit Deum incarnari.

Respondeo dicendum, quod unicuique rei conueniens
est illud, quod competit fili secundum rationem
propria naturæ: sicut homini conueniens est ratio-
nem, quia 2.

Forma Textus.

ri, quia hoc conuenit sibi inquantum est rationalis secundum naturam suam. Ipsa autem natura Dei est essentia bonitatis: ut patet per Dionysium primo capitulo diuin. nom. Vnde quicquid pertinet ad rationem boni, conueniens est Deo. Pertinet autem ad rationem boni, ut se alij communicet: ut patet per Dionysium quarto capitulo diuin. nom. Vnde ad rationem summi boni pertinet, quod summo modo se creatura conueniet: quod quidem maxime sit per hoc quod naturam creatam sibi coniungit, ut una persona fiat ex tribus, scilicet verbo, anima, & carne, sicut dicit Augustinus in Trinitate. Vnde manifestum est quod conueniens fuit Deum incarnari.

Infrasq. 2. art. 6 ad. Et 3 dist. 1. q. 1. art. 1. Ad primum ergo dicendum, quod Incarnationis Mysterium non est impletum per hoc, quod Deus sit aliquo modo a suo statu immutatus, in quo ab aeterno fuit: sed per hoc, quod novo modo se creaturae vniuit, vel potius eam sibi. Est autem conueniens, ut creatura, que secundum rationem suam mutabilis est, non semper eodem modo se habeat. Et ideo sicut creatura incepit esse cum prius non esset, ita conuenienter, cum prius non esset unita Deo in persona, postmodum ei fuit unita.

Ad secundum dicendum, quod unius Deo in unitate personae, non fuit conueniens carnis humana secundum conditionem sua naturae: quia hoc erat supra dignitatem ipsius; conueniens tamen fuit Deo secundum infinitam excellentiam bonitatis eius, ut sibi eam uniret pro salute humana.

Ad tertium dicendum, quod quelibet alia conditio, secundum quam creatura quacunque differt a creatore, à Dei sapientia est instituta, & ad Dei bonitatem ordinata: Deus enim propter suam bonitatem cum sit inveniens, immobilitas, & incorporeus produxit creaturas mobiles, & corporeas. Et similiter malum penale à Dei iustitia est in introductum propter gloriam Dei: malum vero culpe committitur per recessum ab arte diuina sapientiae, & ab ordine diuinae bonitatis: & ideo Deo conueniens esse potuit assumere naturam creatam, mutabilem, corporam, & penitatem subiectam: non autem fuit ei conueniens assumere malum culpe.

Ad quartum dicendum, quod sicut Augustinus respondet in Epistola ad Volusianos. Non habet hoc christiana doctrina, quod ita sit Deus infusus carni humanae, ut curiam gubernandæ vnuersitatis vel deseruerit, vel amiserit, vel ad illud corporisculum, quod contractum transtulerit: bonum enim est iste sensus, natus nisi corporeo valentium cogitare. Deus autem non mole, sed viritate magnus est: unde magnitudo virtutis eius, nullas in angusto sentit angustias. Non est incredibile, si verbum hominis transiens, simul audiatur a multis, & a singulis totum, quod Verbum Dei permanens, simul ibique sit totum. Vnde nullum inconveniens sequitur Deo in carnato.

Sensus quæstionis.

Tres sunt in hoc titulo termini, quorum significatio diligenter est obseruanda. Primum est dictio illa Deum, cuius in hoc loco significatio validè communis est: abstrahit enim ab hoc Deo essentia litera substantia communis Patri, & Filio, & Spiritui sancto, & à qualibet diuino supposito personaliter, & relativè substantia: de hoc enim Deo tribus personis communis, & de singulis, ac simul etiam omnibus personis peculiares in quaestione tertia definitæ superintendunt difficultates. Duo alij termini sunt verbum illud incarnari, & nomen illud conueniens; quorum significations explicitant accurate Caetanus, Valentia, & Vasquez super hoc art.

Caiet.
Valentia
Vasquez.

CONCLUSIO est: Conueniens fuit Deum incarnari. Probatur duplicitate: Primo in argumento ad oppositum: Illud videtur esse conuenientissimum, ut per visibilia monstrarentur inuisibilia Dei; at per Incarnationis mysterium monstrantur inuisibilia Dei; ergo. Maior probatur, quia totus mundus ad hoc est factus, ut patet ex Apostolo Rom. 1. dicente: Invisibilia Dei per ea, que facta sunt intellectu conficiuntur. Minor probatur auctoritate Damasceni dicentis per Incarnationis Mysterium monstrari simul bonitatem, sapientiam, iustitiam, & potentiam, &c.

Secondum probatur in corpore, quia ad rationem summi boni, quod est Deus, pertinet, ut summo modo se communicet; ergo conueniens fuit Deum incarnari. Probatur consequentia; quia sumum bonum, quod est Deus, per hoc summo modo communicatur, quod naturam creatam sic sibi coniungit, ut una persona fiat ex tribus Verbo, anima, & carne, ut ait Augustinus; hoc autem est incarnari. Antecedens autem probatur: Quicquid pertinet ad rationem boni, conueniens est summo bono, quod est Deus (intellige modo suo,) sed pertinet ad rationem boni, ut alij se communicet; ergo ad rationem summi boni, quod est Deus, pertinet, ut summo modo creatura se communicet. Maior probatur. Quia unicuique rei conueniens est illud, quod competit illi secundum rationem propriæ naturæ; at ipsa natura summi boni, quod est Deus, est ipsa essentia bonitatis; ergo quicquid pertinet ad rationem boni, conueniens est summo bono, quod est Deus. Maior huius argumenti probatur exemplo hominis, cui conueniens est ratiocinari; quia hoc conuenit illi, inquantum est rationalis secundum naturam suam. Minor est Dionysij in 1. capitulo de diuin. nominis.

Expositio Textus.

DHIC aduertere PRIMO Vasquez absque Vasquez ratione, & non sine confusione plures syllogismos in textu sibi confingere; cum tamen sit unus, planissimusque discursus, ut patet ex forma supra notata, & ex ea, quam huic adhibet litteræ Caietanus.

SECONDUM obseruandum est D. Thomam cursu præsentis articuli nolle probare mysterium Incarnationis iam esse factum, aut fieri debuisse; sed supposita revelatione dicti Mysterij, rationem adducere probantem illud diuinæ maiestati fuisse conueniens.

TERTIO circa propositionem illam D. Thomas: quicquid pertinet ad rationem boni, conueniens est Deo, nota subtilem Caietani expositionem: Aliud est (inquit) logia de ratione boni, & aliud de ratione talis boni, puta Angelici, Celestis, Humani, nec ad rationem talis boni multa pertinet, que ad rationem boni, ut bonum est, non attinent: latiare namque ad bonitatem pertinet Canis, & ratiocinari ad bonitatem hominis, quorum tamen neutrum ad rationem spectat boni simpliciter: atque ideo neutrum Deo conuenient, sed tantum illud omne, quod ad rationem boni pertinet absolute sumptu, congrue Deo tribuitur, qui est ipsa bonitatis essentia. Eandem expositionem sequitur Medina. Radix cuius est communis illa differentia perfectionum. Quedam enim sunt, quæ in suo proprio, ac formalí conceptu dicunt perfectiōnem cum nulla imperfectione; sicut substantia intel-

intellectus, & sapientia, & he dicuntur perfectio-
nes simpliciter: quādam verō sunt, quā in suo
proprio ac formalī conceptū claudunt imperfe-
ctionem, vt humanitas, risibilitas, & quālibet
rerum creatarum species, & eārum proprietates;
quārum conceptus modum essendi claudunt imper-
fectum, quo res vna distinguitur ab alia, vt
ait S. D. prima par. q. 13. art. 3. ad 1. & ha nunc
cupantur perfectiones in genere, siue secundum
quid. Constat autem ex dictis in prima par. Deo
non conuenire formaliter, nisi perfectiones sim-
pliciter. Cum itaque bonum, vt bonum est, in
sui ratione formalī dicat perfectionem absque
vila imperfectione: tale verō bonum multipli-
cem in sui ratione claudat imperfectionem; con-
sequens est, principium illud: *Quicquid pertinet
ad rationem boni, conueniens est Deo, de ratione
boni, vt bonum est, siue absolutè sum-
pti accipiendo esse;* non autem, prout eti-
am extenditur ad tale bonum, quatenus tale
est.

Vasquez
obj. 10.

Solutio.

Caiet.

Explicitur
senus illius
propositio
nū: Pertin-
et ad rati-
onem boni,
vt se alijs
comunicet.

*Sed expositionem hanc, vt minimè necessariam,
& alienam à sensu D. Thom. reiicit Vasquez. Nō
enim (inquit) colligit S. Thom. quicquid est bonum,
Deo conuenire; sed quicquid pertinet ad rationem bo-
nitatis, hoc est, quicquid consentaneum est bonitati.
Deo conuenire, qui est summa bonitas: ridere autem,
& similia non pertinent ad rationem bonitatis; sed
sunt quedam entia participantia bonitatem, & sunt
bona aliqui rei contenientia secundum naturam pecu-
liarem ipsius. Hæc Vasquez. Verū hæc censura
ex minus attenta textus inspectione procedit;
quamvis enim non afferat S. D. Quicquid est bo-
num, Deo conuenire; non tamen ait: Quicquid
pertinet ad rationem bonitatis, vt fingit Vas-
quez, sed: *Quicquid pertinet ad rationem boni, esse
Deo conueniens.* Constat autem singulas rerum
species, puta hominem, Leonem, Canem, &c.
esse quādam bona, & ad rationem bonitatis eorū
pertinere naturales eorum proprietates & differentias. vt patet ex prima parte, quest.
5. art. 1. ad primum; quā tamen ad rationem bo-
ni absolutè sumpti minimè pertinent. Poteſt i-
gitur in illo principio: *Quicquid pertinet ad ra-
tionem boni, est Deo conueniens*, duplicitate accipi
ratio boni: *Vno modo pro ratione boni,*
quatenus bonum secundum totam suam la-
titudinem ad omne boni genus, speciem,
& modum est extensum: & hoc modo non
sumitur hic à D. Thom. ratio boni: fal-
sum enim est illud principium; quia multa
pertinent ad rationem specialium bonorum,
quā Deo non conueniunt, vt esse discursuum,
esse risibile, esse latrabile, &c. *Alio modo sumi*
potest ratio boni, quatenus bonum haud exten-
ditur ad hanc, aut ad illam boni naturam creatam;
sed absolutè consideratur, & in hoc sensu veri-
sum est dictum principium, vt ostendimus.
Debuit itaque Caiet. vt bonus expositor prae-
missa dubitatione, multiplicem terminorum
sensus declarare.*

QVARTO, pro intelligentia illius minoris
propositionis videlicet: *Pertinet ad rationem boni,*
vt se alijs communicet, notandē sunt, & breuiter
explicanda quinque distinctiones. **Prima distinc-**
tiō est: communicare se alijs duplicitate potest ad
rationem boni pertinere: *Vno modo*, vt existens de-
citus intrinseca ratione: *Alio modo*, vt eius natura
conueniens: & in utroque sensu bene potest in-
telligi communicationem pertinere ad ratio-
nem boni, vt ex statim dicendis eluce-
ret.

A Secunda distincō: Boni communicatio dupli-
citer sumi potest, scilicet in actu, & in aptitudi-
ne: secundum actum dicitur bonum se commu-
nicare: secundum aptitudinem autem dicitur es-
se communicatum. **Priori modo** sumpta com-
municatio non pertinet ad rationem boni, vt in
eius propria, & intima ratione clausa, alioquin
in Deo non fuisset ab æterno ratio bonitatis,
cum ad extra se non communicaverit ab æterno;
sed in tempore: nullam igitur bono se commu-
nicanti perfectionem addit necessariò actualis
boni communicatio, sed illi tantum, cui
fit communicatio: *Vt enim ait S. D. in i. cont.
gent. cap. 93. Finis ultimus, propter quem Deus vult om-
nia, nullo modo dependet ab ijs, que sunt ad finem, nec
quantum ad esse, nec quantum ad perfectionem ali-
quam: & idē non vult alicui suam bonitatem commu-
nicare, ad hoc, vt sibi exinde aliquid accrescat; sed quia
ipsum communicare est sibi conueniens, sicut fonte bo-
nitatis. Dare autem, non propter aliquod communi-
dum ex datione expectatum, sed propter ipsum bonita-
tem, & convenientiam dationis est actus liberalitatis,
vt patet per Philosoph. in 4. Ethic. Deus igitur est maxi-
mè liberalis, & vt Avicenna dicit, ipse solus liberalis
propriè dici potest: *Nam omne aliud agens prater ip-
sum ex sua ratione aliquod bonum appetit, vel acqui-
rit, quod est finis intentus.* Hæc ibi Sanctus Thomas.
Non est igitur actualis communicatio ad inti-
mam boni rationem pertinens, sed eius tantum
natura consentanea, vt loco supra notato declarat
S. D. Posteriori verō modo accepta communicatio
ad ipsam boni rationem, siue naturam intimè
pertinet: ratio enim communicatiui est ratio
perfectiui, vt patet ex ijs, qua latè diximus in
prima parte, quest. 5. art. 1. Controu. vniac: ac proinde
bonum esse ad alterum communicatiuum i-
dem est, quod esse alterius perfectiuum. Cum i-
gitur ratio boni sit ratio perfectiui (hanc enim vt
propriam addit bonum super ens, vt ostendimus
in allegata Controversia) consequens est, ra-
tionem communicatiui sicut & perfectiui ad
intimam & essentiale boni rationem perti-
nere.*

Tertia distincō: Duplex est boni communi-
catio: *Altera intentionalis;* & hanc bonum exer-
cit, quatenus causam mouet agentem ad sui ap-
petitum secundum finalem causalitatem; sic en-
im bonum dicitur esse sui diffusuum, vt ait S.
D. prima par. q. 5. ar. 4. ad secundum, & de Verit.
quest. 21. ar. 1. Altera est boni communicatio realis,
qua duplex est; quadam enim est proflus extrin-
seca, quam scilicet agit bonum media operatio-
ne cause agentis ab eo mota ad aliquid agenti si-
mili producendum, vt ait S. D. in primo cont. gēt.
cap. 37. ratione 4. Cuius verba sunt: *Ratio boni est
ex hoc, quod est appetibile, quod est finis, quae etiam
mouet agentem ad agendum, propter quod dicitur bo-
num esse diffusum sui esse;* hæc autem diffusio Deo
competit: ostensum est enim supra, quod Deus est alijs
causa effendi, si ut per se ens necesse esse. Hæc S. Th.
Quæ verba exponens Ferrarensis ait, boni co-
municationem per utramque fieri causalitatem,
scilicet finalē, & efficientem, & Deum causam
esse bonitatis in genere causa efficientis; quia
est primū agens, à nullo dependens, & in ge-
nere causa finalis; quia est ultimus finis: cuius
gratia omnia sunt, & sunt; & ideo S. Thomam
in utraque causa, scilicet efficiente, & finali, ex
ratione boni probasse propositionem illam: Co-
municatio esse, & bonitatis ex bonitate procedit, vt os-
tenderet illam in utraque causalitate veram:
Cum enim omne agens, & aliud sibi simile pro-
ducens, agat propter finem, & Deus, qui est
ipsi

ipsa essentia bonitatis, sit supremum agens & ultimus finis, secundum utramque causalitatem, nimirum finalē & efficientem, agendo scilicet propter suam bonitatem ut finem, producit Deus creaturam sibi similem suam illi bonitatem communicando.

Altera est boni communicatio realis, qua vna res seipsum, suamque individuam entitatem alteri communicat, quæ idè non incongruè nominatur *intrinseca*, qua duplex est: *Vna* imperfectionem supponens in communicato, non minus ad eius perfectionem ordinata, quam ad illius cui fit communicatio: & hæc fit tam secundum genus causæ materialis, vt cum materia formam recipiens se ipsum illi communicat, quam secundum genus causæ formalis, vt cum forma materiam actuat, seipsum suamque perfectionem illi communicans, & sui esse in toto resultante complementum acquires. *Altera* communicatio est nullam in communicato supponens imperfectionem, nec ullam eidem afferens perfectionem, sed illi tantum, cui fit eiusdem numero bonitatis communicatio; *quod duplíciter evenit*, *quodam* enim æqualem naturæ, & perfectionis illi, cui fit communicatio, confert dignitatem, vt patet in essentiæ diuinæ communicatione, quam Pater generatione communicat Filio, & Filius vna sibi Patrique communis inspiratione communicat Spiritui sancto: æqualem enim à Patre Filius, & ab utroque Spiritus sanctus, accipit in omni perfectione naturam. *Quodam* alia communicatio est, quæ non eiusdem confert naturæ dignitatem, sed infinita praber hypostasis unitatem: quomodo diuina persona, quæ in vna tantum fuit ab æterno Deitatis natura subsistens, cepit ex tempore diuina misericordia largiente in assumpta humanitate subsistere. Hunc autem esse summum ac perfectissimum communicationis modum inter eos omnes, quibus omnipotenti sua virtute potest se Deus communicare creaturæ, docet Angelicus Doctor in textu, & explicat eleganter, ac eruditè Caietanus, & post eum Medina, Suarez, & alij recentiores.

Quarta distinctio: Communicatio realis, & effectiva duplíciter sumitur: *Vno modo*, prout importat actionem metaphysicæ sumptam, quæ agentis perfectio est, de qua latè differimus *prima parte*, *q. 25. art. 1.* *Alio modo*, prout importat illationem effectus extra ipsum agens: hic sumitur communicatio secundo modo, vt etiam Caietan aduerit; quia de ea sermo est, quatenus effectum habet extra producendum: Quaritur enim hic de Incarnatione, quæ non est actio Dei metaphysicæ sumpta, quæ Deus est, sed est, Deum fieri carnem, siue hominem, cuius terminus est Christus Deus, & Homo, siue Deum esse hominem, quod est esse substantiale in compositione consistens.

Vtima distinctio est: Communicatio duplex est: *Altera naturalis*, vt generatio Leonis ex Leone, & calefactio vel inflammatio ligni ex igne, & illuminatio aeris ex Sole: *Altera est voluntaria*, vt elemosynæ largitio, aut cuiuslibet in alterum beneficij ex electione facta collatio. Ad hunc modum spectant omnes illæ communicationes, quibus Deus, tam ut agens siue principium rerum omnium pertinentium ad ordinem naturallem, quam ut agens effectuum spectantium ad ordinem supernaturalem se multis ac miris modis creaturæ communicavit. Cum igitur ait S. D. ad rationem boni pertinere, ut se alij communicet, si de communicatione secundum aptitudinem sermo sit, hæc ad eius rationem inti-

A mam, id est, ad essentiam pertinet. Si vero de communicatione intelligatur secundum actum, haec ad boni rationem eatenus dicitur pertinere, quatenus eius est naturæ consentanea. Deinde boni communicatio sumitur in ea propositione indistincte, & absque limitatione ad modum aliquem determinatum, ex ijs omnibus, quos supra notauius, nec de ea loquitur S. D. prout actione metaphysica est existens in agente, ut eius perfectione; sed quo ad illationem effectus extra ipsum agens, ut ante diximus cum Caietano. Denique de communicatione sermo est communiter & indistincte, prout abstractus à communicatione per modum naturæ, & per modum voluntatis siue libertatis. Nam quemadmodum bonum, & eius ratio transcendentis est sub vna sua communissima ratione comprehendens, tam bonum secundum esse naturæ, quam bonam voluntatem; ac proinde bonum communiter acceptum sit abstractus, ac indifferens ad utrumque causandi modum, scilicet per modum naturæ & voluntatis, consequens necessariò est ut communicatio, quæ ad boni rationem dicitur pertinere, abstractus ab utroque causandi modo, nimirum per modum naturæ & voluntatis. Cum igitur affirmat S. D. in textu ad rationem boni pertinere, ut se alij communicet, indistincte accipiendum est, ita ut unicuique bono communicatio congruat secundum illum modum; atque idè deducta proposicio, videlicet, *Ad rationem summi boni pertinet, ut summo modo se creature communicet, exponenda est addendo, siue subintelligendo, modo suæ naturæ congruenti, siue fiat communicatio naturaliter, siue liberè, ut admonet eruditè Caietanus, quem alij sequuntur exppositores.*

D Ad cuius ampliorem euidentiam scito, diuinam bonitatem infinitam non minus conuenire personis, quam essentiæ: Cum igitur sit triplex communicationis modus Deo possibilis; *primus* intentionis seu per modum finis; *secundus* per modum efficientis: *tertius* per modum termini personalis naturam creatam terminantis & personantis: omnes hi modi Deo summo bono, & simplicissimo conueniunt, sed non eadem ratione: Nam ratione diuinæ potentiae communicatio Deo conuenit per modum efficientis: ratione vero bonitatis per modum finis: ratione autem personæ per modum termini naturam creatam terminantis, & suam illi subsistentiam tribuentis. Quamquam verum est, omnes hos communicationis modos ex summa Dei bonitate, quæ est ipsa Dei perfectio, veluti ex fonte deriuari. Cum itaque probat S. D. Deo esse conueniens incarnationi; quia ad rationem summi boni pertinet, ut summo modo se communicet creatura, nihil aliud intendit, nisi Deum posse tribus iam dictis modis se communicare, ac proinde conuenientem siue modum communicationis personalis iam factæ per Incarnationem: Cum præferim in hac vna tres omnes iam dictæ communicationes includantur: Deus enim omnipotenti sua virtute naturam humanam propter suam infinitam bonitatem hominibus manifestandam, & communicandam Verbo coniunxit in unitate personæ simpliciter infinitæ, tam in essendo, quam in terminando.

Postremo explicanda est veritas illius *Quis sit se-
propositionis assumptæ in probatione cor se-
fus illius
quentia, vñ. sumnum bonum, quod est Deus, per hoc propositio-
nem modo communicatur, quod naturam creatam
nis: sumu-
sive sibi coniungit, ut una persona fiat ex tribus, Verbo, est Deus
Anima, & Carne: Cuius sensum hic aperit subtili-
per hoc
ter, &*

summo modo communiceatur, &c.

12
ter, & eruditè Caiet. §. In tertia consequentia. Et Medina in responsione ad suum ultimum argumentum, & Suarez in Commentario. Sed opere pretiū erit eam ex diuinis litteris amplius explicare, & illi ex earum auctoritate robur adiungere. Et primo occurrit dictum illud Apostoli ad Ephes. 1. Proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo, qua in Cœlo, & qua in terra sunt in ipso. Quod ideo dictum est: quia non solum omnes rerum gradus, & ordines adunantur in Christo, & ad unitatem Verbi diuini personalem eleuantur; sed etiam quia omnia propter hominem facta sunt, & eō reparato, omnia dicuntur restaurata, vt ait in Commentario S. D. & explicat in 4. sent. dist. 48 q. 1. a. 1. Verbum autem instaurare, idem est, quod recapitulare seu colligere, vt ibi Caiet. aduertit: dicitur igitur Deus in Christo ea, quæ sunt in Cœlo, instaurasse, id est ad Christum collegisse, quatenus omnes Angeli sub Christo capite & Domino sunt collecti, & quatenus eorum ruina per Christum fuere reparatae locando homines in sedibus eorum, qui ceciderunt. Ea verò quæ sunt in Terra dicuntur ad Christum fuisse collecta: primo: quia totum genus humanum sub eius redemptione, iudicio & potestate fuit adunatum, & illi veluti membra suo corpori copulatum. Secundo, quia omnia sub rerum vniuersitate comprehensa sub imperio Christi colliguntur in miraculis, & in reuelatione saeculi post resurrectionem futuri. Quod etiam Luc. 10. Christus significauit, dicens: Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. I. mea subdita potestati per eam examinanda, & restauranda; quia, sicut ait Athanasius à D. Th. relatus in Catena aurea: Quemadmodum per Verbum omnia in principio introducta sunt in esse, ita cum Verbum caro factum est, in ipso omnia restaurantur. per Incarnationis enim Myst. quandam excellentem acquirit vniuersum integratitudinem, quia nimis ordinum omnium possibilium natura, s. gratia, & vnionis hypostaticæ recipit complementum: ex totius vero perfectione ad singulas etiam eius partes perfectio deriuatur: quod etiam diuina scriptura significat, quæ cum Gen. 1. de singulis operibus Dei dixisset videt Deus, quod esset bonum, &c. De omnibus tamen illis operibus simul sumptis dicit in fine cap. Videtque Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Cuius ratio iam dicta est; quia scilicet ex totius vniuersi complemendo, & graduum omnium integritate in singulas etiam partes, & gradus redundat integritas, & ob hanc causam Ioh. 3. dicitur Incarnationem Verbi ex vniuersi dilectione procedere; sic enim ait Deus dilexit mundum, ut filium suum vngenitum daret. Quæ verba Caietanus exponens ait, ex Incarnationis Mysterio vniuersi, non per redundantiam, aut ex consequenti fuisse deriuatum; sed ex directa, & prima intentione Dei mysterium hoc fuisse factum, & ad bonum vniuersi destinatum; & ideo Dominum dixisse: Sic Dens dilexit mundum: non autem, Sic Deus dilexit hominem; quia homo pars est mundi, & bonum partis pars est boni totius. Creatori verò mundi magis debuit assignari dilectio totius quam dilectio partis, & quemadmodum (inquit) Deus creando, singula creat ut partes vniuersi, atque adeo, ut vniuerso congrua, & propter illius bonum, ita instaurando singula facit vniuerso consona, ut intelligamus, ex ordine gratiae nullum vniuerso accidere detrimentum, sed illi perfectionem, & complementum adiungi: Et ideo Iustinus in expositione fidei, & Damascenus lib. 3. cap. 6. Sacramen-

A tum Incarnationis vocant œconomiam, id est dispensationem totius vniuersi. Propterea Mater vltimo præcipit Dominus Apost. dicens: Prædicate euangelium omni creatura: nomine verò omnis creatura intelligitur homo, vt ait Greg. Nom. 29. in Euang. sicut etiam Rom. 8. cum dicitur: omnis creatura ingemiscit & parturit: eodem complexo vocabulo intelligitur homo, vt ait Augustinus in lib. 83. Questionum, q. 67. Ratio verò est: quoniam hominis natura præ ceteris sensibiliū naturis nobilissima rerum omnium, tam corporearum, quam incorporearum continent gradus; & ideo, uno homine ad unitatem Verbi Diuini personalem eleuato; ac per hoc summa perfectione decorato, omnes creature censemur eleuatae, & eadem perfectione decoratae. Vnde propter illam rerum omnium continentiam Sap. 1. dicitur: & hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis: vbi Clofia per ea verbas: & hoc, quod continet omnia, dicit hominem significari; & ob eandem causam ibidem, c. 10. vocatur Adam pater orbis terrarum; quoniam, vt ibi Lyranus exponit, gradus omnes rerum naturales in homine continentur. Et ideo I. Matth. 5. & alibi homines vocantur Mundus; quia scilicet intra sui natura continent vniuersa; assumpta igitur, & eleuata ad unitatem Verbi personalem humanitate, non illa tantum; sed omnes etiam aliae creature summa illi communicari possibilem perfectionem sunt adeptæ. Quare Nissenus lib. de vita Moysi, ait Christum in antiquo tabernaculo fuisse prefiguratum; eo quod typum gereret vniuersi ob graduum rerum omnium continentiam in huminitate.

RESPONSIONES ad argumenta D. Thom. explicat latè Suarez in suo Commentario ad hunc art. &c.

SECUNDA CONTROVERSIA.

De sensu Conclusionis D. Tho. quomodo scilicet intelligendum sit Deo fuisse conueniens incarnari.

D **V**æ sunt expositorum sententie. Prima est cuiusdam recentioris viri doctissimi, qui dicit quatuor. Primum est, Incarnationem Verbi fuisse conuenientem Deo, vt ortam ex principijs & essentia bonitatis diuinæ. Secundum, Incarnationem Verbi non conuenire illi necessario & semper; sed liberè iuxta naturam Dei, & in certa dispositione scilicet quando ipse decreuit. Tertium est hoc, quod est Deum se actu communicare per Incarnationem, saltem virtualiter, magis per se & magis naturaliter illi conuenire, tanquam ortum ex principijs sua essentia & bonitatis, quam potentia ad incarnationem, & communicandum se. Quartum est, quod D. Tho. ait, ad rationem summi boni pertinere, vt se summo modo communiceat creatura per Incarnationem, non loqui de potentia ad se communicandum, sed de actuali communicatione.

Secunda sententia est Suarezij dicentis, si sermo sit de actuali communicatione, posse dici esse de ratione boni se communicare, non vt intrinsecum, sed vt natura consuetaneum & proportionem eius, licet nec necessariò illi conueniat, nec perfectionem addat, sed supponat. Et hoc sensu (inquit) bene concluditur Incarnationis opus esse conueniens Deo secundum rationem bonitatis eius: ac si diceretur conueniens esse homini liberali bona sua cum alijs communica-

Secundus sententia Suarez;

re: & quia haec videtur esse sententia D. Th. Cap. A
i etani, Medinae, & aliorum; ideo supposita Caie-
tani doctrina, & ijs, que ad huius partis declar-
ationem supra notauius in expositione textus; alia
quædam evidenter ad huius veritatis proba-
tionem principia proponeamus.

Resolutio.

SCIENTVM est primò ex D. Tho. & Caiet. 1.2:
q. 10. a. 1. ad 2. dupliciter aliquid esse natura-
le: Vno modo, vt consequens formam; & hoc
semper actu inest, sicut calidum igni: Alter modo,
vt consequens materiam seu potentiam; & hoc
non semper actu inest; sed quandoque secun-
dum potentiam tantum; sicut motus, qui est a-
ctus existentis in potentia, & ea quæ pertinent
ad motum, vel quæ sequuntur motum in rebus
naturalibus. Ignis enim non semper mouetur
suum, sed quando est extra locum suum; & vo-
luntas creata, quæ de potentia ad actum volen-
di reducitur, non semper aliquid vult naturali-
ter, sed quando est in aliqua dispositione deter-
minata. Voluntas autem Dei, quæ est actus pu-
nitus, semper est in actu volendi, non solum natu-
raliter sed etiam libero. Deus enim à eterno se-
ipsum diligit naturaliter, creaturas autem libere.
Quamobrem, vt ibi Caiet. aduertit, & significat
S. Th. differunt ea, qua rei conuenient per se &
naturaliter primo modo, ab ijs quæ per se &
naturaliter conuenient secundo modo; quod in il-
lis perfeitas infert coauitatem absolutè: in his
vero non eam infert absolutè, sed in certa tan-
tum dispositione: ex quo sequitur, vt ibi nota-
Caiet. non solum aptitudinem ad motum, &
operationem inesse subiecto per se, vt grauitas &
risibilitas; sed etiam motum ipsum, & opera-
tionem, sicut descensus & risus. Et ex his etiam
patet D. Th. & Cai. eo in loco non loqui de liberis
actibus, aut effectibus voluntatis; sed de natura-
libus tantum, vt patet ex argumento cui satisfa-
cit ibi S. D. & ex titulo & materia illius artic.
querit enim ibi S. Thom. utrum voluntas ad ali-
quid naturaliter moueat? Quod etiam ratione
probatur: nam ea, quæ naturaliter alicui conue-
niunt, oportet vt illi per se in primo, vel in se-
cundo modo conueniant; que vero per se in-
sunt, necessariò ac semper insunt, eo modo, quo
rerum naturalis exigit dispositio; vt explicat e-
ruditus Caiet. in 1. Post. c. 6. & 9. Cum igitur ait
in hoc art. S. D. ad rationem summi boni pertinere, vt
summo modo se communicet creatura: & hoc maxi-
mè fieri per hoc, quod naturam creatam sic sibi
coniungit, vt una persona fiat ex tribus, scilicet
Verbo, Anima & Carne; atque ideo conueniens
esse Deū incarnari; non ita accipendum est, vt
naturaliter, & per se conueniat summo bono a-
etia se summo modo creatura per Incarnationis
Myst. communicare: sic enim non esset libera,
sed necessaria haec Dei communicatio; nec Dei
consilio, pietati, charitati, misericordiae & libe-
ralitati tribueretur; sed naturali propensioni
bonitatis, & essentiae eius; cuius oppositum fre-
quenter enunciant sacre litteræ, Patres, & Eccle-
sia. Quare primum, & tertium dictum primæ
sententiae satis aperte pugnant cum secundo, & do-
ctrina Philosophi in alleg. 6. c. 1. Post. sunt expressæ
contraria: Si namque fuit conueniens Incarnatio
Verbi, vt orta ex principijs & essentia bonitatis
diuinæ; & Deum actu se per Incarnationem com-
municare, & magis per se, & naturaliter illi con-
uenit, quam potentia ad incarnandum & com-
municandum; sequitur Incarnationem Verbo
necessariò ac semper conuenire, iuxta doctrinam

Naz. in D. Thom. 3. Partem

Arist. in illo cap. Nec video, quomodo sententia illa possit ab eruditō Theologo sustineri: Nam limitatio illa: saltem virtualiter; si propter naturalē potentiam ad communicandum apponitur, totam illam sententiam destruit; quia naturalitatem & perfeitatem transfert ab actu com-
municationis ad ipsam bonitatis naturam, cui per se conuenit esse communicabilem. Si vero dicitur illa Virtualiter idem pollet, quod condi-
tionaliter, ita vt sit sensus tertij dicti Deum se com-
municare per Incarnationem magis per se, &
naturaliter illi conuenit saltem virtualiter, id est,
sub conditione, si videlicet non liberè, sed ne-
cessariò se communicaret, quam illi conueniat
potentia ad communicandum: hoc quidem ve-
rum est, sed nihil affert singulare, nec contra-
rium secundæ sententiae, quam acriter impugnat
hic auctor.

Dicendum est igitur cum D. Tho. in 1. cont. Resolutio.
gen. c. 93. rat. 6. Communicare se ipsum esse Deo
conuenient, vt fonti bonitatis, & tanquam actu
divina liberalitatis; quoniam, vt ait ibi S. D. clara-
re, non propter aliquod commodum ex datio-
ne expectatum, sed propter ipsam bonitatem, &
conuenientiam dationis est actus liberalitatis,
quo sit, vt Deus sit maximè liberalis, & vt ait A-
vicenna, solus ipse sit liberalis, eo quod omne a-
liud agens præter ipsum, ex sua actione aliquod
bonum appetat, vel acquirat, vt finem inten-
C tum.

SIT igitur VNICA CONCLUSIO ex hu- conclusio.
iusque dictis illata: Conveniens Deo fuit incarnari,,
non vt per se, & naturaliter illi conueniens, nec vt or-,,
tum ex principijs bonitatis & essentie Dei, sed vt natu-,,
ra consentaneum & ens propensioni, & vt actus diu-,,
na liberalitatis.

Argumenta, & solutiones.

CONTRA conclus. quoad primam eius par- obiect. 1.
tem argumentatur auctor primæ opinionis.
Magis per se & magis naturaliter conuenit sub-
iecto actu consonus sive naturæ, tanquam ortus
ex principijs sive essentiæ, quam potentia ad il-
lum; ergo Deum actu se communicare per Incar-
nationem saltem virtualiter, magis per se, & ma-
gis naturaliter conuenit illi, tanquam ortum ex
principijs sive essentiæ & bonitatis, quam poten-
tia ad incarnandum & communicandum se. Ante probatur ex doctrina S. Tho. & Cai. in 1. 2. pau-
lo ante relata, quam tamen suo modo interpreta-
tur extendens eam ad actiones omnino liberas;
cum tamen D. Th. & Cai. loquantur de actionib-
us naturalibus, quæ ratione naturales sunt. **R**e-
spondetur nullam esse consequentiam; quia ante-
cedens verum est de actionibus naturalibus:
Consequens autem loquitur de actione omnino
libera, qualis est communicatio per incarnationem.

Solutio.

E Secundò, contra secundam partem nostræ obiect. 2.
Conclusionis argumentatur primò: Quia ratio
D. Tho. est hoc: Id est conueniens alicui, quod
conuenit ei secundum rationem propriæ natu-
ræ, sicut homini conuenit ratiocinari; quia hoc
conuenit illi ex proprijs principijs sive naturæ,
vt est rationalis; sed natura Dei est essentia sum-
ma bonitatis, cui conuenit summo modo com-
municare se alijs; ergo etiam illi conuenit incar-
nari, quod est summo modo communicare se
creaturis; Si autem in mithori huius rationis nor-
loqueretur de conuenienti, quod oritur ex prin-
cipijs boni & essentiæ diuinæ, argueret in qua-
tuor terminis; nam in maiori de conuenienti
loquitur orto ex principijs essentiæ, quomodo

Solut.

conuenit homini ratiocinari; in minori autem A de conuenienti, vt consono naturae & non orto ex principijs essentiæ. *Reffundetur* non recte formari rationem D. Th. quoniam in littera D. Th. non habentur illa verba ex principijs naturæ; sed hæc: *In quantum est rationalis secundum naturam.* Nam, licet actus ratiocinandi supponat naturam rationalem, & aptitudinem ad ratiocinandum, vt primum principium huius accus: non tamen ex ea prouenit naturaliter, aut tanquam ex principio sufficienti, sed media libera voluntatis electione; & ideo formaliter, propriæ & absolute loquendo non conuenit hic actus homini, vt ortus ex principijs naturæ rationalis, sed vt ortus ex rationalibus, & liberis eius potentij ut proximis eius principijs; ex natura vero ut primo principio; ac proinde non conuenit hic actus homini naturaliter & per se, sed liberè tantum, quamvis dici possit esse homini naturalis, prout naturale distinguitur contra supernaturale.

Obiect. 3.

Solut.

Tertiū, contra eandem partem sic argumentatur. D. Thom. *hic in corpore* ait, Incarnationem esse conuenientem Deo; & in *reffponsione ad secundum* ait, illam non esse conuenientem humanitati; quia est supra dignitatem illius. Si autem in *corpore articuli* loqueretur de eo, quod est conueniens solum: quia decet, & consonat naturae, non deberet negare Incarnationem conuenire humaniti, ergo. *Probatur secunda propositio*; quia maximè decet humanitatem assumi a Deo, qua per hoc maximè perficitur, & exornatur, vt docet S. Th. *inf. qu. 4. art. 1.* *Reff. D. Th. in reffponsione* dicere, non fuisse conueniens carni humanae secundum conditionem sive naturæ; quia hoc erat supra dignitatē ipsius; quia nimur, vt ait Cai. non habuit humanitas potentiam naturalem, nec vnde sibi vendicet conuenientiam ad unionem cum Deo personalem. *Ad argumentum* autem dico cum Caietano, & alijs, conuenientiam Incarnationis posse referri ad duo, scilicet ad actum ipsum Incarnationis, & ad potentiam exercendi talem actum; & si quidem conuenientia referatur ad actum, non significat nisi conuenientiam & decentiam; si vero referatur ad potentiam, significat ipsam summi boni rationem, aut naturalem proprietatem ex ea modo nostro intelligendi prouenientem. Si ergo nomen conuenientis, tam in corpore, quam in reffponsione ad secundum argumentum, secundo modo sumatur, nullas vires habet argumentum contra nostram conclusionem, quæ loquitur in primo sensu: Si vero primo modo accipiatur, dico S. Thom. in illa reffponsione loqui de conuenientia actus radicaliter sumpti; ratione scilicet sui primi principij intrinseci, quod est ipsa natura, & negare conuenientiam actus Incarnationis ex parte humanae naturæ, vt fundata in naturali potentia ipsius naturæ; & eam affirmare de diuina persona, vt fundata in propria ratione summa, & infinita bonitatis, quamvis ex ea non sequatur naturaliter actus Incarnationis, sed libere, media scilicet electione libera voluntatis.

RESPONSIONES argumentorum explicant optimè Caiet. & Suarez.

TERTIA CONTROVERSSIA.

An recte pretermiserit S. D. articulum de possibiliitate Incarnationis, & quomodo eam esse possibilem probari posse?

CAETANVS prioris difficultatis author Rationes duas affert rationes dubitandi. Prior est: quia possibile prius est naturaliter, quam corue- dubitandi, & sentie- niens; eò quod sit communius: secundum Philosophi expoñit, in quo dicitur rem contr. rem contr. partem.

B. de conuenientia. Posterior dubitandi ratio est: quia D. Thom. & alij Doct. Magistri sent. interpres, quæsitum illud primo loco propo-

nunt.

Cui dubitationi Caiet. dupl. adhibet solutionem. Altera est: nullam scientiam probare tenia- sum subiectum: huius vero partis subiectum esse Iesum Christum, id est, Deum incarnatum; & ideo non debuisse queri, num possibile fit Deum incarnari, sed veluti certum & constans præsupponi. Altera solutio est, D. Th. vno præfatis articulis discutit dupli dubitationi satisfecisse. Definiendo namque ex naturis extremonrum, scilicet Dei, & humanae naturæ conuenientiam Incarnationis, eam non esse impossibilem declaravit.

Ad argumentum autem sumptum ex ordine scribendi Theologorum, & ipsius auctoris in 3. sent. Respondet Caiet. D. Th. & alios Doct. in q. ad 3. sent. non esse propriæ doctrinæ ordinatores, sed alienæ (scilicet Magistri) exppositores: atque ideo questiones emergentes secundum ordinem distinctionum, & capitum illius operis examinare, Sententiam hanc sequuntur I. Dom. Montagnolius, Didacus, Aluarez, & Vazquez super hot art. dub. 1.

Sed Valentia diff. 1. p. 2. modum hunc dicendi multipliciter reprehendit. Eius autem opinio sententia. duobus potest dictis comprehendendi. Primum est S. Tho. recte, & conuenienter ordini doctrinæ fatis suis facturum, si incepisset à quæst. de possibilitate. Secundum est, si omnino sit necesse D. Th. confitum probare in hac parte, malle se dicere ipsum rationem aliquam eius habuisse, quæ lateat, & quam studiosè inquirere non expedit.

Suarez in suo Comment. duo dicit. Primum est, neutram Caietani solutionem proposita dubitationi satisfacere. Secundum est, ideo D. Tho. illam quæst. omisisse primè, quia ratione demonstrari non potuit possibile esse Deum fieri hominem. Secundò, quia quæstio illa plene ac perspicue nequit expediti, nisi prius explicato vniuerso modo inter Deum, & hominem, quamvis possent hic argumenta dissolvi, quæ contra fidem huius Mysterij obici solent; atque ita ostendit illud non esse, aut non probari impossibile, quod hic efficit S. D. productis, & solutis quatuor argumentis.

AD POSTERIOREM vero difficultatem in inscriptione propositam respondet Valentia præmissa distinctione, duabus conclusionibus. Distinctio est: Duobus modis cognoscere possumus aliquid esse possibile. Primè, si re vndequaque perspecta, nihil esse in ea intelligamus, quod obster, quo minus à Deo fieri possit: & hoc (inquit) est cognoscere possibilitem rei notitia perfecta, & absoluta. Secundò, si re non quidem perfecte cognita, sed quantum potest à nobis intelligi lumine naturali, nihil in ea aparet,

paret, propter quod videatur impossibilis, sed potius considerata ea cognitione, quæ de re haberi potest, videatur possibilis: quod est (inquit) secundum quid, seu sub conditione cognoscere rei possibilitatem, nimirum quantum sit ex parte eorum, quæ de re sciri naturaliter possunt, & nisi forte aliquid nobis ignotum obstat. His præmissis statuit duas conclusiones. *Prima* est: Neque ab hominibus, neque ab Angelis cognosci, aut probari potest possibilitas absolute huius Mysterij evidenter, sed tantum ex facies litteris & rationibus probabilibus. *Secunda conclusio* est: Potest huius mysterij possibilitas evidenter cognosci, & concludi conditionaliter, & imperfecta notitia.

Sed Aluarez in sua p. Diff. ad hunc art. contrarium huic 2. statuit conclusionem, asserens eam esse D. Thom. & omnium Thomistarum. Cui etiam consentiunt Scotus, & Durandus in 3. diff. p. & Suarez in p. sua disput. ad hunc articulum.

Resolutio.

Distinguitur, & explicantur modi, quibus aliqua veritas probari potest, aut defendi. **S**CIENTIUM est primum, magnam esse differentiam inter eam notitiam, quæ ad aliquam veritatem probandam est necessaria, & eam, quæ requiritur, & sufficit ad argumenta diluenda, quæ contra veritatem aliquam proferuntur. Potest enim tribus modis veritas aliqua discursu rationis naturali probari. *Primum* necessarium, & evidenter, siue demonstratiue; vt cum ex rerum omnium creatarum bonitate deducitur in Deo rerum omnium causa perfecta & summa bonitas: & hic probationis modus certam & evidenter postulat cognitionem, non modo principiorum, ex quibus veritas in conclusione deducitur; sed etiam consequentia, qua posterior veritas ex prioribus insertur veritatisbus. *Secondum* probari potest aliqua veritas topico, siue probabilitate tantum argumento, & hic probationis modus, quamvis certitudinem & evidenteriam admittat in antecedente, aut in altera præmissarum; nullam tamen habet consequentia necessitatem & evidenteriam. *Tertium* potest siue necessarium, siue probabilitate veritas aliqua probari tripliciter: primum quo ad eius esse possibile: secundo, quod actualiter eius existentiam: tertio quod eius credibilitatem, vt scilicet ostendatur eam esse credibilem. *Notitia vera*, quæ contra veritatem obiecta diluit argumenta, duplex est: *quædam supernaturalia*, scilicet fidei, vt si Philosophus disputans contra fidem, propositionem hanc afflumat: omnis res una numero est una hypostatica; & fidelis respondeat, nego; quia Deus unam habet essentiam numero, in tribus suppositis subsistentem. *Quædam autem* est ordinis naturalis; & haec est scientia propositionum, quæ duplex est: *altera negativa*, siue quo ad hoc, quia scilicet respondens scit negativè nullum produci posse medium efficax ad probandum oppositum veritatis ab eo defensie. Consistit autem haec notitia negativa in non coactione intellectus in actu exercito; sicut si Theologus insidiæ prædictam propositionem assumenti respondeat eam non esse veram in re infinita. Quamvis enim nullam de contradictione dicta propositionis habeat scientiam, aut evidenteriam, scit tamen negativè nullo medio efficaci propositionem illam posse probari. *Alteram est scientia positiva*, & simpliciter dicta, qua scilicet respondens ex dictis simpliciter diluit argumenta. Vt si Philosophus contra Theologum propositionem hanc afflumat: Accidentis esse, est ineffe, vt ex ea deducat accidentia non posse in Eucharistie Sacramento subsistere: & Theolo-

Agus cum distinctione respondeat, dicens, quod accidentis esse non est inesse actu, sed aptitudine: Cum enim veritas non sit veritati contraria, nullius scibilis veritas potest veritati fidei contrariari. Et quia rerum naturalium veritates perfectè posunt ab intellectu nostro naturali cognosci: consequens est earum contrarietas ad veritates fidei non esse veras, sed apparentes: Cuius rationem afferat Caiet. 2.2.q.8.art.2. & 4. Quoniam, aut talis contrarietas confurgit ex aliquo conceptu falso de creaturis habitu: & tunc eius falsitas facile deprehendi poterit; aut exurgit ex aliquo vero conceptu de Creatura; & tunc ex illius creaturæ veritate, & quidditate comprehensa perspicue cognosci poterit, eam contrarietatem non esse veram, sed apparentem; ratio namque siue quidditas rei perfectè cognita difficultates omnes de re, & ex re diluit accidentes. Videnda sunt, quæ notat Caiet. & alii expositores prima parte, qu. i. art. 8. & quæ latè diximus in 2. tom. qu. 32. art. 1. Ex dictis sequitur, veram, ac propriam differentiam inter notitiam ad veritatem aliquam probandam necessariam, & notitiam ad argumenta diluenda requisitam, illam esse, quam in alleg. art. 8. tradit Cai. inter probationis, & solutionis naturas. Probatio nāq; notitiam postulat evidenter; Solutio verò nullam exigit cognitionis evidenteriam; sed sufficit ei negativa cognitionis in actu exercitu, consistens in non coactione intellectus ex aliquo medio ab aduersario producto; atque ideo potest tam simplex fidelis, quam Theologus soluere ex ijs, quæ non apparent esse falsa; tametsi non sciantur esse vera.

SE C V N D O notandum est nostram omnem cognitionem naturali discursu acquisitam duabus actibus perfici. *Primus* est inquisitio cum apprehensione quæsitæ veritatis, *secundus* est iudicium, & assensus certus, aut opinatius de eadem veritate.

TERTIO sciendum est, non omne quod humana fide est evidenter credibile, esse verum: sunt enim multi, secundum se falsa; quæ tamen sunt veris probabiliora: atque ideo multæ supernaturales propositiones demonstratiue probantur esse evidenter credibiles; quarum tamen veritas probari non potest ex ijs tantum, quæ sunt nobis nota lumine naturali: Ex duabus enim contradictorijs in materia supernaturali neutra eorum habet evidenteriam, vt patet discurrenti per singula. Et ideo quamvis earum altera scilicet reuelata sit evidenter credibilis: non hinc tamen efficitur eam esse evidenter veram, & certam; nam, vt Caiet. aduertit 2.2.q.1.art. 4. dicitur aliquid verum, & certum & scibile ex proprijs & intrinsecis: credibile vero dicitur ab extrinseco testimonio vel conjecturis.

QUARTO sciendum est, duplicitate nos loqui possit de probatione possibilis Mysterij Incarnationis: Vno modo absolutè: Alio modo supposita reali eius exhibitione.

QUINTO obseruandum est, duas has propositiones esse differentes, videlicet, Possibile est Deum incarnari; & possibile est Verbum incarnari: In illa namque sermo est de Deo absolute sumpto, siue fit in uno supposito tantum, vt opinantur Gentiles & Iudei, siue sit in tribus subsistentijs, vt docet Catholica fides: in hac autem, scilicet secunda sermo est de Verbo, quod est secunda in Trinitate persona; atque ideo evidens posterioris huius propositionis cognitionis difficultior est: eo quod notitia mysterij sanctiss. Trinitatis exigat evidenter.

S E X T O considerandum est, in conuenientia Incarnationis includi possibilitatem; ac proinde probando conuenientiam, probari simul etiam possibilitatem. Nam si Incarnatio, siue vnio actiue, & formaliter sumpta, prout scilicet dicit actionem vnicam & formalem subsistentiae personalis communicationem ad infinitam pertinet Dei perfectionem & bonitatem, atque ideo illi maximè conuenit, vt ait S. D. in hoc artic. consequens necessario est, vt sit etiam Deo possibilis. Nam quod non est possibile non est ens: quod vero non est ens, ad nullius pertinet perfectionem aut bonitatem; igitur in Incarnationis conuenientia clauditur possiblitas; vt hic scite Caiet. aduertitur: Licet ergo possibile secundum se latius pateat, quam conueniens; quia hominem peccare est possibile; quod tamen non est conueniens; clauditur tamen in possibili, tanquam eius fundamento ab eo necessario presupposito, sicut album supponit corporeum, & risibile supponit animal, immo conueniens videtur esse species, seu modus ipsius possibilis: Nam Aristot. in s. Metaphys. in cap. de potentia, & possibili, ait dupliciter aliquid esse possibile: Vno modo; quia simpliciter fieri potest: Alio modo, quia bene potest fieri; dicitur autem aliquid bene fieri in moralibus quando conuenienter fit. Verum si possibile & conueniens ad diuinam potentiam referantur, sunt idem re & adaequatè: adeò vt omne quod est Deo possibile, sit conueniens & è contra. Cuius ratio est; quia Deus, cùm sit agens perfectissimum, in sua ratione desicere non potest, sicut agentia creata: Et ideo quicquid Deus immediatè producit, naturæ diuinae, quæ est ipsa bonitas & sapientia, conueniens est; ita vt etiam monstrat, quæ per secundas causas producuntur à Deo, licet secundis causis comparata, sint eis inconvenientia: ad Deum tamen supremam & universalem causam relata valde conuenientia sunt; quoniam ad perfectam & suauem eius pertinent prouidentiam: & ideo S. D. in hoc art. vtrumque de Incarnatione personæ diuinae simili ostendit; nam probat Mysterium hoc esse consonum infinita Dei bonitati, cui propter suam infinitam conuenit posse congruè se infinito modo communicare creaturae. Et in solutionibus argumentorum defendit & explicat non solum illud esse conueniens, sed etiam esse possibile, sicut etiam argumenta aduersus vtrumque procedebant.

S E P T I M O, supponenda sunt ea, quæ de probatione existentiae Dei, quod est subiectum in Theologia, diximus in prima parte, quæst. 2. artic. 3. *Controv. 1.* quibus nunc addendum est, existentiam, & quidditatiam rationem subjecti, quandoque per accidentem probari in ea scientiæ parte, quæ magis fuerit opportuna; vt patet ex Philosopher in secundo de Anima, ibi demonstrative discursu colligit & probat Animæ distinctionem: hæc autem pars, vt scite Caiet, aduertit in primo Poster. ad principia pertinet ratione materiæ, quia scilicet principiorum doctrinam continet. Cum itaque Mysterium Incarnationis esse possibile, & quæ sit eius propria ratio, ex solo vnonis modo, de quo secundam questionem instituit S. D. deduci aut explicari valeat, vt patet ex rationibus, quibus esse possibile Incarnationem probat S. Tho. in 3. s. meritò debuit in hac prima quæstione supponi, & ad sequentem remitti, in qua non ex distinto quæsto peculiariter discursu, sed ex vnonis modo diuinae personæ cum humana natura plu-

ribus ibidem articulis explicato, liquidè constat diuinæ personæ Incarnationem esse possibile, & quæ sit eius propria ratio.

V L T I M O sciendum est, Mysterium hoc diversis argumentorum generibus posse probari; non eadem tamen omnibus, quibus cum agimus, aut disputamus esse proficia, sed alia fidelibus instruendis, alia conuertendis haereticis; alia conuincendis Hebreis; alia denique persuadendis pagani erant opportuna. Et fidelibus quidem edocendis, non solum noui Testamenti narrationes; sed etiam Patribus à Deo in antiqua Scriptura factæ promissiones, ac Prophetarum oracula deferuerint. Christi etiam miracula, quibus se Messiam in lege promissum, ac Dei filium illi consubstantiale esse probabat, fidelibus instruendis apprimè conferent; quæ omnia sapienti Gabrieles Archangeli discursu poterunt confirmari: his enim beatam Virginem alloquens, & eius consensum exquirens, & eius prudentissimæ interrogationi respondens duobus vtitur argumentis: Altero ex Dei omnipotentia: & altero ex exemplo Elisabeth accepto, quibus possibilem esse diuini Verbi Incarnationem cum integra Mariæ virginitate declarat, dicens: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi; ideoq; & quod nasceretur ex te sanctum, vocabitur filius Dei;* & ecce Elisabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua, & hic mensis est sextus illi, quo vocatur steriles; quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.

Aduersus Hebreos autem, vt eorum perfidia conuincatur, scripturæ veteris ab eis recepta testimonia sunt producenda; quæ summa diligentia collegunt L. yranus in tract. contra Iudeos, & in tract. contra impugnatores Marth. & Galatinus libr. 3. contra Iudeos, cap. 2. & libr. 4. cap. 2. & 3. & libr. 8. cap. 10. Hieronymus in illud Abacuch 3. Deus ab Auctro veniet, & in Psalm. 96. Athanasius in lib. de Incarnatione propè finem. Epiphanius heresi 30. 51. 54. & 69. & in Ancorato. Medina in ea parte, questionis tertie introductorie, cuius titulus est: Brevis demonstratio ex sanctis Scripturis contra Iudeos, &c. Suarez diff. 2. sçt. 3. & alij plurimi.

Aduersus haereticos autem ex illis, quas recipiunt tam noui, quam veteris Testimenti partibus poterunt argumenta proferri, quæ præter predictos reserunt Medina, & Suarez locis supra notatis: sed copiosius, & diligentius ea collegit Cardinalis Bellarminus libr. 1. de Christo & cap. 4. vsque ad 9. inclusu. Quibus addi poterunt Patrum testimonia ibidem ab eo, cap. 10. relatæ.

At contra paganos, qui neutrius Testimenti scripta recipiunt, aliorum, quos ipsi recipiunt, authorum dicta sunt producenda; inter quæ maximum apud eos authoritatis pondus habere videntur vaticinia Sybillarum, quæ referunt eorum scriptores, nimurum Cicero libr. 2. de divinatione. Tacitus lib. 5. Annal. Dionysius libr. 54. hist. Romane. Suetonius in Octavio, cap. 51. Ex nostris vero eadem oraculo referunt Augustinus lib. 18. de Civitate Dei, cap. 13. Sixtus Senensis tom. 1. Bibliotheca sanctæ libr. 2. in Verbo Sybillarum oracula. Et Michael Medina de recta in Deum fide, lib. 2. cap. 9. Et alij ab his duobus postremis authorib. nominati. Secundò loco proferri poterunt responsa Deorum Gentilium, ac præsertim Apollinaris Delphici; qui, vt referunt Suidas in Verbo Augustus. Et Nicephorus libr. 1. cap. 17. dixit Deum ex feminâ Hebreæ car-

nem

nem sumpsiſſe. Tertiò his addi poterunt dicta A dēm pēfēctē cogni a, sed quantum potest à nobis intelligi lumine naturali, nihil in ea apparet, propter quod videatur impossibilis; sed potius considerata cognitione, quæ de re haberet potest videatur possibilis, & hanc ait, esse conditionatam cognitionem possibilis, quantum scilicet sit ex parte eorum, quæ de re sciri naturaliter possunt, & nisi forte aliquid obſtet nobis ignotum: Hac enim loquendi forma cognitionis deſtruit evidētiam. Quomodo namque potest homo, aut Angelus euidenter cognoscere rem aliquam esse possibilem, cuius nec perfectam habet notitiam, & in qua multa latere possunt eius intellectui minimē perūia, quibus res illa secundum se reddatū impossibilis, quam imperfectē cognitionem opinatur esse possibilem? Et confirmatur primò; Quoniam euidentia cognitae veritatis omnem prorsus elimitat falsitatis oppositā suspicionem, quæ ſecluſa fide ex imperfecta, & inevidenti notitia pullulat. Secundo confirmatur: Quoniam, ut in probatione ſuæ conclusionis ait idem expofitor, ut eo modo cognoscatur & concludatur aliquid esse possibile, ſatis eſt argumenta ſoluere, quæ fiunt ad probandum rei impossibilitatem: at non oportet, cognitionem ad hæc argumenta diſluenda neceſſariam eſt euidentem, cum, ut ante diximus, ſufficiat cognitione fidei, & notitia negativa, id eſt, non coactio intellectus, quæ eſt negatio iudicij de efficacitate medijs ab aduerſario produc̄ti cum negatione aſſenſus ad oppoſitum.

Conclusiones deducta, & probata.

PRIMA CONCLVSIQ: Nulla ratione naturali, & demonstrari potest Mysterium Incarnationis esse impossibile. Probatur: Si ratione naturali probari posset Mysterium hoc esse impossibile, verum eſſet contrarium vero; conſequens eſt absurdum; ergo, & antecedens. Conſequentia probatur; quoniam omne, quod docet fides, eſt verum; cum ſit à Deo, ut à prima veritate dicente & reuelante, fide vero docemur, Dei Verbum humana natura personaliter fuſſe coniunctum. Etrurſus omne, quod naturali ratione cognoscimus euidenter, verum eſt a prima veritate quæ Deus eſt, deriuatum; ergo, si naturali demonstraretur ratione eſt impossibile Mysterium Incarnationis, verum eſſet contrarium vero, ac proinde ſequetur etiam Deum mentiri, vel ut eſt author gratiæ, vel ut eſt author naturæ, quod eſt blasphemum. Omnis enim mentiens, vel ex eo mentitur quod fallitur, vel ad mentitur ut fallat; at a quo Deo ut summe sapienti repugnat falli, ſicut ab eo ut summo bono alienum eſt quemquam fallere; ergo. Hanc conclusionem probat Suarez disputatione.

SECUNDA CONCLVSIQ: Nulla vi intellexus ſue luminis, aut rationis naturalis potest bono, aut Angelus euidenter, aut probabilitate inuenire, probare, & aut intelligere Mysterium Incarnationis eſt posſibile, ſive ante, ſive postquam datum eſt. Probatur primò; quia Mysterium hoc eſt intimè ſupernaturale, & ex ſola dependet Dei voluntate; igitur ex nulla cauſa, aut effectu principio, ve naturali deduci potest neceſſariò aut probabilitate huius mysterij possibilitas, aut existentia. Secundo probatur authoritate Apoft. i. Corinth. 2. Vbi de hoc mysterio loquens ait: Neg. oculis vidit, neque auris audiuit, nec in cor homini ascendit, &c. & Col. i. Mysterium, quod aſſeſſumtum fuit a ſpiritu, & generacionibus; nunc autem manifeſtatum eſt, &c. Tandem Conclusionem probat Suarez & Valentia multis argumentis.

TERTIA CONCLVSIQ: Neque etiam imperfetta, & conditionali notitia cognosci, concludere, potest euidenter Incarnationis mysterium eſt posſibile. Hac conclusionem sequitur ex precedenti, & eisdem probatur argumentis. Deinde ſic arguo; Oppoſita conclusio, quam ſtatuit Valentia, continet implicantia, ergo vera eſt conclusio noſtra. Probatur antecedens; quia diuinus expofitor ait, tunc euidenter, ſed imperfecte cognoscere aliquam eſt possibile, cum in re non qui-

rem sumpſiſſe. Postremò tandem uti poterit Catholicus Doctor nonnullis oraculis Prophetarum, quæ vera eſt, Gentiles plena eis adhibita fide conſtitentur. De quibus Theodoretus Orat. 10. de Prouidentia. Quibus addi poterunt miracula, quæ narrant Gentiles Christum fecisse, ut ſuam hominibus Deitatem comprobaret. Nam, ut ait Apofolus Hebr. 2. loquens de veritate, & gratia noui Testamenti: In nos confirmata eſt contraria Dev signis, & portentis, & varijs virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus: certum eſt autem, Deum testem falsitatis eſte non posse.

QUARTA CONCLVSIQ: Supposita fide in carnationis, potest huius mysterij possibilitas, non ſolum, ſimilitudinibus, & exemplis declarari: ſed rationibus, etiam probabilitate ſuaderi. Probatur hæc Conclusio; quia S. D. & alij expofitores Magiftri in 3. ſent. multis ſuadent probabilitibus argumentis, posſibilem eſt diuini Verbi Incarnationem, quod ſetiam praeftant vberimè recentiores super hoc artic. ac praefertim Valentia, & Suarez.

QVINTA CONCLVSIQ: Supposita fide huīi mysterij, poſſum demonstratio theologica probari, non ſolum ea, quæ tanquam proprietates ipsius quæ naturaliter conſequuntur; ſed etiam ea, quæ ad intimam eius conſtitutionem pertinent. Prior huius conclusionis pars probatur ex doctrina S. Thom. in frag. 7. & multis ſequentibus, vbi ſcientifice probat, Incarnato verbo, id eſt, Christo plurimas conuenire perfectiones, quæ personalē Verbi cum humana natura ſequuntur vñionem, ut gratia, ſcientia, potentia, &c. Posterior verò pars probatur ex eiusdem sancti Tho. doctrina à quaſt. 2. vſque ad septimum excludente: Vbi rationibus demonstratiuiſ probat, vñionem illam non potuisse fieri in natura, Christi personam eſt compositam, factam fuſſe in Christo vñionem anime & corporis, naturam humanam fuſſe vñitam Verbo Dei accidentaliter, & vñionem illam eſt aliquid creatum, ab assumptione differre, eſt aliquo modo maximam &c. quæ omnia ad intimam Incarnationis naturam pertinent.

SEXTA CONCLVSIQ: Omnia argumenta, que produci, aut excoſitari poſſant contra possibilitem Incarnationis, ſunt euidenter ſolubilia. Conclusio hæc ſub altera generali comprehenditur, quam ſtatuit S. Th. prima p. quaſt. 1. art. 8. & probatcam ibi Caiet. & alij expofitores. Principia eius probatio eſt. Omne argumentum non conuincens eſt euidenter ſoluble; ac omne argumentum, quod produci potest aduerſus My-

sterium Incarnationis, aut contra quamlibet veritatem diuinitatis reuelatam, est argumentum non conuincens; ergo. Probatur maior; quia proposito quolibet ciuscemodi argumento potest ostendti falsitas antecedentis, aut consequentis, aut saltē eorum alterum potest negari, ut minime conuincens intellectum; nec poterit vnguā infidelis argumentator ostendere verum esse, quod a fidei respondentē negatur.

VITIMA CONCLUSIO: *Recte ac secundum artem a. Caetano satis expressam S. D. pratermisit articulorum de possibiliate Incarnationis.* Hęc patet ex Tupta dictis, & prasertim ex duabus solutionibus Caetani, & ex ultimo nostro notabiliss.

Argumenta, & solutiones.

**Obicitur
cont. 1. conc.**

Contra primam conclusionem sunt multa argumenta, quae profert, & soluit Valentia *diss. 1. p. 1. p. 1. 2.* Contra eandem conclusionem adduci possunt illa omnia argumenta, quae notauiimus in prima p. qu. 32. art. 1. *Contra 1. contr. tertiam conc.*

**Obicitur
cont. 2. conc.**

Contra secundam conclusionem produci possunt multa argumenta ex ijs, quae notauiimus in dicta Controversia, contra primam conclusionem. Contra eandem conclusionem argumentatur Valentia. Vt hoc modo cognoscatur & concludatur aliquid esse possibile, satis est argumenta soluere, quecumque hiant ad probandam rei impossibilitatem; sed argumenta omnia, quae ad probandam impossibilitatem huius mysterij ex ijs, quae circa illud cognoscimus, hiant possunt euidenter à nobis solui; ergo euidenter possumus cognoscere possibilitem huius mysterij notitia imperfecta, & quantum est ex parte eorum, quae circa hoc Mysterium ipsi cognoscimus. *Respondetur* falsam esse maiorem propositionem; vt ostendimus in probatione terri conclusionis.

Solue.
**Obicitur
cont. 3.
conc. 1.**

Contra ultimam conclusionem, prout explicatur à Caetano, argumentatur Suarez. Primo; quia tunc scientia supponit suum subiectum esse, quando vel per se notum est, vel in superiori scientia demonstratur: at Incarnationem esse possibilem, neque est per se notum, neque demonstratur; ergo non debuit hic supponi Incarnationem esse possibilem. *Probatur minor*, quo ad priorem partem; quoniam Incarnationem esse sola fide creditur; quo ad secundam vero partem probatur; Quia Theologia suprema sapientia est; ergo non petit ab alia rationem sui subiecti, sed ipsam illud tibi proponit, & prout potest iuxta materie qualitatem illius rationem reddit. *Et confirmatur*: quia licet totius Theologia subiectum sit Deus: nihilominus S. Thom. i. p. q. 2. art. 3. quaefuit: An Deus sit? *Respondetur* subiectum duplicitate posse supponi: *Vno modo* simpliciter; quando scilicet in nulla parte scientiae probatur eius existentia actualis, aut possibilis, nec eius ratio declaratur, & in hoc sensu vera est major, & minor propositio, & bene concludit argumentum. *Alio modo* potest supponi existentia, vel possibilis, & ratio subiecti non simpliciter, sed in prima tantum scientia parte, scilicet principiorum: in alio vero, vt magis opportuno loco probari, quod etiam Aristotelem fecisse constat in secundo de Anum, vt ante diximus. In hoc igitur secundo sensu falsa est maior propositio, cuius falsitatis eriam in praalentia materia speciale adduximus causam in ultimo fundamento.

Obicitur 2.

Secundo, Ratio, qua hic vititur S. Thom. non probat sed supponit Incarnationem esse possibili-

A lem; ergo secunda illa ratio Caetani falso innititur fundamento. *Probatur antecedens*; quia nisi id supponatur, nihil huius articuli discursu effici posset. *Respondetur* D. Thom. hic non probare primariō, directe & per se Incarnationem esse possibilem, sed secundariō, indirecte & quali per accidens; ostendendo namque ex rationibus extremonum Incarnationis congruentiam, consequenter etiam ostendit probabilitem eam esse possibilem: & soluendo argumenta contra fidem huius mysterij militantia, ostendit etiam illud non esse, vel saltē non probari impossibile: satis enim est, vt eam habeat discipulus in hoc principio subiecti notitiam, qua sequentibus scientia partibus adscendens videtur esse necessaria; perfectior autem Incarnationis cognitione ex sequenti questione petenda est.

B *Contra eandem conclusionem* argumentatur Valentia: Et primo primam Caetani solutionem sic arguit: Quamvis pertinere non possit probatio subiecti scientiae ad ipsum habitum scientiae, cuius est subiectum: potest tamen pertinere ad eum ipsum, qui scientiam explicandam suscipit, maximè si de eius subiecti possibilite & ratione sit propria Controversia & difficilis; ergo potuit & debuit etiam probari possibilem esse Incarnationem. *Respondetur* hoc argumento solum conclusi, non supponi simpliciter possibilitem Incarnationis, ac proinde posse & debere illam in aliqua parte probari, vt ante diximus.

C Secundū hec arguit: Non est eadem ratio de subiecto adaequato & formaliter alicuius scientiae, & de subiecto materiali inadaequato, quale est illud quod in aliqua parte scientiae explicatur; at hoc mysterium Incarnationis explicatur solum in quadam parte; ergo. *Probatur assumptum*; quia tale subiectum, scilicet partis potest concludi & probari, nō modo ab ipso, qui scientia aliquā explicat, sed etiā per assentium profectum ab eadem scientia; siquidem prior illo est assensus subiecti scientiae inadaequati, cui proinde potest, tanquam principio & fundamento niti eiusdem probatio & Conclusio. *Respondetur* primū eandem esse rationem proportionaliter in re praesenti. Primū; quia ratio adaequata subiecti Theologiae, scilicet

D Deitas, non est nobis in hac vita perfecte cognita: Secundū, quoniam Incarnatione non est pars subiectua Dei, aut Deitatis, quamvis ordinem habeat ad Deum, vt Incarnatum, & vt principium, & finem, Incarnationis Mysterium est longè diversa rationis à Deitate, & cum ex sola Dei pendeat voluntate, & rationes implicite non solum Creatoris, sed etiam creaturæ; non potest eius possibilitas, & ratio ex sola Deitatis ratione cognoscere. *Secundū dico* hoc argumento probari Mysterii Incarnationis possibilitem non supponi simpliciter à Theologo, sed in aliqua Theologica scientia parte probari.

E *Tertiū*, contra eandem conclusionem instat idem expitor reprehendens secundam Caetani solutionem; quia Caetanus tantum declarat nō esse reprehendendū D. Th. quia omnino disputatione de possibilite huius mysterij pretermisit, sed nō reddit rationem, cur S. Thom. ab ea disputatione non sit exorsus. *Respondetur*, iam nos reddidisse rationem, cur S. Thom. tractatus huius exordium ab ea disputatione non sumpserit, quam veluti satis perspicuum supposuerat Caetus.

QVAR-

QVARTA CONTROVERSIA.
An Incarnationis, id est unio hypostatica divine personæ cum humanâ naturâ sit posibilis.

Infidelium
error.

1. Cor. 1.

IUDEOS, atque Gentiles in Sacrosancti Mysterij Incarnationis cognitione per prædicationem illis oblata grauitate lapiſos tuſile docet Apostolus i. Cor. 1. dicens: Iudei ſigua pertunt, Greci ſapientiam querunt; nos autem prædicamus Christum Crucifixum Iudei quidem scandalum; gentibus autem ſtultitiam. Fuit tempore Christi Domini Pharisæorum opinio, Meliam, quem à lege promiſum expeſtabant, futurum eſe purū hominē pertantes, nec per Dei potentiam fieri poſſe, vt idem ſit Deus & homo; quem errorem sequuntur ac mordicus tenent etiam huius nostri temporis Hebrai: cumque multis editis miraculis eos ab hoc errore curaret auertere, & illi ſemper duriſta ſuę perſida mētis obſtituerint, quæſtione de Christo proposita Matth. 22. reponionem eorum ſolius humanitatē notitiam præferenteſi eſe deficienſe ostendit ex diuinæ scripturæ teſtimonio manifeſte significantē Christum eſe Deum & hominem. Matthei narraſio eſt: Congregatus autem Pharisæi interrogauit eos Iesu dicens, quid vobis videtur de Christo? cuius filius eſt? Diicunt ei, David. Ait illi: quomodo ergo David in ſpiritu vocat eum Dominum dicens: Dicit Dominuſ meo, ſede a dexteri mei; donec ponam inimicos tuos ſecundum pedam tuorum? Si ergo David vocat eum Dominum, quo filius eius eſt? & nemo poterat respondere ei. Pharisæorum errorem sequutuſi sunt Arriani, vt ait Athanasius ſerm. 4. contra Arrianos. Alios etiam eius opinioſi haereticos Arrio antiquiores refert Alphonsus de Castro in Verbo Christi heresi. & Suarez, disp. 2. f. 2. Eudem etiam errorem habuisse Gentiles affirmat Ireneus lib. 4. contra heres cap. 41. dicens, Apofolum i. Cor. 1. idem dixisse ſe plus omnibus laboraſſe; quia Mysterium Incarnationis multis gentium populis prædicauit, qui, cum illud negarent, non poterat eos Paulus ex diuinâ ſcriptura conuincere, quia illam, vt à Deo reuelatam non accipiebant. Hebreiſ autem potest huius mysterij veritas ex teſtimonijs veteris teſtamenti demonſtrari. Plures etiam haeretici circa Christi humanitatē, aut circa modum unioris errabant ex eadem radice; quia nimur arbitrabantur in poſſibilem eſe Incarnationem e modo, quo fides catholica docet ſcilicet per modum unioris hypostatica Verbi diuini cum humanitate.

TA M E T S I quæſtio hæc eadem eſe ferè videatur cum precedente; verè tamen ab ea diſtinguitur eo modo, quo res ita aēcu exercito aut particulariter ſumpta alia eſt, a ſe ipſa concepte vel in communi considerata: Nam praecedens quæſtio communes tantum, & quaſi concepte ſumptos modos queſtebat, quibus probari poſlet Incarnationis Mysterium eſe poſſibile; nunc autem quærimus; an Incarnationis ſit poſſibilis; Cuius quæſiti resolutio ſpecialium poſtulat probationum exhibitionem & exercitium, & singularum etiam difficultatum ſolutionem.

MYSTERIUM eſt autem primi, duplicitet ali- quid eſe poſſibile: uno modo ſecundum po- tentiam aliquam intrinſecam, realem, aēciā, aut poſſibile po- paſſiuam, ſicut homini poſſibile eſt ambulare; tenia ph- quia potentiam habet intrinſecam gradiendi;

A ſed volare eſt illi imposſibile; quia nullam ad voluntum vim habet aēciā aut paſſiuam naturalem. Hæc igitur realis, & intrinſeca potentia di- citur potentia physica. Alio modo dicitur aliquid eſe poſſibile ſecundum habitudinem terminorum, & hoc eſt poſſibile logicum, de quo Philoſophus 5. Metaph. cap. de Potentia, ait ſecundum nullam potentiam dici poſſibile. Nam, ſi terminorum significata cohærenti ſiuſ non repugnat, dicitur poſſibile id, quod propositione tales terminos continentē ſignificatur. Si verò nulla ratione poſſimus termini cohæreſe ſed repugnat, dicitur imposſibile, vt Capreolus aduertit in ſent. dist. 8. q. 3. omnis enim diſtentia terminorum eſt ratione alicuius oppositionis; in omni verò oppositione affirmatio includitur & negatio; ac proinde in omni tali imposſibili includitur affirmatio ſimul & negatio: hoc autem, quod eſt affirmationem & negationem eidem ſe- cundūm idem conuenire, per nullam fieri potest aēciā potentiā; quoniam orans agentis aēciā per ſe primō terminatur ad eſe; quamuis ad non eſe quandoque ſecundariō terminetur, quatenus ſcilicet eſe productum non compati- tur aliquod aliud eſe, ſicut eſſe ignis ex aere pro- ducti non compatiut eſe aeris, nec eſe calidi compatiut eſe frigidū; & ideo calor agens pri- mo facit eſe calidū, & ſecundariō delruit eſe frigidū: Hoc autem quod eſt, affirmatio- nem & negationem eſe ſimul, nullam potest habere rationē entis aut non entis; quoniam eſe tollit non eſe & non eſe tollit eſe; quod au- tem implicat ſimul eſe & non eſe, nullius potest eſe potentia terminus, vt explicat etiam S. D. de potent. q. 1. a. 3. & quoniam obiectum aēciā potentiæ Dei eſt res non implicans contradictionem, vt ait idem S. D. in prima par. q. 25. a. 3. i- deo idem eſt afferere aliquid eſe poſſibile po- tentia logica, & dicere aliquid eſe poſſibile per ſolam Dei potentiam. Cum itaque Mysterium Incarnationis non ſit poſſibile per intrinſecam & naturalem potentiam, nec per ipſius Verbi potentiam ad hoc naturaliter ordinatam, ſed a diuina prouidentia ſupra totum ordinem natu- ræ directa ad operandum, non erit appellandum poſſibile potentia physica, ſed logica tantum. Cuius oppoſitum quidam recentiores Thomiſta male docuerunt.

SE C V N D O conſiderandum eſt Deum in in- finita ſuī perfectione ſupreminenter contine- rerum omnium perfectiones, ſiuſ ſint perfectio- nes ſimpliēter, vt existentia, ſubſiſtentia ſeu personalitas, intellectus, voluntas, ſapientia, per ſe ipſum ſupplere poſſe, ſci- ſilicet ſubſiſ- ſtentia, & exi- ſtentia illa communica: quia Deo tribuenda eſt omnis perfectio abſque vila prorsus imperfectione: at ſupplere ſubſiſtentiam, & exiſtentiam creaturæ perfectionem in Deo ſupplente dicit infinitam, quamlibet autem aliam ſupplere creaturæ per- fectionem, maximam in Deo diceret imperfe- tionem; igitur nullam p̄ter duas illas perfe- ctiones ſupplere poterit Deus in creaturæ. Ma- jor euidentis eſt: Minor autem duas habet partes; & probatur prima: quia ſupplere ſubſiſtentiam creaturæ naturæ, puta humanitatē, aut lapidis, ni- hil aliud eſt, quam terminare naturam illam; hoc autem, quod dico terminare, non dicit im- perfectionem potentia paſſiuæ; quia punctus li-

nam terminando non exercet officium potentiae passiuæ; neque dicit imperfectionem formæ substantialis, aut accidentalis; quia punctus linéam terminando eam non informat; neque diuina subsistentia terminus est habens esse incompletum, sicut punctus; sed est in seipso completiSSima; & ideo non est, sicut forma in subiecto recepta, quæ magis ab eo sustentatur, quam ipsum sustinet; sed ipsa diuina personalitas naturam, cui communicatur, sustentat. Secunda vero pars minoris facile probatur inducendo singulas perfectiones: Intellectus enim, & voluntas dicunt potentias animæ vitales ex ea procedentes & eidem inhærentes. Sapientia perfectio est intellectum creatum informans: bonitas substantialis intima est creatura; accidentalis autem eam informat. Amor denique actus est vitalis à voluntate procedens, & illam informans: nulla vero ratione potest intelligi, Deum vires horum accidentium supplere, nisi creature substantiam, intellectum & voluntatem informando & illis inheredo: bonitatem autem substantialem non alio modo supplere posset Deus, quam se ipsum in entitatem creaturæ conuertendo, quorum virtus maximam in Deo diceret imperfectiōnem.

Personæ diuinæ ex duplice perfectione ratione infinита, quam habet in terminando, per seipsum & plures in infinitum creandas, & creabiles naturas terminare.

TERTIO notandum est, quod persona diuina, puta filius, scilicet dicat formaliter relationem; non tamen dicit solam rationem ad, quæ nullam dicit perfectionem, sed includit etiam rationem in, quæ in diuinis est essentia siue substantia Dei, quæ perfectionem dicit simpliciter infinitam. Itaque persona diuina, siue sumatur ut persona Diuina, siue ut talis persona est, puta Pater, aut filius, aut Spiritus sanctus, perfectionem intrinsecè claudit infinitam. Sed obseruandum est perfectionem Diuine personalitatis seu subsistentiæ, ut sic confitere in terminando naturam; est autem natura duplex diuina personalitate terminabilis, scilicet diuina & creata, atque creabilis in infinitum; ac proinde deplex etiam est nostro modo intelligendi diuina personalitatis infinitas: Altera respectu diuina natura simpliciter infinita, quam terminat; altera respectu creatæ & creabilis naturæ, quam potest, si Deo placuerit, terminare; sed hæc secunda consequitur ex prima. Nam, quia diuina personalitas naturam terminat simpliciter infinitam; ideo perfectionem habet in ratione personalitatis & termini simpliciter infinitam, secundum quam in se continet eminenter omnem creatam personalitatem, & subsistentiam; & quia terminare naturam, ut sic (quod est proprium subsistentiæ munus) nullam dicit per se rationem, vt ostendimus: ideo, si personalitas seu subsistentia fuerit infinita, qualis est diuina, non solum propriam, sed etiam aliquam naturam poterit terminare; igitur ex hoc ipso, quod diuina personalitas terminus est infinitus naturam Dei infinitam terminans adæquatè, habet, ut possit etiam quamlibet creatam naturam terminare; diuinam enim essentiam terminat personalitas, ut infinita sit, licet in terminando; atque ad cœlum creatas & creabiles omnes personalitates & subsistentias continens eminenter; ac per consequens, ut potens earum etiam naturas terminare, & vires omnium personalitatum & subsistentiarum excellentissime supplere. Quamuis itaque videatur diuina personalitas infinitas diuinam terminando naturam exhaustiri; propriæ tamen & absolute loquendo non exhaustitur, sed ea ratione tantum qua est natura diuina terminativa; quia non aliam posset sim-

A pliciter infinitam naturam terminare; quatenus autem creatam potest naturam terminare, nō exhaustur ex eo, quod terminus est natura diuina; sed hoc ipso fit potens alias etiam naturas, scilicet creatas & creabiles terminare usque in infinitum; quæ est alia ratio infinitatis diuinæ subsistentiæ. Quemadmodum etiam intellectui & voluntati Dei duplex tribui potest infinitas: altera ad intra, quæ scilicet Pater intellectu, veluti potentia filium generat infinitum, & Pater simul & Filius per voluntatem spirant Spiritum sanctum, utriusque infinitate perfectionis æqualis: altera diuini intellectus & voluntatis infinitas nunquam caput ad extra; quia tres diuinæ personæ per intellectum & voluntatem possunt creaturem perfectiores & perfectiores producere usque in infinitum. Et quamvis priorem intellectus & voluntatis infinitatem dum iam dicta, scilicet Filii & Spiritus sancti emanationes, adæquent & exhaustant; posterior tamen earundem potentiarum infinitas, integra semper & inexhaustibilis perseverat; quæ tamen in illa priori infinitate, veluti in radice & causa virtuali seu ratione fundatur. Ut enim ait S. Thom. prima parte, q. 45. art. 6. Diuine personæ secundum rationem sua processionis habent causalitatem respectu creationis rerum. Cuius rationem ibidem assert: Quia Deus est causa rerum, per suum intellectum & voluntatem, sicut artifex rerum artificialium: artifex autem per verbum intellectu conceptum, & per amorem sua voluntatis ad aliud relatum operatur. Unde, & Deus Pater operatus est creaturam per suum Verbum, quod est Filius, & per suum amorem, qui est Spiritus sanctus, &c. Igitur ea virtutis infinitas, quæ diuino conuenit intellectui, & voluntati in ordine ad creaturem, ex ea nascitur infinitate, quam haber intellectus diuinus & voluntas in ordine ad personarum emanationes secundum perfectiōnem simpliciter infinitas. Sicut ergo diuini intellectus & voluntatis infinitas, non quo ad omnem, sed quo ad unam tantum rationem adæquatur & exhaustur in emanatione Verbi, & amoris: remanet autem inexhaustibilis respectu producibilis creature, sic infinitas terminativa, quæ conuenit substantia personali in actuali terminatione, diuine naturæ secundum unam duntur; rationem adæquatur & exhaustur: non vero secundum aliam, quæ creatam & creabilem respicit naturam eadem infinita subsistentia terminabilem.

Quarto sciendum est, Incarnationem ex duplice capite posse considerari, scilicet ex parte naturæ assumpta, & ex parte personæ assumentis & assumptionem terminantibus: si considereretur quo ad assumptam naturam finita est, & potest Deus effectus alium ea nobiliorem producere, puta, si naturam assumeret substantia spiritualis; sed quo ad assumentem personam, quæ terminus est assumptionis & assumptionis naturæ, nihil à Deo nobilius effici potest Incarnatione Verbi; quia terminus Incarnationis & assumptionis humanitatis est persona dignitatis simpliciter infinita, quæ Deus est. Ita D. Th. 1. p. q. 25. a. b. & in 1. d. 4. q. 1. a. 3. Vbi materiam hanc explicat diligenter.

Quinto notandum est in Incarnatione nullam in persona diuina, quæ per assumptionem humane naturæ fit homo, fieri mutationem sed in assumpta tantum humanitate; cuius rationem assignat S. D. infra q. 16. a. 9. ad 4. & a. 6. ad. 2. per assumptionem humanæ naturæ, quæ fit homo, & per assumptionem humanæ naturæ, quæ fit homo, & per assumptionem humanæ naturæ, quæ fit homo,

mutatio, sed dicitur, tunc fieri est mutari; & hoc contingit in omni astantia, nisi per hoc, quod de mutatione & mutatione dicuntur, possunt de novo predicari de aliquo absque eius mutatione; sicut homo de novo fit dexter absque sua mutatione per motum illius, qui fit ei simus. Vnde in talibus non oportet omne, quod dicitur fieri, esse mutantum, quia hoc potest accidere per mutationem alterius, & per hunc modum Deo dicimus: Domine refugium factus es nobis. Esse autem hominem conuenit Deo ratione vniuersitatis, quae est relatione quendam; & ideo esse hominem predicatur de novo absque eius mutatione per mutationem humanae nature, quae assumitur in diuinam personam, & ideo, cum dicitur, Deus factus est homo, non intelligitur aliqua mutatione ex parte Dei; sed solum humanae naturae. Hec ibi S. D. Quorum verborum sensum tripliciter

I. sent Cai.

explicat Caiet. Nam primò in allegata q. art. 1. ad quartum ait non dixisse D. Thom. vniuersitatem, ratione cuius est hac prædicatio, esse relationem aut relatiuam, sed quod relationem importat, hoc est, connotat; & propterea, licet vno naturæ humanae ad Deum sit substantialis; quia tamen connotat relationem; id est nomen prædicatum secundum illam non sequitur regulam absolutorum ab æterno. Secundò ibidem ait, exponi posse dicendo, quod homo prædicatur de Deo ratione vniuersitatis in persona, quae vno est fundamentaliter substantialis, & formaliter relativa; sed prædicatio est ratione vniuersitatis fundamentalis, quae significatur per vniuersitatem formaliter, sicut differentia per proprietatem solet significari, & quia illa fundamentalis vno, quae fundat prædicationem hanc, habet modum relatiuum, quo ad hoc, quod de novo posita in persona Verbi nullam in illa mutationem ponit, nisi relatiuum, non relatione reali; sed rationis; id est affirmat S. D. eam importare relationem; ac proinde non sequi regulam absolutorum ab æterno, quae, si Deo de novo apponenterentur, aut ab eo tollerentur, in eo ponenter mutationem. Sed quoniam adhuc hæret ances animus non videns per hanc explicari proprium, ac primum illius responsio D. Tho. fundamentum: Propterea Caiet. in eadem q. 16. art. 6. circa responsionem ad secundum D. Th. tertiam adhibet expositionem dicens: Quamvis fieri hominem absolu-
tè importet mutationem in subiecto acquirentem humanam naturam, puta in materia; tamen personam aliquam fieri hominem non importare mutationem in persona acquirente humanam naturam: Cuius differentiae rationem affert; quia subiectū, quod fit homo, per transmutationem sui acquirit esse humanum: sed persona, quae fit homo sola noua personatione humanae naturæ fit homo; personare vero naturam humanam non est mutari, sed subsistere nunc primò in illa; & hoc modo Filius Dei, qui prius non erat homo, factus est homo; quia scilicet prius non personalabat humanam naturam, & eam in tempore cœpit personare; & per hoc acquisiuit primò esse substantialē humanae naturæ, & non solum esse relatiuum. Quam doctrinam sequitur Medina in prologo, quæst. 2. in response ad 2. arg. & in Commentario dicti art. 6. Addit autem Medina non esse eandem rationem de Angelo, qui, si assumeret (inquit) naturam humana, mutaretur & perficeretur; quoniam Angelus de se non habet illud esse substantialē; sed tantum per humanitatē: Deus autem omnem habet in se perfectionem sine humanitate præcisus omnibus imperfectionibus, quo fit, ut Deus non sit factus melior per Incarnationē, quā-

quam fortasse concedi posuit factū esse perfectio-rem extensiū.

Et hoc vt solido & per se sufficienti fundamen-
to sibi proposito defendit Valentia propterto se- Valentia.
cundo, Deū per Incarnationē non esse mutantū di-
cens, tunc fieri, vt res mutetur, quādō aliter sim-
pliciter & absolute habet, quā prius; quia mu-
tatio est entis in potentia simpliciter; & ideo rem,
quae eminenter aliquid prius habebat, nō mutari
propriè, si illud acquirat postea formaliter; quia
nō simpliciter & absolute illo prius carebat, ne-
que rem mutari, nisi quando est in potentia re-
ceptiva simpliciter respectu eius, quod recipitur;
Verbū autem diuinum habebat prius rem, id est
perfectionē humanitatis eminenter, sic videlicet,
vt posset illam efficere, & etiam sine illa facere,
quidquid illa tāquam causa efficiens, vel coeffi-
cīes posset facere id, quod est perfectionis in hu-
mana natura.

Sed, vt mihi videtur, hic secundus dicendi modus Refutatur
omnino falsus est: Nam ad tollēdā à persona car- Valentia.
nem assumente mutabilitatem, neque sola suffi-
cit hæc eminētialis assumptæ naturæ cōtinētia,
neque est absolute necessaria. Probatur: Nam
Sole eminenter est calidus; & tamē vere mutare-
tur, si fieret formaliter calidus, & Angelus vir-
tutes habet Cardinales secundū eminētiores
actus, quām homo; & tamen, si haberet eas secundū
actus homini conuenientes, mutaretur;
quia id, quod prehabet eminenter perfectionem
aliquam limitatam; si postea illam formaliter in-
se recipiat, aliquid habet de novo quod ante nō
habebat: eo quod limitata perfectio dicit limita-
tionem, & modum imperfectum, qui forma-
liter non includitur in forma, vel actu eminē-
tiori: Deinde, si talis perfectio limitata recipie-
retur in subiecto, & illud actuaret, & illi nouum
esse accidentale conferret: igitur ea recepta mu-
taretur. Secundum vero (scilicet non esse neces-
sariam continentiam illam eminentialem, ne per-
sona naturam alienam assumendo ad sui vnitatis
mutetur) sic probatur: Angelus non conti-
net eminenter humanam naturam; cum non pos-
sit ipsam producere, & tamen, si detur illum vni-
niri personaliter humanitati nulla fieret mutatio
realis: Nam vt Angelus vniatur humanitati suf-
ficiet humanitatem ipsam mutari, & ad Angelicam
substantiam eleuari hoc ipso, quod ab ea
terminatur: quia terminare non est agere, aut a-
ctus secundus propriè loquendo, nec nouam ad-
dit termino præsertim substanti perfectionem,
aut actualitatem, sed ipsum terminum adiungit
rei, seu naturæ terminata, ita vt omnis noua per-
fectio fiat in natura terminata; igitur, si nostram
Angelus assumeret humanitatem, nulla realis fie-
ret in eo mutatio, sed tantum humanitas; tunc enim
Angelus non per potentiam passiuā; sed so-
la perfezionē humanitatis acquireret esse ho-
minem.

Ex his patet, primò propositionem illā Caiet. videlicet: Personā fieri hominē nō importat mutationē in persona acquirente humanitatē, esse verā de omni persona, siue careat, siue nō careat potentialitate; quoniam in casu dato, quāuis impossibili, quod Angelus humanae naturæ personaliter vniretur, potentialitas personæ Angelii nulla prorsus esset in ordine ad humanitatē, aut ad esse hominem; quia nō vniretur, nisi ratione substantiæ, seu personalitatis, quatenus formaliter terminus est, qua ratione nulla conuenit ei potentialitas, aut noua aliqua addit actualitas, vt antè diximus: alia vero potentialitates Angelicæ per-
sonæ conuenientes mēre per accidens; & im-
pertinet.

Medina.

*3. Sætentia a
liquorum
Thomistæ
Tum.
6. Tho.*

pertinenter se haberent in ordine ad uniuersitatem.

Secundò patet falsum esse, quod quidam recentiores Thomistæ dicunt, nimis D. Tho. in 3. d. 1. quest. 1. art. 1. ad 1. asserere Verbum, ideo in Incarnatione non fuisse mutatum; quia mutari est aliter se habere, vel de novo aliquid acquirere ratione potentiae passiæ, quam habet; non autem, si aliquid acquirat de novo ratione suæ actualitatis & potentiae actiæ, & ratione potentiae passiæ seu potentialitatis, quam habet res acquisita; sicut essentia diuina non mutatur; quia de novo fit species intelligibilis beati, nec Deus mutatur, quando fit adiutor nosfer; quia hoc nouum fieri & nouum esse adiutorem, vel speciem conuenit Deo ratione suæ actualitatis, & nostræ potentialitatis passiæ; sed mutatur nos; quia per receptionem speciei vel auxilij habemus de novo aliquid absolutum ratione nostræ potentiae passiæ. Et quia (inquiunt) Deus factus est homo ratione suæ actualitatis, & ratione potentiae passiæ, quæ erat in humanitate: id est humanitas mutatur, & non Deus. Sed D. Th. 1. cit. manifestè docet oppositum: Nam ibi natura declarans relatiuorū tertij modi ait, alterū relatiū, puta scibile, dici de novo relatiū ad alterū nulla facta mutatione circa ipsum scilicet scibile; quia scibile non dicitur per potentiam passiā, quæ sit in ipso, sed per potentiam, quæ est in scientie; ita (inquit) Deus dicitur vniuersitatem non per mutationem sui, sed eius cui vniuersitatem: & similiter, cū dicitur vniuersitatem, hoc non dicitur per potentiam aliquam passiā in Deo existentem; sed per potentiam, quæ in creatura est, vt vniuersitatem possit; & statim addit, dici non posse, quod vniuersitatem non dicit potentiam passiā, sed actiū; quia cum hæc actio, quæ est vniuersitatem, conueniat toti Trinitati, etiam vniuersitatem, si dicit potentiam actiū, erit commune toti Trinitati, & non soli congruet filio; Itaque modus illi dicendi, contrarius est doctrinæ D. Th. qui loc. not. potentiam quidem passiā excludit ab altero relatiuorum; non tamen actiū illi potentiam tribuit in ordine ad alterum; quia non est verum vniuersaliter, vt patet in Mysterio Incarnationis, in quo sola personatione, quæ non est actio, Filius Dei factus est homo; nec in humanitate ponit potentiam passiā respectu personalitatis, sed dicit in ea esse potentiam, quæ vniuersitatem possit: Verè enim non est talis in humanitate potentia; alioquin diuina personalitas esset eius actualitas, & forma, quod est absurdum. Quamvis autem nulla realis, & propriæ dicta mutatio fiat in persona, quæ sit homo, per hoc, quod de novo terminat humanitatem, & eius assumptionem ad vniuersitatem suæ subsistentiæ; non tamē fit consequens posse diuinam personam aut essentiam esse terminum transubstantiationis humanitatis in ipsum; quoniam, vt E q. 2. a. 1. adquirit Medina, transubstantiatio semper est inter duas res, quæ communicant in entitate transmutabili, vt satis clare significat S. D. infra q. 75. a. 4. Igitur hæc mutatio fieri non potest, nisi inter res creatas. Secundo, id, in quod aliud ita concurrit: Incipit esse id, quod antea non erat scilicet id, in quod res creata conuersa est. Tertiò transubstantiatio est productio rei, in quam fit transubstantiatio, non simpliciter; quia iam præcerat illa res secundum se, sed quatenus de novo est id, in quod aliud est conuersum; ac proinde, vt sic dependet ab actione agentis, & per eam producitur. Difficultatem hanc uberrimè versat, ac bene definit Suarez tom. 3. disp. 50. s. 2.

Medina.

Suarez.

A Postremò supersunt multæ insignes difficultates, ex quibus pendet huius Controversie plena resolutio; sed, quia non expedit eas ordine questionum, & articulorum, & totius huius tractatus doctrinæ turbato ex proprijs fedibus huc eas omnes euocare, ne Theologi nouij confundatur intelligentia, suis eas locis duximus esse reseruandas, in quibus à D. Th. & expositoribus examinantur: interim videant, qui voluerint, quæ de proposita difficultate scribunt Medina in 2. q. introductoria. Valentia, disp. 1. pñmto 2. & Suarez, disp. 8. sçt. 3. nobis enim hæc pauca in proprijs fedibus vberius discutienda sufficiunt. Quibus præmissis probandum esset Incarnationis Mysterium per actiū Dei potentiam, suæ secundum potentiam logicam esse possibile; sed quia loca superius indicauimus, ex quibus desum facili possum innuera cuinque generis argumenta, ad eos fontes lectorem remittimus, vt inde, quælibi placuerint, hauriant; maxima verò omnium apud Catholicos probatio est, quod Incarnationis Mysterium à Deo fuisse peractum diuina testantur eloqua; id verò, quod diuina potentia factum est, certè possibile fuit, per eam fieri.

PRIMA CONCLUSIO Mysteriū Incarnationis,
doct. fides catholica. Conclusionem hanc latè pro-
bat Medina, & alij supra notati.

SECUNDA CONCLUSIO: Mysterium Incar-
nationis est appellandum possibile non potentia physica, ,
sed potentia logica, & consequenter etiam secundum ,
actiū Dei potentiam. Hæc patet ex dictis in pri-
mo Notabilis.

Contra primam Conclusionem sunt argumen-
ta, quæ proponit, & soluit S. D. in 3. d. 1. q. 1. a. 1.
& alij antiqui scolastici in eadem distinctione; qui-
bus addit, quæ referunt, & soluant Medina, &
Valentia locis alleg.

Contra eandem Conclusionem est hoc argu-
mentum: Deo, quia suprema veritas est & summa
bonitas, repugnat falsitas & malitia, non solum
in natura propria, sed etiam in aliena; ergo, quia
summa est immaterialitas, & immutabilitas, & vi-
ta, repugnat ei non solum in propria, sed etiam
in aliena natura esse materialem, mutabilem &
mortuum; igitur ei repugnat incarnari. Probatur
hac consequentia: Quia Deo Incarnato conueniunt istæ conditiones, in assumpta, seu secundum
assumptam humanitatem. Et Confirmatur primo, conf. 1.
quia, si possibile esset Deum incarnari, iam non
intelligeretur, esse summè immaterialis & im-
mortalis; ergo non intelligeretur Deus. Conse-
quentia patet; quia Deus est id, quo nihil intel-
ligi potest immaterialius & immortalius. Ante-
cedens verò probatur. Quoniam illud intelligitur
esse immaterialius & immortalius, quod neque
in propria, neque in aliena natura potest es-
se materiale aut mortale, sicut illud intelligitur
esse veracius, & magis impeccabile, quod neque
in propria neque in aliena natura potest mentiri
& peccare. Secundo confirmatur, quia magis distat conf. 2
Deus & Creatura, quæ assensus & dissensus; amor &
odiū eiusdem obiecti; & magis, quam substantia &
accidens. Major probatur; quia illa non distat
in infinitum; sed sunt eiusdem ordinis & ali-
quando eiusdem generis: Deus autem & Crea-
tura non sunt eiusdem ordinis, sed distant in in-
finitum. Minor autem probatur; quia si quis
haberet simul amorem & odium Dei, habe-
ret simul duos ultimos & oppositos fines, &
simul esset in gratia & in peccato, quod im-
plicat

*Medina
Valentia.*

plicat contradictionem; & similiter, si substantia existeret per existentiam accidentis, simul haberet existentiam in alio & non haberet existentiam in alio sed per se; quae sunt expressae contradictionia. Respondetur nullam esse consequentiam. Ad probationem negatur etiam consequentia; Cuius ratio est; quia priuationes inclusae in differentijs specierum minus perfectarum, vel etiam purae priuationes opponuntur tantum quibusdam particularibus perfectionibus & bonis, sicut nigrum albo, irrationale rationali, mors vita, & in proposito materiae immateriali, & mutabile immutabili, ut sic; non autem Deo opponuntur, aut eius bonitate priuant, prout est in se ipsa, seu prout est bonitas Dei; at falsitas & malitia moralis Deo, prout in se ipso est, opponuntur: & idcirco illa Deo non repugnant in aliena natura subsistenti; haec veroque modo Deo repugnant scilicet prout in se est, & vt est suppositum alienae naturae. Declarantur haec; quoniam infirmitas & mors Petri opponuntur saluti & vita Petri; non autem aliorum hominum vel Angelorum aut Dei; quoniam haec priuationes a solo Petro tollunt oppositas formas suae bona; non autem a ceteris hominibus, & multo minus ab Angelis, aut a Deo; sed falsitas & malitia moralis, quia mala sunt intellectualis naturae, quatenus intellectualis natura est, secundum eius, scilicet formalem rationem absolutam, & communissime sumptam, quatenus scilicet communis est analogie nobis, Angelis & Deo, non opponitur obiectiu tantum veritati & bonitati eiusdem subiecti; sed opponitur etiam veritati & bonitati ipsius Dei secundum se. Ex g. falsitas haec; homo non est animal, non tantum opponitur huic veritati; homo est animal; & eam tollit ab eodem intellectu, ad eum vt non possint simul in eodem intellectu conuenire; sed etiam quantum sit ex se, opponitur etiam unicuique verro iudicio, tam Angelico quam Diuino & illud tollit. De malitia veroe morali diuinae legi contraria; ac praesertim de odio Dei perficere constat illud non opponi tantum actui charitatis debito inesse subiecto habenti odium, sed etiam quantum est ex se, opponi bono diuino & illud destruere: primo, quia praesigit voluntati alium ultimum finem, praeter Deum; ac proinde tollit a Deo rationem ultimi finis & summi boni: & per consequens Deum, quantum in se est, omnino destruit, licet illum actu non tollat, eo quod sit ens simpliciter necessarium. Secundo, quia fundatur in iudicio falso, quod opponitur recte dictamin naturae intellectualis, etiam diuinae dictantis Deum non esse odio habendum, sed summè diligendum. Denique tam falsitas, quam malitia moralis sunt mala naturae intellectualis absolute, & secundum se consideratae, etiam, vt est in Deo; quamvis natura diuina ob suam talem scilicet infinitam, & simpliciter necessariam perfectionem illam non admittat. Ad primam confirmationem negatur antecedens: Ad cuius probationem negatur assumptum; quoniam esse materiale aut mortale secundum naturam assumptam, nihil minuit de immaterialitate & immortalitate Deo secundum propriam naturam, & vt Deus est, conueniente, sed indicat infinitatem Dei impliciter secundum esse, & secundum personalitatem, qua potest terminare, quamcumque naturam etiam corpoream

& corruptibilem, secundum quam mutetur & moriatur: neque eadem ratio est de mendacio ad 2. Conf. de malitia morali, vt ante diximus. Ad secundam confirmationem negatur illatio; quoniam aliqua magis distare, quam alia contingit duplicitate; Uno modo in ratione entis, & ita magis distant Deus & creatura, quam alienus & dissensus, &c. Alio modo quo ad habitudinem seu proportionem illam, ex qua diuersarum rationum entia habent, vt possint ad inuicem conuenire; & hoc modo magis distant alienus & dissensus, &c. quam Deus & natura creata: & ideo possunt hec in uno supposito conuenire: illa vero non possunt eidem simul inesse secundum idem, &c. Quemadmodum etiam materia & forma; substantia & accidens magis distant, in ratione entis, quam duæ albedines & duæ formæ substanciales; & tamen ille simul esse possunt in eodem; haec veroe minime: quoniam in illis est habitudo, seu proportio, ex qua habent, vt possint in unum conuenire, que non est in ipsis: materia namque habitudinem habet potentiam, & subiecti ad formam, & substantia similem habet habitudinem ad accidens; talen autem habitudinem non habent duæ albedines, aut duæ formæ substanciales inter se: Sic itaque Deus & humanitas, quamvis in ratione entis distent in infinitum: habent tamen habitudinem inter se terminabilis & terminantis; & ideo possunt vniuersi in una subsistente persona: substantia veroe non habet ad accidens habitudinem terminabilis & personabilis ab eo: neque accidens tantum perfectionis est, vt eminenter in se præ habeat perfectionem substancialis & existentiae substancialis: & ideo impossibile est, substancialiam existere aut personari per aliquod accidens, & similiter alienus & dissensus, &c. nullam habent habitudinem inter se ratione cuius possint simul eidem inesse, sed oppositionem habent naturalem, ex qua unum extreum tollit rationem formalem alterius obiectuum, qua sublata deficit actus, ex g. amor ad rem fertur representatam vt bonam; & ideo non potest terminari ad rem representatam vt malam formaliter; & contra veroe odium ad rem fertur representatam, vt malum, & substantiam mali & propterea contradictione est, vnam & eandem rem iub eadem ratione formalis simul amari & odio haberi.

Alia argumenta, quae difficultates implicant inferius suis locis examinandas, omitimus.

Contra secundam Conclusionem probat quidam recentiores Mysterium Incarnationis non esse possibile logicè: quia teste D. Tho. in i. p. q. 25. a. 3. ad 4. & q. 46. a. 1. ad 1. possibile logicè est illud, quod est possibile ex habitudine terminorum, qui ex se non repugnant ad inuicem, sed isti termini Deus & homo significant naturas distinctas & repugnant in eodem supposito; ergo Minor est D. S. infra q. 16. a. 1. ad 1. dicentis, propositionem hanc: Deus est homo, esse in materia repugnare ex parte naturarum.

Secundum probant Mysterium Incarnationis esse possibile Physicè: Quia teste August. Epist. 8. Incarnatio est possibilis ex omnipotentia facientis; sed omnipotencia Dei est physica; ergo. **Ter-**tiè, Incarnatio est physicè causata, & non ex natura extremonum, sed ab aliquo extrinseco; ergo datum potentia physica, per quam caufetur, & sic possibilis. Probatur consequentia: nam alias esset effectus physicus sine causa potente illum causare physicè.

Respondetur ad primum, falsam esse minorem: **sot. prima** Ad probationem dico D. Thom. in illa respon-**s. Thom.** sione

24

hunc oppositum docere; sic enim ait: *Quando forma diversa non possunt conuenire in unum suppositum, tunc oportet, quod propositio sit in materia remota; cuius subiectum significat unam illarum formarum, & predictatum aliam; sed quando duas forme possunt conuenire in unum suppositum, non est materia remota, sed naturalis, aut contingens, sicut cum dico, album est musicum: Naturae autem diuinae, & humanae, quibus sint maximè distantes; tamen conuenient per incarnationis Mysterium in uno supposito, cui neutra illarum inest per accidens, sed per se; & ideo haec propositione: Deus est homo, non est neque in materia remota, neque in materia contingentia, sed in materia naturali; & predicatorum deo non per accidens, sed per se, sicut species de sua hypostasi, non quidem ratione forma significata per hoc nomen Deus, sed ratione suppositi, quod est hypostasis humanae naturae.* Hæc ibi S. Tho. ex quibus apparet secundum eius mentem terminos huius propositionis: Deus est homo, non significare naturas repugnantes, sed maximè conuenientes in codem supposito.

S. 2.

Ad secundum dico, nullam esse consequentiam; quoniam possibile physicè dicit possibile per potentiam ordinis naturalis intrinsecam actuam, aut passiuam: Mysterium autem Incarnationis neutro modo est possibile; nulla enim est in humanitate potentia naturalis actiua, aut passiva ad unionem hypostaticam cum persona diuina, neque in diuina persona est aliqua potentia passiva, ut patet, neque actiua ad ordinem pertinens naturalem; quia potentia Dei ad effectus supernaturales Deo conuenit, ut agenti supernaturali; & proinde pertinet ad ordinem supernaturalem; ergo Mysterium Incarnationis possibile, non per intrinsecam aut ordinis supernaturalis potentiam, sed ex habitudine terminorum, & per Dei potentiam actiua supernaturali, cuius obiectum est ens super naturale possibile logicè. Hæc vero potentia pars est omnipotentie, cuius obiectum est possibile logicè, tam ordinis naturalis, quam ordinis supernaturalis.

S. 3.

Ad tertium dico falsam esse consequentiam; ad eius probationem dico Incarnationem non esse effectum physicum, id est naturale, aut ad ordinem naturali pertinente; sed est effectus omnino supernaturalis; & ideo non causatur ex potentia naturali actiua, aut passiva, sed ex actiua Dei potentia supernaturali, & ex potentia humanitatis obedientiali: potest tamen & debet Incarnatione dici effectus physicus, id est realis, & non ratione vel imaginatione confectus, sed effectui secundum hunc sensum physico non respondet actiua potentia physica in nostro sensu, & multo minus passiva, sed potentia actiua physica, id est realis, quæ est omnipotentia Dei; sed de tali effectu, & tali potentia non loquitur conclusio nostra.

ARTICVLVS II.

Virum necessarium fuerit ad reparationem Generis humani, Verbum Dei incarnari.

2.

3. d. 4. q. 3. **A**d secundum sic proceditur. Videretur, quod non fuerit necessarium ad reparationem humani generis verbum Dei incarnari. Verbo enim ad. 2. Et. 2. Dei, cum sit Deus perfectus (ut in primo habuit 43 a. 2. q. 2. est:) nihil virtutis per carnem assumptam accre- ad 2. Et. 2. Si ergo Verbum Dei incarnatum humanam ad 2. Et. 2. naturam reparavit, etiam absque carnis assumptione 43. c. 6. ne eam potuit reparare.

Præterea: Ad reparationem humanae naturae, quæ per peccatum collapsa erat, nihil aliud requiri videbatur, quam quod homo satisfaceret pro peccato. Sed homo, ut videtur, satisfacere potuit pro peccato: non enim Deus ab homine plus requirere debet, quam posse: & cum prouor sit ad misericordium, quam ad puniendum, sicut homini imputat ad panam actum peccati; ita imputare debet ad meritum actum contrarium. Non ergo fuit necessarium ad reparationem humanae naturae, Verbum Dei incarnari.

Præterea: Ad salutem hominis precipue pertinet, ut Deum reverentur: unde dicitur Mal. primo. si ego pater, ubi honor meus? si Dominus, ubi timor meus? Sed ex hoc ipso homines Deum magis reverentur, quod eum considerant super omnia elevatum, & ab hominum sensibus remotum: unde in Psalm. 62. excelsus super omnes gentes Dominus, & super caelos gloria eius, & postea subditur; quis sicut Dominus Deus noster? Quod ad reverentiam pertinet. Ergo videtur non conuenire humano saluti, quod Deus nobis similis fieret per carnis assumptionem.

Sed contra: illud per quod humanum genus liberatur à perditione, est necessarium ad humanam salutem. Sed mysterium diuinae incarnationis est huiusmodi: secundum illud Ioh. 3. sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. Ergo necessarium fuit ad humanam salutem Deum incarnari.

Respondeo dicendum, quod ad finem aliquem dicitur aliquid esse necessarium duplicitate. Vno modo, sine quo aliquid esse non potest: sicut cibus est necessarius ad conseruationem humanae vita. Alio modo, per quod melius, & conuenientius peruenitur ad finem: sicut ei quis necessarius est ad iter. Primi modo. Deum in incarnationi non fuit necessarium ad reparationem humanae naturae: Deus enim per suam omnipotentem virtutem poterat humanam naturam multis alijs modis reparare. Secundo autem modo necessarium fuit Deum in incarnationi ad humanam naturam reparationem. Unde Aug. dicit 13. de Tri. c. 10. verum etiam ostendamus non alium modum possibilem Deo desuisse (cuus potestari omnia qualiter subiaceant) sed sanande misericordia conuenientius alium modum non fuisse. Et hoc quidem considerari potest quantum ad promotionem hominis in bonum. Primi quidem quantum ad fidem: que magis certificatur ex hoc, quod ipsi Deo loquenti creditur. Unde Aug. dicit 11. de Civit. Dei. Ut homo fidens ambularet ad veritatem, ipsa veritas Dei filius homine assumpto constituit, atque fundans fidem. Secundi quantum ad fidem: que per hoc maximè erigitur. Unde Aug. dicit 13. de Trin. Nihil tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, quam ut demonstraretur nobis, quantum diligeret nos Deus: quid vero hius rei isto indicio manifestius, quam quod Dei filius natura nostra dignatus est in re consortium? Tertiò quantum ad charitatem: que maximè per hoc excitatur. Unde Aug. dicit in lib. de caribechianis rudibus: que maior est causa aduentus Domini: nisi ut ostenderet Deus dilectionem suam in nobis. Et postea subdit. Si amare pigebat, saltem re amare non pigebat. Quaridem, quantum ad rectam operationem: in qua nobis exemplum se prebut. Unde Aug. dicit in quadam sermone de natu Domini. Homo sequendus non erat, qui videri poterat: Deus sequendus erat, qui videri non poterat. Ut ergo exhibetur homini, & qui videretur ab homine, & quem homo sequeretur: Deus factus est homo. Quintidem ad plenam participationem diuinitatis: que vera est hominis beatitudo, & finis humanae vita. Et hoc collatum est nobis per Christum humanitatè: Dicit enim Aug. in quadam sermone de Natu Domini. Factus est Deus homo: ut homo fieret Deus. Similiter, & hoc vilie fuit ad remotionem mali.

Primi

Primò enim per hoc homo iuratur, ne sibi Diabolus preferat, & eum veneretur: qui est actor peccati. Vnde Aug. dicit 13. de Trin. Quando quidem sic potuit Deo coniungi humana natura, ut fieret una persona: superbi illi maligni spiritus non id est audeat homini proponere, qui non habent carnem. Secundò per hoc instruimur, quia ait dignitas humanae naturae: ne eam inquinemus peccando. Vnde August. dicit in lib. de verâ Relig. Demonstravit nobis Deus, quam excelsum locum inter creatura habeat humana natura, in hoc quod hominibus in verò homine apparet. Et Leo Papa dicit in serm. de Natiu. Agnoscit O Christiana dignitatem tuam: & diuinus consors factus nature, noli in veterem vilitatem degeneri conuersatione redire. Tertio, quia ad presumptionem hominis tollendam, gratia Dei nullis meritis præcedentibus in homine Christo B in nobis commendatur: ut dicitur in 13. de Trinitate.

Quartd, quia superbia hominis, qua maximè impedimento est, ne inhæreatur Deo: per tantā Dei humilitatē redargui potest, atque sanari: ut dicit Augustinus ibidem.

Quintd ad liberūdū hominē à servitute peccati: quod quidem, ut August. dicit. 13. de Trin. fieri debuit sic, ut Diabolus iustitia hominis Iesu Christi superaretur: quod factum est Christo satisfaciēt pro nobis. Homo autē purus satisfacere non poterat pro toto humano genere: Deus autem satisfacere non debebat: vnde oportebat Deum, & hominem esse Iesum Christum. Vnde, & Leo Papa dicit in serm. de Natiu. Suscipitur à virtute infirmitas, à maiestate humilitas: ut quod nostrū remedy congruebat, unus atque idem Dei, & hominum mediator, & mori ex uno, & resurgere posset ex altero. Nisi enim esset verus Deus non afficeret remedium: nisi esset verus homo, non præberet exemplum. Sunt autem, & aliae plurimè utilitatis, que consequuntur sunt, supra apprehensionem sensus humani.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit secundum primum modum necessarij: sine quo ad finē perueniri non potest.

Ad secundum dicendum, quod aliqua satis actio potest dici duplicitate sufficiens. Vno modo perfectè: quia est condigna per quandam adequationem ad recompensationem culpe commissae: & sic hominis purisatisfactio sufficiens esse non potuit pro peccato. Tum, quia tota humana natura erat per peccatum corrupta: nec bonum alicuius persone, vel etiam plurium poterat per equiparantiam, totius nature detrimentum recompenſare. Tum etiam, quia peccatum contra Deum commissum, quandam infinitatem habet ex infinitate divine maiestatis: tanto enim offensa etiam grauior, quanto maior est ille, in quem delinquitur. Vnde oportuit ad condignam satisfactionem, ut actus satisfaciētis haberet efficaciam infinitam: vi potè ei, & hominis existens.

Alio modo potest dici satis actio hominis esse sufficiens imperfectè scilicet secundum acceptationem eius, qui est ea contentus, quamvis non sit condigna. Et hoc modo satis actio puri hominis est sufficiens. Et quia omne imperfectum presupponit aliud perfectum, à quo satismetetur: inde est, quod omnis puri hominis satisactio efficaciam habet à satisactione Christi.

Ad tertium dicendum, quid Deus assumendo carnem, suam maiestatem non minuit: & per consequens non minuitur ratio reverentia ad ipsum, qua augetur per augmentum cognitionis ipsius. Ex hoc autem quid nos propinquare voluit per carnis assumptionem, magis nos ad se cognoscendum attraxit.

Sensus quæst.

EX duarum particularum sensu benè perspecto totius quæstionis pender intelligentia. Prior Naz. m. D. Thom. 3. partem

est illa dictio necessarium. Cuius duplīcēm acceptiōnē explicat S. D. in textu: in hac autem inscriptione sumitur indistinctē, & cū abstractione ab utroque modo necessitatē, quod euidenter ostendunt duas conclusiones: altera primū, & altera secundū respondens modo necessitatē: & argumenta, ex quibus primum aduersus primam, secundum autem, & tertium aduersus secundam militant conclusionē; ex quo patet Suarezii expeditio rei: ut

Forma Textus.

PRAEMISSA distinctione duabus Conclusionib⁹ quæstio respondet.

DISTINCTIO est: Ad finem aliquem dicitur aliquid esse necessarium dupliciter: Vno modo, sine quo aliquid esse non potest, sicut cibus est necessarius ad conseruationem humanae vitæ: Alio modo, per quod melius, & conuenientius peruenit ad finem; sicut equus necessarius est ad iter.

PRIMA CONCLUSIO: Primo modo non fuit necessariū Deum incarnari ad reparationem humanae naturæ. Probatur: quia Deus per suam omnipotētē virtutem poterat humanam naturam multis alijs modis reparare.

SECUNDA CONCLUSIO. Secundo modo necessarium fuit Deum incarnari ad humanae naturæ reparationem. Probatur primò, simul cum prima conclusione auctoritate Augustini lib. 13. de Trinit. cap. 10. Secundò probatur sola ipsa secunda conclusio tribus argumentis; quorum singula plura continent media; ex quibus plura confici possunt argumenta. **Primum argumentum** est: Per diuini Verbi Incarnationem promovetur homo ad bonum fidei, spei, charitatis, operis recti & Diuini consorti; ergo. Singulæ huius antecedentes partes clare, & ordinatè probantur in textu.

Secundū argumentum est: Incarnatione Verbi fuit utilis ad remotionem mali; ergo. Probatur antecedens enumerando quinque mala, & totidem modos, quibus per Diuini Verbi Incarnationē ab homine remouentur. **Tertium argumentum:** Sunt aliæ plurimæ utilitatis, quæ ex Incarnationis Mysterio consequuntur sunt supra apprehensionem sensus humani, &c.

Expeditio Textus.

SVPPONIT hic S. D. vt fidei dogma certissimum, diuini Verbi Incarnationem ad humani generis in peccatum prolapsi redemptiōnem à Deo fuisse destinatum; quod diuina scriptura pasim in utroque testamento saepissime repetit. Psalm. septuagesimo primo. Ex vñris, & iniquitate redimet animas eorum Isaie. 53. Verè Psalm. 71. Ista. 53. languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit; & nos putauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum; ipse autem humiliatus

Iustus est propter iniquitates nostras, & iuritus est propter sceleras nostras. Omnes nos quisque errauimus, & quisque in viam suam declinauit. Et posuit in toto Matth. 1. Dominus iniquitates omnium nostrum. Matth. 1. Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Luca 19. Venit enim filius hominis querere, & saluum facere, quod perierat, & 1. Tim. 1. Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere. Non defuerunt tamen insanentes heretici, qui asseruerunt Christum nobis a Deo datum fuisse solum in Doctorem, & in perfecta virtutis exemplum; non autem in redemptorem; quorum principiū fuerunt Petrus Abalardus. Cuius heresim refert, & confutat D. Bernardus Epist. 190. In codem errore fuisse elagium refert Aug. in lib. de Gratia Christi contra Pelagium, & Celestium, cap. secundo, & Epist. 107. ad Vitalem; & de Heresibus ad quod vult Deum, heresi 88. Quem etiam tenuisse quendam Basilius narrat Alfonius de Castro, Verbo Christus, heresi 8. Hanc heresim late confutat Vasquez super hoc ar. d. 9. c. 1. Vide etiam D. Tho. in 3. d. 20. q. 1. a. 1. q. 3.

De prima, & secunda Conclusionis veritate disputant hic recentiores vberimē; ac præsertim Medina dub. 1. Suarez disp. 4. & 5. 1. & 2. Valentia puncto 5. Vasquez disp. 1. c. 2. 3. & 4.

Circa secundam conclusionem adverte primā non esse omnino absolute intelligendam, sed stante rerum ordine, quem Deus indidit vniuerso, præsertim quo ad supernaturalia: huic enim maximè consonant omnes illæ rationes & congruentiae, quas S. D. ex sanctis Patribus Augustino, & Leone collectas in textu proponit, quibus addenda est etiam illa, quam ex Damasco refert in articulo precedente. Verum, vt ait S. D. in 3. d. 20. q. 1. a. 4. q. 2. quamvis ex parte nostra convenientior modus esse non potuerit: Deo tamen non auferatur potentia, quin potuerit alium modum convenientiorem fecisse, cuius potentia limitata non est: sed hoc (inquit) eslet secundum alium ordinem rebus impositum. Et in eadem q. ar. 1. q. 3. ad 3. ait: Quantum est ex parte illius, qui peccauit, secundum ordinem, quem nunc Deus imposuit rebus, non potest peccatum congrue sine pena dimitti. Igitur alium posset Deus ordinem rerum instituere, cui liberalis congrueret pena condonatio, & licet Incarnatione Verbi ea ratione, qua terminatur ad Verbum, quod est persona simpli citer infinita, nihil etiam per Dei potentiam melius esſi possit, nec humano generi redimendo secundum hunc rerum ordinem, quodus aliud medium potuerit esse congruentius, potuit tamē Deus alium in rebus ordinem instituere, cui magis congruat gratiosa pœnae condonatio, vel aliis modis a labore & pœnia peccati, liberandi genus humanū, & in hoc sensu interpretanda sunt verba illa D. Augustini in textu relata ex libro 13. de Trin. cap. 10. videlicet. Verum etiam ostendamus, non alium modum possibilem Deo desuisse, cuius potestat omnia equaliter subiacent, sed sanande misericordia nostra convenientiorem alium modum non fuisse: His enim verbis nihil aliud significant Augustinus & Sanctus Thomas, nisi Deum per suam omnipotentiam, cui subduntur equaliter omnia non implicatio contradictionem, multis alijs modis humanam potuisse naturam reparare siue liberare; sed ex omnibus modis diuina omnipotentiæ possibilibus, nullum magis, quam Incarnationis mysterium fuisse huic rerum ordini congruentem; & ideo necessarium fuisse mysterium hoc; non quia sine eo non posset humana natura reparari, sed ut optimo modo possibili secundum hunc rerum ordinem fieret reparatio. Ad

S. Thom. Aug. Damascenus.

Augst. S. Thom.

A cuius ampliorem explicationem. Secundū considerandum est ex Diuo Thoma in 1. Thom. tertia distinctione vigesima, questione prima, articulo primo, questione prima, ad secundum, in hominis reparatione, non tantum culpam ab homine remoueri, sed etiam ad pristinam dignitatem humanam naturam integraliter reuocari; ita ut reparatio generis humani non dicat solam liberationem a peccato, & a potestate Dæmonis, nec solam redemptionem factam per pretij solutionem: sed super haec addat integrum restitutionem ad pristinam animæ dignitatem per peccatum amissam.

B Ex quo principio sequitur primū, quod si nos Deus sola sua misericordia & benignitate, culpam & penam remittendo liberasset, non propriè diceretur nos reparasse; nec ad pristini statutus integritatem & ad animæ dignitatem nos reuocasse; quia tunc genus humanum in nullo naturæ sua supposito de Diabolo victoriâ reportasset, nec suis operibus Deo pretium sua redemptiois æquale perfoluisset. Secundū sequitur, quod si per imperfectam alicuius puræ cratüræ, puta Angeli vel hominis satisfactionem Deus nos a perditione liberasset, ad antiquæ dignitatis apicem nos minimè reduxisset; tunc enim salutem suam non tantum Deo, sed illi etiam liberatrici creatura debet, & eslet seruus illius, quod non habebat ante peccatum. Tertiū sequitur, quod si Deus non nostram, sed aliam aliquam naturam ad hypotheticam vnitatem assumpsisset, & per eam nos redemisset, ac Deo reconciliasset, non esset adeò perfecta redemptio siue reparatio, sicut est ea, quæ in assumpta nostra humanitate facta est; quia non ea restitueretur humano generi perfectio dignitatis, quam habuit ante peccatum, sed noua illi ratio feruitatis adderetur erga liberatorem & assumptam ab eo naturam, cuius operibus nobis salutis remedium affret. Corollarium hoc tertium & secundum etiam colligitur ex Ambrosio in expositione iliorum Verborum 1. Cor. 1. Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui actus est nobis sapientia a Deo, & iustitia, & satisfactio, & redemptio, ut quemadmodum scriptum est, qui gloriatur in Domino glorietur. Et ex Greg. lib. 18. moral. c. 26. Quæ omnia intelligentia sunt perseverante rerum ordine, quem Deus illis sua voluntate & prouidentia prædefinit.

D R E S P O N S I O N E S ad primum, & secundum argumentum declarat Suarez in suo Commentario.

E S E C V N D U M argumentum cum sua response Proponit multas implicat difficultates, ad quarum intelligentiam operæ pretium est, tam argumentum, quam eius responsum in forma proponere, vt hinc emergentes, veluti ex fonte Controversias videamus, & ordinem, quo fuerint tractandæ, in responstatuamus. Est igitur argumentum: Homo satisfacere potuit pro peccato; ergo non sicut necessarium ad reparationem humanæ naturæ, quæ per peccatum collapsa erat, nihil aliud requiri videbatur, quam quod homo satisfaceret pro peccato. Antecedens autem probatur: Quia, sicut Deus homini imputat ad penam actum peccati, ita imputare debet ad meritum actum contrarium; ergo homo satisfacere potuit pro peccato. Probatur hoc antecedens, quia Deus non plus ab homine requirere debet, quam possit, & prior est ad miserendum, quam ad puniendum; ergo Ad hoc argumentum, præmissa distinctione respon-

Ambros.
1. Cor. 1.

Gregor.

respondet S. D. quatuor dictis, ex quibus solutio formalis argumenti deducitur. *Dicitur* est: Aliqua satisfactio potest dici duplicitate sufficiens. *Vno modo* perfecte; quia est condigna per quandam adequationem ad recompensationem culpe commissæ: *alio modo* potest dici satisfactio hominis esse sufficiens imperfecte, scilicet secundum acceptationem eius, quia est ea contentus, quamvis non sit condigna. *Primum dictum* est: Hominis puri satisfactio non potuit esse perfecte sufficiens pro peccato. Probatur duplicitate: *Primo*; quia tota humana natura erat per peccatum corrupta, nec bonum alius personæ, vel etiam plurium poterat per equiparantiam totius nature detrimentum compensare. *Secundo*; quia peccatum contra Deum commissum quandam infinitatem habet ex infinite diuinæ maiestatis offensæ; ergo oportuit ad condignam satisfactionem, ut actus satisfacientis haberet efficaciam infinitam: ergo debuit esse actus Dei & hominis; ergo puri hominis satisfactio non potuit esse perfecte sufficiens. Antecedens probatur; quia tanto offensa est grauior, quanto maior est ille, in quem delinquitur. *Secundum dictum* est: Satisfactio Dei & Hominis, scilicet Christi, potuit esse sufficiens pro peccato. Probatur secunda ratione allata pro primo dicto. *Tertium dictum* est: Satisfactio puri hominis est sufficiens imperfecte, scilicet secundum acceptationem Dei. Hoc relinquitur, ut constans. *Vltimum dictum*: Omnis puri hominis satisfactio efficaciam habet à satisfactione Christi. Probatur. Quia omne imperfectum presupponit aliquod perfectum à quo sustentetur, ergo. *Ad argumentum igitur informa respondetur*, antecedens verum esse de satisfactione imperfecta; falsum autem esse de perfecta: probatio vero antecedentis procedit de satisfactione tantum imperfecta. Consequentiavero ex antecedente priori modo sumpto falsa est, ut patet ex corpore huius articuli.

Ex hac responsione octo insignes emergunt Controversiae. *PRIMA* est, an peccatum originale, vel actuale mortale sit malum simpliciter infinitum, quatenus est offensa Dei, ita ut habeat malitiam simpliciter infinitam? *SECUNDA* est: An opera Christi Domini tantiuerint valoris, & efficacia, ut eis Deo pro nobis oblati condigne, & secundum leges veræ, proprie ac rigorosa iustitia satisficerit pro peccatis humani generis? *TERTIA* est: An Christi humanitas in satisfactione pro peccatis fuerit principium quod, vel tantum quo? *QUARTA* est: An homo purus per exclusiōnem tantum diuum suppositi, id est qui non est Deus, habens tamen gratiam & charitatem, posset condigne & secundum leges rigorosæ iustitiae satisfacere pro peccatis humani generis? *QUINTA* est: An posset homo condigne pro se ipso satisfacere? *SEXTA* est: An saltem pro peccato veniali posset homo purus Deo satisfacere? *SEPTIMA* est: An purus homo, ut Christi membrum posset condigne Deo satisfacere pro peccato suo. *Vltima* controversia est: An purus homo per exclusiōnem etiam auxiliū diuum gratie de potentia Dei saltem absoluat a potuerit per operā ordinis naturalis satisfacere ex imperfecta iustitia pro culpa totius humani generis? Quæ summa, quæ fieri potest, breuitate, codem ordine, quo fuere propolite, sunt expeditendæ.

PRIMA CONTROVERSIA.

An peccatum originale, vel actuale mortale sit malum simpliciter infinitum, quatenus est offensa Dei, ita ut habeat malitiam simpliciter infinitam?

Locus huius Controversiae proprius est in *L. 2. q. 87. a. 4.* Vbi de culpæ lethali infinitate differunt expositi, quorum nouissimus *Salas* summa diligentia Doctorum omnium, tam antiquorum, quam recentiorum placita colligit opposita validis argumentorum iaculis dicimantia. Nos hic vastam huius Controversiae materiam ad pauca, sed euidentia solidaque principia redigemus, ut ex eis benè perspectis, tam veritas quam falsitas in qualibet referenda sententia latens videatur.

TRES SVNT de proposita difficultate sententia. *Prima* est affirmans mortale peccatum habere malitiam grauitatem simpliciter infinitam in genere mali moralis. Hanc sequuntur Alexander *Alex. Alenfis* in *3. p. sua Summa, q. 1. a. 2.* S. Bonauentura *Bonauen.* *2. contra, 1. Concl.* Vbi tamen nec ipse formaliter *capreol.* hoc affirmat, nec ex eius verbis videtur posse bene deduci *Io. Medina* in *Codice de Panitia, tract.* *3. q. 1.* in principio negantem sequitur opinionem, in medio vero eiusdem questionis peccati malitiam docet esse simpliciter infinitam, quamvis non satis appareat, an ex propria, vel aliena locutione opinione.

Secunda sententia, quam sequitur *Aluarez*, diffut. *3. tribus concl.* explicatur. *Prima* est; peccatum originale & mortale, inquantum est malum hominis, eum auertens ab ordine rationis, non est malum simpliciter infinitum, etiam in genere moris. *Secunda* est; peccatum, ut est malum hominis auertens illum à bono infinito, scilicet à Deo, habet quidem grauitatem, & malitiam infinitam; illa tamen malitia sub eadem ratione non est infinita simpliciter, & intensuè, sed extrinsecè, & obiectuè etiam in genere moris. *Vltima conclusio* est: Peccatum originale, & actuale mortale, ut est offensum Diuinæ Maiestatis, & malum Deo intentatum, habet malitiam & grauitatem simpliciter infinitam eo modo, quo si datur linea infinita, esset secundum longitudinem simpliciter infinita.

Tertia sententia peccati mortalis malitiam docet esse tantum secundum quid infinitam in genere moris. Hanc tuerit *Scotus* in *3. d. 2. q. 2. §. quicq; opere* *Contra ea, que dicuntur.* *Paludanus* eadem d. q. 2. ratione, sive *a. 2. Conradus, & Medina* *1. 2. q. 8. a. 4.* *Valentia* *puncto 5. in respon. ad 3. Vasquez* *diff. 2. c. 2. & 1. te, sive phys. 2. loco notato, & ibidem Salas, Albertinus Corollario sive mo 18. Suarez. diff. 4. f. 7. neutram partem definit. ratioperfecte Quæ omnes opiniones tametsi verbis dissidere attingat obvideantur, in eo tamen, quod hic pricipuè quæcū*icta*, necesse est esse, ut modus esse obiectuè excedat modum operationis.*

Sciendum est primò ad hoc, ut agens quacumque operatione lute immanente, sive trasciente, formaliter & *sive gendi.*

Resolutio.

siue physica, siue morali perfecte attingat obiectum, necesse esse, ut modus effendi obiecti non excedat modum effendi ipsius agentis; ac proinde, nec modum principij formalis agenti aut virtutis operatiue. Et quo ad actionem quidem immanentem S. D. in 1. p. q. 12. a. 4. probat, nullum intellectum creatum posse per sua naturalia videre diuinam essentiam, hoc argumento; quia, si modus effendi alicuius rei cognitae excedat modum naturae cognoscens, oportet cognitionem illius rei, esse supra naturam illius cognoscens: at modus effendi diuinę essentię excedit modum cuiuscunq; creatae naturae cognoscens; ergo illius etiam cognitio excedit naturalem facultatem cuiuscunq; creati cognoscens.

S. Thom.

Caietanus.

S. Thom.

S. Thom.

Vt autem ibi notauimus cum Caietano, sermo est de cognitione quidditativa, non quocunque modo possibili, sed ex propria cognoscens natura, ut causa per se sufficiente; & de modo effendi cognoscens & cogniti, non secundum rationem specificam, sed genericam aut genericę similem, eo modo, quo ea quae sunt vinis ordinis, dici possunt esse eiusdem generis, & de obiecto potentiae adaequato, non extensiue sed intensiuē. Et quoniam intellectus creatus, etiam cum lumine gloriae inferiorem habet effendi modum (sub eodem tamen ordine, & quasi genere supernaturali comprehensum,) quam sit modus effendi diuinę naturę secundum se, idē licet illum quidditativę cognoscat, non tamen eam comprehendit aut infinitè videt, sicut se ipsum Deus infinita virtute intellectua comprähendit: modus enim operationis modum sequitur operatiue potentiae & perfectionis eius. Et quamvis essentia diuina vniatur, vt species intellectui Beati, sitque in eo formale & efficiens principium visionis; quia tamen modus visionis est secundum mensuram & modum luminis gloriae, quod in omni Beato finitum est: idē finitum tantum efficit visionem: vt enim ait S. D. in 4. d. 44. q. 2. a. 3. ad. 6. forma, quæ est per se subsistens, habet aliquem modum, inquantum est res quædam subsistens, & quandam modum, secundum quod est actus talis subiecti; & hic modus accipitur secundum mensuram qua perfectibile pertingit, vt perficiatur tali forma, & ex hoc modo mensuratur actio. Essentia autem diuina est per se subsistens, & ideo visio quæ per eam fit in intellectu creato, non mensuratur secundum modum infinitum, qui est ipsius essentiae secundum se, sed secundum modum, quo intellectus pertingit ad hoc, quod per ipsam perficiatur, ad hoc autem pertingit, inquantum coniungitur ei per lumen gloriae, quod est finitum; & ideo finita est ex parte videntis; quia si consideretur ex parte obiecti visi, scilicet essentiae Dei infinita dici potest extrinseca denominatione, vt ait S. D. i. p. q. 25. a. 6. ad 4.

Quo ad actionem autem transiunt S. Tho. i. p. q. 45. a. 5. ad 3. duo satis aperte significat: alterum est, necessarium esse proportionem potentiae actiue ad eius effectum, & ad modum producendi; sic enim ait: *Virius faciens non solum consideratur ex substantia facti, sed etiam ex modo faciendo; major enim calor, non solum magis, sed etiam citius calefacit.* alterum est gradum & modum potentiae esse secundum gradum & modum effendi ipsius agentis; quod in fine dictæ responsionis S. D. affirmat dicens, nullam creaturam habere simpliciter potentiam infinitam, sicut neque esse infinitum: In secundo verò cont. gent. cap. 21. ratione 8. latius id exprimens, ait: *Cum omne agens agat, secundum quod est actu, oportet modum*

A actionis esse secundum modum actus illius rei; unde etatidum, quod est magis in actu caloris, magis calefactio. Causa quae igitur actus determinatur ad genus, & ad speciem, & accidens, eius virtutem oportet esse determinatam ad effectus similes agenti inquantum habensmodi; eo quod omne agens agit sibi simile. Et in cap. immediate sequenti ratione tertia, idem repetit, & ratione quinta, probat Deum esse omnipotentem ex hoc principio: *Quod effectus aliquis non suffit potentie alicuius agentis, potest ex tribus contingere: uno modo per hoc, quod non habet cum agente affinitatem, vel similitudinem; agens enim omne agit sibi simile aliquo modo; unde virtus, que est in semine hominis, non potest producere brutum, vel plantam hominem autem potest, qui tam prædicta excedit: Alio modo propter excellentiam effectus, qui transcendit proportionem virtutis actiue, sicut virtus actiua corporalis non potest producere substantiam separataam.* Tertio modo propter materiam determinatam ad effectum, in quem agens agere non potest, sicut Carpenterius non potest facere serram; quia sua arte non potest agere in ferrum, ex quo fit Serra. In 4. etiam sent. d. 49. quest. 2. a. 3. ad 6. sic loquitur: *Actione non attribuitur forma tantum, que est principium actionis, sed composite, sicut calefactio calido, non calori tantum;* & ideo actionem oportet mensurari non solum secundum formam, qua est principium actionis; sed etiam secundum subiectum formae; sed forma, que non est per se subsistens, &c. Vide ibi. Deniq; quolibet 3. art. 7. eandem luculentius aperit veritatem dicens: *Vnumquodq; agens agit secundum modum sua natura;* & ideo ubi ignoratur modus naturae rei necessè est etiam, vt modus actionis eius ignoretur. Modus autem naturae Angelica est nobis ignotus, secundum quod in se est &c. & infra Quanto autem natura intellectus est superior, tanto est magis actualis, utpote Deo similius, qui est actus purus: unde superiores Angeli possunt agere in inferiores Angelos, & in animas nostras, sicut id, quod est in actu in id, quod est in potentia. Hæc ibi S. Tho. Ex quibus perspicuum patet in omnibus agentibus actione physica verisimilium esse proprium fundamentum secundum mentem Angelicæ nostri Doctoris, quem etiam sequitur Scotus in 4. d. 1. q. 1. §. ideo dici potest. tertio modo. conclusione 3. Cuius verba sunt. Nulla forma materialis potest esse principium creandi aliquid probatur, quia sicut in effendo presupponit materiam, in qua fit, ita in agendo presupponit materiam, in quam agat; alioquin terminus actionis eius esset absolutior à materia, quam ipsa forma: Hæc ille.

D scotum. **SUPER** EST iam eiusdem principij veritatem nulli ab eius creativitate applicat S. D. in allegato quoib; Vbi de illuminatione loquitur Angelorum, quam moraliter, scilicet ad modum magisterij fieri diximus littera intrisa. secundum similitudinem, ac membra. prima p. quest. 106. a. 1. Controversia unica. Et quia principiū controversia est hic inter Expositores nisi. D. Tho. de satisfactione, & offensa, quas nulli dubium est sub genere actionum moralium contineri: in eis duntaxat hic sufficiet prædicti principij veritatem ostendere. Ad cuius evidentiā.

Considerandum est primò, actus omnes humanos, Prima di- tam bonos quam malos in duplice specie, ac ge- s. Thom. nere collocari, scilicet naturae & moris, vt ait S. D. 1. 2. q. 1. a. 3. ad 3. & q. 18. a. 4. & alibi sapientia. Sumitur autem species actus in esse naturae ab obiecto absolute sumpto, à quo dependet actus secundum suum esse naturale; species autem moralis ab obiecto sumitur recte rationi comparato, quatenus cum ea concordat aut ab ea discordat, vt ait S. D. in dicto lego quast.

q. 18. a. 5. b. 7. & 8. Si itaque consideretur actus A estimationem boni dignitatisque subtractio in offendere persona. Est autem malo morali extrinsecam grauitatis denominationem illam, quæ ab offendere personæ dignitate desumitur, affirmat Conradus 1. 2. quest. 8. 7. art. 4. Vbi *conrad.*

Secunda di-
stinctio.

Hoc. 59.

S. Bernar.

Tertia di-
stinctio.

Secundo notandum est, in peccato, prout est malum morale, triplicem posse malitia rationem considerari: prima est priuatio debiti ordinis ad rectam rationem. secunda est priuatio debiti ordinis ad summum bonum, cuius inhabitatio per gratiam tollitur per peccatum iuxta illud *Isaia.* 59. Iniquitates vestrae duxerunt inter vos, & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis, ne exaudiret. Tertia est offensa Dei, quem (ait S. Bernardus in ser. 3. de Resur. Dom.) permit peruersa voluntas peccatoris: omnino enim (inquit) vellet Deum peccata sua, aut vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult ergo non esse Deum, que quantum in ipsa est, vult eum, aut impotentem, aut insipientem crudelis planè, & exercenda malitia, qua Dei potentiam, iustitiam, sapientiam perire desiderat. Hæc ille.

Tertio sciendum est duplarem inesse peccato mortali grauitatem, alteram intrinsecam, & alteram extrinsecam; sicut etiam bonis actibus duplex potest bonitas conuenire, scilicet intrinseca & extrinseca: peccati grauitas in *inseca* ex principijs & circumstantijs sumitur actionis peccaminofa & præsertim ex actus intentione, ex priuationibus etiam debiti ordinis ad rectam rationem & ad Deum: ac proinde ex auersione à summo ac infinito & incommutabili bono (prout scilicet auersione priuat anima vnione ad summum bonum), & conuersione ad finitum & commutabile bonum: ad intimam enim actus mali moralis rationem hac omnia pertinet. Quāuis enim habitus, obiectum, finis & circumstantia à quolibet actu morali sint extrinseca; dependentia tamen & commenfitatio moralis actus ad hæc, ad eius intimam pertinent ratione, ita ut ab eis, nec per primam intellectus operationem valeat separari. Ad intrinsecam itaque malitia grauitatem pertinet primo tendentia in obiectum ab ipso debito rationis & legis ordine, secundo exercitium actus cum priuatione debite commutationis secundum regulam rectæ rationis & diuinæ legis ad circumstantias: tertio intensio actus cum dictis priuationibus. quarto ipsa per se priuationes ordinis ad rectam rationem & ad Deum, scilicet auerſio à summo bono, quatenus priuat animam vnione ad summum bonum. Extrinseca vero peccati grauitas denominatio quedam extrinseca est ab offendere personæ dignitate procedens, ita ut quanta dignitas est offendere personæ, tanta in genere moris sit grauitatis in peccato denominatio: Et quoniam offendere avertit secundum rem, aut secundum affectum à persona offendere bonum aliquod ad eius pertinens dignitatem; id est in idem redit asserere extrinsecam peccati grauitatem attendi secundum magnitudinem dignitatis personæ offendere, & (ut quibusdam placet) ex quantitate boni, quod offendere tollit ab offendere persona. Addunt alij etiam vilitatem personæ offendentis; quanto namque maior est offendere persona dignitas, tanto ceteris paribus, maior est quantitas boni, quod illi per offenditionis actum re, vel affectu subtrahitur, & quo maior fuerit offendentis persona vilitas, tanto maior erit secundum

B. 59. Iniquitates vestrae duxerunt inter vos, & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis, ne exaudiret. Tertia est offensa Dei, quem (ait S. Bernardus in ser. 3. de Resur. Dom.) permit peruersa voluntas peccatoris: omnino enim (inquit) vellet Deum peccata sua, aut vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult ergo non esse Deum, que quantum in ipsa est, vult eum, aut impotentem, aut insipientem crudelis planè, & exercenda malitia, qua Dei potentiam, iustitiam, sapientiam perire desiderat. Hæc ille.

C. Nec oppositum affirmat S. D. 1. p. q. 25. a. 6. ad 4. dicens, humanitatem Christi ex hoc quod est unita Deo, & Beatiu[m] idem creatam ex hoc quod est fructus Dei, & Beatam virginem ex hoc quod est Mater L[itterarum] ci, habere quandam infinitam dignitatem ex bono infinito, quod est Deus, & ex hac parte non posse aliquid fieri melius eis, sicut non potest aliquid melius esse Deo: his enim ultimis verbis satis aperte significat se prædictis rebus creatis extrinsecam tantum infinitatis denominationem prædictis rebus creatis tribuisse, cum ait, hæc habere quandam infinitam dignitatem ex bono infinito (subaudi simpliciter) quod est Deus, & ex hac parte non posse aliquid fieri melius eis, sicut non potest aliquid melius esse Deo: Si namque aliam ab ea, quæ Dei est, prædictis tribueret infinitatem illis intrinsecam, nullius valoris aut apparentie; imo & in illo latione peccantem rationem adduxisset S. D. qualibet enim re creata infinitatem secundum quid perfectionis habente, potest Deus aliam meliorem efficere, vt patet de substantijs spiritualibus & earum speciebus.

D. Et ex his apparet primò nullam creatorum agentium actibus secundum esse naturæ, aut secundum esse moris inesse bonitatem, aut malitiam simpliciter infinitam. Et de bonitate quidem naturali perspicuum est; nam alioquin sequeretur non esse tantum unum esse per essentiam, sed plura. De bonitate vero & malitia morali, quamquam ex dictis satis claret, ostendetur inferius optimis argumentis.

E. Secundò sequitur ex obiecti etiam infinita Nullius dignitate simpliciter, in humanos actus ad ipsius ordinatos bonitatem aut malitiam infinitam, nec etiam secundum quid, quæ sit eis posse simili- inhaerens, minimè posse deriuari, sed eos esse ceteri infiniti secundum se propriæ ac vere omnino finitos; *et iusta.* pluribus autem doctissimis viris, actus illos appellari secundum quid infinitos secundum bonitatem aut malitiam; eo quod non nisi diminute,

C. 3. scilicet

scilicet extrinseca denominatione; ex obiecti nimirum infinitate dicatur infiniti, vel si magis placet, dicamus actus illos veluti altioris ordinis secundum infinitos eorum gradus possibles, aut imaginabiles superiores; atque idem secundum quid infinitos fuisse nuncupatos; quantumvis enim crescat iustitia aut misericordia bonitas, nunquam ad aquabatur charitatis; & quantumvis crescat culpa venialis, nunquam ad latitudinis grauitatem attingat.

Non posse autem mortalitatem peccati malitiam esse simpliciter infinitam; sed esse secundum se verem, proprie ac omnino finitam perspicue colligitur ex primo supposito fundamento; si namque modus essendi obiecti sit excellentior modo essendi agentis & virtutis eius operationis, erit etiam altior modo operationis eiusdem agentis & potentiae; ac proinde non poterit agens sua operatione perfecte & adequate illud obiectum attingere, adeo ut actionis modus adaequat modum obiecti naturalem; igitur actus mortaliter malus, quatenus est offensa Dei, non potest perfecte & adequate Deum attingere, ita ut tantum sit eius intentio secundum naturam, aut secundum affectum ad Dei bonitatem, scientiam, iustitiam &c. destruendam, quanta est horum omnium in una simplicissima Dei natura actualitas & perfectio, ut verè dici possit habere malitiam simpliciter infinitam; sed ex modo naturae potentiae tam intellectu quam voluntate, & rationum operandi, ac habituum vtriusque dictae facultatis ad quemlibet actum peccati concurrentis modificatur offensa multo magis, quam ex lumine gloriae visio beatifica modificetur in Beatis. Nam, si trahere posset actus infinitatem simpliciter ex obiecto infinito simpliciter prorsus extrinseco, multo magis eam traheret ex diuina essentia veluti specie & forma secundum esse intelligibile intellectu beato magis intimè unita, quam forma materia; cum praesertim sit intellectu ratio, & formale principium, & effectum visionis beatificae. Iam autem diximus hanc secundum se finitam esse ob supradictam causam, sola verè extrinseca denominatione; quia, scilicet infinitum attingit obiectum, infinitam quodammodo nuncupari.

*Alearezii
reflexio.*

Refut.

*Mortaliter
peccatis nulli
Deum non
offere.*

Sed ait Alvarez, longè diuersam esse rationem visionis beatificae in ordine ad Deum clare visum, & peccati in ordine ad Deum offensum; quoniam (inquit) infinitas Maiestatis diuinæ redundat in ipsum peccatum mortale in ratione offensis, & tribuit illi infinitatem in genere mortis; infinitas autem obiecti visi vel dilecti per actum charitatis, non redundat in conditionem ipsius actus; sed solum est infinitas obiectiva & extrinseca. Sed iam patet, mortale peccatum in genere moris finitum esse simpliciter, dici verò denominatione tantum extrinseca simpliciter infinitam. Quod alijs etiam efficacibus argumentis ostendetur inferius.

Sed antequam vltius procedamus, opera premitum erit explicare, an & quomodo quicunque lethaliter peccans velit explicitè, aut implicitè Deum non esse, & per hoc, quantum sit ex se, destruat Deum. Ad cuius euidentiam.

Tertio considerandum est, duplum esse mortaliū peccatorum differentiam; quedam enim sunt contra dictamen recte rationis, & contra legem Dei naturalem, aut etiam contra legem supernaturalem; quorum tamen obiectum non est Deus, sed creatura, qualia sunt vniuersa peccata in proximum aut in nos ipsos commissa; quedam autem sunt peccata, quorum obie-

A Etum est Deus eo modo, quo declarat Caiet. *c. 1. 2. quest. 87. art. 4.* qualia sunt infidelitas, blasphemia, desperatio, & odium Dei; quæ primò, & per se habent auersionem à Deo, vt ait S. *s. them. 2. 2. quest. 20. art. 3.* Manifestum est autem, odium Dei, si sit perfectum, quantum sit ex se, destructivum esse Dei; odium enim Dei est aetus voluntatis, quo quis vult malum Deo secundum id, quod est in se ipso secundum se; quemadmodum caritas illi opposita vult bonum Deo in se ipso, secundum id, quod est in se ipso: potest enim aliquis ex peruersa voluntate velle Deum non esse, quamvis sciat hoc esse simpliciter impossibile. Ut enim ostendimus in *1. p. q. 63. a. 3. controu. 2. id.* quod est impossibile per se cognitum, ut impossibile potest appeti per se voluntate conditionata, quæ, licet sit velleitas; maximum tamen peccatum est; eset enim voluntas hæc efficax, si posset, id est si non esse Dei, quod apparet, eset possibile, vt scit Caiet. *ad c. 1. 2. quest. 34. a. 1.* & eadem ratio est de odio Dei minus perfecto, quo mala voluntas Dei appetit non esse sapientem, iustum aut omnipotentem; vna siquidem à Deo remota perfectione iam Deus non est; omnes enim de Deo dictæ perfectiones vna sunt absolutissima simplicissimaque perfectio, vt *1. p. q. 4. a. 2. docuit S. Th. s. them. & eius exppositores ibidem.* Nos materiam hanc explicauimus in *eodem lib. q. 28. a. 2. controu. 1.*

Alia vero peccata, quæ non feruntur in Deum secundum id, quod est in se ipso secundum se, vel quibus per se non conuenit auersio à Deo, non sunt appetitiones per se directe & explicitè non esse Dei, sed per accidens indirecte & implicitè tantum, & consequenter; quia nimirum peccans mortaliter conuertitur ad bonum commutabile, finem ultimum in eo constituens, & diuinam ei conferens dignitatem, & ex hoc auertert à Deo per accidens & indirecte, quantum sit ex se, rationem ultimi finis & summi boni, ac proinde diuinitatem. Quamvis enim multæ sint lethaliter malæ volitiones, quæ ex apprehensione practica non esse Dei minimè procedant, atque ideo, nec in illud ferantur explicitè, nihilominus omnes in ipso sua prauitatis exercitio, quantum sit ex se, rationem summæ bonitatis ac ultimi finis à Deo per auersionem tollunt, & per conversionem in creatura constituant, quamvis re ipsa diuinæ bonitati nullum afferant documentum. Sed quia modificatur actus omnis voluntatis ex modo suorum principiorum, quæ omnia finita sunt, & finitè tantum agunt, vt ante diximus, ideo peccatum omne finitam habet malitiae grauitatem, quamvis extrinseca denominatione dicatur infinita lethalis culpa maliitia ob infinitam, quæ auersione contemnitur, bonitatem.

Conclusiones deductæ, & probatae.

PRIMA CONCLUSIO, Nullum mortale peccatum, etiam prout est offensa Dei, est intrinsecè simpliciter infinitum. Hæc conclusio probatur ex dictis. Et probatur ad huc. Primò. Si peccatum mortale habet malitiae grauitatem simpliciter infinitam, id maximè eset, quoniam (vt dicunt huius sententiae defensores) peccatum tantò grauius est, quamprud persona, contra quam est peccatum, maior est: & Deus, contra quem peccata committuntur, bonitatem habet & dignitatem simpliciter infinitam: ergo peccatum mortale grauitatem habet simpliciter infinitam: sed hæc ratio nullius est omnino valoris, ergo: Probatur hæc minor. Quoniam, vt in allegata quest. 87. artic. 4. in 1. 2. animad-

animaduerit Medina, quamuis operatio circa A melius obiectum sit melior, si cætera sint paria, non tamen tantò melior est, quanto obiectum melius est: alioquin visio Dei à creatura esset infinita perfectionis simpliciter. Cùm enim supremus Angelus beatus quidditati v. deat omnes Angelos, ab infimo usque ad ipsum supremum, & Deum etiam videat per essentiam, sequeretur secundum calculationem illam, iuxta perfectionem & differentiam graduum in obiecto. Etis ab Angelo viis esse euia perfectione & differentiam graduum in visionibus: & cùm essentia Dei sit infinita simpliciter, Angelorum autem essentiae sunt finitae, consequens heret, visiones quidem ad singulos Angelos terminatas finitas esse simpliciter, visionem autem essentiae Dei esse simpliciter infinita. Illa ergo propositio: Peccatum tantò grauius est quanto persona contra quem est peccatum maior est, sub disunctione intelligenda est, videlicet, ut vel sit tantò maior grauitas intensiva, vel sit altioris ordinis. Eo igitur argumento probatur, peccatum mortale, quod est offensa Dei, altioris ordinis esse, quam sit offensa, quæ fieri possit cuilibet creature persona vel creabilis, non autem quod malitiam habeat simpliciter infinitam. Secundum probatur conclusio: Quia peccatum ex parte conuersonis est simpliciter finitum, vt ait S. D. in dicto art. 4. ergo etiam ex parte auersionis & quatenus est offensa Dei est finitum intrinsecè. Probatur consequentia. Quia quantitas priuationis ex eius positivi quantitate mensuranda est, ex quo caufatur. Et confirmatur. Quoniam etiam ille, qui Deum odit, finitè tantum appetit Deum non esse, sicut etiam illuminitè cognoscit; quod autem bonum, cui non esse, vel quodvis aliud malum appetit, sit infinitum simpliciter, non efficit, vt peccatum intrinsecè malitiam habeat simpliciter infinitam, sed extrinsecè tantum, vel quod sit altioris ordinis malitia æquivalens, & excedens infinitos malitiæ gradus ad inferioris ordinis actus pertinentes. Quemadmodum actus charitatis, quia altioris ordinis est qualibet actu moraliter bono naturæ viribus elicto, omnibus non solum speciebus, & indiuuiduis moralium actuum adæquatur, sed eos etiam excedit, adeò vt etiam, si perfectione & multitudine crescenter in infinitum, nunquam ad unius charitatis actus perfectiōnem attingerent. Tertiū probatur conclusio. Quia peccato simpliciter infinito debetur pena simpliciter infinita: At nullus pro quocumque peccato punitur à Deo pena simpliciter infinita; ergo. Prima propositio pater ex ipsa ratione iustitiae puniri: Secunda vero probatur; quia pena sensus, quæ conuersione respondet, finita simpliciter est, pena vero damni, quæ auersioni respondet, non est infinita simpliciter, sed duratio nent tantum, vt in allegato artic. 4. docet S. Thomas.

SECUNDA CONCLUSIO. Omne mortale peccatum est per extrinsecam denominationem simpliciter infinitum. Hæc patet ex dictis.

TERTIA CONCLUSIO: Omne mortale peccatum magis propriè dicitur secundum quid infinitum, quam dicatur per extrinsecam denominationem simpliciter infinitum. Probatur. Quoniam esse, aut dici infinitum simpliciter extrinsecè, siue per extrinsecam denominationem est esse diminutum infinitum; dictio enim illa extrinsecè addita huic prædicato infinitum, vel denominationi, conditio diminuens est. Nam autem ostendimus, peccatum mortale, vt est offensa Dei, infinitum esse simpliciter in genere mali moralis, extrinsecè tantum denominatione; igitur magis congruè dici-

tur, mortale peccatum infinitum secundum quid, id est non intrinsecè sed extrinsecè, quamquam dicatur infinitum simpliciter extrinsecè siue per extrinsecam denominationem.

Argumenta, & solutiones.

CONTRA PRIMAM conclusionem sunt argumenta, quæ referunt, & soluunt Medina, & Joannes Salas in prima, secunda quest. 87. art. 4. Et Albertinus Corall. 18. pag. 305.

Contra eandem conclusionem argumentatur Aluarez: sed eius argumenta probant extrinsecam tantum peccati infinitatem, non autem intrinsecam. Vnum tamen est, quod speciale videtur postulare solutionem. Sic enim arguit: Dignitas personæ satisfaciens redundant in dignitate satisfactionis, & valorem intrinsecum illius; & idem satisfactionis Christi Domini, quia procedebat à persona simpliciter infinita in ratione satisfactionis, erat simpliciter infinita; ergo similiter dignitas personæ, quæ offenditur, redundant in grauitatem & malitiam eiusdem offensæ; ergo offensa commissa contra maiestatem infinitam Dei, erit simpliciter ex hac parte infinita in ratione offensæ. Et confirmatur argumento ab eodem allato pro sententia Asturicensis. Quoniam, vt ait S. D. ad 2. Tantò offensa est grauior, quam̄ maior est ille, in quem delinqutur; unde oportuit ad condignam satisfactionem, ut actus satisfactionis haberet efficaciam infinitam, ut pote Dei & Hominis existens. Sentit ergo S. D. grauitatem & malitiam peccati in genere mali moralis esse simpliciter infinitam, sicut satisfactionis Christi Domini in genere satisfactionis fuit simpliciter infinita.

Probatur consequentia: nam aliás ex grauitate offensæ non bene colligeret S. D. ad condignam satisfactionem esse necessariam in persona satisfaciētate efficaciam simpliciter infinitam. Probatur hac illatio. Quia si grauitas peccati solum est infinita secundum quid & extrinsecè, sufficeret satisfactionis infinita secundum quid, qualis reperitur in actu contritionis vel charitatis supernaturalis, cuius obiectum est quid infinitum simpliciter. Respondetur, nullam esse consequētiā. Quoniam, vt latius explicabimus in sequentiā.

Controversia, personæ dignitas intrinseca est satisfaciens, vt satisfaciens est: satisfactionis namque pro offensâ fit per submissionem & oblationem personæ satisfaciens in obsequium eius, cui fit satisfactionis voluntaria namque satisfactionis passione, supplici depreciatione, &c. fit non solum operationis submissionis vel oblationis, sed ipsa etiā operatione summittitur, & offertur persona satisfaciens, adeò vt integra perfectaque satisfactionis consurgat ex dignitate persona summissa, quæ satisfaciens, & passione vel operatione, qua fit satisfactionis: est enim persona dignitas, velut actus quidam primus operationi satisfactionis moralem valorem conferens, sicuti naturalis formæ nobilitas actui secundo, ex ea, tanquam formalī principio procedenti quandam sui gradus communicat dignitatem: persona vero dignitas, ad quam veluti obiectum terminatur offensio, omnino extrinsecè est ab offensionis actu; atque idem nequit ex sua infinitate similem actioni infinitatem intrinsecè denominantem communicare, sed extrinsecè tantum. Non est igitur eadem, sed differens valde ratio dignitatis personæ satisfaciens respectu satisfactionis, & dignitatis personæ offensæ respectu offensionis: longè namque plus confert persona dignitas ad valorem satisfactionis, quam persona offensæ dignitas ad offensionis malitiæ grauitatem.

*ad off.
ref. 1.*

Ad Confirmationem negatur consequentia; ad eius probationem negatur illatio: ad cuius probationem negatur consequentia: quoniam, ut infra dicemus, sicut iniuria tanto maior est, quanto maior fuerit dignitas offendere personam, ita satisfactio tanto maior est, quanto fuerit maior satisfacientis personae dignitas: & ideo, si grauitas offendere personam fuerit infinita simpliciter, licet extrinsecè, sc. propter offendam personam infinita dignitatis, nunquam iustitia constitueretur aequalitas, nisi satisfactio sit infinita, non quomodounque, sed ex infinita simpliciter dignitate satisfacientis; personae vero creatae dignitas infinitè minor est dignitate personae divinae; ac proinde, si persona creata per sua natura, vel etiam ex accepta divina gratia Deo satisfacere conaretur, aequalitatibus iustitia nunquam attingeret, quia quanto maior est grauitas offendere ex infinita offendere personae dignitate, tanto minor esset valor satisfactionis ex defectu dignitatis in persona satisfaciente. Secundum respondet, cum Caietano, satisfactionem infinitam secundum quid adēquare posse offendam infinitam secundum quid, si satisfactor possit ex proprijs viribus talem actum exhibere Deo offensio; cum itaque nulla creatura satisfactionis actum infinitum secundum quid ex proprijs viribus Deo valeat exhibere, oportuit satisfactorem esse Deum simul & hominem, cuius personae dignitas infinita satisfactionis actibus valorem tribueret simpliciter infinitum; hoc ideo namque, quod satisfaciens Deus est, in eius satisfactionem infinitas simpliciter derivatur. Itaque S.D. ex grauitate offendere deducit, oportere satisfacientem habere efficaciam simpliciter infinitam, non immediatè, sed mediante una tacita propositione negativa, videlicet nulla creatura ex proprijs viribus potest Deo satisfactionem exhibere, que sit infinita simpliciter aut secundum quid.

Et eodem modo diluitur argumentum Asturicensis, pag. 304. ex communione omnium Sanctorum Patrum doctrina deductum, ac præser-tim ex verbis S. Athanasiij in serm. de pass. Domini. Quamuis enim pro peccatis humani generis satisfactio sufficeret infinita secundum quid, quia tamen hac ex proprijs viribus a nullo poterat exhiberi, nisi ab eo qui simul esset Deus & Homo, cuius satisfactio valorem habet simpliciter infinitum; ideo sancti Patres affirmant, solum diuinam personam in humana natura satisfactionem ad peccati malitiam expiandam, & penam illi debitam ex aequalitate fuisse necessariam. Quamobrem dicit potest, peccato & eius pena delenda satisfactionem secundum quid infinitam fuisse sufficientem, per se loquendo: sed quia satisfactor ex proprijs est infinita dignitatis, cuius satisfactio est valoris simpliciter infinita; id est quasi per accidens oportuit satisfactorem esse Deum & Hominem, & satisfactionem esse simpliciter infinitam. Huius argumenti difficultatem latè versat Asturicensis in sua Relectione de gratia Christi, quæst. 5. pag. 312. Sed de his in sequentibus disseremus vberius.

Obiectio 3

Contra eandem conclusionem producunt alii duo loca S.D. Primus est de verit. q. 28. a. 2. in corp. vbi sic loquitur: *Quicunque rem aliquam dignorem indigniori postponit, iniuriam ei facit, & tanto amplius quanto res est dignior: Quicunque autem in re temporali sine nobis sibi constituit, (quod facit omnis mortaliter peccans) ex hoc ipso quantum ad effectum suum preponit creaturam creatori diligens plus creaturam quam creatorem: nisi enim est, qui maximè di-*

*ligitur. Cum ergo Deus in infinitum creaturam excederet, erit peccantis mortalis alter contra Deum infinita offensa ex parte dignitatis eius, cui per peccatum quodammodo iniuria sit, dum ipse Deus contemnitur & eius preceptum. Vnde ad hanc offendam abolendam non sufficiunt vires humanæ, sed requiritur munus diuinae gratiae. Secundus locus est in 4.d. 46. q. 1. a. 3. Vbi diluens sextum argumentum ait: *Penitentia respondet culpe propriè loquendo secundum inclinationem, que innenitur in ipsa, & non secundum dignitatem eius, in quem peccatur; quia sic culibet peccato redderetur pena infinita intentione. Quamvis ergo ex hoc, quod aliquis peccat contra Deum, qui est author essendi, meratur ipsum esse amittere, considerat a tamen ipsius actus inordinationem, non debetur ei amissio esse, quia esse presupponitur ad meritum & demeritum, nec per inordinationem peccati esse tollitur vel corripitur, & ideo non potest esse debita alicuius culpa privata esse. Respondet primum locum explicari per ea, soluta, quæ diximus in probatione Conclusionis, & in response ad præcedens argumentum, solam enim infinitatem per extrinsecam denominationem ibi S. D. intendit. Secundus autem locus sub conditione loquitur, nimirum si peccato pena responderet secundum dignitatem eius, in quem peccatur, culibet peccato redderetur pena infinita intentione: at non concedit S. D. penam secundum iustitiam respondere peccato ad aequalitatem dignitatis eius in quem peccatur, sed oppositum ibi significavit dicens, penam respondere culpe propriè loquendo secundum inordinationem, quæ innenitur in ipsa, & non secundum dignitatem eius, in quem peccatur: Cuius ratio patet ex dictis. Quoniam inordinatio peccatum in genere mali moralis constituit & intrinsecè denominat, obiecti vero dignitas est ab actu peccati prorsus extrinsecè: & ideo non potest ipsum nisi extrinsecè tantum denominare.**

SECUNDA CONTROVERSTIA.

An opera Christi Domini tanti fuerint valoris, & efficacia, ut ei Deo pro nobis oblati condigne, & secundum leges vere, propria ac rigorosa iustitia satisficerit pro peccatis humani generis?

TRES habet partes præcipuas hæc Controversia. Prima est de valore, & efficacia seu sufficientia operum Christi Domini ad condignè Deo satisfaciendum pro peccatis totius humani generis. Secunda de iustitia satisfactionis Christi Domini. Tertia de modo iustitia in eo-
Sententia
Doctorum actu satisfactionis intentæ.

Ad quas omnes partes respondet Scotus in 3. *Scotum.* d. 19. & 20. Et in 4.d. 15. q. 1. dicens non fuisse infinitè meritoriam, neque infinitè satisfactoriam, & fuisse quidem secundum iustitiam, non tamen rigorosam, quæ scilicet diuinam promissionem, acceptationem ac liberalitatem excluderet; ac proinde nec propriam, & veram in hac satisfactione fuisse iustitiam. Eandem sententiam sequitur Durandus. in 3. f. d. 20. q. 2. Et in 4.d. 20. q. 1. *Durandus.* Gabriel dist. 19. & 20. Et Io. Medina in Codice de Pe-
Gabriel.nitentia, Tract. 3. de satisfactione, q. 1. Eandem expli-
io. Med. cat & tuetur Rada in sua 3. parte, *Controverstia 13.* a. 3.

Vasquez disp. s. c. 2. dicit duo. *Primum est, sa- Vasquez* tificationem, & merita Christi ex se, & ex circumstantijs proprijs solum considerata absque villa Dei acceptatione, & fauore fuisse perfectè digna, quibus pro nobis Deo satisficeret. *Secundum est,* non solum sine acceptatione fuisse digna, sed etiam sine promissione, & pacto veram, & perfectam rationem meriti habuisse. *Quibus addit*

Questio Prima.

addit alia duo diff. 7.c.20. Alterum est, in Christi A satisfactione nullam iustitiam propriè dicitam, sed latiori significatione interuenisse. Alterum est, Christi satisfactionem solum dici posse de rigore iustitiae, quia secundum rationem meriti, in quo est aliqua similitudo iustitiae exactissima fuit, & nullo indiguit fauore acceptationis, & liberæ remissionis.

Suarez. Sententiam hanc, quo ad hæc vltima duo dicita Suarez diff. 4. Sed. 5. tribuit D. Tho. & omnibus eius discipulis, quamvis statim suo dicto moderamen adiungens dicat, oppositam sententiam, nimirum in Christi satisfactione seruatam esse propriam, & veram iustitiam, tam ipsius ad Deum, quam Dei ad ipsum, esse magis consentaneam D. Tho. & eam ab omnibus eius discipulis fuisse complexam. Eandem sententiam sequitur Suarez, & alij omnes, tam antiqui, quam recentiores Theologi, ex quibus præcipui sunt S. Bonaventura in 3. sent. diff. 20. qu. 3. & 5. Ricardus ibidem, qu. 4. & Capreolus eadem diff. qu. vnica, art. 2. Conclusiones 2. & 3. Paludanus in 4. sent. diff. 15. qu. 2. art. 1. Altisiodorensis lib. 3. tract. 3. c. 8. Alensis ter tia p. q. 17. membro 3. a. 2. & membro 5. a. 2. Soto lib. 3. de Natura, & Gratia, cap. 6. Vegalib. 7. in Concil. Trident. cap. 8. Barthol. Medina, Valentia, Pesantius, & Alvarez super hoc articulo. Et Albertinus in allegato corollario, quamvis ex recentioribus multi dissentiant in alignando principio elicitiu satisfactiōnēs, & exprimenda ratione, modoque iustitiae in Christi Domini satisfactione seruato. Nam Suarez existimat, virtutem illam, per quam Christus Deo satisfactionem aqualem exhibuit pro peccatis humani generis, non esse eiusdem rationis cum illa virtute, per quam alij homines satisfaciunt Deo, vel cum iustitia commutatiua, quæ est inter homines, nec opus esse speciale aliquam in Christo virtutem iustitiae ad Deum constitutere, quæ sit ab omni virtutis habitu in alijs hominibus existente distincta; sed virtutem illam, qua Christus Deo satisfactionem exhibuit, esse virtutem religionis, quæ inclinat ad reddendum omne debitum Deo.

S. Thom. Asturicensis autem in allegata Relectione, qu. 5. pag. 268. hanc statuit conclusionem: Actio Christi satisactoria in esse morali considerata continet formaliter rationem iustitiae, non tamen fuit elicita à virtute iustitiae, neque ab unica tantum virtute: & paulo inferius negat anima Christi infusam fuisse virtutem iustitiae commutatiu erga Deum. Et pag. 274. duas virtutes assignat, scilicet charitatem & religionem, quæ aliarum virtutum actiones in Christo ad satisfactionem Deo pro hominibus exhibendam dirigerent: sed charitas (inquit) fuit primaria radicalis origo, ex qua omnes Christi actiones in satisfactionem, & nostrum spirituale commodum fuerunt ordinatae, & ad merendum nobis, & ad satisfactionem pro nobis dispositae: Religionis autem virtus proxima fuit regula ceterarum virtutum, quæ earum actiones satisfactionem pro peccatis nostris ordinauit, & direxit ad eum modum, quo penitentiae virtus in qualibet nostro ordinat aliarum virtutum operationes, si penalitatis quid habeant admistum, in satisfactionem pro peccatis nostris. Eandem sententiam, quo ad primam partem sequitur Vascquez. diff. 7.c.6. in fine dicēs duo. Primum est, nullam esse peculiarem virtutem in Christo ad satisfactionem, aut merendum pro nobis. Quia sicut (inquit) in nobis non est virtus peculiaris, qua velimus bonis operibus & meritis emere nobis cœ-

Articulus Secundus.

33

lum, sed ipsis bonis operibus, quæ ad varias attinent virtutes, illud emimus; eadem ratione non est in Christo peculiaris virtus constituenda ad emenda nobis gratia dona, sed bonis operibus, quæ pro nobis obtulit ex benevolentia & misericordia erga nos, id effecit. Secundum est, etiam si in Christo esset virtus illa specialis constituta, non opus esse Christo ex illius peculiari affectu operari, vt diceretur per merita sua oblata pro nobis secundum rigorem satisfacere; nam hoc ipso, quod ex affectu charitatis postulareret pro nobis à Deo gratiam, illam condigne secundum rigorem mereretur: & ita secundum rigorem diceretur eam nobis emere & pro nobis satisfacere.

Quidam recentiores dicunt sex. Primum: satisfactione Christi, & nostra exhibita Deo est aetus determinatae virtutis pertinentis ad iustitiam. Secundum: satisfactione, quæ offertur Deo pro offensa, siue perfecta si situe imperfetta, non est actus religionis. Tertium: nostra satisfactione pro offensa Dei non est actus iustitiae commutatiuae, distributiuae, vel legalis, quæ reperitur inter homines, neque actus iustitiae vindicatiuae. Quartum: satisfactione Christi, & nostra pro offensa non sunt actus eiusdem speciei, neque eliciti ab eadem virtute. Quintum: nostra satisfactione pro offensa est actus penitentiae. Sextum: satisfactione Christi pro nostris offendis est actus iustitiae commutatiuae, quam habet in ordine ad Deum excellentiorem omni iustitiae nostræ: ad cuius probationem addunt duo dicta, quæ videntur pugnantia. Primum est, quia una Christi actio, puta, oratio plurim virtutum habebat bonitates, scilicet religionis, charitatis, obedientiae, & iustitiae, ideo in Christo debuisse iuxta singulas dicti actus bonitates, singulas etiam esse virtutes speciales, quæ singularium essent propria principia bonitatum, quamvis ad illum actum, quoad substantiam elicendam sufficeret sola religio. Secundum, quod huic videtur oppositum, est iustitiam Christi commutatiuem non esse solum iustitiam, sed rationem etiam habere misericordiae, liberalitatis, obedientiae, religionis &c. eo quod ex diuinis attributis, quæ sunt vntantum & eminentissima Dei perfectio, fuerit exemplata & ad eorum similitudinem & eminentiam proxime accedit. Quod dictum satis perspicue destruit primum; quod plures ad unum actum elicendam virtutes speciales asserit esse necessarias.

Alvarez. Alvarez diff. 4. hanc sibi constituit quartam conclusionem. Satisfactione Christi in ratione satisfactionis imperatur, vel regulatur à virtute iustitiae commutatiuae. Quæ sententia D. Tho. doctrinæ videtur esse consonantior.

Huius nos ardore Controversie definitio nem ex paucis, selectioribusque principijs diuinæ bonitatis auxilio, fauoreque fabnixi facile deducemus.

Resolutio.

Prima Controversie pars satisfactionis *suo proprio Christi Domini valorem inquirens*, trium satisfactione præuiam exigit cognitionem. Primum est ratio *nisi* & *qua* satisfactionis. Secundum est eius materia. Tertium modo differat à merito disputationis limitatio.

De Nominis, & ratione satisfactionis agit *sit eius materia*. Sotus in 4. d. 19. q. 1. a. 1. & alij Doctores, d. 15. Omissis autem varijs eius nominis significationi que sit his bus ad rem nostram minimè pertinentibus, satisfactione hic nobis actionem iustitiae significat *ex qualitatibus inter offendentem, & Deum offenditum*.

Vascquez. diff. 7.c.6. in fine dicēs duo. Primum est, nullam esse peculiarem virtutem in Christo ad satisfactionem, aut merendum pro nobis. Quia sicut (inquit) in nobis non est virtus peculiaris, qua velimus bonis operibus & meritis emere nobis cœ-

sum constituentem. Et quamvis satisfactionis actus omnis sit etiam meritorius, eo quod gratiam, quem meriti principium est, requirat in satisfaciēte, pluribus tamen satisfactionis distat à merito differentijs: ex quibus quatuor praecipue sunt. Prima est, quia meritum per se primò respicit bonum adipiscendum; mercedem enim sive premium meremur, quod rationem habet finis, ac boni: satisfactione verò malum per se primò respicit propulsandum: pro malo namque commissæ culpæ Deo satisfacimus. Secunda differentia est, quia meritum per se cedit in bonum merentis; meretur enim quis apud alterum, offerens illi suum aliquid opus studiosum, vt ab eo veluti premium recipiat bonum aliquod à praemiantem communicatum: satisfactione verò in communi loquendo bonum per se primò respicit eius, cui fit satisfactione, cum ad honoris eius, cui satisfit, iniuste factam lesionem reparandam dirigitur; tametsi quandoq; consequenter sive secundarij & quasi per accidens qui satisfacit, bonum aliquod ex actu satisfactionis acquirat; penam enim sibi iuste debitam media satisfactione nonnunquam evadit. Scito tamen ex satisfactione Deo facta, nihil ei secundum se bonitatis adiungi; quia gloria, qua in se ipso gloriōsus est, nec omnino tolli, neque ulla potest ex parte diminui: quamquam alio modo sumpta Dei gloria, prout scilicet claritas est ex ipso derivata, minui possit, & augeri: sed hinc non Dei, sed nostra bonitas minuitur & augerit. Ex hac secunda differentia prædictis actibus secundum se conueniente sequitur tercia ad modum loquendi pertinens: dicimus enim nos non alteri, sed nobis mereri: satisfacere verò dicimus non nobis, sed alteri; meremur enim non Deo, sed nobis à Deo; satisfacimus autem non nobis, sed Deo pro nobis, id est, pro peccatis in eum commissis. Et quia Christus mystici corporis Ecclesiæ caput est, & nos eius membra, sic nobis meruit, atq; si sibi ipsi mereretur. Ultima differentia est, quod meritum actum omnem virtutis, qui fuerit ex charitate productus, in viatore comittatur: satisfactione verò sola fieri potest operatione penali interiori aut exteriori, qua scilicet exercetur ex displicencia offensa in Deum commissæ, quales omnes fuisse Christi operationes pie fatis & eruditè censem Asturiensis in allegata Relectione, q. 5. pag. 318. & sequentibus. Quo verò discrimine constituantur qualitas in satisfactione, & in restituione, docet uberrimè Sotus in libr. 4. de Iustitia, & iure, q. 6. a. 1. in solutionibus argum. vbi septem statuit differentias inter satisfactionem, & restituitionem.

SECUNDVM huic parti præsum explicandum est satisfactionis materia. Ad cuius evidētiam sciendum est duo ex peccato mala deriūari: alterum ad hominem peccantem, à quo diuinam subtrahit gratiam, qua vita est animæ spirituālis, & cum Deo per charitatem conciliat amicitiam, & confortes nos efficit sanctorum in lumine; ac proinde peccator infelix diuina gratia destitutus homini comparatur à Hierusalem in Hiericho descendenti, qui incidit in latrones, & ab eis spoliatus & vulneratus relinquitur in via semiuitus; perdita siquidem vita gratie spirituali, cum sola remeat naturali plagiis horribilibus plena, & calamitatibus vndeque circumsepta. Alterum ex peccato malum diuinæ maiestati, quantum sit ex peccatis affectu, ruinam intenit, vt antè diximus. Satisfactionis itaque materia peccatum non est, quatenus ipsi peccanti malum inserit; satisfactione namque actus est iustitia,

A quæ ad alterum est non ad seipsum: sed materia satisfactionis peccatum est, prout diuine bonitatis est offensa, & eius, quantum in se est, gloriam minuit & destruit maiestatem: quod quidem malum satisfactione perfecta compensatur, & consequenter etiam prioris damni mala reparantur. Deus enim perfecta satisfactione placatus gratiam homini restituit peccato desperdatam, vitam ei conferens spiritualem, & ipsius dilectoris amantem efficiens.

TERTIVM huic parti præmittendum & explicandum est quæstus limitatio. Pro qua sciendum est duas inter se contrarias heres fuisse Catholicam Ecclesiam de Salvatore doctrinam oppugnantes.

Heresis Pelagij. Altera fuit Pelagij, qui peccatum negans originale & gratiae necessitatem, afferuit Pelagij.

Christum Dominum fuisse nobis datum in Legislatorem & Doctorem, non autem in Redemptorem sive in satisfactorem, vt rescribit Augustin.

Augustin. lib. 2. de gratia Christi, & peccato originali contra Pelagium, & Cœlestium, ca. 26. & epist. 107. ad Vitalem, & in libr. de Hæresibus, ad Quodnulli Denim, heresi 88.

Altera fuit Lutheri, Melanchthonis, & Calvini, qui Christi satisfactione, plusquam pars est, tribuentes eam adeo exuberantem & efficacem esse prædicarunt, vt bonorum operum necessitatem & utilitatem excluderent.

Priorem consultant hic recentiores, ac præsertim Suarez, & Vasquez: posteriorē autem sacra Synodus Tri-

Syn. Trid. dentina diuinis Scripturis innixa condemnat.

Seſſ. 14. cap. 8. & 9. Hæc igitur prima Controversia pars valorem & efficacitatem Dominicæ satisfactionis inquires neutrī difficultatem erroris attingit; sed contra Pelagium certa fide confitens, & supponens Christum fuisse nobis à Deo datum in Redemptorem; contra Lutherum autem diuinarum Scripturarum, de bonorum operum, & satisfactionum nostrarum necessitate doctrinam fideli mente complectens, querit, an

An Christi satisfactione valorem habeat simpliciter infinitum, an verò finitum, aut secundum quid dumtaxat infinitum? quod enim perfectio, & infinitas satisfactionis Christi bonorum nostrorum operum necessitatem non auferat, probat Sotus in 4. d. 19.

Sotus. q. 1. a. 3. & latissimè Cardinalis Bellarminus, tom. Bellarm.

3. lib. 4. de iustificatione, sive de Iustitia operum. His itaque præmissis, prima nunc Controversia parti manum apponamus.

PRIMA CONTROVERSIAE PARS.

An Christi satisfactione valorem habeat infinitum?

NE autem sub nominis ambiguitate veritas inquisita delitescat, sciendum est, duplēcē declaratur esse valoris infinitatem: altera est in genere entis, sensu, & status pro qua dignitatem, sive præstantiam in effendi posita & modo sive gradu denotat infinitam: & in hoc trroversie, sensu non quærimus, An Christi satisfactione va-

& ostendit E lorem habeat infinitum? constat enim solius tur diners Dei bonitatem & maiestatem in genere entis, esse principium illud, sive secundum effendi modum longè eminen-

ex quo gra- tiæ, ut illas orationes. Altera valoris infinitas est tur, & ab eo ex-

gesu offen- sa, ab eo ex-

quo nascitur & augerit

valor suus. Christi satisfactionem, vt satisfactione formaliter est, non habere formaliter meriti valorem, sed quod alia sit ratio meriti & alia satisfactionis, ac proinde sit etiam valoris vtriusque ratio differens.

faktionis. De satisfactione itaque secundo modo, id est,

est, formaliter sumpta valore quæstio est: an **A**n nis secundum communem hominum estimationem, quā sit humiliatio vel genuflexio militis aut cuiusvis hominis ex infima plebe ciuitatis.

SECUNDÒ obseruandum est, duplē esse posse valorem operis satisfactorij; alter est *intrinsecus*, qui scilicet illi conuenit secundum se considerato, præcisæ quacunque eius, cui satisfit, acceptatione, promissio, pacto & obligatione, ita ut opus sui magnitudine valoris adæquet offendam, etiam nullus sit spondens vel acceptans, aut qui acceptare teneatur. Alter est operis satisfactorij valor *extrinsecus*, ex acceptantibz liberalitate proueniens, qui tali, licet imperfecta, est satisfactione contentus. Quæstio hic est de valore satisfactionis intrinseco; Num scil. Christi Domini satisfactione secundum se valoris fuerit infiniti, adeo ut esset æquivalens vniuersis hominum peccatis, etiam infinitis non solùm numero sed etiam malitia grauitate; atque adeo digna, quæ veluti æquivalens pro peccatis & offenditionibus omnibus acceptantur à Deo.

TERTIO considerandum est, longè diuersum, ac ferè contrarium esse principium illud, ex quo grauitas oritur & crescit offendæ, illi à quo nascitur & augeretur satisfactionis valor. Vt enim docet hic Angelicus noster Doctor ad secundum, grauitas offendæ ex eius, quæ offenditur, persona dignitate penatur. Peccatum enim (ait S. D.) quædam infinitatem habet ex infinitate diuina maiestatis; tanto enim offendæ est grauior, quanto maior est ille, in quem delinquunt. E contra vero satisfactionis valor, & magnitudo ex dignitate persona satisfaciens attendunt: quod satis aperte significat S.D. sic ibi concludens: *Vnde operit ad condignam satisfactionem, ut ait us satisfaciens habet efficaciam infinitam, virote Dei, & Hominis.* Quod etiam clarius ex primis inf. q. 48. a. 2. vbi sic probat, Christū sua passione sufficiēter pro peccatis hominum satisfecisse: Ille propriæ satisfactionis pro offendæ, qui exhibet offendit, quod aquæ, vel magis diligit, quam odit offendam. Christus autem ex charitate, & obedientia patiendo magis Deo aliiquid exhibuit, quam exigeret recompensatio totius offendæ humani generis; primò quidem propter magnitudinem charitatis, & qua patiebatur, secundò propter dignitatem vita sue, quam pro satisfactione ponebat, qua erat vita Dei, & Hominis. Sub qua ratione significatur etiam dignitas offerentis, vt ex dicendis patet. Eandem doctrinam explicat, & tuerit Capreolus, in 3. d. 18. 19. & 20. q. vnica, Conclusione 2. Et in solutionibus argumentorum contra eandem conclusionem. Caetanus hic dub. 3. & alij expositorum. res super hoc art. Asturicensis in sua Relectione de gratia Christi, qu. 5. & Albertinus loco supra notato.

Satisfactionis Christi infinitas. Ex quibus facile satisfactionis Christi pro peccatis hominum probatur infinitas, sic arguendo. Operationes Christi satisfactoriæ proportionaliter in valore satisfactionis tantum operationes nostras superant, quantum persona Christi excedit quamcumque personam creatam; sed persona Christi in ratione persona excedit in infinitum omnem creatam personam; ergo eius operationes in ratione satisfactionis excedunt in infinitum operationes omnes elicitas à creatâ persona. Minor est dogma fidei. Maior patet ex verbis D. Thomæ supra notatis, & manifestatur exemplo. Quia Regis aut Imperatoris humiliatio, puta genuflexio longè maioris est valoris in ratione satisfactionis.

SED OPERA EPRETIVM est radicem, & **quomodo** modum inuestigare, quo valor operis ex dignitate personæ deriuatur. Ad cuius evidentiam **satisfactio-**

na valor, à scito, duplex esse formaliter loquendo, **in pars ho-** principiū **minibus,** operationis scilicet quod, & quo. **Principium, quo** est suppositum; hoc enim propriè & simpliciter **quādā in** christo **Deo, & ba-** denominatur operans, iuxta vulgatum illud as- **serunt;** actiones sunt suppositorum: **Principium** **in scieniis** autem quo est forma, per quam suppositum ope- **personæ di-** ratur, sicut ignis calore calefacit, & homo intel- **gnitare de-** lectu, speciebus & habitu perfecto intelligit & **riueatur.**

B sed physica perfectionis principium forma est, à qua species etiam deriuatur operationis in esse natu- **s. thom.** rali, vt ait S. D. in 1. 2. q. 1. a. 3. Sicut enim calefactio ex calore determinatur ad speciem, à quo suit effecta, sic perfectionis suæ gradum, & modum ex eiusdem trahit perfectione caloris. Calefactio

namque ad speciem caloris pertinet, & quo ma- **ior** **caloris** fuerit efficacitas, eo maior efficietur caloris intensio. **Moralis vero** **perfectione** **ex suppositi-** **sue persona dignitate** dependet. Qui namque satis- facit, non siam tantum operationem, sed semetipsum etiam per actum subiicit humiliatis: ita- que persona satisfaciens, cum tota sua dignitate ad ipsam satisfactionis rationem pertinet, vt va- **lorem ei,** quasi vt eius intrinseca forma, vel ad

modum formalis principij conferens. Ad cuius ampliorem evidentiam adverte moralem actus valorem, siue perfectionem non eodem modo ex obiecto, sicut ex persona deriuari; obiectum enim, circa quod humana versatur operatio, materia quedam est ab operatione prorsus extrinseca valorem ea sola ratione conferens opera- **tionis, qua principium est & subiectum:** & quia de ratione satisfactionis est humiliatio siue submissio personæ satisfaciens ad eam, cui fit satis- factio; ideo persona dignitas humiliata submissa satisfactionis actu modum quendam influit dignitatis, & valoris intrinsecum secundum esse morale multò magis, quæ forma, quæ prin- **cipium est operationis, perfectionis modum illi** conserat naturalem: forma namque principium solùm est operationis extrinsecum; persona ve- **rō** satisfactionem efficit, non vt agens tantum e- ius extrinsecum, sed vt eam ingrediens, ac veluti pars eius intrinsecæ, cum vt antè diximus, satis- faciens seipsum illi subiectat actu satisfactionis, cui satisfacit. Ex hac differentia inter operatio- nis obiectum, & personam ipsam operantem o- ritur alia pertinens ad modum loquendi, siue nominandi: nam ex persona operante, non autem ex obiecto circa quod est operatio, propriè & vt plurimū fit operationis denominatio; operatio si quidem ab homine facta dicitur humana, & ab Angelo Angelica, quæ vero circa hominem aut An- gelum est, non dicitur humana vel Angelica. Et ideo Dionys. in 2. cap. de diu. nom. Verbi incarnati operationem vocat Theandricam, id est, Dei vi- **ri** **lēm, siue diuinam virilem, cuius rationem af-** fert S.D. inf. q. 19. a. 1. ad 1.

E Pro cuius intelligentia considerandum est in supposito naturæ intellectualis duplex opera- **tionum genu** inueniri: quedam enim suæ naturæ super ipsius suppositi dignitatem reflectuntur; quibusdam vero talis reflexio minimè conuenit. Ex. g. Regis genuflexio coram milite, quem of- **fensio-**

fendit, actio reflexua est supra Regis dignitatē; & hac ratione longē maioris est valoris, quā alterius militis aut Dūcis genuflexio, quoniam illa militi subiicit regiam dignitatem, quā maior est priuati militis aut ducis dignitate: commēsiō verò & digestio non ita reflexua sunt, quia non sunt in Regē digniores, quā in milite. Itaque Christi satisfactio nō ea solum ratione est infinita, quod elicitā est à persona diuina; sed ob dictam præcipue caufam, quia scilicet reflexua est super eius infinita dignitate: Christus enim Deo pro peccatis omnium hominum satisfaciēdo subiecit infinitā suā personā dignitatem, quantum subiçibilis est, non solum Deo, sed etiam vilissimis hominibus illum verberantibus, & crucifigentibus: & eam in pretium obtulit Deo, quantum offerri potuit. Quod evidēt explicatur, Nam ex hoc, quod actio eliciatā à persona diuina, non acquirit infinitū valorem; quia digestio cibi in Christo, vel Dei creatio, vt est actio transiens & physica, sunt actiones elicitāe à personis infinitis, nec ob id tamen sunt infiniti valoris. Deinde ex hoc, quod actio versatur circa personam infinitam offerens illam in pretium non est infiniti valoris; Nam Beata Virgo & Simeon Deo in templo Christi personam infinitam obtulerunt: & Sacerdotes quotidie eandem offerunt in Missa sacrificio, & tamen actiones istae non sunt infiniti valoris, non ea tantum ratione, quod infinitum obiectum attingunt intensione finita (nam etiam Christus Deo semei ipsū obtulit actu intēsū finito, sed etiā quia alia beatiss. Virgo, & Simeon nos redemissent infinitam Deo satisfactionem offerendo, & uno sacrificio vel oblatione Deo per Sacerdotem oblata recompensarentur ad æquitatem offendit, & poenae pro omnibus hominibus debita. Et si Christus assump̄tis est Agni naturam, & eam nobis donasset, nosque illam pro peccatis offerremus Deo, esset haec oblatio infinita coram Deo satisfactio, ac proinde non esset necessaria infinita persona satisfactio, vt à peccato redimeremur; cuius oppositum verum esse patet ex dictis. *Probantur illationes.* Nam actiones istae circa personam versantur infinitam, & illam in pretium offerunt Deo, veluti propriam offerentis, vt elucer in exemplo Agni nunc adducto; Consequens ergo est, vt si hoc satis est ad hoc, vt valor satisfactionis sit infinitus, predictae actiones sint infiniti valoris satisfactorij; igitur, vt satisfactio sit infinita, præter hæc exigit, vt per eam diuina persona se subiicit summo modo morali, quo subiici potest, & cum propria voluntate in assumpta natura subiici possit, consequens est, vt satisfactio ab ea sic elicitā sit infiniti valoris satisfactorij; Et ex his sequitur primo actiones gratitudinis, humilitatis, obedientia, sacrificij vel religionis in Christo fuisse valoris infiniti, quia in his omnibus persona diuina subiiciebatur Deo, quantum moraliter erat subiçibilis. Et de actione quidem gratitudinis id perspicuum est; nam Christus Deo gratias egit æquales, & ampliores donis acceptis in humanitate: illa vero quandam habuerunt infinitatem; igitur & gratiarum actio. De ceteris actionibus idem ostenditur: nam Christus in illis semei ipsū humiliavit, & personam suam obtulit infinitam, sicut ait Apostol ad Philip. 2. *Humiliavit semei ipsū factus obediens, &c. & ad Ephes. 5. Tradidit semei ipsū hostiam, & oblationem Deo.* Ex hoc verò nascitur operationis valor infinitus. Et eadem videtur esse ratio de actu charitatis Christi, eo quod amicus

per actum amicitie se ipsum, & omnia sua secundum affectum perfectè offert amico; igitur Christus per actum charitatis Deo perfectè suam obtulit personam infinitam: Ex hoc autem oritur satisfactionis valor infinitus.

Secundū sequitur, Christi satisfactionem in ratione satisfactionis specie differre à satisfactione nostra: Pro cuius declaratio-

nostram fa-

satisfactio-

specie dif-

ferre.

B sit essentialis & alia accidentalis, & vna possit augeri sine altera; sicut patet ex eleemosyna Vi-
duæ, *Luc. 21.* cuius bonitas aucta fuit ex circumstantia personæ, non autem ex obiecto. *Secun-*
dum est, bonitatem actus essentiali distingui à ratione meriti, & satisfactionis: Quod patet ex bonis actibus Beatorum in Patria, qui suam habent infinitatem essentiali, cum tamen nulla sit in eis ratio meriti, nec satisfactionis. Et præterea actus bonus ex obiecto, malus autem ex circumstantia, vel actus bonus carentis gratia bonitatem habet essentiali, nec tamen est me-
ritior, aut satisfactorius. Denique ratio meriti, vel satisfactionis vna tantum est, & sumitur ex ordine ad præmium, vel recompensationem offendit; bonitas autem essentialis actus in multis diuidit species, & sumitur ex obiecto; quod id dicendum est de bonitate personali actionū Christi nunc in celo regnanti: habet enim infinitam bonitatem personalem, absque illa ratione meriti vel satisfactionis. Cū autem, vt ait S.D. in i.
2. q. 21. ratio meriti sequatur ad bonitatem actus moralem, sicut duplex est bonitas actus, scilicet specifica & personalis; ita duplex poterit ei cor-
respondere ratio meriti; altera ex bonitate specifica, & altera ex personali. Et quamvis ex hoc principio quidam opinentur duplē esse valorem in Christi satisfactione; altētum finitum ex actus specifica bonitate desumptum; alterum infinitum bonitati Christi infinitae personali correspondēt: Verior tamen est eorum sententia, qui dicunt, bonitatem operationum Christi ex obiecto desumptam non esse distin-
ctam ab earum valore, seu bonitate personali, eo quod omnis valor, aut bonitas ex obiecto, & alijs circumstantijs accepta imbibitur in bonitate personali, quam scilicet actus habent ex infinita personæ Christi dignitate: nam & ipsa Christi persona transit in rationem obiecti, quatenus per actus illos totaliter Deo subiicitur: Certum est autem infinitam personam dignitatem specie differre à finita cuiuslibet puri hominis dignitate: & quamvis Christus per physi-
cam actuum intensiōem potuerit magis physi-
cè humiliari, non tamen moraliter; quia Christus propria sua voluntate totam suam infinitam dignitatem Deo subiicit: & ideo infinita persona Christi dignitas actibus eius, quibus humiliatur, infinitam tribuit dignitatem.

E Ad cuius ampliorem evidentiam, notandum est Christi satisfactionem secundum totam suam entitatem, & perfectionem, tam physicam; quam moralē elicitam à Christo fuisse, non solum vt homo est, sed etiam, vt simul est Deus, & Homo: habuit enim Christi satisfactio physicam enti-
tatem creatam & finitam, cuius principium quo, non erat diuinitas sed humanitas; principium autem quod erat Christus, vt suppositum huma-
num, non vt diuinum præcise: Eiusdem ve-

rd satisfactionis valor moralis infinitus ab humilitate quidem fuit, ut infinitè deificata per vniōnem ad Verbum, & vt à charitate & gratia Christi infinita procedens, principaliter tamen & radicaliter totum illum valorem à persona Verbi recepit; humanitas enim vel charitas aut gratia Christi talem non habent, aut actibus tribuerent infinitatem; nisi essent vnta passioni diuinæ.

In infinitum personæ satisfaciens dignitatem non solùm sufficere ad plūciter explicatur; primò, ex Ricardo de sancto Victore in libr. de Incarnat. Quia, sicut creatura vilis Deum offendit infinitum, sic infinita persona, satisfaciens, non tantum se Deo subiecit, sed etiam hominibus: Nam Iuc. 2. dicitur: Erat subditus illis. Et in passione Christus tradidit se vilissimis personis percutiendum & crucifigendum: quo sit, vt in eius satisfactione fuerit seruata proportio similitudinis illi, que reperitur in offensa; quoniam in offensa, persona vilissima se Deo præfert; in satisfactione vero Deus subiicit se vilissimis personis. Secundo declaratur; Quia vilitas personæ peccantis non auget offensam Dei augmento ab eo distinto, quod ex infinita summitate Dei maiestate: quod probatur primo. Quia S. D. in 1. 2. quæst. 73. artic. 10. Et 2. 2. quæst. 163. art. 3. docet, personæ peccantis magnitudinem augere peccatum, & delictum Ad eam creuisse ex perfectione status illius. Et quamvis peccatum omnium Angelorum fuerit in omnibus eiusdem speciei, & possit etiam in homine reperiri, in primo tamen Angelo peccante maiorem, quam in ceteris habuit grauitatem, non ex intensione tantum actus, sed etiam ex dignitate peccantis, vt diuina Scriptura declarat Ezech. 28. Cuius ratio est, quia peccatum magis augetur ex ingratitudine, quam ex vilitate peccantis, dicente Psalm. 54. Si inimicus meus maledixisset mihi, &c. Tu vero homo vñanimis Dux meus, & notus meus, &c. & Isaiae cap. 1 Filios enurui & exaltavi, ipsi autem spreuerunt me. Persona vero, quo fuerit excellenter, eo maiora beneficia debet Deo: ac proinde peccatum eius ex ingratitudine magis augetur; vt patet etiam inter homines; maior enim iniuria est, si beneficijs affectus irroget illum. Quando vero crescit offensa ex offendit personæ vilitate, tunc simul augetur ex offensi dignitate, non vt ex diuersa, sed tanquam ex eadem circumstantia: Dignitas enim offensi, vel vilitas offendit non attenditur secundum se, sed secundum alterius conditio[n]em. E.g. si homo ignobilis, & Rex eandem personam iniuria afficiant, minuetur offensa ex parte Regis, quia vir offensus etiam illustris multo minoris est dignitatis, quam Rex: augetur autem ex parte viri ignobilis; quia offensus est maioris dignitatis, cum sit vir illustris, quam offendens; nec vñquam augetur offensi dignitas supra offendit, quin proportionabiliter reluceat magis vilitas offendit infra dignitatem offensi: Quo sit, vt quantumvis crescat vilitas Deum offendit in infinitum, & dignitas Dei offensi sit infinita, non tamen sit in offensa duplex infinitas, vna ex parte vilitatis offendit, altera ex parte infinitæ dignitatis offensi; eo quod excessus infinitus Dei supra offendit inferat necessariò vilitatem offendit esse infinitam modo statim explicando. Quia felicit Deus illum in infinitum non excederet,

Naz. in D. Thom. 3. Partem

nisi ipse minor esset in infinitum Deo: Quemadmodum, si quis infinitas ab alio furaret pecunias, consequens esset illum habere pecunias in infinitum plures, quam debet habere: illum autem, à quo fuissent ablatae, haberet infinitè pauciores, quam habere deberet; qua tamen non esset duplex infinitas iniustitia, sed vna tantum infinitam continens inæqualitatem in utroque extremo: Sic igitur in propoſito vna est infinitas offensæ ex utriusque extremi dignitate in infinitum distante consurgens; ita vt offendit minima dignitas, seu vilitas ex se non sit infinita, sed infinita tota sit ex parte Dei in infinitum excedentis creaturam; sicut etiam inter ens, & non ens est infinita distantia ex parte non entis, sed ex parte entis finita est, quia distat à non ente quantum de perfectione, & entitate, quam finita est; ne igitur ex parte Dei infinitus est excessus supra vilitatem offendit; Cum tamen huius vilitas secundum se non sit infinita, quia habet aliquid perfectionis & dignitatis. Ex quibus sequitur ad rigorosam satisfactionem pro offensa Dei non requiri, vt satisfaciens excedat offensum in eadem infinita proportione, qua offensis excedit offendit; sed satis esse vt excedat offendit in eadem infinita proportione, qua Deus offensus excedit creaturam offendit: sic enim humiliatio ex parte satisfaciens maiorem habet infinitatem, quam offensa ex infinitate offensi; quia moralis coniunctio infinitæ personæ cum operatione reflexua supra totam ipsius dignitatem, maior est quam coniunctio offensi respectu Dei, vel quam sit auersio ab illo: Et ideo altioris ordinis ei tribuit infinitatem æqualem omni grauitati, quam habet offensa ex vilitate offendit; & infinitati quam habet ex infinitate offensi. Ex quo sequitur vterius, quod si per impossibile essent duo Di, quorum vnu alterum offendit, & qui offendit alteri se humiliaret, de toto rigore iustitiae illi satisfaceret, & satisfactio hoc non solum esset æqualis offensi, sed etiam superabundans ob dictam causam; quia scilicet longè maior est coniunctio moralis infinitæ personæ satisfaciens cum sua satisfactione, quam offensæ cum Deo. haberet igitur illa satisfactione infinitatem altioris ordinis, quam sit infinitas offensæ, ratione cuius excessus posset etiam satisfaciens pro maiori offensa vilioris personæ satisfacere.

Postremò sequitur Christi satisfactionem non solum fuisse æqualem offensiæ, sed etiam superabundasse. Quod etiam probatur primò ex Apost. Roman. 5. dicente: Sed non sicut delictum, ita & donum: si enim vnu delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei, & donum in gratia vnu hominis Iesu Christi in plures abundauit; & non sicut per vnum peccatum, ita & donum. Et ne putemus hanc iustitiae æqualitatem, & abundantiam in satisfactione Christi fuisse solum respectu peccati originalis, & non respectu actualium, addidit. Non sicut peccatum, ita & donum; nam iudicium ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Quia nimur Christi satisfactione non solum æqualitas & recompensatio constituitur pro culpi Originali, sed pro peccatis etiam actualibus; Quæ est explicatio Agapiti Papæ in Epist. ad Antimum Leonis epist. 85. Agapiti Auguſtin. in libr. 2. de Nupt. & Concup. cap. 27. & Papa, Chrysostom. hom. 10. in Epist. ad Roman. Secundò probatur ex ciudem Apost. dicto ad Hebr. 10. Leo Papa, Auguſtin. Vna oblatione consumauit in eternum sanctificatos. Crysostom. Quod Cyprianus in sermone de ratione Circumſcriptionis. Cyprian. Heb. 10.

IJa.40.

cisionis exponens ait. Christi satisfactionem fuisse. A finitatem, & modum infinitatis significatum carentem fuisse pro omnibus peccatis mundi. Tertiò probatur idem ex verbis Isa. 40.c. Dimissa est iniquitas illius, suscepit de manu duplicita pro omnibus peccatis suis. In quorum verborum explicazione Iustinus contra Tryphonem, & Ambrosius in Psal. 118. serm. 19.v. 3. dicunt Christi satisfactionem peccatis omnibus fuisse maiorem. Quartò probatur ex illo Iob 6. Utinam appendenterunt peccata mea, quibus in am merui, & calamitas, quam patior, in altera, quasi arena maris hac gravior appareret. Super quo loco Gregorius lib. 7. Moral. c. 2. ait, ibi mysticè sermonem esse de Christi satisfactione, quam Spiritus S. affirmat peccatis omnibus, pro quibus offerebatur, esse maiorem. Quintò probatur idem testimonio Sanctorum Pontificum, & Conciliorum. Nam Clemens VI. in Extrav. Vngeneris de Indulg. ait vnam guttam Sanguinis Christi premium esse copiosum pro omnibus peccatis. Et ideo in Concil. Triburensi dicitur, in calice multo vino miseri vnam aquę guttam, vt significetur valorem sanguinis Christi designati per vinum esse multò maiorem, quam sint offensae nostræ per aquam significatae. Et in Concil. Trid. sess. 5. num. 5. in cap. de peccato originali, & sess. 6.c. 2. 3. & 7. definitur Christum nostram meruisse iustificationem ab omni peccato, tam originali quam actuali; non est autem Christi satisfactio minor illius merito. Denique probatur idem Sanctorum testimonij. Nam Agapitus Papaloco supr. anotato, & Leo ser. 12. & Ambros. prefat. in Psal. 25. affirmant Christi sanguinem esse diuitem ad premium iuxta dictum illud Apost. 1. Cor. 6. Empti estis prelio magna. Basilius in Psal. 48. ait, maiorem esse Christi sanguinem omni valore. Athanasius lib. de humilitate Verbi dicit, Christum soluisse, quod iustum est. Quod latius explicat Chrysostomus, ser. 11. in cap. 5. ad Rom. & Cyrillus lib. 1. de redita in Deum fide ad Reginas, cap. Quod mors Christi est salutaris. Et tandem Nazianzenus orat. 2. in Pascha, ait Christum superasse Tyrannum per vim, id est, per abundantiam iustitiae, vt exponit ibi Nicetas. Quibus argumentis, & authoritatibus pro maiori parte probatur etiam Christi satisfactionem non omnibus peccatis hominum debitis, non solum æqualem extitisse, sed etiam superabundasse. Et ita docent Augustinus lib. 13. de Trinit. c. 16. Cyrillus lib. 12. in Ioan. cap. 19. Chrysost. homil. 8. in Epist. ad Ephef. Anselmus lib. 1. Cur Deus homo.

*Quo sensu
verum sit
Christi sa-
tisfaction-
es. Non
est sim-
pliciter in-
finita.*

Ex his intelligi facile potest, veram esse D. Thomæ & communem Theologorum sententiam afferentem Christi satisfactionem fuisse simpliciter infinitam. Duplum enim rationem in Christi satisfactione, sicut & in qualibet eius operatione consideramus: est enim primò quoddam ens creatum; & secundum hanc rationem finita est, vt ante diximus. Secundo est etiam actio diuina persona, Verbi scilicet incarnati, quod est dignitas simpliciter infinita, & secundum hanc rationem est in genere moris, & est infinita simpliciter, vt satisfactione est; non ea tantum ratione, quia commissas omnes in Deum offendit, & usque in infinitum committi possibles perfectione sui valoris excedit, sed ob eam principiū causam, quod in sua ratione personam includit simpliciter infinitam, ex qua velut formamorali satisfactionis actus redditur in genere moris secundum hanc illius determinatam speciem simpliciter infinitus. Vbi tamen subtiliter aduentendum est, in satisfactione simpliciter infinita duo esse formaliter distincta, scilicet in-

A finitatem, & modum infinitatis significatum dictione illa, *simplicer*, quæ non eodem modo satisfactioni conueniunt. Infinitas enim in ratione satisfactionis illi conuenit ex intrinseca perfectione, sive modo in eam ex vnione ad diuinam personam deriuato: & hæc præcisè sumpta, id est seclusis omnibus extrinsecis ab actu, non est infinitas, nisi secundum quid; omnis enim infinitas ad genus, & ad speciem aliquam determinata est infinitas tantum secundum quid; igitur infinitas satisfactionis formaliter, & præcisè sumpta, prout à persona distinguitur, erit infinitas tantum secundum quid, sicut infinitas linea, vel albedinis. Modus autem infinitatis significatus ea dictione *simplicer*, quamvis quodammodo satisfactioni sit intrinsecus, sicut & ipsa persona, quæ secundum moralem considerationem intelligitur esse quasi pars ipsi satisfactione clausa, magis propriè tamen, ac verius est a cui satisfactionis extrinsecus, sicut & ipsa persona, cui per se primò conuenit infinitas simpliciter, id est, absque vlla omnino limitatione, & ex ea deriuatur ad operationes in genere moris, quasi per extrinsecam denominationem. Dico autem quasi, quoniam, vt sapè dictum est, persona satisfaciens est quodammodo intrinseca satisfactioni, & secundum hanc rationem satisfactioni denominator intrinsecè infinita simpliciter, vt statim dicemus.

C Hanc infinitatem Capreolus, Caietanus, & alii Thomistæ satisfactioni Christi sic tribuunt, vt non absolutè pronuntient eam esse simpliciter infinitam, sed dicant esse personaliter infinitam; & quia diuinæ personæ dignitas est infinita simpliciter, ideo satisfactione diuinæ personæ hoc ipso dicitur infinita simpliciter (non in genere entis, sed in genere moris) quod est satisfactione diuinæ persona, cuius submissio satisfactioni, non præcisè sumpta, sed prout persona satisfaciens coniungitur, & eam intrinsecè claudit, valorem tribuit simpliciter infinitum, adeò vt infinitas cu[m] tali modo satisfactioni præcisè sumpta, prout actio pura est, extrinseca tantu[m] denominatione conueniat: sumpta vero satisfactione, prout satisfaciens, & se subiectem includit, de illa dicetur intrinsecè. Quemadmodum enim ex rebus & verbis in Sacramentis fit vnum per se, non in genere entis, sed in genere signi, ita ex persona satisfaciens & eius operatione, qua semetipsum alteri submittit, fit vna integra satisfactione simpliciter infinita in genere moris. Quamvis enim Deus homo satisfaciens, sit infinitus simpliciter in genere entis, non tamen hanc satisfactione tribuit infinitatem; quia prout satisfactioni coniungitur, ita vt ea submittatur, principium est formaliter perfectionis, seu valoris illius in genere moris, non autem in genere entis.

E QUINTO sciendum est infinitum satisfactionis Christi valorem non ex dignitate tantum personæ satisfaciens infinita, sed etiam ex oblatione rei pro peccatis hominum infinitate deriuari, vt disertis verbis affirmat S. D. infra quæst. 48. art. 2. dicens: *Christi satisfactionem personæ sa-
toris humani generis offendit, non solum adae-
quasse, sed etiam valoris sui magnitudine superesse infinita. sed
propter vitæ dignitatem, quam Christus pro sat-
isfactione ponebat, qua erat vita Dei & Homini:
te tantum infinitate oblatione rei.
infinitum valorem ex diuinitate coniuncta, in
quantum non erat vita puri hominis, sed Dei & Ho-
minis,*

Capreol.
Caiet.

minis, & id est poterat esse sufficiens recompensatio vi-
te spiritualis, &c. Quam doctrinam explicat &
tuetur Capreolus loco superioris allegato. Et definit
eam summus Pontifex in Extrav. Vnigenitus. di-
cens, vnam guttam sanguinis Christi nostræ re-
demptioni sufficere per vniōnem eius ad Ver-
bum: quod etiam non obsecrè significatur 1. Pet.

1. Pet. 1.

1. cùm dicitur: Scientes quid non corruptibilis au-
ro vel argento redempti estis de vera vestra conuersa-
tione paterna traditionis, sed pretioso sanguine quasi
Agni immaculati Christi, &c. Valor autem, & æqua-
litas pretij redempcionis, qua emptio quedam
est, non ex offerentis personæ dignitate, sed ex
pretij valore desumitur, sicut etiam Missæ sacri-
ficiū ex oblatione rei magnitudine suam recipit

Conc. Trid.

dignitatem, vt patet ex Trid. Synodo, sess. 22. c. 2.
Quare, si Sacerdos actione infinita, quæ rem ad-
æquaret oblatam, in altari Christum offerret,
haberet eius oblatio infinitam in satisfaciendo
dignitatem; igitur idem de redēptione dicen-
dūtum est.

Quatuor
peccatorum
mali Chrī-
stum totidē
adhibuisse
remediam.

Psal. 21.

Ad eū ampliorem evidentiam consideran-
dum est, Peccatum originale, & quamlibet a-
liam mortalem transgressionem quatuor mala
grauiſſima ſecum ferre. Primum est superbiæ
tumor, quo contra Deum cor hominis exalta-
tur. Secundum est offensa Dei. Tertium est priua-
tio gratia & amicitia Dei, & contrafacta macu-
la turpitudi. Quartum est infelix captiuitas,
qua Deo iuste permittente, peccator diaboli
feruuſ efficitur. Quibus quatuor malis quatuor
efficacia remedii Christus oppofuit. Ad
primi namque mali remedium sacrificium cru-
cis adhibuit femetipsum Deum humillime sub-
ijiciens, ac quaſi pro nihilo ducens, iuxta illud
Psalm. 21. Ego autem sum vermis, & non homo, op-
probrium hominum, & abiecio plebis. Secundum
malum iusta & exuberantia ſatisfactione cura-
uit. Tertium malum per gratiam, & sanctitatem
ciecit, quam sua nobis pretiolissima paſſione
promeruit, & medijs sacramentis ex eadem paſſione
deriuatis in nostris efficit animabus. Quartum
denique malum redēptione deſtruit, Deo proprium ſanguinem, vitamque ſuam
pretiosiflammam, ac femetipsum totum, véluti
preſtium exuberantissimum offerens, ſicque à
diabolice ſeruitutis iugo nos liberans. Suppo-
nimus autem hic cum D. Tho. quatuor prædi-
dictos modos, non ſolum formalem habere in-
ter ſe diſtinctionem in re ipſa fundamentum ha-
bentem, ſed etiam ſecundum proprietatem, &
non tantum metaphoricè Chriſti paſſioni con-
uenire.

Christi re-
deſtitutio-
ne diſtin-
tam eſt forma
liuer aſcri-
ſcio, fatus
ſatione, &
epitomio, &
proprioſi- diſtinc-
tione pro- tam.
cam Chriſti
paſſionis pro-
preconue-
nire.
Suarez.
Vaſquez.
Meama.

Et QVI A de ſola redēptione quæſtio eſt,
quam de paſſione Chriſti metaphoricè tan-
tum dici Suarez in ſra quæſt. 48. art. 4. & Vaſquez
hic affirmant, breuiter oſtendo, eam à ceteris
formaliter eſte diſtinctam, & Chriſti paſſio-
ni proprie conuenire. Id aut optimè fiet, ſi redē-
ptionis diſtinctione proposita, Chriſti eā paſſio-
ni, tanquam preio noſtræ liberatioſi oblatio
congruere probauerimus. Redimere proprie-
ſumptum, idem eſt, quod iterato ſuum facere,
quod in alterius poſtatem venerat, preio in-
terpoſito, ut obſeruat Medina in ſ. qu. 48. ar. 4. Eſt
autem duplex alterius in alterum tyrannico po-
tentia, & duplex ibidem ſeruitus potentia rela-
tivè respondens. Vna enim poſtas eſt, qua vitæ
hominiſ corporæ dominatur, eius viribus &
actibus imperans, & eis ad fines ſibi propositos
vtens; cui ſeruitus correfpondet personalis;
qua eft iuſtitio iuriſ gentium, qua quis domi-
nio alieno contra naturam ſubijcitur; ut ex v-

troque iure collegit Sylleſter in ſumma, Verbo Sylleſter.
Seruitus. Altera eft ſeruitus, ſive dominium Ty-
rannicum in alterum spiritualis in eo vita per-
niciem intendens, & diuina iuſtitia permittente
in multis diuina gratia ſubſidio defitutus eſti-
cens: quam poſtatem diabolus in hominem
tentatione ſuperatum Deo tradente, tanquam
minister accepit, adeò ut Ioan. 12. dictus fit à Thom. t. 2.
Domino Mundi Princeps: Nunc (inquit) Prin-
cips huius Mundi ejicitur foras. Triplicem autem
in hominem diabolus acquisicerat potentiam.
Prima erat trahendi peccatorem hominem poſt
huius vitæ terminum ad mortem in altera vita
ſempiternam. Secunda, qua ad Sanctos etiam an-
tique legi homines extendebat, erat deti-
nendi quemlibet ex hac vita migrantem in ſub-
terraneo quodam ſinu concluſum, velut in hor-
rendo carcere. Tertia poſtates eft, viatorem ho-
minem impugnandi atque tentandi, & ſpeciali
quodammodo virute que majori peccatores à
Deo longè per deuia vitiorum aberrantes: de
quibus ait Chryſoftomus in Matth. cap. 21. Sicut
nauis frācto gubernaculo, non quo vult, vadit, ſed quo
temperies impellit; ſic homo diuina gratia defitutus
in precipitia peccatorum defertur. Et Gregor. Pecca-
tum (inquit) quod per penitentiam mox non dele-
tur, ſuo pondere ad aliud trahit. Huic vero diabolice
dominatione ea ſeruitus in homine relatiuè
respondet, qua quoad duos priores diabolice
dominationis effectus, vim & coactionem im-
portat in homine ſeruente iam in huius vitæ
termino constituto: ut enim ait S. D. in ſ. q. 48. ar. 4. S. Thom. 2.

C
4. ad ſeruitutem pertinet, quod aliquis patiatur,
quod non vult, cum liberi hominis ſit vti ſei-
plo ut vult: quod ad ultimum verò, ſcilicet impu-
gnationem ſive tentationem, dicit inclinatio-
nem ſive dipeccatum vel etiam defectum virtutis
*naturalis, qua ſola peccati maculam nequit ab-
luere. Quemadmodum autem diabolus poſtates
ſive dominium illud triple in hominem, non
impropriè ac metaphorice dicebatur, ſed verum
propriumque dominij nomen & rationem ana-
logice dicāt habebat: ita ſeruitus illi correla-
*tiva vera propriaque ſeruitus erat, quamvis ſer-
uituti legali non eſſet vniuoca: ſicut humana ſa-
pientia verè ac propriè ſapientia eft, quamvis ſa-
pientiæ nomen, quod eft ei cum Angelica di-
uinaque ſapientia commune, non ſit vniuo-
*cum.***

E
Et ex his patet, redēptionis diſtinctionem,
quod priorem, eamq; p̄cipuam partem redē-
ptioni Chriſti Domini propriè conuenire. Nūc
de posterioriſ proprietate diſſeramus. Sicut au-
tem ſeruitus propriè dicta nomen eft analogi-
gum ad ſeruitutem legalem communi con-
ſenſu gentium inductam, & ad ſeruitutem ani-
ma dæmoni iuſtitie Dei ministro tyraſſoque
ſeruientis; ita preium animæ redemptiūm
ab hoc genere ſeruitutis non minus propriè ac
verè preium eft, quam illud, quo ſeruus de iu-
re gentium à legali ſeruitute redimitur, cùm ta-
men vtrique pretij nomen fit analogice com-
mune. Nam, quemadmodum in redēptione
à ſeruitute legali valor, ac preium redimendi
ſeruitutis estimari ſoleat ex robore corporis, pruden-
tia, nobilitate & gradu, quem in Republica vel
communitate ſuagerit, ita preium animæ tri-
plici iam dicta ſeruitute diabolo ſeruientis &
ſtimandum eft ex animæ nobilitate, ex valore
gratia, & ſtatus innocentia, à quo ſuggeſtio-
nē dæmonis fuit Adam cum tota ſua polterita
defectus, & ipsius diaboli ſeruus effectus, &
ex gradu ſingulis electis in Republica Beato-

rum diuina prædestinatione determinato , & à A prelio fieri redimentis, ac præsertim ex ea captiuitate, quæ ex eius offensione contracta est, cui pretium redemptionis offertur. Et quia redemptionis pretium esse non potest, nisi dominium super illud sit in offerente, aut eius mandato fiat oblatio, qui Dominus est, idcirco beatissima Virgo, si filium obtulisset pro nobis in mortem, vel alio quounque modo, pretium non dicetur persolutissime Deo pro nobis infinitum, nec humani generis fuisse redemptrix; quia Christus ille datus fuit in filium, non autem in pretium ab ea pro redemptione generis humani Deo solendum. Quare nescio, quo spiritu Vasquez ^{Vasquez.} Asturicensis subtilem ac solidam Magistri Asturicensis doctrinam nugas, & ineptias audeat appellare. ^{Asturicensis.}

B Ex his eluet duplex differentia redemptio-

Differentia
inter redem-
ptionem, a.
satisfactione
et merito,

nis à satisfactione, sacrificio & sanctificatione. Altera est, quia de ratione redemptionis est oblatio pretij, quod offertur & datur à redimento: satisfactio vero, quæ est iniurie, & offendit compensatio, fit summissione, non pretio: sacrificium etiam nullius est oblatio pretij, sed humilis & religiosa summissio in Dei venerationem & celsitudinis eius recognitionem ordinata: postremo qui meretur, nullum vt sic illi, apud quem meretur, pretium offert, sed opera tantum efficit præmio compensanda; ita vt merito, vt meritum est accidat, vt redimenda persona sit pretium, & eadem ratione per accidentem est, vt præmium sit à seruitute liberatio. His adde redemptionem à tribus prædictis in hoc esse differentem, quod redemptio per se primò sit in commodum redimentis: satisfactio vero, sacrificium & meritum in eius, cui offeruntur, commodum per se primò fiunt, vt loco notato Asturicensis aduerterit. Altera differentia est, quod valor redemptionis, vt præcisè redemptio est, non sumitur ex dignitate personæ redimentis, sed ex valore pretij, quod pro libertate captiuorum offertur; satisfactionis autem sacrificij & meriti valor ex dignitate personæ satisfacientis, sacrificantis & merentis accipitur. Et valorem quidem redemptionis ex oblati pretij valore, non ex offerentis dignitate pensari patet ex verbis Apostoli, & Divi Thomæ, supra notatis: & ratione probatur. Quia redemptio est quædam emptio; at emptionis, vt sic ratio & valor estimatur ex pretio; ergo valor etiam redemptionis ex pretio iudicatur. Maior patet ex ipsa nominis ethimologia. Minor probatur: Quia secundum communem hominum estimationem & praxim negotiorum idem pretium, quod in emptione mercis exhibetur à mercatore, non plus valet, si soluat à Principe, vel Imperator regitur valor redemptionis Christi, quatenus redemptio est, suam non habet infinitatem ex infinita Christi redimentis, prout redimens est, dignitate, sed totus redemptionis Dominicæ E valor ex eiusdem Christi, vt pretij pro nobis oblati valore sumendus est. Secundò probatur eadem differentia quoad utramque partem: Quia persona, quæ satisfacit, sacrificat & meretur, non actionem tantum, sed etiam semetipsam illi subiicit, cui satisfactionem sacrificium, ac meritum offert: at qui pretium exoluit redemptionis, non semetipsum sed solum pretium illi subiicit, à quo captiuum redimit, sicut & quilibet emptor, vt emptor est, solum pretium subiicit venditori non vero se ipsum; igitur satisfactionis & sacrificij ac meriti valor ex operantis personæ dignitate desumitur; redemptionis autem valor, non ex redimentis personæ dignitate, sed ex oblati pretij valore pen-

*Ioan. 12.
Coloss. 1.
2. Pet. 2.*

Isa. 61.

Luk. 4.

Psal. 67.

Matt. 20.

1. Cor. 6.

1. Pet. 1.

*Psal. 25. 30.
129.*

1. Ia. 43. 52.

Luc. 24.

Ad Tit. 2.

Apoc. 5.

*Luc. 21.
Rom. 2.
Ephes. 1.*

Quoniam appropinquat redemptio vera. Rom. 2. Per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, &c. Ephes. 1. In quo habemus redemptionem. Hęc, & cetera plura eiusdem significati vocabula sicut in utroque diuina Scripturæ Testamento: quæ non solum absqueulla absurditate, sed cum maxima locutionis congruitate in propria significatione sumi possunt. Quemadmodum enim dominij, seruitus que nomina sunt analogia, sic & pretij ac redemptionis vocabula similem habent significationis multiplicitatem, ac proinde non minus quam illa, vocis habere possunt proprietatem simul cum analogia. Et confirmatur, quoniam accidit redemptioni, quod hoc aut illo pretio fiat; poterit igitur redemptio propriè dicta sanguine & vita, veluti

S. Thom. Africensis. pensatur. Prima pars antecedentis patet ex ijs, A quæ supra diximus de satisfactione, & ex ijs, quæ tradit S. D. in 2. 2. qu. 81. & 3. p. qu. 83. art. 1. Quæ subtiliter, & eleganter explicat Africen- sis in alleg. qu. 3. ex ijs quæ docet S. Th. in 1. p. 2. qu. 114. de ratione meritū.

Sed explicandum est, an in satisfactione eadem, vel diuersa sit valoris infinitas, quæ sumitur ex infinita satisfaciens personæ dignitate, ab ea, quæ ex eiusdem personæ, ut oblatæ Deo infinita dignitate desumitur. Et sane diuersam non esse, sed eandem, facili probatione conuincitur. Quia Christi sanguis effusus & eius vita in Cruce consumpta in ipsa satisfactionis ratione clauduntur intrinsecè; satisfaciens enim seipsum actu ipso satisfactionis illi summittit, cui satisfacit; igitur satisfactio Christi in eius passione & sanguinis ac viræ profusione consistens summissio quædam erat Christi satisfaciens humillima: ac proinde ad rationem intimam Christi satisfaciens, vt satisfaciens est formaliter, pertinet sanguine effusus & vita in cruce consumpta in Dei reuerentiam & honorem, quem secundum affectum abstulerat homo peccando.

In infinitam valoris in Christi satisfactione non esse physicam aliquam entitatem infinitam, sed aliquid reale morale intrinsecum, & personale existens in ipso satisfactionis actu. Prima huius dicti pars probatur primo: Quoniam, vt ait S. D. in 1. p. q. 7. a. 2. nō potest Deus facere physicam aliquam entitatem, quæ sit actu infinita. Secundo: Quia principia proxima, & principalia talis satisfactionis, scilicet gratia, charitas, &c. finita sunt secundum physicam corum entitatem; ergo non possunt effectum physice infinitum producere. Tertio: Quia talis satisfactionis infinitas toti conuenit sanctissime Trinitati, & non soli Filio; conseq[ue]ns autem manifeste falsum est, ergo. Probatur consequentia; quia res omnis, aut rei modus physicus à Deo productur immediatè per potentiam toti Trinitati communem; ac proinde à D[omi]na trinitate debet immediate produci imme- diatione virtutis vel etiam suppositi. Falsitas vero consequentis probatur: quia tunc non solus Filius, sed tota Trinitas pro peccatis hominum fatisfecisset, quod est absurdum & falsum.

Damascen. Secunda verò pars eiusdem dicti, videlicet prædictam valoris infinitatem esse aliquid reale; probatur primo ex Damasceno libr. 3. de Fide, cap. 15. dicente Christi satisfactionem esse diuinitatem perfusam, vel affectam: quia loquendi forma quædam in ea realis perfectio significatur. Secundo: Quoniam ex dicta valoris infinitate multi processerunt reales effectus; nimur regna celorum aperire, mortem destruere, & secundum æqualitatem iustitiam satisfacere; sed hos effectus non habuit infinitas illa ratione entitatis physice, sed ex propria sua ratione; ergo illa est aliquid reale, & non rationis, cum ex ente rationis produci nequeant reales effectus: Minor autem, & consequens simul explicatur; quia Deum esse creatorum vel Dominum super potentiam & actionem realem Dei addit relationem rationis, per quam Deus neque creat neque subditos coercet, eo quod effectus isti sint reales, quos efficere non potest ens rationis, sed creat & coercet Deus per potentiam suam realem & operationem ergo limiliter in proposito: Si Christi satisfactione ratione sua infinitatis effectus habet reales, non erit infinitas illa ens rationis.

Tertio, Deus magis amat & acceptat Christi satisfactionem infinitam, quam aliam quamlibet creaturam; igitur in illa maior est bonitas realis. Probatur consequentia: Quoniam auctor non causat ens rationis, sed veram & realem rerum bonitatem, & complacet in ea producta. Quartò, quia ratio satisfactionis realis est cùm sit actus iustitiae; igitur etiam eius infinitas est realis. Probatur consequentia: quoniam infinitas alicuius perfectionis dicit eandem perfectionem cum negatione termini; ergo, si perfectione illa realis est, etiam eius infinitas est realis, vt ex. g. infinitas linea, vel gratia Christi inesse gratia non aliam dicunt perfectionem, B quam linea, vel gratia Christi in esse gratia, cum negatione termini, vt est modus quidam realis linea, vel gratia. Denique probatur, & explicatur hoc idem: quia valor hic infinitus non est estimatio, vel appetitio Dei, vel hominum iudicio facta de Christi satisfactione; hæc enim extranea prorsus est ab ipsa Christi satisfactione, nec in ea ponit aliquid nisi rationis, sed est dignitas & perfectio appetitabilis infiniti; hæc vero dignitas est realis; importat enim tam satisfactionem esse operationem Dei & hominis, quam Theologi cum Dionysio Theandricam, i. Dei virilem appellat: esse autem operationem Dei virilem est aliquid reale, sicut esse operationem Angelicam vel humanam: nam dicit aliquid reale, scilicet respectum transcendentalis ad personam eliciendem, vt ad principium & ad obiectum, vel materiam oblatam, aut subiectam Deo: ordo vero actus ad principium, vel obiectum quædam relatio est transcendentis, realis & intrinsecus ergo.

Tertia pars eiusdem dicti, videlicet infinitatem illam esse aliquid morale potest explicari dicendo esse dignitatem quandam ex Christi satisfactione procedentem ex hoc, quod sit à persona diuina, & super eam reflectitur, illam subiectiendo, quantum possibile est. Et quamvis prædicti respectus ad principium, & obiectum talis operationis in esse physico sint finiti, moraliter tamen sunt infiniti valoris: operationem enim oriri à persona diuina cum dicta reflexione subiectendo illum, quantum subiici potest, sufficiens est fundamentum maioris estimacionis, quam sit aliud quodcumque pretium creatum, & maioris amoris, quam sit odium, quo Deus prosequitur offendit; sicut etiam dignitas moralis, quam habet humanitas Christi ex unione personali cum Verbo, condignum seu sufficiens est fundamentum maioris estimacionis, quam sit cuiuslibet creaturæ Deo non dignitatem. Sed obseruandum est dignitatem hanc non esse entitatem realiter ab entitate satisfactionis physica distincta, sed est eadem entitas, prout à diuina persona procedit reflexu super illam; sic enim ex se sufficiens est estimacionis infinitum fundamentum: & cùm sit relatio transcendentis, vt ante diximus, in hoc assimilatur relationi secundum esse, quod sicut hæc, posito termino & fundamento, sequitur necessario, ita valoris dignitas infinita non potest non sequi ad actionem Christi reflexuam super ipsum; sicut etiam posita visione humanitatis ad Verbum, non potest non sequi ad illam infinita dignitas humanitatis, tam etiæ dignitas hæc non sit relatio secundum esse.

Postrema pars eiusdem dicti, dignitatem scilicet illam infinitam esse personaliter intrinsecam satisfactioni Christi. Probatur primo: Quoniam hæc infinita dignitas in hoc posita est, vt sati-

factio Christi sit Deitate perfusa, ut ait Damascenus, & quendam habet transcendental respectum ad personam diuinam, ut ad principium eliciens, & materiam subiectam Deo quantum subiectibilis est; at respectus hic transcendentalis est intrinsecus tali actioni, ut dictum est ergo. Secundo probatur; quia peccatum habet infinitam malitiam intrinsecam in ratione offensa, cum Deum offendat, quantum offendibilis est, licet actus quo Deus offenditur, sit entia & physice finitus; sed quamvis actus satisfactionis Christi sit physice & entia & finitus, subiectum tamen Deo personam infinitam, quantum subiectibilis est; igitur ea dignitas infinita personalis, quam habet, eidem est intrinseca.

Valorem satisfactionis Christi ex tribus attendi posse, scilicet ex obiecto, & intentione, & ex ipsa Christi persona, quatenus elicetur ab ea & reflectetur supra totam eius dignitatem. Si secundum duo priora satisfactionis valor consideretur, finitus est, nec aequalis in omnibus operibus Christi, sed maior in una quam in alia, iuxta maiorem aut minorem earum intentionem, aut dignitatem in ordine ad obiectum. At si valor attendatur ex dignitate personae, operationes omnes Christi sunt aequales: quia cuilibet earum communicatur totus valor satisfactorius deriuabilis ab infinita Christi dignitate, quam una tantum est; ex quo sequitur satisfactiones omnes Christi simul sumptus non habere maiorem valorem personalem, quam unam tantum, quamvis maiorem habeant valor ex obiecto aut circumstantijs, vel ex actus intentione deriuatum, aut etiam maiorem valorem personalem extensiue, non autem intensiue: hic enim vt ante diximus unus & idem numero omnium est, quia tota dignitas personae, a qua prouenit ille valor, aquae significat totam operationem & singulas eius partes; sicut etiam Pater in diuinis tantus est, quanta est tota Trinitas, vt ait S. D. in 1. p. q. 30. a. 1. ad 3. Et cu infinitas ciuitatis libet operationis Christi satisfactorie eandem infinitam claudat personae Christi dignitatem infinitum illi valorum conferentem, erit quodammodo una operationum omnium infinita, & quodammodo plures, nam si de infinite simpliciter sermo sit, una tantum vester omnium esse; si vero de infinite secundum quid, quae sola propriè videtur intrinseca, non est una, sed plures iuxta pluralitatem operationum, atque ita videtur facile posse conciliari duæ oppositæ Thomistarum sententiae; quarum altera affirmit, unam esse tantum omnium operationum Christi infinitatem; altera vero non unam, sed plures esse contendit.

SECUNDA CONTROVERSIAE PARS.

An satisfactionis Christi Deo pro nobis oblatæ, aut etiam illa, quam nos Deo pro peccatis nostris offerimus, sit actus iustitiae specialis?

Explicatur non en iustitia multiplex, & in modis, si paries. S. Thom. Arist.

SCIENTIUM est primò ex Aristot. in 5. Ethicor. cap. ultimo, & D. Th. 2. 2. q. 58. art. 2. non enim iustitia duplicitate sumi, scilicet propriè & metaphorice. Iustitia propriè sumpta secundum iurisperitos est perpetua, & constans voluntas ius suum unicuique tribuens. Quam diffinitionem explicat S. D. in allegata q. a. 1. Aristot. autem eam diffinit dicens esse habitum, secundum quem

A aliquis dicitur operatus iusti secundum electionem. Iustitia vero metaphorice data non est ad alterum suppositum distinctum, sed vni, & eidem homini dicitur inesse iustitia, quatenus ratio imperat irascibili, & concupiscibili, & quatenus hæc obediunt rationi, & prout unicuique parti hominis tribuitur, quod ei conuenit, ut explicat optimè S. D. in dicta qu. art. 7. & ad hanc pertinet iustitia, qua etiam Deo iustificatur homo: hæc enim, ut ait S. D. in 1. 2. q. 113. a. 1. est rectitudo quædam ordinis in ipsa interiori dispositione hominis, prout scilicet supremum hominis subditur Deo, & inferiores animæ vires subduntur supremæ, scilicet rationi. Iustitia vero propriè dicitur duas habet species: altera est iustitia, qua est virtus particularis: altera est iustitia, qua est virtus generalis, qua etiam dicitur iustitia legalis; sed prior dividitur in duas species, quæ sunt iustitia commutativa, & iustitia distributiva: cuius divisionem rationem alignat S. D. in 2. 2. quæst. 61. artic. 1. dicens: Iustitia particularis ordinatur ad aliquam priuatam personam, qua comparatur ad communitem, sicut pars ad totum. Potest autem ad aliquam partem duplex ordo attendi: Unus quidem partis ad partem, cui similius est ordo unus priuate persona ad aliam: & hunc ordinem dirigit commutativa iustitia, qua consistit in his, quæ mutuo sunt inter duas personas ad inuicem: Alius ordo attendit totum ad partes, & hunc ordinem assimilatur ordo eius, quod est commune, ad singulas personas, quem quidem ordinem dirigit iustitia distributiva, que est distributiva communum secundum proportionalitatem: Ad iustitiam autem commutativam pertinet iustitia iudicativa, quæ versatur in constituenda aequalitate per actiones iniuriarum, siue per offensionis oblata, ut explicat eleganter S. D. in 2. 2. quæst. 61. artic. 3. & 4. Iustitia vero legalis virtus est, per quam homo legi concordans ordinat actus omnium virtutum in bonum commune, ut explicat idem S. D. eadem q. 5.

Secundo notandum ex Aristot. 5. Ethic. c. 10. artic. Cicerone libr. 2. de Inventione. Macrobius sa- ciceron. personum Scipionis, libr. 1. & D. Thom. 2. 2. macrob. quæst. 80. artic. 1. esse quasdam virtutes aliquam habentes cum iustitia similitudinem, sed ab eius perfecta ratione deficientes; quæ D idem non sunt partes iustitiae subiectivæ sive species, sed dicuntur virtutes illi adiunctæ: ha- verò sunt religio, pietas, gratia, veritas, obser- vantia, & aliae plures, quas loco notato recen- fset, & explicat S. D. ad quem lectorem remitti- mus.

Tertiò sciendum est, bona Deo conuenienter duplicitia: quædam enim sunt interna, ut napeccatio substantia, intellectus, voluntas, sapientia, &c. quæ ad eius infinitam attinent perfectio- nem: & hæc nec augeri possunt, neque minui: quædam vero sunt externa, ut honor, glori- a, & obedientia illi debita; & hæc augeri pos- sunt, & minui: per actus enim religionis & obseruantia legis augentur, per peccata vero mortalitia, quæ sunt diuinæ legis preuaricatio- nes, minuuntur: his enim Deo subtrahitur obedientia & honor illi debitus, quatenus est ultimus finis; & ideo peccatum omne mortale iniuria quædam est & iniustitia contra Deum, vt etiam affirmat expressè S. D. in 4. d. 14. q. 2. a. 1. Quod etiam appetit ex diuina Scriptura, quæ peccatum appellat iniuriam, & iniustitiam. Sed cui nam iustitia parti opponatur iniustitia peccati? non est facile definire. Et quidem S. V. A.

Suarez sententia. **S V A R E Z** Disp. 4. docet, iniuriam Dei clausam in **A** omni peccato vnius esse rationis specificæ, & esse oppositam illi virtuti, cuius est diuinum ius illæsum conseruare, aut iam lœsum reparare: hæc vero ait secundum rem esse virtutem penitentiae; sed hic modus dicendi falso est. Primo, quoniam, vt ostendemus inferius, non datur virtus una secundum speciem, ad quam pertinet ius diuinum illæsum conseruare, & lœsum reparare; ergo iniustitia, quæ clauditur in omni peccato, non erit vnius rationis specificæ. Secundo actus formalis & expressus voluntatis determinantis non seruare ius Dei non est speciale peccatum oppositum vni soli virtuti; ergo multò minus voluntas virtualis, seu materialis, aut participativa nō seruandi ius Dei, quæ reperitur in omni peccato, erit speciale peccatum: consequentia patet, quia maior vnitas conuenit formalis, & expressæ voluntioni, quæ virtuali, seu materiali, & participatiue.

S. Thom. sententia. **S. Thom.** in 2. 2. q. 59. artic. 1 ad 8. ait omne peccatum opponi diuinæ iustitiæ dictæ per comparationem ad bonum diuinum: sed in quæst. 58. art. 5. ad tertium ait, quod, sicut iustitia legalis secundum quod ordinat ad bonum commune, potest dici virtus generalis, sic iniustitia potest dici peccatum cōmune; Vnde inquit p. 10. 3. dicitur, quod omne peccatum est iniurias. Demum in 3. d. 20. q. 1. a. 2. ait offendam in Deum committi per contemptum inobedientie. Quæ dicta, quamvis prima facie valde diuersa videantur, si tamen attente considerentur, eundem habent sensum: Iustitia namque dicta per comparationem ad bonum diuinum ad iustitiam legalem pertinet, vt eius principium, & eius præambula, seu preparatoria ad actus eius, vt explicat optime Caietanus in secunda secunda quest. 161. art. 5. ad quartum dubium. Et quoniam obediētia causat obseruantiam præceptorum, quam iustitia legalis ordinat ad commune bonum; id est obediētia pertinet ad iustitiam legalem, & id est iustitia opponitur inobedientia, vt ex articulo prædicto colligitur. Quamvis autem in quolibet mortali peccato violetur iustitia legalis modo dictæ, non tamen in quolibet peccato est duplex malitia; quia non in omni peccato violatur per se & formaliter rectitudo pluriū virutum, vt patet in peccato gulæ, in quo per se violatur rectitudo temperantia illi oppositæ. Sed eodem etiam peccato violatur materialiter & per accidens rectitudo charitatis, obediētiae, & gratitudinis Deo debita, & iustitia legalis, vt ait S. D. 2. 2. q. 107. art. 2. ad 1 & 2. Sed hæc violatio, & contrarietas ad dictas virtutes conditio quedam generalis est omnium peccatorum, & id est non multiplicat peccati malitiam: de qua re videndum est S. Thom.

S. Thom. 2. 2. q. 79. a. 2. & q. 104. a. 2. ad 1. **Nostra fa-** Quariò notandum est ex D. Th. 2. 2. q. 81. a. 1. E infi- sitionis 3. & 4. religionem esse virtutem specialem ab al- atta propter lijs distinctam, cuius obiectum est exhibere Deo cari in Deum debitum honorem. Honor autem, vt ibidem art. 3. comi- nō efficitur & 4. ait S. D. debetur alicui ratione excellentiae, Deo religione. autem competit excellentia singularis, quatenus est primum principium creationis, & gubernationis rerū, & in quantum omnia in infinitum transcendit secundum omnimum excessum, & ideo ei debetur specialis honor, sicut in rebus humanis videmus, quod diuer- sis excellentijs personarum diuerfus honor debetur, aliis quidem Patri, aliis Regi, & sic de alijs. Vnde mani- festum est, quod religio est specialis virtus. Cum itaque satisfactio pro offensa non exhibeatur Deo ob dictam eius excellentiam, vt patet in innocentia, qui cultum Deo tenetur exhibere; vt pri-

A mo rerum principio, & supremo domino; nec tamen illi tenetur satisfacere, consequens est satisfactionem Deo pro peccatis oblatam longè diuersam esse ab actu religionis formaliter loquendo. Deinde actus religionis, vt oratio aut sacrificium, tam antiquæ, quam nouæ legis, vt ordinatur ad satisfactionem Deo pro peccatis imperantur à penitentia, vt ait S. D. in quarto d. 15. q. 4. a. 7. q. 1. ad 2. Et eleemosina, vt ait idem S. D. in 2. 2. q. 32. a. 1. ad 2. vt ordinatur ad satisfactionem pro culpa, non est actus religionis; ergo satisfactione non est actus religionis; aliquin omnis actus, vt satisfactorius, vel elicereetur, vel imperaretur à religione, & nō à penitentia, quod est absurdum.

B **Quinque** evidenda est doctrina D. Tho. infra q. 85. **s. Thom.** a. 1. & 2. Et in 4. d. 14. q. 1. a. 1. q. 3. & d. 15. q. 1. a. 1. & 2. **Nostra pra-** Vbi probat penitentiam, & satisfactionem esse **petitio** 14 actus specialis virtutis. Et in dicta dist. 85. art. ter- **inst. 85. art.** ad tertium ait penitentiam, & iustitiam vindicatiuam sub iustitia commutativa contineri. Et in 4. d. 14. q. 1. a. 2. ait, penitentiam esse quadammodo speciem iustitiæ vindicatiuæ: quæ tamen non ita accipienda sunt, vt actum penitentia & satisfactionis existimemus esse actus alicuius speciei propriæ sub iustitia commutativa cō- **no ei. i. aut** præhensæ, aut penitentiam esse propriæ speciem vindicatiuæ; id enim omnino falsum est. Habet enim penitentiam suum obiectum ab his, & ab ob- **inoperari à** **iustitia com-** **mittaria,** **vel à distribu-** **bus,** **aut** **legali,** que **elij inter ho-** **mines,** nec **se alium** **vindicatiuæ** **sed virtutis** **excellentiis** **in partibus enim iustitia subiectiuis, scilicet cō-** mutatiua, distributiua, & legali reperitur æqualitas perfecta, & perfecta ratio meriti: in quibusdam verò partibus iustitiæ potentialibus non est, nisi imperfecta ratio debiti, vt in amicitia, & vindicatione: in alijs vero, quamvis sit perfecta ratio debiti, vt in religione, pietate, gratitudine, & obseruantia, non est tamen in eis debitum contractum ex actione iniuriosa, sed ex beneficijs, aut excellentia alterius: in satisfactione autem nostra, quam Deo pro peccatis offerimus, non est æqualitas iustitiæ; per quod differt à partibus iustitia subiectiuis. Et quamvis in ea sit perfecta ratio debiti, qua differt ab alijs virtutibus adiunctis iustitiæ, scilicet amicitia & vindicatione, ea tamen ratio debiti non exurgit ex alterius excellentia, aut beneficijs ab illo receperitis, sed ex actione iniuriosa, & offensiua illius, per quod distinguuntur à religione, pietate, gratitudine, ac obseruantia, & alijs similibus. Igitur satisfactio nostra, nec ad omnes, nec ad unam aliquam ex dictis iustitiæ partibus attinet, sed pars quædā est iustitia specialis à prædictis omnibꝫ separata: & id est in diuina Scriptura specialia quædā sunt de penitentia & satisfactione præcepta. Nam Luc. 13. dicitur, **Luc. 13.** *Nisi penitentiam egeritis, omnes simul peribitis:* Et impenitentia, vt dicit propositum non penitendi de quocunque peccato, est speciale peccatum in spiritum sanctum, vt ait S. Th. in 2. 2. q. 14. a. 2. Ex quo sequitur nostra satisfactionis actum pro peccatis in Deum commissis non elicit, aut imperari à iustitia commutativa, vel à distributiua, aut à legali, quæ reperitur inter homines, & eadem ratione non est actum iustitiæ vindicatiuæ: Et de iustitia quædam commutativa, & distributiua patet ex dictis, quoniam hæ debitum exhibent ad æqualitatem, nec reconciliationem, & gratiam offensi postulant, aut propositum eum amplius non offendendi: nostra vero satisfactio, nec pro Dei offensa illi reddit æquale, & gratiam Dei supponit acceptantis illam, & summo modo concurrit ad eam conciliandam, nec vera potest esse satisfac-

Clo sine firmo proposito Deum amplius non offendendi. Præterea virtus, quæ respicit ius debitum Deo, longè excellentior est quam virtus, quæ respicit ius debitum homini; at satisfactio virtus est, quæ respicit ius debitum Deo; igitur non est actus iustitiae commutativa, aut distributiva, quæ respicit ius debitum homini, sed est actus virtutis excellentioris. Minor est ciudens; maior autem probatur: quia gratitudo ad Deum, ob eius beneficia; & reuerentia ad illum, ob eius excellentiam, & fidelitas in obseruandis Ihs, quæ Deo sunt promissa, sunt actus religionis, quæ virtus excellentior est, quam gratitudo, obseruantia & fidelitas ad homines; quia scilicet respicit ius magis debitum; & in ordine ad perfonam excellentiorem quamcumque persona creata. Denique iustitia commutativa inter homines ex ratione sui objecti formalis requirit commutationem in datis & acceptis in vitroque extremo, vt ait Arift. in 5. Ethic. cap. 4. & 5. at inter nos & Deum nulla talis potest esse commutatio: dicitur enim Rom. 11. Quis prior dedit illi, & retribueretur ei? quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Quibus verbis plane significatur Deum nihil non suum à nobis accipere; alioquin Dominus non esset omnium iustitia verò distributiva in homines respicit ius debitum, vt commune distribuendum inter multos secundum proportionem, vt explicant S.D. & Caiet. in 2.2. q. 61. 4. 1. & alibi; at nostra satisfactio non respicit ius Dei, vt commune distribuendum inter multos, sed compensationem intendit particularis offensa in Deum commissa. Quod autem satisfactio nostra non sit actus iustitiae legalis, ex eo patet, quod iustitia legalis per se primo tendit ad promotionem, & conseruationem boni communis creati: sed nostra satisfactio recompensationem per se primò intendit offensam in Deum commissam cum alijs conditionibus ad iustitiam legalem, minime pertinentibus. Postremo satisfactionem nostram non esse actum iustitiae vindicativa; probatur: quia iustitia vindicativa est in iudice, vt in exequente actum illius; & in persona offensa, vt in petente iudice actum illius, vt ait S.D. infra q. 85. art. 3. ad 3. Et in 4.d. 14.q. 1.a 1. Et Caiet. 2.2. q. 108. art. 1. Et præterea per se primo respicit pœnam, nec intendit amicitiam offensi, nec eam supponit, nec propositum exigit emendationem: satisfactio vero, quæ offerimus Deo pro offensa in eum commissa, per se primo respicit offensam, & supponit amicitiam offensi, & emendationem postulat offendit. Cū igitur ait S.D. satisfactione offensæ elicita à penitentia sub iustitia commutativa contineri, non loquitur de continentia speciei sub proprio genere, sed pars potentialis sub suo toto, sic enim penitentia pars est iustitiae commutativa, quia maiorem habet cum ea, quam cum alia parte iustitiae similitudinem. Vel dicitur penitentia sub iustitia commutativa contineri, non secundum se totam, sed ratione sui actus secundarij, qui est satisfacere ad aequalitatem pro peccatis temporalibus, quæ peccatis ex diuina iustitiae determinatione debentur. Propter quam causam Sancti Augustinus & Isidorus penitentiam dicunt esse vindictam; talis vero satisfactio similitudinem quandam habet commutationis. Ex dictis sequitur satisfactionem nostram Deo pro peccatis oblata esse actum penitentiae, vt latè probat S.D. & eius exppositores in materia de penitentia, & satisfactione.

Sexto sciendum est, ad hoc, vt satisfactio sit actus iustitiae, saltem imperficiæ, non esse necessarium, vt ille cui debetur teneatur eam accepta-

A re; sed sufficit vt ex libera promissione vel pacto velit eam admittere, vt e. g. qui detrimentum ab altero passus est in honore, non tenetur ab altero acceptare recompensationem in pecunia: si tamen premissa promissione vel pacto de hoc satisfactionis modo conueniant; erit hæc satisfactio actus iustitiae, & hunc satisfactionis modum habent actus pœnitentiae nostræ Deo pro peccatis in eum commissis oblatis. Sed quoniam, vt ait Apostolus ad Rom. 3. gratias à Deo iustificamus per Rom. 3. gratiam eius. Et Concilium Tridentinum Sess. 4. Concil. Trid. c. 4. definit satisfactionem non esse pro pena eterna, sed simul cum peccato remitti per Sacramentum, vel votum illius: quibus non videntur ea, quæ huc vñque diximus, posse coherere; quia, si ex iustitia Deo satisfacimus pro peccato, etiam ex iustitia tollitur offensa, & pena, quæ consequitur ad illam; ergo non remittitur gratis, sed ex iustitia ob meritum pœnitentis, quod est hereticum. Ideo nucelle esset hic explicare, quomodo dicamur à Deo gratis iustificari, nisi commodior esset locus in quinta Controversia, vbi de hominis satisfactione pro culpa sua in Deum commissa disserimus.

Septimo sciendum est, satisfactionem Christi propriæ, & formaliter esse actum iustitiae specialis commutativa in specie differentiæ iustitiae nostra. Rom. 3. Caiet. Christi satisfactionem esse actum exercuit. Deinde 1. Cor. 1. dicitur. Qui factus est nobis redemptio, & iustitia: dicitur autem Christus factus esse nobis redemptio, quia nos ex iustitia redemit: dicitur vero factus nobis iustitia: quoniam ex iustitia satisfecit. Tertio secunde Ccr. 5. dicitur. Eū, qui nō nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit; vt nos efficeremur iustitia Derimill. Quo loco Caiet. art. nos effici iustitiam Dei in illo, cū satisfactione Christi comunicatur nobis de iustitia respectu Christi. Quartò produci possunt scripture testimonia, in quibus dicitur Christum nos redemisse, aut pro peccatis nostris premium exoluisse, vt in Psal. 68. ad Rom. 3. prima Cor. 7. Hebreorum 9. Rom. 3. prima Petri 1. & secunda Petri 1. Et Apoc. 5. Quoniam, vt ait S.D. infra q. 48. a. 4. Christi satisfactione premium est, quo nos redemit à peccatis; iuxta illud Daniel. 4. Peccata tua eleemosinis redime, id est satisfac pro illis per eleemosinas. His addi possunt Sanctorum dicta. Nam Augustinus lib. 13. Augustin. de Trinit. cap. 13. & 14. & Dionysius cap. 3. de Cœlesti Dionysius Hier. docent, Christi satisfactionem actum fuile iustitiae: redemptionem vero & premium extituisse pro nostro debito docent Cyrilus Alex. lib. 11. Cyrilus in Ioan. circa illa verba ca. 18. si me queritis, & Cy- rillus Hierosol. Catech. 3. Basilius in Psalmo 48. Nazianzenus oratione 2. in Pascha. Nissenus Basilius. oratione Cathartica cap. 23. Christi vero Nazianz. passionem fuile debiti satisfactionem affirmant Irenæus libro tertio cap. 20. Hilarius Can. 24. in Matth. Bernardus Epist. 190. & 194. & alij. Ex quibus sic possumus argumentari: Solutio veri pretij pro nostra redemtione est actus iustitiae specialis sed talis est satisfactionis Christi: ergo. Maior patet, quia est ad alterum cum equalitate. Minor etiam patet

Arift.

Rom. 11.

S. Thom.
Caiet.S. Thom.
Caiet.August.
Isidor.

S. Thom.

*S. Thom.
Ambros.
Vasquez
expositio
restituta.*

pater ex dictis scripturarum, & Sanctorum supra notatis. Quibus addi potest illud ad Colos. secundo. Dolens quod aduersus nos erat, Chirographum decreti, &c. illud tunc de medio affigens illud Crucis; expolians principatus, & potestates, &c. Nam, si Christus delectu talis Chirographum nobis aduersum, soluit pro nobis premium debitum; verum obseruat ibi S.D. lect. 3. & Ambrosius lib. 5. de Sacramentis cap. quarto Chirographum debiti non delerit, nisi pretio iustæ persoluto: nec admittenda est expositio Vasquezij disp. 7. cap. 7. dicentis, relata testimonia loqui de iustitia generali omnem virtutem in se complectente; quia Sancti Patres allegati scripturas interpretantur de iustitia speciali; ad quam propriè pertinet pretij solutio, & redemptio. Quod etiam ratione probatur; Quia iustitia specialis est æqualitatem constituere in datis & acceptis, & in recompensatione iniuriæ; at Christi satisfactio recompensationem facit æqualem offendæ Dei, ut in sequentibus ostendetur, ergo.

TERTIA CONTROVERSIAE PARS.

An iustitia satisfactionis Christi fuerit commutativa.

*Quesintiu-
filiie com-
muniatiae,
formaliter,
& propri-
dite condi-
tiones.*

Tota partis huius difficultas ex propria natura ratione iustitiae commutativa; nam prima p. quest. 21. a. 1. negauimus eam Deo in ordine ad creaturas conuenire; & ob multarum conditionum defectum non videtur Christo in ordine ad Deum esse tribuenda. Omnes itaque ad actum iustitiae commutativæ formaliter, & propriè dictæ conditions necessarias proponeamus, ut deinceps, num Christo & eius satisfactioni respectu Dei, & Deo respectu Christi & hominum possint congruere videamus. Sunt autem quinque. Prima est, ut sit ad alterum, id est ad distinctam personam. Secunda est æqualitas dati & accepti. Tertia est obligatio ex parte eius, qui reddit æquale. Quarta est ut actus æqualitatem constituens sit ex vera & propria iustitia. Quinta est, ut ille cui tribuendum est aliquid ex iustitia, ius habeat non solum respectu rei ab eo recipienda, sed etiam respectu dantis.

S. Thom.

Et primam quidem conditionem iustitiae conuenire probat S. D. in 2. 2. q. 58. a. 2. Qualis autem esse debeat distinctio personarum, ut in cibis alterius ad alterum sit vera iustitia, dicimus inferius. Secundam autem explicat latissime S. D. in eodem lib. q. 58. a. 10. & in tota q. 61. Tertiam exprimit in eodem libro q. 80. a. vniue. & colligit ex definitione iustitiae, quam ex Iuristis refert, & examinat S. D. vbi supra q. 58. a. 1. vide licet iustitia est perpetua & constans voluntas, ius suum uniuersum tribuens. Si namque ius habet alter in id, quod ei tribuendum est, necesse est in altero nimis in eo, cui dandi munus incumbit, obligationem esse tribuendi. Quartam ex eadem definitione colligit ibidem S. D. Ad hoc enim (inquit) ut aliquis actus circa quacunque materiam sit virtuosus, requiritur, quod sit voluntarius, & quod sit stabilis, & firmus, quia Philosophus in 2. Eth. c. 4. ait quod ad virtutis actum requiritur primum quidem, quod operetur sciens, secundo autem quod eligens, & propter debitum finem; tertio quod immobiliarer operetur. Hæc ibi. Quibus addit in fine corporis definitionem hanc eadem serè esse cum ea, quam affixat Philosophus in 3. Ethic. cap. primo dicens; iustitia est habitus, secundum quem aliquis dicitur operarius secundum electionem. Et in responsione ad tertium:

A Voluntas potest dici perpetua duplicitate: uno modo, ex parte ipsius ætus, qui perpetuo durat, & sic solus Deus voluntas est perpetua: Alio modo ex parte obiecti, quia scilicet aliquis vult perpetuè facere aliquid: & hoc requiritur ad rationem iustitiae. Non enim sufficit ad rationem iustitiae, quid aliquis velit ad horam in aliquo negotio seruare iustitiam, quia vix inuenitur aliquis, qui velit in omnibus iniquè agere; sed requiritur, quod homo habeat voluntatem perpetuam, & in omnibus iustitiam conseruandi. Ex quibus sic argumentor. Ut actus æqualitatem constituens (qui proprius est effectus iustitiae) sit virtuosus, oportet, ut liberè & ex electione & propter debitum finem eliciatur, cum intentione scilicet æqualitatem constituendi, & perpetuam ac in omnibus iustitiam conseruandi: sed tantum talis actus est ex vera & propria iustitia, ergo. Maior est D. Thomæ, & Aristotelis. Minor probatur. Quoniam actus morales specificantur & distinguuntur ab inuicem ex proprijs objectis & finibus; constat autem proprium objectum & finem iustitiae esse perfectam æqualitatem, & medium rei constituere inter personas; ille igitur tantum actus est, ex vera & propria iustitia, qui per se primò sive ex primaria agentis voluntate & intentione dictam constituit æqualitatem. Ultima deum conditio patet ex definitione iustitiae supra notata, & ex prima conditione; quia scilicet iustitia per se primò est ad alterum, id est ad distinctam personam, non autem ad rem, nisi quantum ab altero possidetur. Et hæc conditio correlative respondet tertiae; quia iuri in uno respectu alterius existenti respondet in altero, ut correlative obligatio.

*Primam in-
finita condi-
tionem, ut
scilicet sit ad
alterum Chri-
stifatua -
tioni conve-
nire, respectu
quibusdam
recentiorum
opiniorum.*

SED IAM nunc à prima rursus inchoantes, An satisfactionem Christi Domini congruat? videamus. Postulat igitur actus iustitiae primò, ut sit ad alterum, id est ad distinctam personam. Quomodo autem satisfactione Christi fuerit ad distinctam ab eo personam, variè doctores exponunt. Quidam enim asserunt, Christi non sibi, aut toti Trinitati, sed Deo Patri tantum satisfecisse, idque satis perspicue colligi putant, ex varijs Christi Domini locutionibus, omnia ad Patrem referentis, & ex alijs diuinæ scripturæ locis, ex quibus duo pricipia sunt. Primus ad Ephes. secundo. Per quem habemus accessum ad Patrem. Secundus est ex prima 10. 2. cap. Aduocatum habemus apud Patrem Christum Dominum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. His accedit authoritas Clementis Sexti in decretali incipiente Vnigenitus dicentis, Dei Filiū humanam assumptam naturam, ut haberet unde lapsum hominem redimeret & pro illo Patri satisficeret. Sed hæc opinio communis iam Doctorū refutata. calculo fuit explosa. Peccatum enim, ut ante dimicimus, est offensa diuinæ Majestatis, & bonitatis, quæ peccantis auerstione contemnitur ac pro nihilo dicitur; Majestas autem & bonitas communia sunt tribus Sanctæ Trinitatis hypostatis attributa: Deo itaque tribus personis communis, cuius fuit offensa Bonitas & Majestas, Christi Domini satisfactione debebatur, ac proinde non soli Patri, sed Filio etiam & Spiritui Sancto, qui cum Patre sunt unus Deus, Christi satisfactione fuit oblata, quamvis Patri, ut primo personarum diuinarum principio dicatur per quandam appropriationem Christus sua passione pro peccatis humani generis satisfecisse, & eadem ratione per ipsum patre nobis accessum ad Patrem, & apud eum esse hominum aduocatum. Veritatem hanc tuentes, & probant Suarez dis. 4. sect. 5. Asturicensis in allegata quest. 5. pag. 278. & sequentibus, Vasquez dis. 8. c. 7. *Suarez.
Asturicensis
Vasquez.*

Dicunt

2. Opinio.

Dicunt igitur alij, quos refert Suarez, satisfac-
tionem non tantum Verbo, sed eius etiam hu-
manitati tanquam operanti ut quod, esse tribu-
endam; cum enim sit humanitas realiter Verbo
distincta, potuit secundum eos inter ipsum, &
Verbum actus iustitiae propriis exerceri. Quam
opinionem quo ad partem, quae asserit humani-
tatem Christi esse principium quod, satisfactio-
nis, approbat Vasquez. *diss. 8. c. 2. & 7.* quam-
uis hoc dicat non esse sufficiens ad verē, ac pro-
priē dictæ iustitiae rationem in Christo constitu-
endam, sed dominiorum etiam distinctionem
esse necessariam. Quam opinionem confutat Suare-
z in *allegata diss. 4. s. 5.* & Aluarez *diss. 5.* Et
nos specialem de hac difficultate controuersiam
instituimus.

Duos alias dicendi modos refert, & confutat
Asturicensis loco notato.

terrena
tit.

Postremus iam superest dicendi modus omnium
optimus, a viris doctissimis communiter appro-
batus; Qui dicunt diuinum Verbum, quamquam
secundum se sit unum simplicissimum supposi-
tum, quatenus tamen in duabus subsistit naturis,
humana scilicet & diuina, duplicitis rationem ha-
bere suppositi, diuini scilicet & humani, atque
ideo secundum leges & conditiones iustitiae pro-
priē dictæ posse Verbum ea ratione, qua supposi-
tum est humanum, satisfacere sibi ipsi confide-
rato, quatenus est suppositum diuinum. Cum
enim vera & propriē dictæ iustitiae operatio, pu-
ta satisfactio, distinctionem exigat necessario &
per se duarum naturarum & voluntatum, inter
quas exerceatur, nec duas substantiales naturæ
vel duas voluntates in una possint subsistere
creata persona, consequens fit (sed tamen quasi per
accidens), ut satisfactio secundum veram iusti-
tiam, qua unus hominum alteri satisfacit, realem
distinctionem exigat personarum. Itaque si duas
natura fuerint una sola personalitate subsistentes
ac proprias distinctasque voluntates habentes,
poterit unum idemque suppositum cum unitate
reali dupliciti induere personæ rationem, &
prout in una subsistit natura, & secundum unam
agit voluntatem, sibi tanquam alteri satisfacere,
quatenus in alia subsistit natura & aliam habet
voluntatem. Quemadmodum si tutor, qui vi-
ces & personam gerit pupilli, debeatur aliquid
ex bonis pupilli, sibi metipsi, velut alteri credi-
tori satisfacere potest. Neque tamen Albertino
contentio dicunt, ad rationem iustitiae proprię
dictæ distinctionem moralem sufficere supposi-
torum in diversis iuribus, & dominij funda-
mentum habentem, ut patet in allato nunc tuto-
ris exemplo. Sicut enim tutor duarum scilicet
pupilli, & creditoris personarum rationem ha-
bens, non potest sibi aliquod iniustum facere; sic
neque potest erga seipsum actionem aliquam ex-
ercere iustitiae.

objic.

Nec verum est, quod idem ait, nimurum Pra-
latum, qui se ipsum infamat, ut priuata persona,
cum sibi tanquam personæ publicæ famam restitu-
xit, operationem erga seipsum exercere iustitiae,
ut asserit idem Author *Coroll. 17. punto 3. in prima
difficultate. pag. 322.* Ratio autem, quam affert
pro sua statuenda sententia, nihil valet; sic enim
arguit: Ratio iustitiae formaliter consistit in ad-
equando iure, quod est supra rem, vel actionem
debitam; ergo, si in una & eadem persona duo
concurrent dominia, potest eadem persona sibi
satisfacere. Respondetur enim ius esse per se primo
respectu personæ, consequenter autem respectu
rei, & ideo, si persona realiter non distinguatur
a persona, neque in se distinctionem habeat sub-

Solutio.

Astantiam naturarum & voluntatum, nullum
verē & propriē dictum ius esse poterit, & con-
sequenter nulla secundum veram iustitiae formā
fieri æqualitas, & ideo formaliter loquendo, fal-
sum est antecedens. Et potest etiam negari con-
sequencia; quia ius supra rem nequit adæquari,
nisi respectu personæ, quam ius per se primo re-
spicit & obligatione deinceps. Denique falsum est
id quod in antecedente supponitur, videlicet
duo eiusdem rationis dominia in eadem numero
creata persona, moraliter tantum in se ipsa di-
stincta posse concurrere: vt enim ait S. D. *infra q.
35. a. 1.* vñtas relationis vel eius pluralitas non
attendit secundum terminos, sed secundum
causam vel subiectum; & ideo filius eadem rela-
tione refertur ad patrem & ad matrem, & eadem
(inquit) est ratio de Magistro qui docet multos
discipulos eandem doctrinam, & de domino qui
gubernat diuersos subiectos eadem potestate.
Constat autem eiusdem rationis esse causas do-
minij convenientis Petro, quatenus tutor est, &
quatenus est talis persona; nam, quatenus tutor
est, personam gerit pupilli, qui postquam fue-
rit sui iuri, eiudem rationis habebit dominium
in propria bona cum eo, quod conuenit Petro
circa sua. Si vero cause dominij specificam ha-
buerint diuersitatem, diuersa quidem erunt e-
iusdem persona dominia, sed hec nequaquam
sufficient, ut eadem persona ad seipsum iustitiae
possit actus operari, nisi duas habuerit substan-
tiales naturas materialiter differentes, quibus
duæ distinctæ realiter insint voluntates, ut etiam
aduertit Asturicensis loco *supra* natato pag. 285.
Verbum ergo diuinum in duplice natura subsis-
tens, diuina scilicet & humana, quatenus in hu-
mana subsistit, id est vt Deus homo, & vt suppo-
situm humanum, Deo in tribus subsistenti sup-
positis, ac proinde etiam sibi ipso, ut in diuina na-
tura subsistenti secundum vere ac propriē dicta
iustitiae leges fatisfecit.

S E C U N D A ad actum iustitiae constituendum
D conditio necessaria est æqualitas dati & accepti:
Quam Christi Domini satisfactioni minime de-
fuisse demonstrant ea quæ de eius valore dixi-
mus in *prima parte Controversie*, adeo ut nil am-
plius addere sit necesse.

A D T E R T I A M itaque iustitiae conditionem trā-
seamus: Hæc autem est obligatio ex parte eius,
qui reddit æquale. Quam non esse necessariam
multi etiam ex discipulis D. Thom. contendunt.
Suarez in *allegata diss. 4. s. 5.* docet ad exercen-
dum proprium actum iustitiae non semper esse suffi-
cientarium operari ex propria & rigorosa obli-
gatione iustitiae, sed interdum satis esse operari
ad constituendum proprium ac verum medium
iustitiae intuitu ipsius iustitiae & æquitatis, eti-
amsi absque obligatione fiat. Aluarez nouissimus
E S. D. interpres ait, ad veram & perfectam iusti-
tiam, quantum est ex parte debiti, sufficere ut
ille qui satisfacit, vel pro quo fit satisfactio, te-
neatur ex debito satisfacere, & per satisfactionē
reddat æquivalens.

Sed conditionem hanc ad operationem iusti-
tiae proprię dictæ constituendam esse necessariā
affirmat S. D. loco *supra* notato; atque ideo si
Christi satisfactione fuit operatio iustitiae proprię
sumptus, ex ipsis Christi satisfactionis obligati-
one Deo fuit oblata.

Ad causas evidentiam obseruandum est, personam
Verbi dupliciter posse considerari: *Vno modo ante*
assumptionem humanæ nature, per quam Deus
homo factus est & caput omnium hominum: &
secundum hanc durationis differentiam dicen-
dum

dum est, Verbum increatum non ex obligatio-
ne, sed ex infinita charitate & misericordia no-
stram assumpisse naturam & caput hominum ac
præsertim fidelium & eorum Redemptorem ac
pro peccatis eorum satisfactorem fieri voluisse,
& sanguinem ac vitam suam pretiosissimam Deo
pro nobis à peccatorum fôrdibus & ab æternæ
damnationis pena liberandis obtulisse. *Oblatus*
est enim, quia ipse voluit, vt dicitur Ius. 53. Alio mo-
do potest considerari persona Verbi, postquam
per assumptionem humanitatis caput hominum
est effecta, & homines eius membra, ita vt ex ca-
pite & membris una consurgat persona mystica;
Propter quam unitatem ea nonnunquam, quæ
capitis sunt, membris, & quæ membrorum pro-
pria sunt, capiti tribuuntur, vt patet in *Psal. 21.*
& *Isaia 53.* *Vere languores nostros ipse tulit, &c.* Cū
itaque genus humanum pro peccatis tam originali, quam actualibus satisfacere tenetur, nec
nullius puri hominis satisfactio adæquare posset
offensam, Filius Dei carnem assumens absque pec-
cato caput hominum factus est, vt ex ipso veluti
capite & hominibus tanquam membris una
mystica persona constitueretur, quæ per actiones
capitis innocentissimi & infinite dignitatis,
æqualem iam Deo posset satisfactione pro pec-
catis humani generis exhibere. Quamvis itaque
Dei filius neque ante neque post assumptionem hu-
manitatem absolute consideratus satisfacere te-
neretur, quatenus tamen hominum caput est, &
vnam cum eis persona mystica, pro membrorum
offensis satisfacere tenebatur. Caput enim vt ca-
put, licet perfectam habeat sanitatem, hoc ipso
quod caput est tenetur pro sanitate membris lâ-
guentibus acquirenda laborare. Et qui Dux de
nouo exercitus constitutus, tenetur veluti ca-
put pro illis etiam iniurijs & offensis satisfacere,
quas finitimus vrbibus prouincijs aut Regnis
exercitus intulit, antequam ipse ductor esset. Si-
cū etiam Princeps ex hoc ipso, quod capitum munus
assumit, satisfacere pro sui regni & principatu
tenetur iniurijs illatis alteri regno, vel prin-
cipatiu[m] etiam antequam ipse caput esset. Christus
igitur hoc ipso, quod hominum caput effectus
est, pro eis omnibus peccato languentibus sati-
faccere tenebatur; ac proinde hoc ipso, quod Dei.
Filius factus est homo, satisfactionis obligatio-
nem, ad quam genus hominum tenebatur, allum-
pist, cui in ipso conceptionis instanti liberum
præstitutum humanæ voluntatis assensum; & ex ea-
dem radice dicitur languores nostros & peccata
portasse, & veluti leprosus apparuisse, & alia similia,
quæ in *allegato capite, & alibi* prosequitur
Isaias. Quo etiam pertinet dictum illud Christi
Domini clamantis à Cœlo, *Saule Saule, quid me
persequeris?* que verba exponens Chrysost. ait: *Ca-
put è Cœlo pro membris clamat, &c.*

*Christi satisfac-
tionem a-
ffuisse iu-
stitia com-
muniue
formaliter
& propri-
tate, alio
rum tamè ra-
tionis quem
nostra.*

QVARTA conditio ad actionem iustitiae requisita est, vt actus æqualitatem constitutus sit ex ve-
ra & propria iustitia. Hanc non esse necessariam
arbitratur Suarez, Vasquez, & Asturicensis lo-
cus supra notatis. Sed hæc opinio parum aut ni-
hil videtur habere probabilitatis. Ex diffinitio-
ne namque iustitiae superioris assignata & ex do-
ctrina D. Thoma & Aristotelis explicata, per-
spicue patet actionem omnem, qua iustitia con-
stituitur æqualitas, rationem & modum non ha-
bere virtutis, nisi cum intentione fiat æqualita-
tem constituendi: constat autem æqualitatem
rebus aut actionibus ad alterum constituendam
proprium esse iustitiae finem, ad quem nulla alia
virtus, nisi fuerit ex imperio iustitiae mota, suas
dirigit actiones. Oportet igitur omnem actum

A æqualitatem iustitiae constituentem elici, aut
imperari à virtute iustitiae, ac proinde Christi
satisfactionem, per quam inter Deum & homi-
nem æqualitas constituitur, à virtute commuta-
tiæ iustitiae elici aut imperari. His adde loca
scripturæ clarissima, quæ Christi satisfactionem
asserunt ad ostensionem iustitiae Dei fuisse dire-
ctam, aut eius valorem peccatorum offendam
omnem adæquasse. Rom. 3. *Quem proposuit Deus
propitiationem per fidem in sanguine eius ad ostensi-
onem iustitiae sua propter remissionem precedentium
delictorum in sustentatione Dei ad ostensionem iustitiae
eius in hoc tempore, vt sit ipse iustus, & iustificans eum,
qui ex fide est Iesu Christi. & 1. Cor. 1. Factus est no-
bis iustitia, & sanctificatio, & redemptio, & Psal. 129.*

B Copiosa apud eum redempcio, & 1 Cor. 1. Empti estis
precio magno. Verba autem Apostoli de Christi
satisfactione esse intelligenda pater ex communione
Sanctorum expositione, & præsertim S. Th. in
Commentarij ad diuersa loca. Et infra q. 48. a. 4. Cū
itaque diuinæ scripturæ verba semper in sensu
proprio sint accipienda, si nulla sequatur absurditas,
iustitiae nomen in dictis Apostoli verbis
propriè sumendum est; nihil enim habet absurdum
vel incongruum. Et Arist. in 5. Ethic. c. 4. agens de
iure communitati emendatiuo, quod circa a-
ctiones iniuriarum veratur, docet in eo tunc iu-
stitiae æqualitatem seruari, quando id, quod pro
illata exhibetur iniuria est illi æquale; iam autem
constat Christi satisfactionem æqualem ac su-
perfluentem fuisse peccatis omnibus humani ge-
neris: cum igitur eam Christus, vt tales Deo
pro nobis obtulerit, vt nos à peccatorum fôrdi-
bus & ab æternæ damnatione redimeret, conse-
quens est eum esse actum excellentis iustitiae cō-
mutatiæ. Et confirmatur: Christi satisfactio de-
buit elici suauiter & connaturaliter ab una ali-
qua speciali virtute multò magis, quam actus
satisfactionis aliorum hominum; hæc autem vir-
tus alia esse non potest, quam iustitia cōmutatiæ,
vt patet ex dictis; igitur ab illa debet elici.
Antecedens probatur; quoniam ad Christi Do-
mini dignitatem pertinet, vt ex eius gratia ple-
nissima deriuenter virtutes supernaturales ad
omnes animæ potentias perficiendas in ordine
ad omnes actus honestos secundum proprias eo-
rum rationes, quibus obiecta respiciunt: ex. g.
ieium oratio & passio Christi actus erunt ex
diuersis virtutibus, secundum diuersas eorum
rationes & bonitates, veluti ex varijs fontibus
procedentes: Oratio namque non solum habe-
bat bonitatem religionis, & ieium temperan-
tiae, & passio patientiae; sed hi omnes actus boni-
tates etiam habebat charitatis obedientiæ satisfa-
ctionis, &c. vt igitur suauiter & quasi connaturaliter
elicentur, necessariæ fuerunt in Christo
speciales illæ virtutes, ex quibus vt proprijs cau-
sis dependent actus illi secundum singulas sua-
rum bonitatium rationes; ita vt in Christo esset
virtus Religionis, temperantiae, patientiae, iu-
stitiae commutatiæ, obedientiæ, &c. Postrem probatur etiam ratione, quartam illam conditio-
nem Christi Domini satisfactioni non defuisse.
Satisfactio Christi vel fuit elicita, aut imperata
à virtute penitentiæ, vel à religione, vel à cha-
ritate, vel non ab una tantum virtute sed à pluri-
bus iuxta plures ad eius integritatem & perfe-
ctionem actus concurrentes, vel à iustitia pro-
priè dicta sed non à virtute penitentiæ, neque
&c. ergo à virtute iustitiae propriè sumptę. Prima
propositio patet ex sufficienti enumeratione
principiorum satisfactionis Christi iuxta totidem Theologorum opiniones communiter hic
ab expo-

ab expositib⁹ relatas. Secunda verò quo ad singulas èrūs partes probatur. Et primò Christi satisfactionem non suisse à virtute pœnitentia elicita, aut imperata: quoniam, vt ait S. D. *infra q. 84. a. 7. ad 4.* in Christo nulla potuit esse virtus pœnitentia, sicut nec vllum in eo potuit esse peccatum proprium, quod solum est materia pœnitentia. Secundò probatur idem de virtute religionis; quia virtus religionis non habet Deum pro obiecto, quatenus est offensus ab homine, neque vt ab eodem est ei debita & offerenda satisfactione, sed quatenus primum principium est creationis & gubernationis rerum, cui summa debetur reuerentia & honor ac seruitus ob eius maximam excellentiam, qua cætera omnia transcendit in infinitum, vt ait S. D. *in 2. 2. q. 81. a. 3 & 4.* Eodem etiam medio probatur, Christi satisfactionem non suisse elicita aut proximè imperatam è charitate; nam charitatis obiectum est Deus, quatenus in se ipso bonus est, non vero quatenus est offensus ab homine, & prout eius est satisfactione placandus. Quod autem à pluribus virtutibus non sit elicita, probatur: quia plurimum virtutum actus nequeunt in unum finem alicui virtuti proprium ordinari, nisi per eius virtutis directionem & imperium, quæ propriè ac per se primò respicit illum finem: at virtus, cuius proprius finis est illatam iniuriam satisfactionis æqualitate recompensare, iustitia est cōmutatiua; igitur actus omnes humilitatis, temperantia, patientia, religionis, &c ex quibus veluti partibus vna resultauit integra Christi satisfactione, ex imperio commutatiua iustitia dependebant, & in hunc finem ab ea dirigebantur.

S. Thom. Prima propoſitio patet ex Doctrina D. Th. *in 2. 2. q. 3. a. 1. & q. 58. a. 5. & q. 81. a. 1. ad 1.* Secunda evidens est, & patet ex diffinitione iustitiae superius explicata.

S. Thom. **VLTIMA** demum conditio infertur eidenter ex quarta; atque ideo eadem probatione, qua Christi satisfactioni quartam inesse probauimus, est contenta. **Sciendum** tamen est, quod licet in Christo fuerit vera cōmutatiua iustitia propriè, & formaliter dicta, non erat tamen eiusdem specificæ rationis cum nostra, sed longè sublimior: quod probatur **primò**: quia unitas & diuersitas habitum ex actibus & actuum ex obiectis est accipienda; at obiectum iustitiae Christi commutatiua longè altioris ordinis est, quam obiectum iustitiae nostræ; ergo. Maior patet. Minor probatur: qui obiectum nostræ iustitiae cōmutatiue est actio humana constituens æqualitatem inter hominem & hominem, vt habetur ex Arist. *in 5. Ethic. c. 2.* at obiectum iustitiae Christi commutatiua est operatio. Theandrica, id est Dei virilis, vt constituens æqualitatem inter Deum offendit & humanum genus offendens; sic enim vt Dei virilis, per se & intrinsecè valorem habet infinitum, qua culpe in Deū cōmissæ infinitatē adæquat, quod nullius puri hominis actioni potest conuenire, vt latè supra probauimus. **Secundò** probatur idem dictum: quoniam vbi sunt diuersarum rationum excellentia carum personarum, quibus aliquod ius est debitum, diuersa sunt per se differentia debiti, vt debitum est: ac proinde virtutes, quæ diuersas has debiti differentias respiciunt, necesse est specie distingui. Cum itaque iustitia Christi respiciat debitum Deo, cuius excellentia supereminet omni creaturæ; iustitia vero hominis respiciat debitum homini, sequitur Christi iustitiam commutatiuam ab hominis iustitia commutatiua specie distingui: Antecedens est D. Tho. *in 2. 2. q. 101. a. 1.* Vbi pro-

A bat, pietatem ab alijs iustitiae partibus specie distingui: quoniam (inquit S. Th.) *Homo efficitur diversimode alijs debitor secundum eorum diversam excellentiam, & diuersa beneficia ab eis suscepta; in retroque autem Deus summum obtinet locum, qui & excellentissimus est, & est nobis essendi, & gubernandi primum principium: secundarij verò nostri esse, & gubernationis principia sunt parentes & Patria, à quibus, & in qua nati, & nutriti sumus; & id est post Deum est homo maximè debitor parentibus & Patria.* Vnde sicut ad religionem pertinet cultum Deo exhibere, ita secundario gradu ad pietatem pertinet exhibere cultū parentibus & Patria, &c. & in art. 3. eiusdem quest. ad secundum ait: quia Deus excellentior modo est principium essendi & gubernationis, quā Pater vel Patria: ideo virtutem religionis, quæ cultum exhibet Deo, esse diuersum à pietate, quæ cultum exhibet parentibus & Patria. Et in *q. 102. a. 1.* ex eodem principio distinguit obseruantia à religione, & pietate, & *q. 104. a. 2. ad 4.* docet eodem modo distinguendas esse diuersas species reuerentia: qua etiam ratione Cajetanus ibi distinguunt obseruantiam respectu Dei, & respectu hominis. **Postrem** probatur illud dictum; quia iustitia Christi commutatiua ad ordinem pertinent hypostaticum, & soli potest hypostasi diuina in assumpta natura conuenire: nostra vero iustitia commutatiua ad ordinem pertinent naturæ, vel gratiæ; igitur plusquam specie differunt, & in vna tantum analogia ratione formalis conueniunt.

QVARTA CONTROVERSIAE PARS.

Quem iustitia modum habuerit Christi satisfactio: An scilicet fuerit secundum omnem rigorem iustitia.

M Edina super hoc articulo, & Bannes prima sententia, *p. q. 21.* quibus consentit Albertinus in al. statu conlegato Corollario 17. pag. 323. Questiōnem hanc invenerit existimant à præcedente non distingui dicentes, eam omnem satisfactionem, quæ est ex iustitia, esse etiam de toto rigore iustitiae.

Sed duas has questiōnes esse specie distinctas docent alij serè omnes S. D. expositores & Theologoi. Ad cuius eidēntiam scito, satisfactionem duplū dicūlīcē dici posse rigorosam: Vno modo antecedenter & concomitanter, quæ scilicet nullam ad roficiatam gratiam offensi factam satisfaciēti: Alio modo concomitanter tantum, quia scilicet secundum se est æqualis offensa: adeo vt ille, cui debetur, non possit de iustitia maiorem exigere, quamvis non teneatur eam acceptare, nisi ex antecedenti gratuita voluntate decreuisset eam acceptare, sicut evenit in alijs contractibus. Nam si quis seruū bello iusto captū iusto pretio, puta cētū aureorū vendiderit, dicitur illū vendidisse secundum iustitiam rigorosam concomitanter, non autem antecedenter, quia nulla lege, iustitiae tenebatur illum vendere, supposita tamen libera voluntatis determinatione aut pacto vendendi, non potest maius ab emptore pretium exigere. Sed præterea distinguit recentiores satisfactionem priori modo rigorosam in duas, quarum altera omnes habeat conditions, quæ tam ex parte satisfaciēti, quam ex parte ipsius satisfactionis sunt necessariae, vt adæquet, aut etiam excedat offensam, ita vt si creditor iniuriam vellet aliqua satisfactione compensare, solam hanc iuste posset exigere. Tres vero præcipue solent numerari cōditiones rigorosæ satisfactionis hoc modo.

modo sumpta: *prima* est, vt non sit ex gratia & liberalitate creditoris: *secunda*, vt sit ex proprijs non autem ex bonis eius, cui fit satisfactio: *tertia*, vt non sit ex per se debitibus alio titulo creditori: & secundum hunc sensum, certum est questionem hanc à praecedenti non esse differentem, vt etiam dicenda declarabunt. *Altera* est, quæ præter conditiones iam dictas hanc etiam habet, vt satisfactio illi, cui debebatur, oblata illum ad eam acceptandam obliget; quia scilicet condignam ei pro offensa satisfactionem oblatam acceptare tenetur. Quam conditionem negant prioris sententia defensores ad perfectam & rigorosam satisfactionem esse necessariam: cuius oppositum alij plures tuerintur, vt probabilius. Nobis via quedam ac modus dicendi medius inferius explicandus magis arridet.

PRIUS autem de ea satisfactione, que non antecedenter, sed solum concomitantiter est rigorosa, dicendum est, hæc enim, sicut humanis actibus, est communior, sic etiam est intellectu facilior. Ad huc autem rigorosam satisfactionis modum, non omnes, sed vna tantum, scilicet tertia ex predictis conditionibus videtur absolute necessaria. Erat conditiones, autem prima conditio, ut satisfactione non sit ex gratia & liberalitate creditoris, quam conditionem, ut iacet, huic modo rigorosæ satisfactionis non esse necessariam probatur primò: quia quæ gratis à Deo donantur, non minus transeunt in dominium satisfacientis, quam si non essent illi à Deo donata, sed aliud habita. At, si aliunde ea satisfactor habuisset, sufficienrem haberent valorem ad iniuriam condigne compensandam; ergo eandem habent dignitatem, licet habeantur ex antecedenti & gratuita Dei donatione; quoniam ex Dei donatione nihil de eorum valore minuitur. Et confirmatur ac explicatur exemplo. Nam, si decem aureos mercator Petro donauerit, poterit Petrus ab illo pallium emere iusto pretio; ergo etiam si eidem mercatori pro iniuria sit à Petro satisfactione in pecunia facienda, poterit ei iustè & condigne satisfacere per pecuniam gratis ab eo receptam: probatur illatio; quia non minus requiritur dominium pretij quo pallium emitur, quam dominium pecunia qua satisfacti offendit: At dominium pretij seu pecunia gratis & absque respectu ad contractum emptionis a mercatore donata sufficit ad contractum emptionis pallij in eundem cum eodem mercatore secundum rigorosam iustitiae æqualitatem; ergo idem dominium sufficiet ut illius oblatione pecunia iustè & rigorosè compensetur offensa. Secundò probatur primam illam conditionem, sic absolute sumptam, non esse necessariam. Quia quicunque Deo debet aliquid ex voto, aut ex alio præcepto religionis, non potest illud Deo reddere, nisi ex ijs, quæ gratis à Deo recepit, & tamen in hac satisfactione perfecta reperitur æqualitas; ergo, quod homo pro offensa Deo satisfaciat, ex gratia charitate & alijs gratis ab eo receptis, nihil prorsus de satisfactionis equalitate diminuit. probatur consequentia: quoniā vtrobique seruari debet æqualitas rei ad rem, licet obligatio ex diuersis radicibus seu titulis oriatur, scilicet voto præcepto vel offensa. Antecedens vero probatur; quia Iacob. Gen. 28. votum vovit dicens. si fuerit Dominus mecum, &c. cunctorum, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi. Certum est autem Iacob votū hoc ad æqualitatem fuisse seruaturum, & actu seruas decimas offerendo ex his, quæ gratis fuerat accepturus, & actu postea recepit à Deo. Et Populus Israel ex diuino præcepto ad religionem pertinente tenebatur Deo decimas & pri-

Naz. in. P. Thym. 2 partem.

mitias offerre; quod tamen ad æqualitatem seruabat ex acceptis à Deo gratis hæc offerendo. Vnde Deut. 26. offerenti primitias hac verborum forma praescribitur. Profitebor hodie coram Domino, &c. & idcirco nunc offero primitias frugum terre, quam Dominus dedit mihi. Tertiū probatur idem: quia perfectio & æqualitas ac ratio iustitia & rigorosa satisfactionis pro peccato veniali, & pro pœna temporali ex peccato relictâ non tollitur aut minuitur ex hoc, quod est ex acceptis à Deo gratis; ergo neque ex hoc tollitur aut minuitur ratio rigorosa satisfactionis pro peccato mortali. Antecedens probatur quia satisfactione pro veniali, & pro pœna temporali non fit ad æqualitatem, nisi mediante gratia gratis accepta. Consequentia vero probatur quoniam ideo gratis accepisse principium satisfactionis non tollit ab eo condignitatem & æqualitatem iustitiae, quia gratia & iustitia attenduntur hic secundum diuersa. Gratia namque gratis à Deo recipitur, præmium vero de iustitia datur pro merito ex gratia procedente, & remissio venialis & pœnae temporalis datur secundum æqualitatem iustitiae pro satisfactione ex gratia procedente. At vero etiam si pœnitentia, qua satisfacimus pro culpa mortali detur gratis; tamen gratia & iustitia satisfactionis sunt respectu diuersorum: quia gratia est, quod gratis nobis à Deo conferatur gratia & satisfactione; iustitia vero, quod pro satisfactione remittunt offensa, &c. Quartū probatur; quia per Indulgencias satisfacimus ad æqualitatem pro pœnis Purgatorij, & tamen in eis gratis applicatur nobis satisfactio Christi & Sanctorum, per quam pœnas nobis debitas compensamus ad æqualitatem. Quintū probatur idem; quia nos vt membra Christi Deo satisfacimus de rigore iustitiae pro peccato, quatenus est offensa Dei, & tamen hac satisfactio est ex magna gratia, qua scilicet gratis, vt viua membra Christo capiti ad unius corporis integratatem copulamur, &c. Sextū probatur, quoniam ad æqualitatem satisfactionis pro iniuria, satis est vt actus, qui in satisfactionem exhibetur offenso, liberè elicatur & offeratur ab eo in honorem offensi, licet etiam offensus illius actus dominium habeat. Differunt enim restitutio & satisfactio, quia illa versatur in rebus acceptis, in quibus debitor intedit lassam æqualitatem resarcire, & ideo fieri non potest ad æqualitatem per res, quæ sunt illius cui fit restituendos; sic enim facta restitutione nihil recipit eius, quod ante restitucionem illi debebatur; ac proinde remanet inæqualitas: hæc vero, scilicet satisfactio, in exhibitione versatur honoris, quæ per actionem liberam fieri potest, quamvis illa sit sub dominio Dei. Quemadmodum enim per peccatum, quatenus eius actus sub domino est voluntatis humanæ, Deus offenditur, licet sit etiam sub dominio Dei, prout entitas quedam est à Deo creata, ita è contra Christi satisfactio, quamvis effet sub dominio Dei, quatenus tamen liberè offerebatur à Christo, cedebat in gloriam Dei, & ideo perfectam habebat iustitiae æqualitatem, & hæc est doctrina D. Th. in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad 2. & ad Anibaldum ibidem art. 1. ad 2. Ultimo probatur à simili in merito, ad quod non requiritur, vt actus, quos offerimus Deo sub eius dominio non contineantur, sed satis est vt titulo veræ ac proprie libertatis nostri sint, licet sit etiam Deus eorum Dominus.

Secunda conditio erat, ut satisfactio fiat ex bonis proprijs iplius satisfacientis, non autem ex bonis eius, cui fit satisfactio, aut quæ ex illo valorem habent & dignitatem: Hanc verd

E   condi-

conditionem (ut iacet) ad iustitiam concomitantem tanum rigorosam non esse necessariam. *Probatur primo:* Quia satisfactio Christi fuit perfectissime rigorosa, & tamen fuit ex bonis, quae erant sub dominio Dei. *Secundum,* quia satisfactio nostra ad hoc ordinatur, ut offenditum constituit in dominio vel possessione illius actionis aut entitatis, quae est satisfactio, sed eius finis est ablatum honorem offenditum restituere, & hoc optimè fieri potest per actionem sub offensi dominio comprehensam; ergo. Maior probatur. Nam, qui pro conuicio in alterum dicto per verba satisfactit, non ad hoc verba profert, aut proferre debet, vt, cum ei satisfacit, in dominio vel possessione constituit suam locutionis, qua retractat conuictum, vel aliquid entitatis, qua fuerit per conuictum à Deo sublata, sed per retractationem subiectiōnem & venia petitionem plenē, & ad aequalitatem iustitiae satisfacit, cum tamen actiones istae non transeant in offensi dominium, sed manent sub dominio satisfaciens: Quoniam, vt ait Philosophus honor est in honorante. & sicut Deum per peccatum in honorum, cuius tamen peccati entitas non subtrahitur à dominio Dei: ita è contra fieri potest satisfactio per actiones sub offensi dominio comprehensas. Minor vero probatur, quoniam honor Deo redditur per satisfactionem, puta penitentiam, non prout est à Deo, tanquam prima causa, sed vt est ab homine, tanquam à causa proxima. At per hoc, quod Deo redditur honor per actum penitentiae liberum, satisfit illi pro offensa; ergo satisfactio, quae in iniurie compensatione & honoris restitutione consistit, optimè fieri potest per actionem sub offensi dominio comprehensam. Maior huius argumenti probatur; quia, licet Deus omnem illum actionis entitatem & rationem efficiat, vt prima causa, non tamen ea actione Deus honorat aut satisfacit; quoniam actio illa rationem habet honorandi & satisfaciendi, prout exit à proxima causa, sicut etiam Deus, quamvis vt prima causa producat omnem entitatem & rationem meriti, comedionis & ambulationis, non tamen meretur, comedat aut ambulet; quia rationes seu denominations istae formales actui coenunt tantum, vt est causa proxima; homo enim per hoc Deo satisfacit, quod illi per actum penitentiae se subiicit in recompensationem offensa secundum aequalitatem iustitiae; igitur actus penitentiae satisfactorius est pro peccato ea tantum ratione, qua libere producitur à satisfaciente, non autem qua ratione sub Dei dominio comprehenditur, sicut etiam per actionem supernaturalem, cuius supremum dominium habet Deus satisfit illi pro culpa veniali & pro pena temporali, &c.

Igitur absolutè loquendo dicendum est duas predictas conditions non esse necessarias ad eū rigorosam iustitiae modum, de quo nunc loquimur, si tamen vtraque limitetur, erit vtraque huic satisfactionis modo necessaria; Et prima quidem dicens satisfactionem non debere esse ex gratia & liberalitate creditoris, ita debet intelligi, vt scilicet satisfactio de se minimè sufficiens, sed inaequalis offenditum non acceptetur ab offendo, tanquam sufficiens, tunc enim non erit condigna secundū se; sed ita accipienda est prima condition, vt satisfactio non fiat per id, quod gratis acceptum est, vt fiat illa satisfactio, quamvis fiat per id, quod satisfaciens operatur in virtute beneficij gratis accepti, vel etiam per id, quod gratis acceptum est sine ordine ad satisfactionem. Secunda vero conditio, vt huic modo iustitia

A sit necessaria, debet intelligi absque præcisione, siue exclusione alieni, dominij etiam illius, cui debet fieri satisfactio, ita, vt sensus sit: satisfactio debet esse ex proprijs id est ex ijs, quae sunt sub dominio satisfaciens, licet eadem bona sub eius dominio continetur, cui debita est satisfactio: sic eam explicant Capreolus *loco sup a not 2.*, & Asturicensis, *pagina 366.* & ratione probatur eius prima pars; quia, si non fieret satisfactio ex bonis satisfaciens, sed alterius, nulla offensa fieret aequalitas; quia verè, & propriè nihil ad eius recompensationem exhiberet; nullus enim dare potest, quod suum non est. Secunda vero pars probatur; quia sicut vniuersalis & prima Dei causalitas non tollit efficientiam in secundis causis, sed eam causat & perficit, sic vniuersale dominium Dei in cius vniuersali causalitate fundatum, non tollit huius hominis particulae dominium.

Nunc de tercia conditione dicendum est, quam huic modo rigorosa iustitia diximus esse necessariam, ea vero est vt satisfactio non fiat ex per se debitibus creditori alio titulo iustitiae particularis. Ad cuius evidentiam duas particulæ sunt explicanda. Prior est illa: *ex per se debitis alio titulo iustitia non fiat ex parte debiti,* quae ideo apposita est; quia potest etiam alijs iustitiae titulis, quam ex offensa esse debita satisfactio, non per se & ex obiecto, sed accidentaliter & imperatiue, vt si quis debeat satisfactionem, per se, & absolutè tendunt ad obligationem imponendam satisfactioni: cuius signum est, quod non existente prima illa obligatione & offensione contracta nullum de tali satisfactione fieret iuramentum aut votum; sed ad prioris obligationis firmatatem, & ad promptioris solutionis effectum solent adiungi; ac proinde exhibendo satisfactionem, vt quatuor plene & condigne satisfit non solum primæ, sed alijs etiam accidentaliter additis obligationibus ad religionem & obedientiam pertinentibus. Altera particula est,

iustitia particularis, quae ideo ponitur; quia, si eadem satisfactio debita fuerit ex iustitia legali supernaturali ordinante illam ad commune bonum, per eandem vtrique satisfit obligationi. Primo quia iustitia legalis priorem supponit obligationem, & ideo accidentaliter illi superuenit. Secundo quia iustitia legalis, cum sit vniuersalis potest per imperium ferri in materias omnium virtutum: & simile ferre est obedientia, cuius ratio materialiter saltè inuenitur in omni virtutis actu sub precepto cadente. *Quibus prmissis probatur dicta conditionem esse necessariam:* Primo quia satisfactionis aequalitas exigit, vt quod in recompensationem offensa redditur illam adaequet, at si id quod per satisfactionem exhibetur offenditum etiam pro aliquo alio, quod per se debitum est alio titulo iustitiae particularis, non redditur ad aequalitatem offenditum, nisi tantum superexcedat offenditum, quantum redditur pro alio debito ex iustitia particulari; ergo. Declaratur secunda proprieitatem. Nam, si offenditum fuerit ut duo, & satisfactio fuerit ut quatuor, per duos satisfactionis gradus recompenſabitur offenditum ad aequalitatem, & secundum alios duos gradus valoris poterit alteri debito ex iustitiae

Iustitia ut duo satisficeri ad æqualitatem; si vero satisfactio valorem solum habeat æqualem offendæ, & exhibeat etiam pro alio debito ex iustitia particulari, quantum redditur, pro illo alio debito, tantum detrahitur recompensationi facienda pro offensa; atque ideo non poterit illam adæquare. Secundò probatur idem exemplis. Nam si Ecclesiæ debo centum ex voto, & centum ex locatione seu conductione agrorum, & centum ex mutuo, & alia centum ex decimis, non satisfacio ad æqualitatem iustitiae, si centum tantum illi reddidero. Nam plures illi iustitiae tituli multiplicant & augent debitum; adeò ut totum debitum simul acceptum sit quatercentum; igitur solvendo centū non satisfacio ad æqualitatem; cum illi debeatur adhuc trecentū, &c.

Quarta vero conditio, nimirum ut satisfactio condigna, & æqualis secundum dictum iustitiae rigorem illi, cui debetur oblata, illum obliget sine novo pacto ad eam acceptandam, non est absolutè loquendo necessaria. Primo; quia satisfactio, quam nunc offerunt Deo iustificati pro pœnis temporalibus debitis peccato remissio, est æqualis & rigorosa modo, prædicto, & tamen Deus absque addito pacto & promissione, quod esset ea contentus, illam acceptare non tenebatur, sed poterat aliam aut alias pro libito suæ voluntatis exigere absque villa lassione iustitiae. Si namque verum est, quod doctissimi quidem affirmant, ut pœnas Purgatorij per se primò peccatorum nostrorum satisfactioni fuisse deputatas, sed per Dei misericordiam in pœnas praefentis vitæ ijs, qui eas subire voluerint, commutari, patet non teneri Deum ad acceptandas pro satisfactione peccatorum huius nostræ vitæ pœnas & leuunia, peregrinationes, &c. Quemadmodum si quis abstulerit alteri honorem aut equum; & pecuniam offerat secundum moralem estimationem æqualem honori vel equo, quem potest in propria specie restituere, non tenetur ille, qui lassus est, eam acceptare, quamvis satisfactio sit moraliter æqualis offendæ; si tamen liberè consentiat, ut honor aut equus pecunia recompensetur, iustitia constituetur æqualitas & erit satisfactio iustitiae rigorosa modo dicto, licet ea recompensatio gratis acceptetur; quoniam illa gratia, nihil de recompensionis æqualitate diminuit, sed propriam huius satisfactionis materiam in aliam mutat eiusdem estimationis & valoris: sicut etiam Deus præcisa promissione vel pacto non tenetur vnius iusti satisfactionem acceptare pro alio, cui pœna debentur temporales; at supposita Dei promissione vel pacto potest vnu pro pœnis temporalibus alteri debitis ad æqualitatem iustitiae satisfacere, & similiter qui iure belli captiuus habet seruum, non tenetur à volente illum redimere premium acceptare, si tamen illud acceptet, vendere volens seruum, erit condigna & iusta recompensatio & satisfactio iniuriæ, quam captiuus ille intulerat communitatì, contra quam pugnabat, que suum ius in eum transstulit, qui hominem iusto bello captiuum in seruitutem rededit, &c.

Satisfactio.
nē perfecta
rigorosa, ut
remittitur
aliqui, nisi per hoc, quod animus offendæ pacatur offendenti; Deus autē sola dilectione, ad quā sequitur infusio gratiæ, nobis pacatur, ut ibidē explicat optimè Caietanus, & per hoc differt ab ea satisfactione, quā vnu homo debet alteri; hec enim cōsistit in æqualitate perfecta rei ad rem, quæ non variatur ex dispositione, vel alterius extremitate; satisfactio vero, quæ Deo fit, ad amicitiam cum eo complete reconciliandam ordinatur: & ideo necelariō postulat eius benevolentiam & gratiam.

tanter, non exigit actualem acceptationem of- abea, qua
fensi, nisi quando satisfactio fit in alia specie ab debetur,
ea, quæ debetur. Primam huius dicti partem tenent que vero fide
Vega lib. 7. in Concil. Trid. c. 9. Medina Cod. de latr. eius be-
pennit. T. 3. q. 1. & Valsquez disib. 9. & probatur neuolentia
prim. Quia, si quis Petro inscio vel mortuo ho- orgasianas.
norem abstulerit, potest illum ad æqualitatem
resarcire, ut per se notum est; haec enim erit sa-
tisfactio rigorosa, qua maiorem non potest Pe-
trus exigere, & tamen fit nulla eius formalis ac-
ceptatione interueniente. Secundò probatur: quo-
niam hoc interest inter iustitiam & alias virtutes
morales; quod illius finis est medium rei,
quod est invariabile; nec attenditur per ordinem
ad subiectum vel ad aliud extremum: harum
autem intentio fertur ad medium rationis, quod
est variabile secundum subiecti dispositiones; &
ideò, si Petrus debeat decem Ioanni & ea refi-
tuat, facit actum iustitiae ad æqualitatem, quo-
modocumq; disponatur, aut secundū iustitiae & affe-
ctum vel alias dispositiones immutetur Ioannes
siue sciat siue nesciat, siue acceptet siue non ac-
ceptet, sed satis est actus iustitiae medium habens
rei, quod est penitus invariabile; igitur eo ser-
uato erit satisfactio Petri secundum equalitatem
iustitiae rigorosa, quomodounque sit Ioannes
affectus. Tertiò probatur; quoniam acceptatio
non tribuit valorem satisfactioni, per quam ad-
æquet offendam; ergo, si post acceptancem est
æqualis, eandem, antequam acceptetur, habebit
æqualitatem. Ea confirmatur; quia nullus ho-
minus Theologus hominem, qui satisfactionem
obtulit æqualem iniurię in materia debita, quam
offensus renuit acceptare, ad ulteriorem satis-
factionem obligabit; debet autem obligari, si
condigna non fuisset illius hominis satisfactio;
igitur eius condignitas ex acceptance lassi non
pendet, &c. Et ex his sequitur secunda eiusdem dicti
pars, videlicet, huic rigorosa satisfactioni non
esse necessarium, ut offensus eam acceptare tene-
atur, sed satis esse, ut non possit aliam maiorem
exigere: quemadmodum etiam rigorosa emptio-
nis & venditionis æqualitas non requirit, ut
emptor aut vendor ex iustitia emere aut videret
teneatur; sed satis est ut in contractu perfecta ser-
uetur æqualitas. Tertia demum eiusdem dicti pars
probatur; quia satisfactio, quæ est in vna re de-
bita, si fiat in alia, quæ fit etiam secundum mo-
ralem estimationem æqualis, non constituit sim-
pliciter æqualitatem à satisfaciente fieri debitā;
igitur, ut obligationi satisfiat, necesse est, ut eam
acceptet offensus: quod explicatur exemplo. Nā
si Petrus tenetur iniuriam compensare Ioanni
honorem exhibendo, & velit oblata pecunia fa-
tisfacere, nō plenè refarcitur honor Ioannis, nec
debita constituitur æqualitas; quia honor subla-
tus, honore tantum adhibito sua aptè natura re-
stituitur. Itaq; nisi qui Iesus est, sit ea satisfactio
ne contentus, nunquam debita consurgit æqualitas.

Ea vero satisfactio, quam homo Deo debet ob-
fendam illi per peccatum illatam, exigit Dei bene-
uelétiam: quoniam, vt ait S. D. in 1. 2. offensæ nō
remittitur aliqui, nisi per hoc, quod animus offendæ
pacatur offendenti; Deus autē sola dilectione,
ad quā sequitur infusio gratiæ, nobis pacatur,
ut ibidē explicat optimè Caietanus, & per hoc
differt ab ea satisfactione, quā vnu homo debet
alteri; hec enim cōsistit in æqualitate perfecta rei
ad rem, quæ non variatur ex dispositione, vel
alterius extremitate; satisfactio vero, quæ Deo fit,
ad amicitiam cum eo complete reconciliandam
ordinatur: & ideo necelariō postulat eius
benevolentiam & gratiam.

Sæcūlū fāctio-
nic christi cō-
uenire pri-
mā rigorosa
iustitiae con-
ditione; cui
male Suarez
et alij adhibet
limitatio-
nes.

SUPER EST IAM VNA ceterarum omnium perfe-
ctissima satisfactio soli Christo Domino propria, cuius
gratia totam hanc proposuimus, & disposuimus
Controversiam.

Et igitur prima conditio, vt satisfactio non sit
ex gratia & liberalitate creditoris, quæ parum
aut nihil differt à secunda, nimirum, vt sit ex pro-
prijs eius, qui satisfacit; & ideo Caiet. super hoc
a. Soto de natura & gratia lib. 3. c. 6. & in 4. d. 19.
q. 1. a. 2. Medina super hoc art. Asturicensis, &
Vasquez duas has conditiones in vnam coniungunt,
quibus consentit etiam Albertinus in al-
legato Coroll. 17. pancto 3. in prima difficultate, pag.
320. Sed quia secunda significatio latius patere
videtur, quā prima, ideo Capreolus in 4. d. 15. q. 1.
ad 1. Aureoli, Ferrar in 4. cont. gent. c. 5. Suarez,
Aluarez, & alij cam à prima distinguunt. Nos autem
hic agentes de prima, ea de secunda tantum
attingemus, quæ sunt illi cum prima communia:
quæ verò secundæ tanquam propria tribuit Suarez
& alij, suo loco consideranda reseruamus.

Postulat ergo primò rigorosa satisfactio, vt
non sit ex gratia, & liberalitate creditoris. Ra-
tionem huius conditionis assignat Sotus loco no-
tato de natura & gratia: quia satisfactio est opus
iustitiae: ergo ex propria ratione distinguunt à
gratia, ita vt quantò plus in opere fuerit gratiæ,
tantò minor sit in eo ratio satisfactionis; igitur
illa sola erit profecta & omnibus iustitiae nume-
ris absoluta satisfactio, cuius valor totus emanat
à debitor, nulla perueniente vel interueniente
gratia creditoris. Qui totus ferè discursus colli-
gitur ex Apostolo ad Roman. 4. cap. cuius verba
sunt. *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur
secundum gratiam, sed secundum debitum, ei autem,
qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat
impium, reputatur fides eius ad iustitiam, secundum
propositum gratiae Dei & capit. 11. Si autem gratia,
iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gra-
zia. Ideo verò gratia satisfactionem præueniens
iustitiae minutò perfectionē, quia virtualis que-
dam est remissio debiti gratis à creditore facta
debitori: quò verò maior hæc fuerit, eo plus sa-
tisfactio deficeret ab æqualitate iustitiae. Et ideo,
vt scitè Caietanus aduertit, omnis ea satisfactio,
qua præuenientem supponit gratiam creditoris,
satisfactio non est, nisi ex misericordia præueni-
ente & quodammodo supplente, vt sit sufficiens
satisfactio: Talis verò satisfactio contra eam dis-
tinguitur, qua est per æqualitatem, & ex toto
rigore iustitiae, de qua modo loquimur; ac pro-
inde contradic̄to manifesta est afferere, posse
hominem Deo perfectè satisfacere pro commis-
so peccato, & eum id posse per charitatem ex di-
uina misericordia deriuatam; satisfactio namque
perfecta non præsupponit vt principium, sed ef-
ficit & habet vt terminum diuinam reconcilia-
tionem; ad hanc enim per se primò dirigitur sa-
tisfactio.*

Suarez.

Conditionem hanc sic explicat am Suarez. tribus a-
lijs conditionibus ait esse limitandam. Prima est,
vt gratia siue liberalitas creditoris ad huc finem
fiat debitori, vt possit creditori satisfacere; sic
enim est virtualis quedam debiti remissio, sicut
(inquit) si Petrus Paulo centum tribuat, vt si-
bi totidem soluat, quæ illi debebat, libera remis-
sio potius est, moraliter loquendo, quam iusta
solutio: si verò donatio præcesserit absoluta,
nullum habens respectum ad debiti solutionem,
maior (inquit) intelligeretur esse perfectio ius-
titiae, etiam si quis ex eadem re, quam à credito-
re dono recepit, illi debitum soluat; quia tunc
in donatione & solutione non includitur virtua-

A liter debiti remissio. Secunda limitatio est, vt per
illam rem, quæ gratis à creditore datur, vt ab ipso
datur, fiat recompensatio siue solutio debiti;
nam & si præcedat liberalis donatio creditoris
etiam in ordine ad debiti solutionem, si tam-
en (inquit) solutio non fiat ex eadem omnino
re, quæ dono accepta est, sed ex alijs acquisitis
labori & industria debitoris, hoc non ita repugnat
perfectioni iustitiae, quia iam debitor ali-
quid de suo habet, quo debitum soluit. Quem-
admodum si quis centum Petro debeat & ab illo
accipiat decem, quibus negotiari possit & lucra-
ri, quidquid necessarium est ad soluendum debi-
tum, tunc verè ex iustitia soluit: immo si tan-
tum lucretur vt possit etiam id quod ad lucrandum
acceptis per soluere, erit perfecta iustitia &
æqualis; quia nec totum debitum, nec pars eius
formaliter aut virtute fuit gratis remissa, sed sol-
lum antecessisse videtur quædam mutatio, quæ
non repugnat perfectioni iustitiae, si postea com-
pensetur. Tertia limitatio est, vt hæc liberalitas
fiat ab ipso creditore ei, qui debet satisfacere.
Nam, si gratia supponatur alteri facta, non tam-
en ei, qui soluturus est debitum, nihil (inquit)
hoc refert ad rationem iustitiae, quia per huius-
modi gratiam, nihil debitori remittitur. Ex his
limitationibus Albertinus loco supra notato pri-
mam negat esse necessariam; quia, si Paulo debito-
ri verè donata sunt centum à Petro creditore,
Paulus per gratiā donationis, quæ præcessit cō-
tractum solutionis, factus est Dominus illorum
centum, & ideo donatio illa non videtur esse re-
missio virtualis. Sed hæc ratio valde friu-
la est; quamvis enim Paulus dominium acquisiuerit
illorum centum, hoc tamen est ex gratia creditoris;
& ideo Pauli satisfactio tota pendet ex
gratia & liberalitate creditoris, qua sit potens ad
restituendum, non autem ex propria Pauli facul-
tate; ac proinde quamvis illa donatio non esset
remissio virtualis, solutio tamen illorum centū
non erit satisfactio ex toto rigore iustitiae.

Quod autem ait Suarez, donationem absolu-
tam præcedentem, qua scilicet nullum habeat
respectum ad debiti solutionem, non minuere
iustitiae perfectionem, etiam si quis ex eadem re,
quam à creditore dono recepit, illi debitum sol-
uat, in humana iustitia, quæ scilicet est inter ho-
minem & hominem, aut in rigorosè solum con-
comitant iustitiae modo verum est. Sed in pro-
posito superiacet ea ac minimè necessaria cō-
sideratio; iam enim diximus, vt satisfactio ade-
quaretur offensa, neccesse fuisse, vt satisfaciens
esset Deus & homo, cui nulla fieri potest gratui-
ta donatio. Quia etiam ratione cæteræ duæ limi-
tationes ad rem propositam minimè pertinent;
non enim de iustitia in communi aut humana,
vel de altero minus propriè dicto rigorosæ ius-
titiae modo, sed de iustitia perfectissimè rigorosæ
inter Deum & hominem sermo est; & ideo
multi expositores & doctores in examinandis
dictis limitationibus ad humanam duntaxat &
minus propriè rigorosam iustitiam pertinenti-
bus frustra verba consumunt.

Hanc verò conditionem Christi satisfactio-
minimè defuisse docet Capreolus, Caiet. Ferrar.
Sotus, Medina, & alij S. Tho. discipuli, & expo-
nentes super hoc artic. Vnus est Vasquez, qui in-
genij sui fisiis acumine à cōmuni doctrinæ via
diuertit per abrupta graditut dicens tria. Primū
est. Humanæ naturæ Deificata siue sanctificata
ipsa Deitate tribuenda esse satisfactionē, vt proximo
principio quod satisfacit, & nō ratiū vt prin-
cipio quo. Secundū. Propositionē hāc, Christo in-
quantum

Quæstio Prima.

Quantum homini tribuenda est satisfactio, eandem esse cum præcedente, & eadem ratione concedendum. *Tertium* est. Humanam naturam & Christum in quantum est homo, perfectissime satisfecisse pro nobis & ex rigore iustitiae, non quidem propriè, sed generalis, quamvis non ex proprijs, sed ex bonis acceptis à creditore satisfecerit; quia nimur non solum humana natura, sed etiam Christus ut homo aut inquitum homo indiguit gratia Dei, vt mereretur & satisfaceret, & eam accepit. Quorum examen ad sequentem remittimus Controversiam.

*Quod autem Christi satisfactioni non defuerit hæc prima conditio, probatur primò. Quia valor satisfactionis Christi ex dignitate personæ Verbi desumitur, at hæc dignitas non conueniebat Christo ex gratia, sed ex natura; erat enim Filius Dei non adoptius sed naturalis; ergo. Secundò. In Christo duplex est gratia, qua principium est satisfactionis scilicet gratia vniōnis & gratia habitualis: sed vtramque Christus habuit ex proprijs viribus. Verbum enim sua virtute scipsum vniuit humana natura, & ex hac vniōne resultauit in anima Christi gratia habitualis, sicut splendor ex Sole; vt ait S. D. *infra q. 7. art. vlt.* Quod significatur *Ezech. 43.* cum dicitur. *Gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem, & terra splendebat à maiestate eius.* Et expressius habetur *Io. 1.* *Vidimus gloriam eius gloriam quasi Vnigeniti à Patre plenum gratia & veritatis.* Quamobrem, vt Caietanus adiurit, gratia & charitas in Christo non se tenet ex parte Dei, vt cui satisfaciendum est, sed ex parte personæ satisfacentis, hoc est ex parte Dei, vt satisfactor est. Confirmatur. Quia gratia non est facta personæ Verbi, qua simul cum Patre & Spiritu sancto fons est omnium gratiarum, sed est facta humanitati, cui nō attribuitur satisfactio vt principio quod, sed tantum vt principio quo, vt ostendemus in sequenti Controversia. Confirmatur secundò. Quia concursus omnis & auxilium ad actus satisfactionis necessarium, ex virtute Christi satisfacentis, vt sic efflucent, non autem ex Deo, prout ei offerebatur vt debita satisfactio.*

Christi satisfactione fuisse aequaliter offendit. Et idèo Christi satisfactio fuit aequalis offendit, non ex sola Dei acceptatione, sed ex propria sua dignitate & valore, vt affirmant S. Doct. & Caietanus *infra q. 48. a. 2.* Et probatur primò: quia Christi satisfactio validior fuit Ad e peccato, vt patet ex Apost. *Rom. tertio.* Non esset autem validior si peccatum non adaequaret ex sua dignitate; ergo. Probatur minor: quoniam ex peccato Ad e contraximus peccatum secundum totam eius deformitatem realiter, & non ex imputatione Dei. Secundò: quoniam ad *Coloss. 2.* dicitur. *Delens, quod aduersus nos erat, chyrographum decreti, &c. Traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso, &c.* At si eius satisfactio non esset aequalis, non traducret illos confidenter nec triumpharet in semetipso, sed in acceptatione Dei: posset enim timere suam satisfactionem, vt in aequali absq; iniustitia à Deo posse repellit. Et ad *Hebr. quinto,* de Christo dicitur. *Cum clamore valido & lacrymis offerens exauditus est pro sua reverentia.* In cutus loci expositione notant Chrysostomus, Anselmus, Theophilactus & alij, exauditionem non tribui acceptationi Dei sed reuerentie Filio debitæ: eadem autem est ratio de quacumque alia Christi operatione satisfactoria. Tertiò probatur: quoniam ad *Hebr. 10.* dicitur. *Habentes itaque fratres fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi:* At si Christi satisfactio per sanguinis effusionem ex suo valore non esset aequalis, sed

Articulus Secundus.

53

ex acceptatione Dei, nostra fiducia non esset in sanguine Christi: quemadmodum deducunt Augustinus lib. 13. de Trinit. cap. 14. Et Cyprianus in sermone de ratione Circumcisoris. Et confirmatur ex Anselmo libro secundo, *Cur Deus homo capitulo sexto.* Nam si Christi satisfactio solum esset aequalis ex acceptatione Dei, nulla esset quo ad valorem & dignitatem inter eam & antiquæ legis sacrificia differētia (hæc enim ex acceptatione Dei poterant esse peccatis aequalia, pro quibus offerebantur) quod omnino falsum est: quoniam Apost. in tota ferè Epist. ad Hebr. ostendit sanguine Christi auferri peccata eo modo, quo per antiqua sacrificia non poterant expiari; & idèo ad *Galat.*

B 4. vocat ea *infirma & egena elementa.* Quartò probatur ratione Agapiti in Epist. ad Antimū, & Athanasi in libro de humanitate Verbi; quoniam alias ad iustum & aequalē redēptionē nostrā non fuisset necessaria passio Christi. Probatur illatio: quia ad aequalē satisfactionē ex acceptatione Dei sufficit satisfactio puri hominis, quam Deus vt sufficientem & aequalē potest acceptare, quāquam secundum se non sit aequalis neque sufficientis. Ultimo probatur ex D. Thoma *infra q. 48. a. 2.* Et quarto contra gentes. c. 55. ad 24. quia satisfactio ex se aequalis est illa, qua Deo offenso aliquid offertur, quod magis diligit, quam oderit offensam; ergo. Quo etiam arguendo virtualiter vt titulatur Summus Pontifex in extrahaganti vniigenitus dicens, vnam guttam sanguinis Christi esse sufficientem satisfactionem propter vniōnem ad Verbum: vbi manifeste satisfactionis aequalitatem refert non ad acceptationem Dei, sed ad dignitatem sanguinis Christi pro nobis oblati, &c.

S E C U N D A conditionē erat, vt satisfactio sit ex proprijs: quæ, vt à præcedente secesserunt, intelligētur eis de bonis ita proprijs satisfactori vt satisfactor est, vt non sint actu creditoris qua ratione creditor est. Si namque debitor in satisfactionē offerat creditori id quod illius est, eadem conditionē rigorosam satisfactionis scientie vt sit accessio. Ut autem punctū inquisitur circa conditionē hoc veritatis attingas, scito satisfactionē hoc modo rigorosam debere ex proprijs esse dupliciter. Primo vt non sit ex ijs, quæ sint sub dominio creditoris: secundò vt neque ipsa neque eius valor proueniat ex bonis creditoris. In quibus duabus proprietatis modis Christi satisfactioni tribuendis tot ferè sunt Doct. & Expositorum opiniones, quot capita. Nam Capreolus *capreolum.*

E in 4. d. 15. q. 1. a. 3. ad 1. Aureoli contra primā Conclusionem tres supra positas conditiones rigorosae satisfactionis enumerans ait, oportere primò vt satisfaciens sit principalis causa totius aetatis satisfactorij: secundò, vt satisfaciens per aliquid totaliter suum, vel faltem per aliquid, quod non sit principalius eius cui fienda est satisfactio, quam ipsius satisfaciens: tertio, vt illud, quod exhibetur in satisfactionem, non teneatur alias exhibere propter alia debita: Quæ tria concurrebant (inquit Capreolus) in satisfactione Christi. Nam primò Christus erat principalis causa totius bonitatis suæ satisfactionis: secundò actio, & passio eius non erat potius alterius, quæ eius, quia aequaliter Patris & Filii & Spiritus sancti, & non magis vnius personæ quam alterius: tertio ipse ex nullo priori debito & obligatione tenebatur reddere Deo, quod eidem obtulit in sua passione vel actione quacunque. Quam opinionem quo ad secundam conditionem recentiores omnes impugnant ac præsertim Suarez, Asturicensis,

icensis, Vasquez, Albertinus & Pefantius. **S.** Thomas in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad. 2. ait, hominem ex hoc, quod est ad imaginem Dei, aliquid libertatis participare, inquantum est Dominus suorum actuum per liberum arbitrium; & ideo ex hoc quod per liberum arbitrium agit, Deo satisfacere posse; quia, quamvis Dei sit, prout à Deo est illi concessum, libere tamen traditum est, ut eius sit Dominus. Sed *ibid. in resp. ad 3.* ait, satisfactionem æquivalentem ab homine fieri minimè posse. Cui doctrinæ innitens Suarez, quo ad primum modum proprietatem ait, differentiam esse inter restitutionem & satisfactionem, quod restitutio versatur circa res datas & acceptas, quia per eas reparatur damnum alterius latum in bonis suis: at satisfactione versatur in actionibus, quia per eas intenditur iniuria recompensatio; quo fit ut in restitutione multum dependeat æqualitas ex dominio, quod restituens habet, vel in alterum transferre potest; quod tamen ad satisfactionis æqualitatem constitutum non est per se necessarium, sed sufficit illud dominium, quod est intrinsecum operi libero; quia satisfactione non fit, nisi per opus liberum, cuius operans est Dominus; quia ratio satisfactionis non consistit in translatione dominij alicuius rei, sed in hoc solum, quod tantum reverentia & honoris impendatur, quantum iniuria latum fuit; atque ideo, quod Deus habuerit dominij actionem Christi, non repugnat iustitia perfecte illius satisfactionis. Quo ad alterum verò modum, quo iustitia ex proprijs esse debet, ait, personam Verbi, quatenus est in propria natura subsistens, rationem habere creditoris, ut autem humanam sustentat naturam, & in ea substitut, rationem habere satisfactoris.

Vasquez.
Albertin.

Sed modum hunc dicendi, quo ad utramque partem impugnat Vasquez *disp. 8. c. 4. & 5.* Albertinus autem in *allegato Coroll.* pag. 226. & sequ. eundem recitat quo ad primam partem. Sentit autem hic author, Verbum habere quoddam dominium formale super operationes humanae naturæ sibi vnitæ, quod non habet Pater & Spiritus sanctus illo modo, quatenus scilicet solum Verbum terminat naturam humanam, & operationes ipsius naturæ subsistunt quodammodo in Verbo, mediante natura humana; & ratione huius dominij potuisse Christum ex proprijs satisfacere. Quam sententiam sequitur Pefantius *disp. sexta.*

Asturicen
sis.

Denique Asturicensis in *allegata Relectione*, q. 5. pag. 385. & seq. dicit quatuor. Primum est. Satisfactione Christi cum suo infinito valore potest dupliciter considerari: Vno modo ut exit à diuinio Verbo & prout ab ipso infinitatem fortitur, & sic nulli est debita neque etiam ipsi Deo; quia Verbum nihil debet Deo, &c. & ita (inquit) considerat habet omnia necessaria, ut ingrediatur formalem rationem iustitiae commutativa. Alio modo potest considerari, ut est iam actu producta, & sic est sibi vniuersali dominio Dei atque ideo fit inepta & improportionata ad inducendam iustitiae obligationem in Deo: satisfactione autem (inquit) in ratione satisfactionis consideratur potius secundum quod egreditur à satisfaciente, quam prout est operatio in facto esse; & ideo absolute dicendum est, Christum satisficeré ex proprijs & ex ijs quæ nullius subiacebant dominio.

Secundum est. Licet actio humilitatis seu obedientiae Christi sub vniuersali Dei dominio comprehēdatur, nō tamē ipse Christus simpliciter

loquendo, quia est verus Deus: satisfactione autem Christi fuit infinita, & ad æqualitatem satisfactoria, quatenus quasi reflectebatur supra ipsum Christum, prout scilicet Christus seipsum Deo subiiciebat & humiliabat; & ideo Christi satisfactione ea ratione, qua infinitatem habuit, non fuit debita Deo nec sub eius dominio contenta. Non enim erat debita Deo illa reflexio supra personam Christi, ita ut Christus seipsum etiam secundum suppositum Patri humiliaret: & quoniam totum suum satisfactorium valorem ex illa extensione ad diuinum Verbum accepit ipsa Christi humiliatio, idcirco absolutè fateri debemus, Christi satisfactionem, qua ratione fuit infiniti valoris, ex proprijs fuisse & ex alijs indebitis. **B** Quocirca Christi satisfactione dupli titulo fuit ex proprijs, & secundum quod procedebat à Christo, ut est Deus & homo, & quatenus reflexione prædicta supra Verbum humanitatis suppositum reuertebatur ipsum humiliando & submittendo Maiestati Diuinæ. *Tertium est.* Licet infinitus satisfactionis Christi valor desumeretur ex infinita dignitate & virtute Dei, quæ toti est Trinitati communis, non tamen desumebatur ab illa, ut communis est, sed tantum prout pertinet ad personam Verbi, quatenus est una persona ab alijs duabus realiter distincta; quia Verbum non conferbat per se primò valorem infinitum operationi Christi, prout Deus est absolutè, sed prout tale suppositum est personaliter terminas humanitatem; & simul cū illa humanas efficiens & eliciens actiones. *Quartum est.* Quamuis valor satisfactionis Christi, si in ratione præcisè valoris infiniti consideretur, defumatur à Verbo ut est diuinum suppositum, si tamen consideretur ut contractus ad rationem valoris satisfactionis, sicut in proposito considerandus est, impossibile est ut defumatur à Verbo, nisi prout est suppositum humanum satisfactionis. Quæ ferè omnia impugnat Vasquez, & ex parte Albertinus. Ea tamen approbat, & sequitur Alvarez in *supra notata disp. 4.*

D ET QVONIAM haec tenus relate Doctorum opinions neque repugnantes omnino, nec à veritate prorsus videntur alienæ, ideo præmissis de dio christi more fundamentis enitemus eas ad concordiam, quo ad fieri poterit, reuocare.

Notandum est igitur primò in Christi satisfactione duo considerari, scilicet actum satisfactionis & personam satisfactionem: in actu satisfactionis duo sunt, scilicet substantia physica actus & esse liberum: quæ duo comparantur ut materiale & formale; substantia enim actus se habet ut materiale, esse vero liberum, est veluti formale; pertinet enim ad genus moris, cuius ratio posterius conuenit actui, quam eiusdem actus substantia naturalis. Rursus actus satisfactionis Christi tam secundum esse naturale, quam secundum esse morale huic librum potest dupliciter considerari; Vno modo prout exit à Christo satisfactione, alio modo prout est iam actu productus. Persona vero Christi satisfactionis dupliciter potest considerari; Vno modo prout subsistit in diuina natura; Alio modo prout sustentat humanam naturam. Et hoc secundo modo dupliciter adhuc potest considerari; Vno modo prout est principium quod satisfactionis; alio modo prout in ipsa satisfactione quodammodo clauditur intrinsecè; quia nimirum, ut ante diximus, Christi satisfactione super ipsam Christi personam quodammodo reflectitur eam Deo summittens & humilians.

Secundum

Quæstio Prima.

Secundū sciendum est, dominium duplicitate dicī; Vno modo generaliter (vt ita loquar) ac propriè: & hoc modo sumptum est ius habendi, possidendi, fruendi & vtendi aliqua re pro libito voluntatis simpliciter, vel secundū aliquem determinatum modum ex quadam superioritate, vt patet apud Sylvestrum in *Verbo Dominium*. Alio modo specialiter & minus propriè, & sic idem est, quod libertas voluntatis in ordine ad actus ab ea elicitos aut imperatos, & de hoc dominio loquitur S.D.m 1.2. qu.1 art.1. dicens: *Dif- ficit autem homo ab alijs creaturis irrationalibus in hoc, quod est suorum actuum Dominus: vnde illa sola actiones vocant propriè humana, quarum homo est Dominus: est autem homo Dominus suarum actionum per rationem & voluntatem, &c.* Vbi Conradus ait, hominem non ita dici suorum actuum dominum, quod eos possideat tanquam Dominus, sed quia, cum Domini sit impere liberè seruo qui eius potestati subditur, homo etiam potest agere, & non agere, & agere hoc vel illud: ex quo patet, dominium hoc esse magis similitudinariè quam propriè di- cūm.

De singulis igitur his distinctionibus, & eorum membris ad inuicem copulatis breuiter, ac dilucide, quantum supernæ gratiæ lumen illuxerit, differemus, vt vera discernamus à falsis, & vt quæ probabilia sunt in qualibet opinione, videamus.

Dico itaque primò, actum satisfactionis Christi tam secundū eius esse naturale quam liberum, quatenus est actu productus, non ita personæ Christi proprium esse, vt solus habeat eius dominium generaliter & propriè sumptum. *Probatur hoc dictum.* Quia Dei omnipotens Patris & Filij & Spiritus sancti virtus & dominū ad omne ens actu productum extenditur; potest enim illud pro libito sua voluntatis conferuare, aut in nihilum reducere, & ad varios usus sibi placitos ordinare. Actiones igitur Christi sub ea præcisa ratione, qua entia quædam actu producta sunt, vim seu rationem nequeunt habere satisfactoriam respectu Dei per peccatum offensi. Huic dicto nituntur omnia argumen- ta, quibus probant recentiores, fieri non posse, vt aliquis ex perfecta iustitia ex bonis sibi, & creditori communibus satisfaciat. Videamus est Suarez in *allegata diff. 4. se. 7.* Asturicensis, Vasquez, & Albertinus locis supra notatis.

Secundū dico, Actum satisfactionis Christi secundū eius esse morale sive liberum, prout egrediebatur ab humana Christi voluntate, ita proprium fuisse Christi, vt solus haberet super eo dominium specialiter & minus propriè sumptum. *Probatur hoc dictum.* Quia dominium hoc modo sumptum idem est, quod libertas voluntatis in ordine ad actus ab ea elicitos aut imperatos, quatenus, scilicet potest agere & non agere, & agere hoc vel illud: at hæc libertas soli conuenit voluntati eliciendi & imperandi; ergo. Major patet ex dictis. Minor probatur: Quoniam actus liberi eliciti vel imperati ea tantum ratione formaliter liberi sunt, qua dependent ex iudicio rationis, & ex electione voluntatis illius suppositi, quod eos elicit aut imperat. Quoniam enim creata voluntas, à diuina voluntate velti per se primò libera, & prima causa libertatis mouetur ad libere eligendum & imperandum, formaliter tamen non dicitur actus liber ex ordine, quem habet ad diuinam voluntatem, vt primam causam; sed ex eo, quod à creata voluntate producitur, vt causa proxima.

Articulus Secundus.

ma. Consequens ergo est, vt specialis hæc ratio dominij super actus elicitos, & imperatos soli sit propria creatæ voluntati. Et confirmatur. Quoniam his actibus vitalitas conuenit in ordine ad solam creatam voluntatem; ergo & libertas; ergo sola creata voluntas est eorum domina secundū hanc dominij rationem minus propriè dictam. Antecedens patet. Prima consequentia probatur: Quia libertas actuum est quædam vitalitas nobilissima. Secunda vero probatur: Quia libertas voluntatis respectu actuum liberorum est specialis illa ratio domini, de qua loquimur.

Tertiò dico, Actum satisfactionis Christi, prout *Tertium.* egrediebantur à diuina Christi voluntate, & à persona Christi vt principio quod, fuisse Christo proprios secundo modo; quia scilicet neque ipse, neque eorum valor proueniebat ex bonis Dei; quatenus ei satisfactione debebatur, siue quatenus erant tribus communia. *Probatur primo.* Quia satisfactionis valor infinitus desumebatur ex infinita dignitate, & virtute Dei, non tamen sub ea ratione, qua tribus personis est communis, sed qua ratione ad solam pertinet Incarnati Verbi personam, cuius relativa, personalique proprietate, quasi modificaltur, vt de subsistentia diximus, *prima parte, questione 39. articulo quarto, Controversia prima;* ergo satisfactione Christi erat ex propriis in secundo sensu. Probatur antecedens: quia Verbum ea ratione conferebat valorem operibus Christi satisfactorijs & meritorijs, qua naturam humanam terminabat, & in ea subsistebat; at Verbum terminabat naturam humanam, non ratione subsistentia communis tribus personis, nec quatenus Deus absolutè, sed quatenus talis persona à Patre & Spiritu sancto distincta realiter, ab hoc autem Deo tribus personis communi ratione in re fundamentum habente; ergo valor infinitus satisfactionis Christi desumebatur, &c. prout in antecedente. Et confirmatur: Quia satisfactionis Christi valor debet attribui principio proximo eliciendi & agenti, vt quod: at hoc est persona Verbi Incarnati; Deus enim tribus personis communis non erat, nisi causa prima & vniuersalis earum operationum, quas Christus Deo pro nobis in satisfactionem offerebat: ex tali vero causa non desumitur valor operis moralis finitus aut infinitus, vt hic etiam Alvarez annotauit post Asturensem.

Quartò dico, Christi satisfactionem & eius valorem fuisse Christo propriam in secundo sensu, considerata satisfactione, quatenus non solùm à Verbi Incarnati persona procedebat, vt à proximo principio quod, sed etiam quatenus super ipsam Verbi personam reflecebatur, & cum quodammodo cludebat intrinsecè. Prior pars huius dicti patet *ex tertio dicto.* Posterior patet ex dictis in *prima parte Controv.* vbi cum Asturicensi diximus, Verbum Incarnatum satisfaciendo pro nobis Deo per actus humilitatis & obedientiae, non solos eos actus cum humanitate, sed suam etiam personam Deo summisse & humiliasse, quam proculdubio summisse, & humiliare minime tenebatur.

Postremò dico, sententiam Capreoli dicentis, *Vlt. dictum.* vt satisfactione fit de toto rigore iustitiae, satis esse, vt fiat ex ijs, quæ totaliter sunt satisfaciens vel saltem per aliquid, quod nō sit principalius eius cui fienda est satisfactione, quam ipsius satisfactionis; actionem autem & passionem Christi æquè fuisse Patris & Filij & Spiritus sancti, intelligendam esse de principijs satisfactionis,

quo ad absoluta & essentia, non autem quatenus proprietates connotant personales, & per eas quodammodo modificantur & determinantur. Iam autem diximus, Christi satisfaciens virtutē & dignitatē infinitā non conferre Christi actionibus & passionibus valorē infinitū, nisi quatenus intelligitur personali Verbi proprietate modificata. Quomodo verò filius in assumpta humanitate possit sibi ipsi satisfacere, quatenus est persona diuina, iā superius explicavimus.

TERTIA **CONDITIO** erat, vt satisfactio sit ex alias non debitis ei, cui satisfaciendum est. Hanc limitat Suarez dicens intelligendam esse de debito iustitiae & respectu eiusdem, adeo ut solutio debiti nequeat esse iusta & perfecta, nisi fiat ex ijs qua non sunt debita eidem alio titulo. **B** iustitiae: si verò debita fuerint alio aliquo titulo, putā gratitudinis, obedientiae aut misericordiae inter homines non minuit (inquit) perfectiōnem iustitiae; quia huiusmodi alij tituli vel debita non minuit æqualitatem iustitiae. Sed hanc doctrinam cum suo fundamento rejecit Vasquez, diff. 8. c. 6. & multis argumentis falsam esse demonstrat. Cuius sententiam sequitur Albertinus in sep̄ allegato Corollario, fol. 317. Sed, quamvis dicta limitatio respectu finitā satisfactionis que sit de toto rigore iustitiae, non sit admittenda, satisfactioni tamen infinitae, qualis est satisfactio Christi, non est deneganda: In quo Vasquez absque sufficienti ratione sodali suo contradicit.

Ad cuius evidentiam considerandum est primò, personam Verbi esse dignitatis simpliciter infinita, ex qua non solum ad singula merita, satisfactiones, gratiarum actiones & obedientias, valoris quedam deriuabatur infinitas, ita vt plura diuersarum rationum ex uno principio simpliciter infinito deriuarentur infinita, sed etiam ex eodem principio in vnam & eandem Christi operationem plures diuersarum rationum infinitates effluerent; ita vt sicut eadem numero operatio plures habebat rationes formales, ac species in genere moris, putā meriti satisfactionis, gratiarum actionis, obedientiae, &c. sic plures haberet infinitates singulis illis rationibus & speciebus conuenientes, & ab inuicem formaliter differentes: ac proinde pluribus æquialeret operationibus infinitis specie tam naturæ quam moris realiter ab inuicem differentibus.

Secundo **scindendum** est, non esse necessarium, gratiarum actione equari beneficio secundum valorem seu perfectionem in esse entitatiuo, sed satis esse, si secundum rationem proprii generis proportionalem habeat æqualitatem, sive commensurationem (exempli gratia) vt maximo beneficio maxima respondeat gratiarum actio sic n. sivecepto beneficio æqualis erit gratiarū actio, non simpliciter sive in esse entitatiuo, sed in ratione gratiarum actionis.

Eadem igitur actio Christi plurium habens moralium actuum rationes formaliter differentes, plures etiam secundum singulas habuit infinitates ratione diuerfas, ex vna & eadem infinitate simpliciter diuini suppositi deriuatas; ac proinde Christus eadem actione & passione multis titulis infinita, scilicet meriti, gratiarum actionis, satisfactionis, obedientiae, &c. sufficienter sibi nobisque meruit, pro totius Mundi peccatis plenè perfecteque satisfecit, & condignas ac proportionabiliter æquales Deo gratias egit pro gratia vniuersis & alijs gratijs, donis ac beneficijs sua humanitati collatis, vt scitè Caetanus aduertit: Verbo autem diuino naturam huma-

nam assumenti, sicut nulla facta fuit gratia, sic neque gratiarum actio ullum est ei beneficium, sed naturæ tantum humanæ.

Ex his conciliari facile poterunt relata **D**icitur opiniones circa secundam iustitiae rigorosę conditionem. Et de sententia quidem **Capreoli** satis diximus. **D**. autem **Th.** de satisfactione loquitur imperfecta. **Suarez** dominium libertatis in operationem satisfactoriam non affirmat, aut intendit esse per se sufficiens absolute ad æqualitatem iustitiae constituantam, sed in genere suo: nec esse necessarium dominium proprium sumptum in operationem, quod sit in creditorem transferendum, neque etiam dominium proprium sumptum, quod habet Deus Pater & Filius & Spiritus sanctus in operationem Christi satisfactoriam, pugnare cum æqualitate satisfactionis, si non desint aliæ conditions: Et quamvis satisfactione ratione quadam sit restringit, non sit tamen illa, sicut haec per hoc, quod alicuius rei dominium transferatur. Quod non aduertit, aut fortasse volens dissimulavit **Vasquez**, & postea **Albertinus**: Qui priorem proprietatis modum cum secundò confundens ait, Verbum habere dominium quoddam formale super operationes humanæ naturæ sibi personaliter unitæ, quod non habet Pater & Spiritus sanctus, &c. qua loquendi forma, nihil aliud significatur, quam operationes Christi satisfactorias solius esse Verbi, tanquam suppositi satisfactionis, quod supra docuimus cum Asturicensi. Qui etiam affirmans, Christi satisfactionem consideratam prout exit à Verbo & prout ab ipso trahit infinitatem, nulli debitum esse neque etiam ipsi Deo, &c. eandem significat satisfactionis proprietatem illi conuenientem; prout à solo Verbo vt supposito in humana natura subsistente, & vt proxima causa producitur; sic enim ab eo solo speciali quadam ratione valorem accipit infinitum, & ab ea ius omne creditoris excludit. Quod quia Vasquez in supradicta diff. 8. Vasquez cap. 4. minimè considerauit, si uola valde ratione lapsus.

D sententiam Asturicensis confutauit dicens, Christi satisfactionem in fieri non minus quam in facto esse, sub Dei dominio contineri, & ab eius virtutis efficacitate pendere; quod omnino falsum est formaliter loquendo de operatione, quatenus ab Incarnati Verbi persona, veluti supposito ab alijs duabus diuinis personis realiter distincto & tanquam principio quod proximo deriuatur.

SUPEREST iam POSTREMÆ CONDI-
TIONIS examen. An scilicet Christi satisfactio
præter conditions iam dictas hanc etiam ha-
buerit, vt Deo cui debebatur oblatione, illum ad
eam acceptandam obligauerit; ita scilicet vt
Deus condignam ei pro offensa satisfactionem
oblatam acceptare teneretur?

Anselmus lib. 2. *Cur Deus homo*, c. 19. affirmat Deum non potuisse Christi satisfactionem non acceptare. Verba eius sunt: Eum autem, qui in tantum donum sponte dat Deo sine retributione debere esse non iudicabis, immo necesse esse video, vt Pater filio retribuat: altoquin iniustus esse videretur, si nollet, aut impotens, si non posset: Qua aliena sunt à Deo. Eandem sententiam sequitur Sotus in 4. sent. diff. 19. quæst. 1. art. 2. dicens implicationem esse contradictionis non esse Deo acceptum id, quod illi Christus offerebat. Sed ait Vasquez nomen hoc, acceptum idem ibi significare, quod gratum: quod quidem (inquit) longè diuersum est ab eo, quod ait Anselmus, nimisrum Christi satisfactionem non solum non potuisse non esse Deo

Quæstio Prima.

Articulus Secundus.

57

Deo gratam ad effectum redemptionis nostræ, A sed etiam non potuisse Deum non retribuere Christo opus nostræ redemptionis in præmium laborum. Verum iudicio meo secundum hoc sequitur ex primo; si namque Christi satisfactionio non potuit esse grata Deo ad effectum redemptionis, igitur non potuit eam non acceptare ad eundem effectum retribuendum, igitur ea per Christum exhibita non potuit Deus redemtionem non retribuere. Eandem opinionem sequitur, & explicit Valentia super hoc art. qu. 5. Quam, ut probabilem defendit Asturicensis in allegata q. 5. p. 381. cui fuit etiam Aluarez, disp. 4. in ref. ad 7. argumentum, quamvis non in ea persi- flat.

Oppositam sententiam sequuntur communiter omnes alij Doctores, ac præsertim Thomistæ & expositores huius articul.

In Deo sim-
plicer lo-
quendo fuisse
obligationē
ad acceptā-
dam christi
satisfactio-
nem, suppo-
sito incar-
nationis de-
creto, etiam
preciso or-
dine ad re-
demptionē.
Pro difficultate huius resolutione ratiōne adūdam est
prīmū, duplicitate intelligi posse, oblatam à Chri-
sto fuisse Deo satisfactionem pro peccatis hu-
mani generis. Vno modo supposito decreto In-
carnationis ordinata ad redemtionem, media
Incarnati Verbi passione & pluribus alijs actioni-
bus in ea terminatis & completis: & hoc pacto
supponitur pactum & promissio, saltem implicata
ex parte Dei acceptandi satisfactionem pecca-
tis æqualem offerendam à Christo; ac proinde
obligatio acceptandi, non ex virtute tantum fi-
delitatis, sed ratione iustitiae eminentissimam non
enim hæc obligatio simplici innitebatur Dei
promotioni, sed onerosæ respectu Christi, cui
promittebat Deus iuxta illud Iffai. 53. Si posuerit
pro peccato animam suam, ridebit semen longævum:
sicut etiam nostris operibus corona ex iustitia
reddenda promittitur 2. Tim. 4. De reliquo reposi-
ta est mihi corona iustitiae, quam reddit mihi Dominus
in illa die iustus index. Quorum verborum expli-
catio videnda est in Comm. S. Thom. Quod etiam
significat diuina Scriptura. Psalm. 2. dicens. Po-
stula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam &
possessionem tuam ter minos terra. Veritatem hanc
late probat Suarez disput. 4. sed. 5. cui tamen non
afflentimur asserenti, iustitiam commutatiuam
Deo formaliter conuenire seclusis imperfectio-
nibus; arbitramur enim cum D. Thom. in ratio-
ne iustitiae commutatiuæ formalis claudi imper-
fectionem superius explicatam. Quamobrem
iustitia, quam Deo tribuimus in ordine ad Chri-
stum satisfacientem longè alterius rationis &
aliorum ordinis est, quam iustitia commutatiua,
tamen modum quandam habeat iustitiae com-
mutatiua, sicut etiam respectu quorundam mo-
dum habet distributiua; immo & formaliter est
distributiua, cum huius iustitiae ratio nullam in-
trinsecè claudat imperfectionem.

Alio modo possumus intelligere, Christi satisfac-
tionem oblatam Deo fuisse, supposito decreto Incarnationis absolute, id est absque sive præ-
ciso ordine ad redemtionem: & hoc etiam modo
posset aliqua ratio obligationis ad acceptan-
dam Christi satisfactionem in Deo cogitari.
Ad cuius evidētiā obseruandum est, in Christo satisfac-
tionem offerente quatuor esse conside-
randa. Primum est persona Verbi vt subsistens
in humana natura, quæ scilicet persona est prin-
cipium quod operationis satisfactoria. Secun-
dum est diuina natura cum sua voluntate;
quæ principium est quo remotum talis opera-
tions. Tertium est humana natura cum sua vo-
luntate quæ principium est proximum eiusdem
operationis. Quartum est operatio cum infinito
suo valore, quem trahit ab infinita suppositi di-

gnitate. Igitur si duo tantum operationis prin-
cipia proxima consideremus, nempe supposi-
tum & humanam eius voluntatem, nullam ex
parte Dei ad acceptandam satisfactionem possu-
mus obligationem cogitare; nisi in ipsius Dei
pacto & promissione fundatam, vt multis argu-
mentis probant hic recentiores. At consideratis
simul omnibus operationis principijs tam pro-
ximis quam remotis, quæ tamen omnia erant
intima Christo satisfaciēti, dicendum est, nulla
etiam supposita promissione vel pacto, non po-
tuisse Deum oblatam Christi satisfactionem
non acceptare. Quia cū vna sit vnius Dei Pa-
tris & Filij & Spiritus sancti voluntas, hoc ipso
B quod vnum ex his tribus suppositis, prout est in
aliena natura subsistens, per vnam in tribus nu-
mero voluntatem satisfactionem æqualem of-
fensæ offert Deo Patri & Filio & Spiritui san-
cto, per illam eandem numero voluntatem ac-
ceptandam, non potest à Deo per eam non acce-
ptari; alioquin à se ipsa discordaret diuina vo-
luntas, moueret enim ad acceptandum volens effi-
caceret ut acceptetur; igitur implicat contradic-
tionem satisfactionem sic oblatam à diuina vo-
luntate non acceptari: veller enim ut offerens il-
lam à se acceptari, vt autem eidem offertur nol-
let eam à se acceptari. Et quia Christi satisfac-
tionem ex omnibus dictis principijs absolute dependet,
idèo simpliciter loquendo dicendum est, si con-
sideremus Christi satisfactionem ut oblatam
Deo, supposito decreto Incarnationis, præciso
ordine ad redemtionem, eidem ex parte Dei
correspondere obligationem ad eam acceptan-
dam.

Sed, an hæc obligatio sit ex vera, & propriè dicta Christi sa-
ficatione, diligenter inquirendum est. S. Thom.
1. p. quest. 21. art. 1. ad 3. in huiuscmodi actibus
iustitiae interuenire significat ex parte Dei mi-
nus propriè dictam; quam ait nuncupari conde-
centiam diuinæ bonitatis; Quia debitum (inquit)
est à Deo, vt implatur id, quod eius sapientia & vo-
luntas habet, & quod suam bonitatem manifestat: &
D secundum hoc iustitia Dei respicit decentiam ipsius, se-
cundum quam reddit sibi, quod sibi debetur. Hæc ibi
S. Thom. Cum igitur diuina sapientia & vo-
luntas non à Christo separata, sed illi essentialiter
& intimè coniuncta hoc habeat, vt in satis-
factione perfecta Deo pro peccatis humani gene-
ris oblatæ diuina bonitas secundum attributa iu-
stitiae & misericordiae manifestetur, in accep-
tanda satisfactione & retribuenda remissione
non videtur esse ex parte Dei iustitia propriè
dicta, sed ea tantum, quæ dicitur condecoratio sua
bonitatis.

E Verum ex ijs, quæ supra diximus in tertio di-
cto circa secundam conditionem, perspicue constat
magnum esse differentiam inter debitum, quod
Deo conuenit in ordine ad decretum sive sa-
pientiae & voluntatis de operatione & effectu
bonitatem eius manifestante, & obligationem
acceptandi Christi satisfactionem supposito de-
creto Incarnationis, præciso ordine ad redem-
tionem. Primum namque Christus Deo satis-
factionem offerebat non vt subsistens in natura
diuina, sed vt diuina persona subsistens in hu-
mana natura sive vt Deus homo; quod satis es-
tis diximus, vt Christi iustitia vere sit & dici
possit ad alterum, scilicet ad Deum vt Deus est:
in Deo autem ex decreto sua sapientiae & vo-
luntatis in rebus operante propter suam boni-
tatem manifestandam, non potest similis distinc-
tio designari. Secundum, Christus diuina sua vo-
luntate, virtute & dignitate satisfactionem in-
fini-

finitam offerens Patri ex ijs', non ut communibus, sed veluti proprijs', sua scilicet personali proprietate naturam humanam terminante modificatis modo superius exposito , valorem satisfactorij suis operibus infinitum conferebat, & ea veluti propria, Deo in offente compensationem offerebat, ita vt satisfaciens & offerens esset Verbum, vt in humana natura subsistens : is autem cui satisfactio offerebatur, esset Deus Pater, Filius & Spiritus sanctus in una simplicissima diuina natura subsistens . Talem autem distinctionem non habet Deus, vt operans ex decreto sua sapientiae & voluntatis propter manifestationem sua bonitatis. Maius igitur in Deo videtur esse iustitiae debitum, & magis propriè dictum in acceptanda Christi satisfactione, quam in implendo diuinæ sapientiae & voluntatis decreto in operibus creationis. Sed quamquam haec satis appareret suadere videantur iustitiae obligationem in Deo respectu Christi satisfactionem offerentis esse constituendam, non tamen id efficaciter ostendunt, vt mox dicenda declarabunt.

Suppositis igitur ijs, quæ de Christi satisfactionis obligatione diximus in 2. parte Controuerzie, **D**ICO PRIMO, cum Bartholomeo Medina & alijs recentioribus nullam propriè, & simpliciter in Deo suisse obligationem iustitiae commutatiue ad acceptandam Christi satisfactionem. Probatur primò: quoniam qui talem habet obligationem, eius, cui debet, subiicitur voluntati & est eo inferior; Deus autem nullo inferior est nec vlli subiicitur. Et confirmatur: quia talis obligatio & necessitas induceretur in Deum, non ab eius intrinseca tantum & essentiali rectitudine diuinæ voluntatis, sed etiam ex oblate satisfactionis perfectione & æqualitate ad offensam. Vera enim esset haec causalis: quia Christus satisfactionem obtulit æqualem offensæ, obligatur Dei voluntas ad eam acceptandam.

Oblatio.

Solutio.

Sed dices satisfactionem tanti valoris exhibtam non esse rationem formalem inducendam talis obligationis in Deum, sed esse conditionem requisitam, vt implet Deus quod promisit sub talis operis conditione. At oppositum indicat formalis commutatiua iustitiae ratio in actu satisfactionis inuenta; haec enim per se & formaliter satisfactionis ad offensam exigit æqualitatem; igitur illa diuinæ voluntatis obligatio ab extrinsecus oblate satisfactione deriuatur.

SECUNDО DICO, Christi satisfactionem illam ex parte sui & Christi satisfactionis iustitiae perfectionem habuisse, vt sui valoris infinitate & æqualitate ad offensam Dei voluntatem obligaret, si in eam cedere posset obligatio. In hoc dicto conueniunt recentiores omnes Thomistæ, & quidam extraenei S. Doctoris expostores; & patet ex dictis & explicatur etiam à simili ex Caiet. 1.2. qu. ultima, art. 1. Sicut enim comparando meritum hominis ad mercedem illi debitam secundum se, potest in ea iustum simpliciter inueniri: quia potest meritum equari premio reddendo, in ordine vero ad Deum nulla merito potest inesse iustitia; quia hominis ad Deum non potest esse æqualitas simpliciter in aliquo, sed secundum proportionem tantum: Ita comparando Christi satisfactionem remissioni offensæ per eam obtinendæ, æqualitas inter eas simpliciter inuenitur: at eadem satisfactione, quatenus etiam offeratur à Christo, relata ad Deum offensum, non potest eum constitutere debitorem, quia capax non est obligationis vt ante diximus. Ad cuius am-

A pliorem intelligentiam recolenda est doctrina Philosophi in 5. Metaph. in c. de Ad aliquid. & S. Thom. p. 1. q. 13. art. 7. quam ibi latè explicauimus cum Caetano, videlicet relationem quandoque in uno extremo esse rem realem, in altero vero esse rem rationis tantum. Quod contingit (inquit S. Thom.) quandocunq; duo extrema non sunt unius ordinis, sicut sensus & scientia referuntur ad sensibile & scibile: quæ quidem in quantum sunt res quædam in esse naturali existentes, sunt extra ordinem esse sensibilis, & intelligibilis. Et id est in scientia quidem, & sensu est relatio realis, secundum quod ordinantur ad sciendum, vel sentiendum res, sed res ipsa in se considerata sunt extra ordinem huiusmodi. Vnde in eis non est aliqua relatio realiter ad scientiam, & sensum, sed secundum rationem tantum, in quantum intellectus apprehendit ea, vt terminos relationis scientia, & sensus. Vnde Philosophus dicit in 5. Metaphys. quod non dicuntur relationes eò quid ipsa referantur ad alia, sed quia alia referuntur ad ipsa. Et paucis interiectis: Cum igitur Deus sit extra ordinem creatura & omnes creature ordinantur ad ipsum, & non è conuerso, manifestum est, quod creatura realiter referuntur ad ipsum Deum, sed in Deo non est aliqua realis relatio eius ad creature, sed secundum rationem tantum, in quantum creature referuntur ad ipsum. Hæc ibi S. Thom. Similiter igitur in re proposita dici potest, ex parte Christi Deo satisfactionem, quæ operatio creata est, offerentis rationem inueniri commutatiua iustitiae, quia conditions omnes ad actum perfecta & rigorosa iustitiae commutatiua necessaria eisdem satisfactioni vero conueniunt, vt ostendimus. At ex parte Dei nulla potest obligatio iustitiae commutatiua respondere; quia Deus ex sua natura dignitate & excellentia dominium semper habet vniuersale super omnes creature. Et ideo ex quavis operatione creature nihil ei utilitatis aut bonitatis adiungitur; ac proinde neque talis obligatio, sed potest eam absque violatione iustitiae commutatiua pro libito sua voluntatis acceptare vel repellere. Non itaque postulat essentialis & intima ratio commutatiua iustitiae, vt ambo eius extrema mutuo sibi subiificantur & obligentur, sed satis est si unum eorum alteri obligationis vinculo se subiiciat; in hoc enim erit vera iustitiae ratio, in altero vero minime, sed aliquid excellentiis.

TERTIO DICO, obligationem illam, quæ dicitur ^{de obligato} ^{ad acceptandam} ^{Christi satisfactionem} ^{supposito} ^{Iucardio} ^{nisi decreto} ^{non perire} ^{dine ad rem} ^{dempit} ^{non perire} ^{re ad insitum} ^{comitem} ^{satis} ^{prædicta} ^{sed ad cons} ^{decimam} ^{diuinæ} ^{nitati} ^{isti sa} ^{Universitätsbibliothek Paderborn} ^{Metaphysica} ^{in 5. Metaph. in c. de Ad aliquid. & S. Thom. p. 1. q. 13. art. 7.} ^{Quem proposuit Deus prædictam in sanguine eius ad offensionem iustitiae sua, &c. Deinde probatur ratione. Obligatio illa, quæ est ex parte Dei respectu Christi satisfactionis, pertinet ad iustitiam & non ad commutatiuum, neq; ad distributiuum, neque ad altiore aliquam iustitiae rationem, quæ vero sit ad alterum; ergo ad iustitiam pertinet minus propriè dictam, quæ est condescentia diuinæ bonitatis, secundum quam Deus sibi debitor est, vt scilicet implet sua voluntatis decreatum. Antecedens quod primam partem patet ex diuinis litteris iustitiae in ordine ad Christi sa-}

Questio Prima.

Iti satisfactionem significantibus. Quoad secundam verò patet ex supradictis. Quoad tertiam est euidentis ex ipsa ratione, seu forma iustitiae distributivæ, quæ locum non habet in Deo respectu Christi satisfacientis. Quo ad ultimam verò probatur. Quoniam hæc obligatio ex sola diuina voluntate procedit, quæ prout est in Christo, satisfactionem cauſat & offert pro pecatis hominum, ut acceptetur; ut autem est in Deo Patre Filio & Spiritu sancto, eam acceptat; igitur hæc iustitia non est nisi condecentia diuina bonitatis, secundum quam à Deo debitum est ipsi Deo, ut impleatur id quod semel placuit eius voluntati. Nam & si verum sit id, quod supra quasi obijcendo dicebatur, vñ Christum diuina sua voluntate, non ut tribus communis, sed quasi ut propria & personali proprietate modifcata satisfactionem causare, & eam Deo ut Deus est, offere; quia tamen hæc obligatio diuina voluntatis ad Christi satisfactionem acceptandam ex nullo prouenit eorum, quæ Christo sunt propria, prout à Deo ut Deus est, & à Patre & Spiritu sancto & à seipso, ut est persona diuina distinguitur, sed ex eo tantum, quod Deo communire est ut in tribus suppositis existent, sc. ex ipsa diuina voluntate, ut diuina voluntas est, non autem prout est Incarnati Verbi quasi propria; idcirco hæc obligatio non est iustitiae propria sumptæ, sed communiter & impropriè dictæ, quæ est condecentia diuina bonitatis modo superiorius explicato; nulla enim in Deum cadere potest obligatio, nisi quæ liberum voluntatis actum tribus communem propter summam eius rectitudinem naturali quadam sequela vel colligatione modo nostro intelligendi comitetur. Quæ verò sunt vni tantum persona propria, quatenus propria sunt, nullam respectu Dei aut alicius existentis in Deo possunt habere formalem sive actualem aut virtutem cauſalitatem, sed ex diuinis attributis perfectionibus aut rationibus communibus & absolutis vna potest alterius esse causa virtualis in effendo, ut patet de immutabilitate respectu æternitatis. Et sicut debitum Dei ad voluntatis fusæ decretum exequendum in rebus non oritur ex rebus ab ipsa voluntate decretis, sed ex ipsis diuina voluntatis intima rectitudine & immutabilitate, sic debitum seu obligatio diuina voluntatis ad acceptandam Christi satisfactionem, prout à Christo volita est diuina voluntate, & Deo per eandem oblata, non ex ipso creato satisfactionis actu iam producto, aut etiam à Deo præconcepto, sed ex ipsa diuina voluntatis rectitudine & immobilitate derivatur. Sed cum in Deo sit ratio dominij, & iustitiae punitiæ, quamvis considerata ratione dominij poslit Deus homines etiam innocentes in Infernum perpetuò torquendos detrudere, absque hoc quod vlla fiat eis iniuria; si tamen consideretur Deus præcisè, vt iustus iudex absque dominio, non potest secundum hanc rationem innocentem absque iniustitia punire. Sic igitur in proposito nostro, licet Deus peccatis nostris offensus possit ut supremus Dominus non acceptare, vel etiam annihilare Christi satisfactionem sine iniustitia; si tamen consideretur vt offensus præcisè ab eo potestare dominij tenetur Christi satisfactionem acceptare, vel aliam abundantioram non petere, cùm illa sit superfluens, & ex proprijs, &c. & hoc satis esse videtur ad rationem satisfactionis de toto rigore iustitiae; hæc tamen obligatio non videtur excedere condecentiam diuina bonitatis.

Articulus Secundus.

59

A Ex dictis sequitur duplē in Deo fuisse obligationem ad acceptandam Christi satisfactionem, quarum prima nullam sapit iustitiae propriè dictæ rationem, sed est sola condecentia bonitatis: Secunda ad iustitiam pertinet supradictam, cuius actiones modum honnunquam induunt iustitiae nostræ commutatiæ, cuius ratio formalis Deo minime congruit, nonnunquam autem distributiæ, quæ Deo formaliter & propriè conuenit. Nam si Christi satisfactionem consideremus, ut oblatam aut offerri Deo possibilem per diuinam Christi voluntatem supposito Incarnationis decreto absque ordine sive præciso ordine ad redemptiōnem, correspondet illi ex parte Dei obligatio iustitiae minus propriè dictæ, quæ est condecentia bonitatis: si verò eandem satisfactionem intelligamus, ut oblatam aut offerri possibilem supposito decreto Incarnationis cum ordine ad redemptionem à Christo cognito, aut etiam posita promissione, vel pacto inter Deum & Christum, illi ex parte Dei responder obligatio iustitiae longè altioris rationis quam sit iustitia nostra commutatiæ.

B PRIMA CONCLUSIO: Christi satisfactione quo conclusiones ad intrinsecam perfectionem sive modum in eam ex ratione ad diuinam personam derivatum non est infinita simpliciter in genere moris, sed tantum secundum quid, sc. in genere satisfactionis. Hanc probant & explicant ea, quæ diximus in 1. par. Controversie. Eadem tener Capreolus in 2. sent. dist. 18. q. v. nica ad primum Scoti.

C SECUNDA CONCLUSIO: Christi satisfactione, quæ ratione personam Verbi connotat aut includit, simpliciter infinitam modo superiorius explicato, scilicet quantum ad formam valoris extrinsecam, dici potest. Simpliciter infinita, non in genere entis sed in genere moris & satisfactionis. Hæc patet ex dictis in prima parte Controversie. Et probatur primò ex Anselmo lib. 1. C. Deus homo, cap. 14. & 19. & D. Tho. infra q. 48. ar. 2. ad 3. Et quarto cont. gent. c. 54. & de Ver. q. 29. a. 7. & in tertio d. 18. q. 1. a. 6. Et ex allegata Extraug. Vngenerus de Indulgencij. In qua probat Sum. Pontifex thesaurum meritorum Christi esse simpliciter infinitum, & Basilius in Psal. 38. exponens illa verba Frater non redimet, &c. ait preium satisfactionis Christi superare omnem valorem, quod est esse infinitum. Secundo probatur; quia alias sequeretur satisfactionem Christi non esse maiorem peccato Adæ, cuius oppositum affirmat diuina Scriptura Rom. 5. probatur illatio: quia peccatum Adæ ex se quandom habet infinitatem, quæ scilicet ex se sufficiens est homines etiam infinitos inficere, si tot ex Adam nascerentur: at si Christi satisfactione non haberet ex se sufficientem valoris infinitatem pro peccatis infinitis, maius esset delictum quam donum; ergo. Et confirmatur: quia satisfactione Christi verè sufficiens est pro totius mundi peccatis, etiam si multiplicarentur in infinitum; ergo. Antecedens est Ambrosij Praefat. in Psal. 35. Et probatur: quia Sacraenta Baptismi & Pœnitentia virtutem habent sufficientem ad vniuersa peccata delenda, quamvis multiplicarentur in infinitum: vt probat S. D. infr. qu. 68. a. 5. & q. 86. ar. 1. at prædicta Sacraenta virtutem habent ex satisfactione Christi; ergo multò magis talē virtutem habebit ipsa Christi satisfactione: Consequentia verò probatur: quia nisi talis virtus esset infinita, possent adeo secundum numerum vel grauitatem peccata multiplicari, ut illam adæquare non posset Christi satisfactione, si esset finita; atque ita meritū timere posse.

D E

postemus , ne Christi satisfactio minimè sufficiens esset pro peccatis ; ac præterea Summus Pontifex in decretali prædicta concludit non esse timendum, quod exhauriatur thesaurus satisfactionis Christi. Postrem probatur; quia si causæ proximæ alicuius effectus sunt infinitæ, & in illum influunt secundum totam suam virtutem moralem, producunt effectum moraliter infinitum ; sed causæ proximæ satisfactionis Christi sunt infinitæ moraliter & influunt in satisfactionem secundum totam suam infinitatem; ergo causant satisfactionem infinitam ; Maior patet. Minor, quo ad primam partem asseretur causas proximas satisfactionis Christi esse moraliter infinitas, probatur: quia Christi satisfactio duo habet principia proxima : alterum ut quod , & alterum ut quo . Primum est persona Verbi in assumpta humanitate, quam personam constat esse simpliciter infinitam. Secundum autem est multiplex : primum humanitas unita Verbo , quæ principium est satisfactionis per modum naturæ substantialis: secundum est gratia quæ est principium proximum quo per modum naturæ accidentalis; & hæc in Christo fuit infinita in ratione gratiæ: vt probat infra S.D. q. 7. tertium est charitas quæ principium proximum est per modum habitus imperantis satisfactionem : quæ licet in ordine ad eliciendum a morem Dei fuerit finita; vt probat Asturicensis in sua Relectione de gratia Christi pag. 225. & 342. in ordine tñ ad elicendam satisfactionem fuit infinita; vt ait S.D. infra q. 48. a. 2. & in 3.d. 19. q. 1. a. 1. q. 1. & d. 20. q. 1. a. 3. ad 1. & 2. & alibi. Et Capreolus in tertio d. 20. q. vñica ad 4. Scotti contra primam conclusionem , & ratio iam dicta est; quia scilicet per actum charitatis Christus offerebat Deo infinitam suæ personæ dignitatem ; & ideo satisfaciebat infinite; quod idem dicendum est de alijs humanæ Christi natura virtutibus: nam, ex g. temperantia licet esset ex obiecto suo & intentione finita , quatenus tamen eliciebat actum, per quem subiiciebatur Deo infinita Verbi persona, erat infinita . Quo ad secundum vero partem quod scilicet omnes prædictæ causæ influant in satisfactionem secundum totam suam virtutem, probatur: quoniam hic infinitus influxus nihil aliud dicit, quæam elicere actionem reflexuam supra suppositum diuinum, humilando totam cius dignitatem: sed hæc principia tam actionem elicunt, qua scilicet totam diuini suppositi dignitatem humiliant; ergo moraliter influunt secundum totam suam virtutem: non enim est aut fingi potest, maior vel perfectior influxus moralis eo , quo subiicitur Deo infinita dignitas persona diuinæ.

TERTIA CONCLVSIO: *Valor satisfactio-*
,, *Christi simpliciter infinitus non ex sola satisfaciens*
,, *persona dignitate defumitur , sed etiam ex oblatarei*
,, *pro peccatis hominum infinitate derivatur. Hæc con-*
,, *clusio latè probata fuit & explicata in dicta prima*
,, *parte Controversie.*

QVARTA CONCLVSIO: *Christi satisfactio-*
,, *fuit ex iustitia commutativa propriè sumpta. Hæc patet*
,, *ex 2. parte Controversie, & asserit eam Caietan.*
,, *in Com. 2. Cor. 5. in fine.*

QVINTA CONCLVSIO: *Christi satisfactio-*
,, *vt satisfactio formaliter est, regulatur à virtute iusti-*
,, *tiae commutativa; quatenus scilicet ab ea elicetur aut*
,, *imperatur. Hæc patet ex dictis in 2. parte Contro-*
,, *versie in fine; & probat eam Aluarez in sua 4. Con-*
,, *clus. multis argumentis.*

SEXTA CONCLVSIO: *Iustitia Christi commu-*
,, *tativa in ordine ad Deum erat longè diuersa rationis*

,, *& altioris ordinis, quam iustitia commutativa, quæ est*
,, *inter homines, hæc patet ex dictis.*

SEPTIMA CONCLVSIO: *Christi satisfactio*
,, *perfecta fuit , & secundum omnem rigorem iustitia,*
,, *quatenus tres illæ habuit conditiones , quæ necessarie*
,, *sunt, vt adaequat offendam; adē vt, si creditor inturiam*
,, *vellet aliqua satisfactio compescere , solam hanc iu-*
,, *stè posset exigere. Conditiones verè sunt: vt non sit ex*
,, *gratia creditoris, vt sit ex propriis, & ex non debitis a-*
,, *lio titulo creditoris. Hanc probant uberrimè, quæ*
,, *diximus in 3. parte Controversie.*

OCTAVA CONCLVSIO: *Nulla propriè*
,, *simpliciter loquendo, fuit in Deo obligatio iustitia com-*
,, *mutativa ad acceptandam Christi satisfactionem.*
B *Hæc patet ex primo dicto tertia pars Controver-*
,, *sie.*

NONA CONCLVSIO: *Christi satisfactio ex*
,, *parte sui, & ex parte Christi satisfacientis eam habuit*
,, *iustitia perfectionem, vt sui valoris infinitate & aqua-*
,, *litate ad offendam posset diuinam obligare voluntati-*
,, *tem, si in eam cadere posset obligatio. Hæc patet ex 2.*
,, *dicto eiusdem 3. parti.*

DECIMA CONCLVSIO: *Supposito decreto*
,, *Incarnationis ordinata ad humani generis redemp-*
,, *tionem cum eius decreti notitia in anima Christi, aut*
,, *etiam pacto vel expressa Dei promissione in Deo fuit*
,, *obligatio iustitia , non solum quæ dicitur condescientia*
,, *bonitatis, sed etiam iustitia magis propriè dicta, non ta-*
,, *men commutativa, sed eminentioris quæ modum ha-*
,, *buit commutativa, scilicet imperfectionibus. In hac*
,, *conclusione conueniunt omnes ferè iuniores S.*
,, *D. Interpretes, Medina, Suarez, Valentia, Pefanti-*
,, *tius, Aluarez. Et habet fundamentum in D. Th.*
,, *2. d. 27. q. 1. a. 3. ad 4 eius verba sunt: Deus non effici-*
,, *tur debitor nobis, nisi forte ex promiso; quia ipse bona*
,, *operantibus premium repromisit ; & idcirco non est in-*
,, *conueniens, si ab ipso quis mereri posset, ex quo aliquo*
,, *modo debitor est. Hæc ibi. Qui tamen in 1. parte q.*
,, *21. a. 1. ad 3. & alibi negat, Deum cuiquam esse debi-*
,, *torum, eo quod ipse ad alia non ordinatur, sed*
,, *alia ad ipsum. De qua re videndum est Bergo-*
,, *mas in aurea Tabula, dub. 431. & Caiet. 1. 2. q. 114. ar.*
,, *1. & 3. Et ibi Conradus & Medina. Sed licet*
,, *Deus ab extrinseco nequeat obligari , & alteri*
,, *primò ac propriè non obligetur , sed sibi tan-*
,, *tum, hæc tamen obligatio , quam Deus habet respec-*
,, *tu sibi , in promissione fundatur homini fa-*
,, *cita sub onerosa conditione; ac proinde respicit*
,, *hominem mōrentem aut satisfacientem tam-*
,, *quam alterum iustitiae terminum vel extremum*
,, *secundarium , & non tantum ut materiam circa*
,, *quam versatur obligatio, quam Deus habet pri-*
,, *mò respectu sui; longè siquidem est diuersa rati-*
,, *o de creaturis , quoad earum perfectiones na-*
,, *turales in ordine ad Dei sapientiam & volunta-*
,, *tem , & de homine prout intellectualis est & li-*
,, *beri arbitrij, qua ratione fiunt ei promissiones à*
,, *Deo. Deus enim in ordine ad creaturas quoad*

E *earum perfectiones naturales nulli potest esse*
,, *debitor, nisi sibi ipsi, vt probat S.D. i. p. loco nota-*
,, *to, & latius in 2. cont. gent. c. 29. at in ordine ad*
,, *creataram rationalē cui fit promissio, quamvis*
,, *non sit Deus per se primò debitor , extenditur*
,, *tamen ad eum quodammodo secundariō ratio*
,, *debiti hoc ipso, quod ei facta est promissio. Ne-*
,, *que tamen ad eum Deus ordinatur, aut ei subi-*
,, *citur; quia non ei per se primò debitor est sed si-*
,, *bi tantum; nam ea tantum ratione creaturæ ra-*
,, *tionali debitor est, quia semetipsum ad aliquid*
,, *ei tribuendum obligavit: nam promissio à*
,, *Deo creaturæ facta magis & prius fit ipsi Deo*
,, *quam Creaturæ; quia Deus æternò suæ volun-*
,, *tatis decreto sibi primò loquitur , deinde illud*
,, *in tem-*

in tempore sub forma promissionis creature manifestat.

VLTIMA CONCLVSIOS. *Supposito decreto*
 „*Incarnationis absolute, id est præciso ordine ad redem-*
 „*ptionem, intelligitur in Deo fuisse debitum sine obliga-*
 „*tio iustitiae minus propriè sumptus : que sc. est decencia*
 „*bonitatis. Hęc patet ex 3. dicto ultima partis huius con-*
troverbie.

CONTRA primam conclusionem produci pos-
 sunt argumenta, quibus probatur 2. & 3. conclu-
 sio, quo nihil aliud concludunt, quam satis-
 factionis actum hoc modo sumptum dici posse
 simpliciter infinitum extrinseca quadam deno-
 minatione ex diuino supposito simpliciter infi-
 nito deriuata, ut ante diximus.

CONTRA SECUNDAM Conclusionem sunt
 argumenta quae referunt & soluunt Capreolus
 in 2.d.18.q.vnica, Caetanus super hoc art. Barthol.
 Medina in suo dubio sine q.d. de perfectione satisfaktionis
 Christi, Suarez disq. 4. sect. 4. Asturicensis in allegata
 quest. 5. dub. 2. fol. 292. Vasquez disq. 5. Albertinus
 in sepe allegato Corollario 17 punct. 4. pag. 333. & Al-
 uarez disq. 4.

Contra eandem Conclusionem argumentatur Rada. da Controu. 13. art. 2. probans meritum Christi ex sua ratione formalis ex propria bonitate intrinseca non fuisse infinitum, nec infiniti valoris : eadem autem est ratio de satisfactione, cuius valor infinitus ex eadem radice deriuatur, nempe ex infinita suppositi dignitate. Sic igitur arguit.

Primum : Aut bonum velle Christi, quo per creatam meruit voluntatem, fuit acceptatum tantum quantum erat persona Verbi, aut non: Si secundum admittis, ergo ex se non habuit necessitatem acceptabilitatis, ut possit sufficere pro infinitis, & consequenter non erat infinitum : si primum concedis sequitur illud bonum velle Christi ratione suppositi habuisse rationem infinitæ acceptabilitatis, & consequenter erit infinitum bonum ; & tantum quantum Verbum quod est absurdum. *Responde-*
tur verum esse secundum : Ad argumentum aduersus hanc partem negatur illatio, quia velle & satisfactio Christi hoc ipso, quod erat actio meritoria & satisfactoria diuinis suppositi, habebat infinitatem in genere meriti & satisfactionis, licet non in genere entis ; poterat enim Christus suæ voluntatis operatione mereri omne illud, quod potest cadere sub meritum & satisfacere pro omni quantumvis graui peccato vel offensa.

Obiectum 2. **Secundum :** Principium per se actionis meritoriae Christi sumptum cum omnibus respectibus ad Verbum vel ad aliud est finitum intrinsecè, igitur & actio eius fuit formaliter finita & limitata ; ergo finitè acceptata. Antecedens patet. Quia principium illius actionis est voluntas Christi creata gratia finita informata, quæ ex respectu ad Verbum nullam induit infinitatem intrinsecam ; quia omnes hi respectus sunt finiti. Consequens probatur ; quia à principio essentialiter & intrinsecè finito non potest ori-ri operatio formaliter & intrinsecè infinita, &c.

Solut. *Respondetur* infinitatem operationum Christi in genere moris non desumi ex principio quo, sed ex principio quod, scilicet à supposito Verbi simpliciter infinito. *Sed contra* (inquit) Principium quod non agit nisi in virtute principij Naz. in D. Thom. 3. Partem.

A quo ; ergo quamvis principium quod sit infinitum, non potest ab eo oriri actio infinita, nisi præcisè iuxta mensuram principij quo. Et confirmatur. *conf.*

Quia agens quod per principium formale formaliter finitum in genere entis & naturæ non potest causare effectum formaliter infinitum, nec elicere actionem formaliter infinitum ; ergo nec per principium quo formaliter finitum in genere moris & gratia potest elicere actionem formaliter infinitam in genere moris. *Respondeatur*, nullam esse consequentiam, loquendo de infinitate moris, quamvis vera sit de infinitate actus in esse naturæ ; quia dignitas suppositi agentis se habet ut forma quædam extrinseca actus in genere moris, & idcirco valor actus satisfactorij in genere moris secundum agentis suppositi dignitatem attenditur, licet in ratione efficientis suppositum non agat, nisi in virtute principij quo. Vnde ad confirmationem negatur consequentia ; quia dignitas suppositi non se habet, ut forma respectu actus in genere entis, sicut eius est forma in genere moris. *sed responsonem Instabili* *b.* *hanc arguit Rada.* **Primū.** Quia ratione personæ non acceptantur illi actus tantum, quantum persona, ergo. **Secundū.** Quia nullam bonitatem intrinsecam moralem ut suppositum sub ratione suppositi illis confert. **Tertiū,** Quia si illam tribuit, illa infinitas non est intrinseca actui sed extrinseca, ergo. Probatur hoc assumptum. Quia actus voluntatis Christi, cum sit in specie moris, habet intrinsecam differentiam & proprietatem, qua limitatur & finitur in sua specie, nec intensionem habet infinitam : at supposita bonitate morali actus finita & limitata, valor eius intrinsecus non potest esse infinitus : quia tantum acceptatur, quantum valet ex se & ex propria bonitate intrinseca ; ergo si bonitas actus est ex se & intrinsecè finita, non potest ex se acceptari pro infinitis. **Quartū,** Si circumstantia & dignitas personæ auget interdum intrinsecam bonitatem actus in ratione virtutis, hoc est, quatenus aliquo modo redundat in obiectum, augendo vel mutando bonitatem eius obiectuam, ut quando pauper facit elemosynam, illa circumstantia personæ auget bonitatem ; quia illud obiectum ad talen personam comparatum censetur difficultius & maioris quantitatis proportionalis. Et hinc fit, ut haec circumstantia personæ, etiamsi infinita sit, non infinitè augeat hanc bonitatem, sed limitatur ex habitudine & modo, quo talis actus tendit in obiectum sic affectum, quæ necessariè est finita ; ergo licet operatio creata Christi sit personæ infinitæ, non tamen est intrinsecè & formaliter infinita : quia sic auget bonitatem intrinsecam, non quidem ut suppositum, sed ut obiectum ; ex qua ratione non habet infinitatem intrinsecam actus. *Respondetur ad primum* nullam esse consequentiam : quia persona non confert actui satisfactorio suam bonitatem in genere entis, sed tantum confert ei bonitatem in genere moris modo superioris explicato. *Ad secundum* negatur antecedens ; non enim assentior Vasquezio dicenti in sua disputat. b. cap. 2. ex Deitate propter fundamentum unionis personalis deriuari in naturam humanam per denominationem tantum extrinsecam effectum quendam moralis sanctificationis, in quo ipsa Deitas tamquam forma includatur, sicut ferrum ignitum continet ut formam ignem ipsum ; nam præter extrinsecam hanc denominationem resultat in actu satisfactionis bo-

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

68.

69.

70.

71.

72.

73.

74.

75.

76.

77.

78.

79.

80.

81.

82.

83.

84.

85.

86.

87.

88.

89.

90.

91.

92.

93.

94.

95.

96.

97.

98.

99.

100.

101.

102.

103.

104.

105.

106.

107.

108.

109.

110.

111.

112.

113.

114.

115.

116.

117.

118.

119.

120.

121.

122.

123.

124.

125.

126.

127.

128.

129.

130.

131.

132.

133.

134.

135.

136.

137.

138.

139.

140.

141.

142.

143.

144.

145.

146.

147.

148.

149.

150.

151.

152.

153.

154.

155.

156.

157.

158.

159.

160.

161.

162.

163.

164.

165.

166.

167.

168.

169.

170.

171.

172.

173.

174.

175.

176.

177.

178.

179.

180.

181.

182.

183.

184.

185.

186.

187.

188.

189.

190.

191.

192.

193.

194.

195.

196.

197.

198.

199.

200.

201.

202.

203.

204.

205.

206.

207.

208.

209.

210.

211.

212.

213.

214.

215.

216.

217.

218.

219.

220.

221.

222.

223.

224.

225.

226.

227.

228.

nitas quedam moralis illi non minus, sed longe magis intrinseca, quam sit ea bonitas, quam habet actus virtutis ex alijs eius circumstantijs recte rationis iudicio comparatis; quia multo magis operationi sua persona coniungitur, quam locus aut tempus aut finis &c. consistit autem haec bonitas moralis seu valor operationis in essentiali eius comensuratione ad tantæ dignitatis personam, à qua producitur secundum regulam recte rationis: qua etiam ratione conuenit actu libero bonitas moralis in ordine ad alias circumstantias, quibus secundum recte rationis regulas commensuratur. **Ad tertium** negatur assumptum. Ad eius probacionem dico, bonitatem actus intrinsecam ex obiecto esse finitam, sed ei nihilominus adiungi posse bonitatem alienam, scilicet valoris infiniti ex circumstantia personæ actum elicientis, ut ex supradictis elucet. Vnde admissa maiori negatur minor, si loquatur de sola bonitate quam habet actus ex obiecto: si autem de omnibus actus bonitate loquatur, non admittimus id quod supponit, videlicet bonitatem satisfactionis in Christo esse omnibus modis finitam. **Ad quartum** negatur consequentia. Quia non eodem modo personæ dignitas auger propriam, & intrinsecam bonitatem actus in ratione virtutis, quo valorem auger satisfactionis aut meriti. Virtutis enim bonitatem actui confert, non per hoc quod fiat quasi forma ipsius actus secundum se, sed quatenus redundat in obiectum, augendo vel minuendo propriam illius bonitatem, vt patet in adducto exemplo pauperis eleemosynam largientis: sed valor operis in ratione satisfactionis ab ipsa persona proximè & immediatè deriuatur; ex hac enim non extrinseca tantum, sed etiam intrinseca denominatione Christi satisfactionis dicitur infinita; quamvis longè maior sit infinitas extrinsecè denominans, quam eidem intrinsecus adhærens ut supra notauimus.

Obiect. 3.

Tertiò: Opera Christi non habuerunt infinitum valorem ratione infinitæ dignitatis persone Verbi; ergo nullo modo habuerunt infinitum valorem. Consequentia patet. Antecedens probatur primò. Quia non erat principium illius valoris, quatenus erat suppositum humanum, neque ut suppositum diuinum, ergo nullo modo. Antecedens quo ad primam partem probatur. Quia ut sic non dicit formaliter infinitam dignitatem. Quo ad secundam vero probatur: Quia ut sic nec satisfaciebat nec se tenebat ex parte satisfaciens, sed potius ex parte acceptantis satisfactionem. Præterea. Si concursum aliquem physicum habuit peculiarem supra actiones humanitatis, ille non erat infinitus, quia non agebat infinitè sed finitè, ergo. Præterea. Vel persona diuina est causa secundum se illius valoris in operatione humanitatis, vel ut vnta humanitati: at neutrum dici potest, ergo. Probatur minor quo ad primam partem; quia persona diuina secundum se non potest esse satisfaciens, ergo nec potest pertinere ad materiam satisfactionis, nec dare operibus humanitatis valorem satisfactorium. Consequentia patet. Antecedens probatur. Quia persona satisfaciens ut sic est inferior eo, cui satisfacit: at diuina personæ repugnat esse inferiorem Deo. Quoad secundam vero partem probatur. Quia tunc valor satisfactionis non esset æqualis gratuitati offense, vel saltē non esset infinitus. Sequela probatur. Quia dignitas satisfactionis

A non esset æqualis dignitati personæ offendæ: si quidem satisfaciens est persona diuina in quantum homo, offendus vero Deus secundum se. At persona diuina in quantum homo non est tantæ dignitatis, sicut Deus secundum se; nam Christus ut homo dicitur creatura & minor Patre. **Respondetur**, personam diuinam esse causam illius solus: valoris, prout est vnta humanitati. Ad argumentum in contrarium negatur sequela. Ad cuius probationem dico propositionem illam,

Satisfaciens est persona diuina in quantum homo,

dupliciter intelligi posse: Vno modo, vt dictio illa complexa, *in quantum homo* significet

solam humanitatem esse principium satisfactionis, & ita falsa est dicta proposatio, vt

patebit in sequenti Controversia. Alio modo, vt

humanitas sit principium quo: persona vero diuina, pro qua supponit nonen illud

concretum homo, sit principium quod, &

sic vera est proposatio, sed falsa est minor

subsumpta videlicet personam diuinam in

quantum homo, non esse tantæ dignitatis,

quanta est Deus secundum se. Secundò cum sol. 1.

alijs dici posset ad argumentum, dictiōnem illam ut huc in quantum dupliciter sumi posse:

Vno modo reduplicatiuē & ita denotat signifi-

catum termini, cui applicatur, esse ratio-

nem huc causam per se talis valoris; & sic

falsum est personam diuinam prout est vnta

humanitati esse causam valoris; sic enim hu-

manitas esset propria causa valoris. Alio modo

sumi potest specificatiuē, quo modo signi-

ficat terminum, cui applicatur, esse conditionem

necessariuē requisitam, ut persona Verbi sit

causa valoris operationum humanitatis illi v-

nitæ: & in hoc sensu verum est, personam diu-

inam ut est humanitati vnta esse causam

valoris operationum, quas exercet in assumpta

humanitate: sic autem persona diuina sati-

faciens est æqualis Deo, cui offertur satisfa-

ctio. Sed hanc solutionem impugnat Rada. **Primb:** *Inff. u.*

quia illa conditio est modificativa concursus, &

quasi limitat ipsum. **Secondò:** Quia persona diu-

inam sumpta, ut vnta humanitati in sensu conce-

so, est persona offendæ & acceptans satisfactionem;

ergo non concurrit ad tribuendum operibus

satisfactionis valorem. Antecedens proba-

tur. Quia persona sic sumpta secundum se est

causa illius valoris infiniti; ergo satisfacit ut

persona infinita, at quatenus persona infinita

est persona offendæ; ergo. **Tertiò:** Quia si

persona Verbi secundum se, licet cum illa

conditione det valorem operibus satisfactorijs

humanitatis, illa satisfactione innititur gra-

titæ ipsius creditoris; ergo satisfactione Chri-

sti non fuit de toto rigore iustitiae; quod isti

negant. Prima consequentia probatur. Quia

Verbum secundum se est creditor. **Respondeatur** *sol. 1.*

E ad primum, & negatur assumptum, loquendo

de concursu valoris moralis in genere sa-

tafactionis, ut satisfactione est, quamvis concursus

absolutissimum sumptus limitetur ad tale genus,

scilicet ad valorem actus in genere moris; quo-

niam ex dignitate suppositi in humana natura

subsistentis & operantis, non potest valor ope-

rationis augeri in genere entis, sed tantum in

genere moris. **Ad secundum** negatur antecedens.

Ad eius probationem negatur antecedens;

non enim persona Verbi secundum se præcisè

est causa valoris operationis procedentis ab

humanitate ut principio quo, sed quatenus

habet iam dictam conditionem, ut scilicet sit

vnta

3. vnitate humanitati. Deinde dico, personam infinitam cum tali conditione non esse personam offenditam sed satisfacientem, ut latè superius explicauimus. *Ad tertium* negatur prima consequentia sive conditionalis: Ad eius probationem dico, Verbum secundum se, id est ut est subsistens in diuina natura, esse creditorem, ut autem est unum humanae naturae & in ea subsistit, esse satisfactorem.

Obiect. 4. Quartò, Si Verbum mereretur, aut satisfacret per velle increatum solum mereretur aut satisfaceret infinitè & pro infinitis; ergo cum mereretur & satisfaceret per velle creatum, non merebatur & satisfaciebat infinitè & pro infinitis ex natura & valore actus. Probatur consequentia. Nam alias velle proprium Verbi non esset in se maioris bonitatis, quam velle naturae assumpta in ipso. *Resp.* nullam esse consequentiam; quia velle proprium Verbi præter valorem meriti aut satisfactionis infinitum, quod pertinet ad genus moris, haberet etiam infinitatem simpliciter in genere entis, que non conuenit actuū creatō.

Obiect. 5. Quintò: Actus elicitus à voluntate creata Christi non erat infinitus in bonitate moraliter; ergo per illum Christus non meruit infinitè. Antecedens probatur. Quia differentia eius essentialis & intrinseca non erat infinita perfectionis, ergo. Probatur hoc antecedens primò; quia nihil aliud à Deo habet infinitam perfectionem. Secundò; quia talis actus nec habet infinitatem in intentione, quia non est possibilis; neque habet infinitatem in extensione, quia unica ac simplici habitudine fertur in obiectum, quamvis infinitum. *Resp.* falsum esse antecedens. Ad probationem negatur consequentia; quia bonitas seu valor moralis actus non attenditur penes intrinsecam & essentialē eius differentiam; hæc enim sumitur ab obiecto, & pertinet ad physicam actus bonitatem, sed valor seu bonitas moralis operationis oritur ex operantis suppositi dignitate: nec correspondet valor hic operis intentioni aut extensiōni, aut alijs qualitatibus & modificationibus actus intrinsecis, sed soli dignitati suppositi operantis. Et quemadmodum obiectum actus infinitum physicam aetui confert infinitatem, si totaliter actus attingat obiectum, ita suppositum illi actui valorem moralē tribuit infinitum, qui morali attingentia totaliter attingit suppositum operans: fit autem hec attingentia per hoc, quod non solum egreditur actus à supposito, sed etiam supra ipsum secundum totam eius dignitatem quadam ratione sive modo reflectitur, ut antè diximus.

Obiectio 6. *Vt ultima* Si meritum Christi fuit infinitum ex sui ratione formalī & intrinseca, sequitur quod potuit Christus plus mereri, quam Deus potuerit præmiare seu remunerare: sed consequens videtur absurdum; ergo antecedens non est concedendum. Sequela probatur. Quia meritum infinitum non potest habere præmium æquale, nisi sit etiam infinitum: at hoc Deus conferre non potest. Probatur hæc minor. Quia nec infinitam gratiam nec infinitam visionem sui potest efficere. *Respondetur*, nullam esse consequentiam. Ad cuius probationem negatur minor; potuit enim Christus non solum gratiam & alia dona hominibus & angelis mereri secundum perfectiores & perfectiores gratia & donorum gradus usque in infinitum, sed etiam mereri potuit, vt pater aut etiam Spiritus sanctus humanae naturae personaliter vniuersetur, vel etiam vt Filius alias individuales humanas, vel et-

A iam angelicas specie diuersas naturas assumebat. De qua re differit Vafquez *disp. 6. cap. 4. & post eum latè & subtiliter Albert. Coroll. 18. p. 4. n. 55. pag. 337. & seq.* *Secundò respondetur*, quod licet Deus nequeat facere præmium vel condonationem offensæ simpliciter infinitam in ratione entis physici, potest tamen efficere præmium & condonationem offensæ infinitam in esse morali, & ita potest esse æqualitas inter meritum vel satisfactionem cum præmio & condonatione. Sicut enim non potest Deus facere præmium infinitum physicè & entitative; quia tale infinitum non est factibile; ita Christi meritorum & satisfactionis non sunt physicè infinita, sed cum infinitatem habeant moralem, ut antè diximus, correspondet eis præmium vel offensæ condonatio moraliter infinita: Præmium quidem; quia licet claritas corporis, vel exaltatio nominis, quam Christus sibi meruit, finita sint entitatiæ; quia tamen illi data sunt de omni rigore iustitiae, sunt præmia quædam infinita in ratione præmij. Et similiter quod fiat offensæ remissio ad æqualitatem, & de omni rigore iustitiae, est aliquid moraliter infinitum, & ita proportionabiliter sibi correspondent meritum & præmium, satisfactionis & offensæ condonatio: cetera vero ad infinitatem meriti Christi Domini per intentum inferius erunt examinanda, scilicet *quest. 19.* Alia quædam eiusdem authoris argumenta iam antea ab alijs soluta prætermittimus.

CONTRA TERTIAM conclusionem nulla supersunt argumenta diluenda: nam quæ tangit Vafquez *disp. 6. cap. 2. ex ijs*, quæ diximus in prima *Controversie parte*, facile confutantur.

DCONTRA QUARTAM conclusionem sunt argumenta, quæ referunt & soluunt Barth. Med. in sua *quest. De satisfactione Christi*, & sunt argumenta apud eum primi ordinis: & ea quæ soluit Suarez *disp. 4. sect. 5.* & Asturicensis in sua *Relatione de Christi gratia* q. s. a. 2. d. 3. Valen. & Aluar. Super hoc art. & Albert. in allegato *Corollario 18. punto 3.*

Contra eandem Conclusionem, quatenus *satisfactioni Christi tribuit rationem iustitiae commutatiæ, argumentatur Suarez.* Primò: ius diuinum est altioris ordinis, quam sint omnia iura humana; ergo virtus illa, per quam Christus exhibuit satisfactionem æqualem pro alienis peccatis, non est eiusdem rationis cum illa virtute, per quam alii homines satisfaciunt Deo, vel cum iustitia commutatiæ, quæ est inter homines. Antecedens patet. Consequentia vero probatur à simili; nam implere promissum Deo, etiam in Christo Domino ad aliam virtutem pertinet, quam fit fidelitas inter homines, non quia non posset ad æqualitatem impleri, quod promissum est, sed quia promissio ad Deum inducit ius & obligationem altioris ordinis, quam promissio ad hominem. *Resp.* nullam esse consequentiam; nam, vt supra diximus, cum actus iustitiae sit ad alterum, si in uno tantum extremo fuerint propriæ iustitiae conditiones, alterum autem ob sui excellentiam earum aliquas non admittat, erit in uno tantum iustitia commutatiæ, & non in altero, quod defectu conditionum illius non est capax. Est igitur Christi satisfactionis actus iustitiae commutatiæ formaliter, quamvis hæc sit altioris ordinis quam nostra. Ad probationem negatur allusum, loquendo de promissione & actu promisso formaliter, vt promissum est, quicquid sit de eo materialiter sumpto.

Obiectio 2. Secundū. Hæc virtus in Christo non est pœnitentia, sicut in alijs hominibus, & inclinat ad reddendum debitum Deo, ergo verisimile est, eam à virtute religionis non esse distinctam. Antecedens quo ad primam partem probatur. Quia pœnitentia significat propriè retrahitatem prioris facti vel prioris voluntatis; ergo in Christo Domino locum non habuit. Quod ad secundam patet. Consequentia vero probatur. Quia virtus religionis inclinat ad reddendum omne debitum Deo. Respondetur, nullam esse consequentiam. Ad cuius probationem negatur antecedens; nam ad religionem pertinet exhibere Deo reverentiam & cultum illi debitum, quatenus primum est principium creationis & gubernationis rerum, vt ait S. D. 2.2.q.8.a.3. Constat autem satisfactionem pro peccato non esse Deo debitum sub ratione cultus & reverentie, quatenus est primum rerum principium, propriè & formaliter loquendo. Opinionem hanc Suarezij, nimurum Christi satisfactionem ad virtutem religionis pertinere, consutat acriter & vberimè Valq. diff. 7.c.4. & seq.

Obiectio 1. Contra eandem Conclusionem argumentatur Vazquez. Primo, Christus non potuit reddere aliquid Deo, quod esset ei alicuius utilitatis, aut commoditatis; ergo virtus, qua Deo nobis satisfecit, non est dicenda pars iustitiae subiectiva sed solum potestiuia. Probatur consequentia. Quia proprium est iustitiae, vt id, quod redditur, sit utile vel commodum ei cui redditur. Respondetur, nullam esse consequentiam. Adeius probationem dico, assumptum verum esse, quandois, cui redditur aequaliter, capax est nouae utilitatis aut commoditatis: quod si talis non sit in eo capacitas, erit quidem iustitia ex parte redditis aequaliter, non autem ex parte eius cui redditur aequaliter, sicut in proposito, &c.

Obiectio 2. Secundū. Homines pro peccato in Deum commisso non debebant satisfactionem Deo ex iustitia; ergo nec Christus pro eis soluens potuit ex iustitia satisfacere. Probatur Consequentia. Quia Christus idem onus subiit satisfaciendi Deo, quod homines habebant; ergo si materia talis satisfactionis non fuit hominibus materia sufficiens, vt ex iustitia Deo satisfacerent, non potuit etiam Christo esse. Quod si dicas, homines non potuisse satisfacere Deo ex iustitia, quia non potuerunt reddere Deo aequaliter, Christum autem potuisse ex iustitia satisfacere, quia reddere potuit aequaliter: hoc (inquit) respondum facile explodi potest. Quia Christus non potuit subire aliam obligationem erga Deum pro offensa & peccato ab eis commisso, quam habebant homines: at homines non tenebant obligatione iustitiae ad solutionem; ergo neque Christus pro illis soluens obligatione iustitiae ad id teneri potuit. Maior probatur: Quia Christus nullo alio titulo iustitiae obligari poterat, nisi vt illorum debitum in se suscipieret & per solueret. Minor vero probatur: Quia obligatio alicui satisfaciendi ex iustitia propriè ortum habet semper ex iustitia violata. Atqui homines peccantes peccato superbiz aut intemperantia aut alio, non peccaerunt contra iustitiam propriè erga Deum; ergo homines non tenebant obligatione iustitiae ad soluendum. Maior huius argumenti probatur. Quia ubi iustitia violata non est, iustitia ipsa non postulat satisfactionem aut compensationem; sit enim hæc solum ex iustitia ad

reducendam aliquam inæqualitatem antea factam contra iustitiam ad æqualitatem, quam ipsa violata iustitia postulat. Minor vero probatur. Quia alioquin sequeretur homines in quoquis peccato contra duplum virtutem specialem peccare, ac proinde quodlibet eorum peccatum in duplice specie constitui, altera contra temperantiam aut humilitatem &c. altera contra iustitiam erga Deum violando ius illius; at hoc est absurdum. Responde nullam esse consequentiam, loquendo de satisfactione ex perfecta iustitia. Ad cuius probationem bene responde arguens. Ad impugnationem responsionis dico, falsam esse maiorem propriè & formaliter loquendo; nam quia non poterant homines ex proprijs & alijs indebitis reddere Deo æquivalens pro offensa, non erat in eis obligatio perfectæ & commutatiæ iustitiae, sed imperfectæ tantum scilicet ex virtute pœnitentiae. Christus autem ob infinitam suæ personæ dignitatem poterat æqualem offensæ Deo reddere satisfactionem, & ideo ex obligatione perfectæ & propriè dictæ iustitiae commutatiæ satisfecit. Materialiter autem loquendo certum est eandem tuisse Christi & hominum obligationem; quoniam & hi pro proprijs, & ille pro eisdem vt alienis per actus humilitatis, doloris &c. satisfacere tenebatur.

Obiectio 3. Secundū respond. falsam est minorem dictæ sol. 2. impugnationis. Ad cuius probationem negatur minor: cuius ratio est; quoniam homo per actum intemperantiae mortalem duplum contrahit peccati deformitatem, alteram contra virtutem intemperantiae ratione conuersioris ad obiectum à recta ratione & lege naturali dissonum, & iniustitiae per auerionem à Deo summo bono, cui tamquam primo rerum principio & gubernatori ac ultimo fini summus debetur honor & reverentia, non per actus tantum religionis, sed per directionem omnium actuum voluntatis in ipsum, vt ultimum finem, qua dignitate quantum sit ex actu & intentione peccantis finem ultimum in recreata constituentis, Deus cum summa priuatur iniuria saltem implicita & virtuali ad iniustitiam reductiæ pertinente, ac per hoc iustitiae æqualitate compensanda.

Obiectio 3. Tertiū sic arguit: Christus non minus per se etiè nec alio modo satisfaceret Deo pro nobis, etiamsi pro nobis non spopondisset, quam nunc satisfecit spōndens pro nobis: at si non spopondisset, non satisfaceret ex iustitia; ergo neque ex iustitia satisfecit. Minor probatur. Quia sicut de ratione iustitiae est æqualitas seruanda cum alio, ita est debitum seruandi hanc æqualitatem: at si Christus non promisisset, nullo debito & obligatione teneretur ad satisfaciendum; ergo si non spopondisset, non satisficeret ex iustitia. Responde primò, falsam esse maiorem; quia si Christus non spopondisset aut debitum pro nobis satisfaciendi non suscepisset, non fieret eius satisfactio intuitu constitundi æqualitatem iustitiae inter Deum offensum & hominem peccatorem; & ideo satisfactio Christi non pertineret ad iustitiam propriè dictam. Quemadmodum si Petrus debeat Paulo centum aureos, & Ioannes totidem donet Paulo titulo gratitudinis, non autem intentione satisfaciendi pro Petro, datio illa sua solutio non erit operatio iustitiae neque satisfactio.

Obiectio 4. Secundū respond. falsam esse minorem loquendo de

Quæstio Prima.

do de expressa & non implicita tantum pro-missione ; iam enim diximus , hoc ipso Chri-stum obligationem accepisse satisfaciendi , quod humani generis caput effectus est , quam tamen etiam libera promissione' firmauit ; itaque si Christus , nulla præmissa libera promissione Deo satisfactionem pro peccatis humani generis obtulisset , equalitatem inter nos & Deum iustitiae perfectam constituisset . Et in hoc sensu vi-detur accipiendum id , quod ait Alvarez . scilicet ad veram & perfectam iustitiam satis esse (quantum sit ex parte debiti) ut ille , qui satisfacit , vel ille pro quo fit satisfactio , teneatur ex debito satisfacere & satisfaciendo reddit aequiu-lens . Quare meritò Valquez Suarezium im-pugnat afferentem , ad rationem iustitiae pro-priæ satis esse operari intuitu constituendæ æ-qualityatis , etiam si operans suæ satisfaciens nulla ad operandum aut satisfaciendum obliga-tione teneatur ; contrarium enim exp̄resse docet S. Thom. 2. 2. quæst. 80. art. 1. & quæst. 108. art. 2. ad 1.

Alavez.

Suarez jdi-
tum reju-
tur.

S. Tho.

Obiect. 4.

Conf. 1.

QUAR TO probat in septimo cap. dispu-t. octauæ non satis esse distinctionem naturarum in ea-dem persona , vt ratione vnius naturæ possit si-bi ipsi subsistenti in altera natura secundum rationem iustitiae propriè dictæ satisfacere : pri-mò , quoniam ille , qui primariè satisfacit , idem est secundum rem cum Deo , cui satis-factio exhibetur ; ergò satisfactio non est vnius ad alterum . Et confirmatur primò . Quia dicentes eandem personam per alteram naturam satis-facere , & per alteram satisfactionem accepta-re immutant distinctionem aut conditionem Aristotelis dicentes iustitiam esse ad alterum ; sic enim non esset ad alterum sed eiusdem ad seipsum per alteram & alteram naturam . Secundò confirmatur : Quia non satis est ope-rationem esse ad alterum simpliciter , & natura & supposito distinctum , sed oportet etiam vt sit ad alterum , qui sit sui iuris , id est qui habeat bona propria , quibus satisfaciat : at sa-tisfactio Verbi per humanam naturam non po-test hoc modo dici ad alterum ; ergo . Probatur minor : Quia bona , ex quibus exhibetur satis-factio Verbo , sunt ipsius secundum valorem , licet elicta sint ab humanitate , ratione cuius ipsa hu-mana natura se habet comparatione Verbi sicut pars Patris , & sicut filius nondum emancipa-tus .

Solutio.

Ad 1. conf.

Ad 2. conf.

Obiect. 5.

Responderetur , nullam esse consequiam ; quia licet sit idem suppositum , aequiualeat tamen duobus ob duas substanciales naturas , in qui-bus subsistit ; ita vt eadem Verbi persona sit diuinum suppositum & humanum , Deus & Ho-phisopio conditio , sed magis eleuator & exten-tidunt ad superioris ordinis extrema Phi-losophi minime cognita . Ad secundam Confir-mo . Ad primam Confirm. negatur assumptum ; non enim immutatur aut destruitur illa Phi-losophi conditio , sed magis eleuator & ex-tendit ad superioris ordinis extrema Phi-losophi minime cognita . Ad secundam Confir-mo minorem . Ad eius probationem dico pri-mò , bona quibus satisfecit Christus esse pro-pria Verbi prout ab hoc Deo & ab alijs per-sonis distinguitur ; quia scilicet satisfactio va-lorem habet ex propria & personali Verbi di-gnitate , vt ante diximus . Secundò dico , huma-nam naturam ratione dominij specialis , id est , libertatis respectu suarum operationum si-milem esse filio emancipato , & secundum hanc rationem liberam omnem operationem esse il-lius propriam , vt perspicue supra demonstrauimus .

Quintò probat in cap. 3. eiusdem dispu-t. Christi

Articulus Secundus.

65

A satisfactionem non fuisse ex proprijs ac proin-de neque ex iustitia . Primò , Quia vera est hæc propositio : Christus satisfecit , inquantum ho-mo : & licet (inquit) addi possit , inquantum ho-mo Deus , concedenda tamen est propositio il-la sine additamento : At Christus inquantum homo non satisfecit ex proprijs , ergo . Maior probatur . Primò : Quia Sancti Patres illam concedunt & præsertim S. Thomas & nullus ha-ctenus eam negavit . Secundò : quia Christus inquantum homo est Sacerdos & mediator , ergò etiam inquantum homo est satisfactor & re-demptor . Minor vero probatur : quia Sanctitas non erat propria Christo inquantum homo , sed donata à Deo , ergo . Probatur hoc assum-ptum ; nam quamvis concretum naturæ positum ex parte subiecti secundum aliquorum opinio-nem supponat pro supposito , tamen positum ex parte prædicati iuxta omnium sententiam supponit pro natura : at natura gratiam & do-nationem accepit , ergo etiam Christus in-quantum homo . Probatur prima propositio . Quia S. D. in quæst. 16. art. 10. & 11. ait , quo-ties additur particula , inquantum vel secundum quod , terminum illum concretum , homo , ma-gis propriè poni pro natura , quam pro supposi-to , quia videtur esse ex parte prædicati & quam-vis dicat , terminum illum concretum , homo , pos-sit supponi pro supposito in prædictis proposi-tionibus , dicit tamen sensum illum esse minus proprium ; igitur sanctitas non erat propria Christo inquantum homo , sed donata à Deo . secundò probatur idem assumptum . Omnis crea-tura indiget gratia Dei , & eam gratis accipit vt me-reatur : at Christus inquantum homo est crea-tura ; ergo Christus inquantum homo indiget gratia Dei vt mereatur . Maior patet . Minor pro-batur ex dictis . Quia terminus ille , homo , se re-net ex parte prædicati , & stat pro natura non autem pro supposito nisi impropriè . Tertiò probatur idem . Christus inquantum homo prædestinatus est Filius Dei , hoc est ad vno-nem hypostaticam : at prædestinatio est gratia præparatio ; ergo Christo inquantum homo , fuit ab æterno gratia vniuersi præparata ; ergo Christus , in quantum homo gratiam accepit in tempore . Probatur hæc secunda conse-quentia . Quia quod ab æterno præparatur gratis , in tempore etiam datur gratis . Resp. pro-Solne-tus . positionem illam , Christus satisfecit , inquantum ho-mo , duplice sumi posse ; Vno modo , vt hoc no-men homo sumatur in reduplicione , vel spe-cificatione ratione naturæ . Alio modo , vt su-matur ratione suppositi in humana natura sub-sistentis . Si primo modo sumatur , duplice ad-huc potest intelligi ; vno modo præcisè , alio mo-do absque præcisione . Si præcisè sumatur , sensus est : Christus satisfecit inquantum homo , id est , ratione humanae naturæ (intellige gratia per-fectæ) nullo alio concurrente , vt principio quo vel quod ; & sic est manifeste falsa , quoniam ex-cludit diuinum suppositum , ex cuius digni-tate valor ad satisfactionem deriuatur infinitus . Si vero absque præcisione sumatur , vera est propositio & sensus est : Christus satisfecit per humanitatem (gratia perfectam) vt principio quo : per hoc autem non excluditur suppositum vt principium quod , sed magis in ipsa pro-poliō significatur afferente , Christum id est , personam Verbi subsistentem in humana natura satisfecisse . Vbi duo perspicue deno-tantur principia , scilicet Christus agens vt quo , & humana natura agens vt quo . Si vero suma-

F 3

tur

tur ratione suppositi in humana natura subsistē. A turis, verissima est, ut patet ex dictis, licet sit minus propria. Ad argumentum igitur, admissa maiori in utroque posteriori sensu, dico primō ad minorem, Christum in quantum homo est, id est ratione humanae naturae ut principij quo, non satisfecisse ex proprijs, sed tamen Christum satisfaciente ut principium quod per humanae naturam satisfecisse ex proprijs, nisi quatenus liberè satisfactionis actus elicit. Secundō dico, sumendo nomen illud homo ratione suppositi in humana natura subsistentis, falsam esse minorem; sic enim Christus in quantum homo, id est ut suppositum in humana natura subsistens, satisfecit ex proprijs. Et eodem modo respondendum est ad probationes dictæ minoris; concludunt enim Christum, in quantum homo est, id est ratione humanae naturae ut principij quo, non habuisse gratiam ex proprijs, nec meruisse aut satisfecisse ex proprijs: sed quia ponendo principium quo, & aliquid de eo negando aut affirmando, non excluditur principium quod cum ijs, quæ illi conueniunt, & ijs, quæ ex eo deriuantur in operationem, sed in ipsa magis clauditur propositione dicente, Christum satisfecisse, scilicet ut quod. Cum enim dico, *Christus satisfecit, in quantum homo*, duo satisfactionis principi significo, alterum quod per ea verba, *Christus satisfecit*, alterum quo per illa verba in quantum homo. Quod vir acutus Vasquez non aduertit, aut consultò dissimulauit. Quem autem sensum habeat illa propositio, *Christus in quantum homo est predestinatus Filius Dei*, declarat S. D. infra q. 24. a. 2. & ibi Caiet. & alij expositores.

CONTRA 3. CONCL. sunt argumenta quædam Suar. & Vasq. quæ produximus contra præcedentem concl. & soluimus, & ea quæ refert & soluit Aluar in 4. sua diff.

Obiect. A
floricensis
primacont.
§ concl.

solut.

Contra eandem conclusionem argumentatur Asturi. Primo: In Christi anima non reperitur virtus iustitiae commutatiæ erga Deum; ergo satisfactionis Christi nequit esse actio elicita aut regulata à virtute commutatiæ iustitiae. Consequens manifesta. Antec. probatur. Gratia Christi in esse physico considerata, & quatenus ex ipsa effluunt virtutes infinitæ, est prorsus eiusdem speciei cum gratia cuiuslibet hominis iusti; sed in alijs hominibus iustis ex habituali gratia non oritur virtus commutatiæ iustitiae erga Deum; ergo neque in Christi anima ex essentiâ habituali gratia oritur habitualis commutatiæ iustitia. **Responsi.** falsum est antecedens Ad eius probationem negatur conseq. quia subiectum gratiæ & virtutis principale est suppositum naturæ intellectualis; suppositum autem Christi erat infinita simpliciter dignitatis & æquale Deo, & ideo potuit esse virtus iustitiae commutatiæ in eo erga Deum, non autem in alijs hominibus, quorum supposita finita sunt perfectionis & dignitatis. Secundò resp. gratiam Christi habitualem in esse physico eiusdem esse rationis cum gratia cæterorum hominum, diuersæ verò rationis in esse morali propter coniunctionem ad suppositum simpliciter infinitum ex quo merita & satisfactiones valorem trahent infinitum, atque adeo sufficiens ad æquitatem iustitiae constituantur. **Tertiò resp.** nullam esse consequentiam dictæ probationis; Quia licet Christi gratia eiusdem esset speciei cum gratia cæterorum hominum, ad nobiliores tamen actus & terminos extendebatur in Christo, quam in alijs ob infinitam supposi-

ti dignitatem, ex qua Deo reddere poterat æquivalentem offensæ satisfactionem ex proprijs & alijs indebitis, alij vero minimè.

Secundò sic arguit. Si in Christi anima fuit iustitia commutatiæ erga Deum, sequitur Christum satisfecisse, quatenus operabatur, ut æqualis Deo id est prout se gerebat in sua operazione, non ut subditum Deo, sed ut Deo æqualem: at consequens & ratione dissentit, & non videatur consentire catholicæ veritati; ergo &c. sequela est manifesta: nam iustitia commutatiæ ex propria & essentiali sui ratione respicit æquitatem; ergo eius operatio prout ab ipsa procedit, non est inferioris ad superiorem, sed æqualis ad æqualem. Falsitas vero consequentis seu minor quo ad primam partem probatur. Christus quatenus merebatur apud Deum, & ipsi satisfacebat pro nobis, operabatur ut homo per voluntatem humanam, ergo ut minor Patre & inferior illo. Et confirmatur. Quia potissima operatio satisfactoria Christi fuit eius passio voluntariæ pro nobis suscepta: sed Christus in acceptanda passione & morte gesit se ut minorem Patrem; ergo. Secunda propositio probatur. Quia Christus passionem acceptauit ex obedientia Patris iuxta illud I. 4. Ut cognoscat Mundus, quia diligo Patrem. & sicut mandatum dedit mihi Pater sic facio; surgite, eamus hinc; ad subeundam videlicet mortem, ut explicat Aug. L. 13. de Trin. c. 14. Deinde probatur eadem minor quo ad alteram partem, videlicet consequens illud non satis fidei veritati consentire, ex illo Pauli ad Philip. 2. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, &c. ergo Christus sui nominis exaltationem & corporis immortalitatem promeruit à Deo, non prout se illi æqualem gesit, sed ex humilitatis & obedientiæ actionibus, quibus suam humanam voluntatem diuinam summisit. **Responsi.** nullam esse consequentiam; satisfecit enim Christus, ut æqualis Deo quo ad suppositum, & ut minor & subditus quo ad humanitatem. Sed rursus in supposito satisfaciente duo sunt consideranda; alterum est ipsum suppositum satisfaciens, & secundum hoc satisfecit, ut æqualis Deo. Alterum est modus satisfaciendi scilicet per humilationem & summissionem non solum humanitatis, sed etiam ipsius suppositi ut subsistentis in humana natura, & secundum hanc etiam rationem satisfecit, ut subditus Deo. Sed quia summissio & humiliatio diuino supposito in humana natura subsistenti conueniebat non secundum diuinam naturam, aut secundum personalem eius dignitatem, ita scilicet ut ex ijs inesse personæ Christi secundum se ratio & capacitas summissionis, sed illi personæ summissio congruebat secundum humanam tantum naturam, id est simpliciter ac absolute dicendum est, Christum ut Deo subditum illi satisfactionem pro peccatis humani generis obtulisse, ex quo magis perspicue patet falsitas dictæ sequelæ.

Deinde ad probationem consequentia dicto eius illatione non esse veram. Nam falsa est in ea iustitia commutatiæ, quæ versatur circa actiones iniuriarum satisfactione adæquandas; quia satisfactionis hæc fit per summissionem personæ satisfacientis ad eum, cui fit satisfactionis.

Tertiò. Si in humana Christi voluntate esset habita iustitiae commutatiæ erga Deum; ergo habitus ille falso

Quæstio Prima.

Sætem in esse physico esset finitus, & limitatus: ergo satisfactio Christi ab hac virtute iustitiae elicita finita esset & limitata perfectionis, quatenus ab hac virtute procederet; ergo satisfactio Christi ut sic non esset ad æquitatem, neque esset sufficiens ad compensandum pro universis hominum peccatis; ergo non esset actio perfecta iustitiae; ergo neque esset actio iustitiae commutativa; ergo talis iustitiae commutativa virtus otiosæ & impertinenter ponitur in Christo; prima consequentia probatur; quia non esset maior illius habitus perfectio, quam gratia Christi habitualis: hæc autem nullam habebit physicam infinitatem. 2. 3. & 4. consequentiae sunt evidentes. 5. vero probatur; quia iustitia commutativa est perfecta & rigorosa iustitia. *Resp.* falsam esse tertiam consequent. Nam, etiæ Christi Domini satisfactio, quatenus ab habitu iustitiae ut principio quo, fuit elicita, finitam haberet perfectionem tam physicam quam moralam, quatenus tamen à diuino supposito procedebat in humana natura subsistente, tanquam ab agente principali, valorem habuit infinitum in genere moris. *Sed hanc* responsionem Alturicensis impugnat hoc argumento: Propria iustitiae commutativa ratio & perfectio non ex dignitate subiecti, sed ex habitudine ad actum & obiectum pensanda est: ex obiecto non sortitur infinitatem simpliciter; ergo non est infinita in ratione virtutis commutativa iustitiae. Prima propositio probatur. Quia propria aliarum virtutum ratio consideratur per ordinem ad actum & obiectum, & non per habitudinem ad dignitatem subiecti, in quo sunt; & ideo dignitas infinita personalis Christi non sufficit constitui eis infinitas in suis essentialibus rationibus; ergo etiam propria iustitiae commutativa ratio & perfectio, non ex dignitate subiecti, sed ex habitudine ad actum pensanda est. Secunda vero propositio probatur: Quia iustitia commutativa Christi non attingit obiectum quantum est attingibile. Ex quo deditus idem author, quod admissa etiam in Christo virtute iustitiae commutativa, non posset infinitum valorem tribuere satisfactioni. Et ideo (inquit) impertinenter poneretur in Christo, eo vel maximè quod Christus potuit satisfacere, sicut & actu satisfecit per operationes aliarum virtutum, scilicet humilitatis, obedientiae & religionis. *Resp.* falsam esse primam propositionem de perfectione morali. Ad cuius probationem respondet, rationem essentialiem & phylac. omnium virtutum & etiam iustitiae considerari in ordine ad actum & obiectum, morale autem eorum valorem ex suppositi principaliiter operantis dignitate præcipue dependere ob causas superioris assignatas: valor enim moralis actus, non ex obiecto tantum rectæ rationi consono, sed etiam ex circumstantijs dependet eidem rationi comparatis, ex quibus una est suppositum operans, cuius dignitas in actu satisfactionis, seu compensationis offensæ plurimi pendit; quoniam, ut ante diximus in actu satisfactionis ipsa persona summittitur & humiliatur. Ex quo patet iustitiam commutativam in Christo non esse impertinentem ad satisfaciendum, quamvis non ex ea tantum sed etiam ex supposito præcipue valor in actu per eam elicitem deriuatur. *Aluar.* in *resp.* ad 5. suum arg. ex alijs principijs diluit hoc arg.

CONTRA sextam Conclusionem sunt argu-

Articulus Secundus.

67

menta Scotti, Durandi & aliorum quæ referunt & soluunt Capreolus in *allegata* disp. 18. Caietanus, Medina, Suarez, Valentia, & Aluarez *super hoc articulo*, & Asturicensis in *supra* notata relectione, quæst. 5. artic. 2. dub. 3. pag. 360. & seq.

Contra eandem Conclus. argumentum Rada in *Ratione obiecti*. *allegata* Controu. 13. artic. 3. Primo, Omne meritum apud Deum dicit ordinem ad voluntatem Dei acceptantem; ergo etiam omne opus apud Deum satisfactorium dicit eundem ordinem ad Dei voluntatem; ergo actiones Christi non fuerunt satisfactoriae de toto rigore iustitiae. Antecedens (inquit) patet ex dictis in artic. precedenti. Prima Consequentia probatur: Quia satisfactio supponit opus meritorium; ergo idem de satisfactione censendum est, quod de merito. Secunda vero consequentia: Quia rigor iustitiae liberalitatem creditoris, & acceptionem eius per quam satisfactioni valorem conferat, omnino excludit. *Resp.* falsum esse antecedens. Hoc ipso namque quod actus est bonus vel malus moraliter, & procedit à gratia, habet rationem meriti vel demeriti coram Deo: nec indiget vila superaddita ordinatione, ut sciret Caiet. adiurit 29. 114. a. 3. Cuius sententia veritatem latè probat *Valsq. ibid. disp. 114. c. 18.*

Secundo satisfactio Christi fundatur in gratia obiecti. Dei, qui est creditor; ergo non est rigorosa. Consequentia patet ex dictis. Antecedens prob. Quia valor satisfactionis Christi ut procedens à supposito humanitatis, fundabatur in gratia vñonis, quam illi gratis & liberaliter contulit persona Verbi infinita. *Et confit.* Quia valor satisfactionis Christi prouenient ex diuino supposito, cui fiebat satisfactio, ergo necessariò fundatur in gratia creditoris.

Resp. falsum esse antecedens. Ad eius probationem dico, gratiam factam fuisse humanitati, quæ ex unione ad Verbum maximam acquisiuit perfectionem & dignitatem, non autem eius supposito, cui naturalis est dignitas simpliciter infinita. *Sed hanc* responsionem dupliger im-pugnat idem author. Primo: Quamvis supposito Verbi in humana persona subsistenti deberetur gratia vñonis, & alia dona ex rei congruentia, non tamen ex intrinseca rei natura nec ex aliquo actu meritorio, cui de condigno & iustitia correspoderet, ergo Christo ut satisfaciens aliqua gratia facta fuit. Secundo Christus ut satisfaciens non erat Deus sed homo: sed Christo ut homini facta est gratia, cum ei dona supernaturalia fuere concessa; ergo Christo ut satisfaciens, Deus cui satisfaciebat a liquido gratiose contulit. *Resp.* primam replicam esse valde rudem & indignam Theologo vel mediocriter eruditu. Sed omessa censura dico primo: nec vñionem nec alia dona debita fuisse Verbo; quia nihil ei poterat ex vñione ad humanitatem, & donis in ea receptis utilitatis aut commoditatis vel perfectionis adjungi. Secundo dico, Verbum in humana natura subsistens virtute sibi propria modo superius explicato gratiam illam omnem habuisse, quæ ab eo simul cum Patre & Spiritu sancto collata fuit humanitati, ut hic adiurit Caiet. & alij.

Tertiù sic arguit Christi satisfactio non fuit obiecti, facta ex bonis, quæ essent propria Christi ut satisfaciens, ita ut non essent propria Dei ut creditoris; ergo non fuit de toto rigore iustitiae. Antecedens probatur. Quia satisfactio Christi facta fuit per opera humanitatis, quæ & secundum suam substantiam & quo ad

F 4

valo-

Conf.

valorem, formaliter sumptum, erant quid crea-
tuum; ergo fuit facta ex proprijs bonis Dei. Pro-
batur illatio. Quia Deus omnium creaturarum
habet plenum ac perfectum dominium. Et confir-
matur. Quia & gratia & concursus specialis ad o-
pera naturalia, quibus ad ea exercenda Christus
vt satisfaciens indigebat, nec vt homo ex se ha-
bebat, procedebant à Deo creditore; ergo satis-
factio Christi per illa opera facta gratiae Dei ac
liberalitati innitebatur. Resp. falso esse antec.

Solut.

Ad eius probationem dico primò, Christi satis-
factionem factam fuisse per opera humanitatis &
voluntatis creatæ vt principij quo, habentij super
ea speciale dominium libertatis, quomodo non
erant sub dominio Dei vt ante diximus. Secundò
dico, eadem opera fuisse elicita siue producta à
diuino supposito in humana natura subsistente
vt principio quod, ex cuius vnione personali cū
humana natura veluti naturalis proprietas efflu-
ebat gratia cum omnibus virtutibus & donis ad
ipsius humanae naturæ sic unitæ perfectionem
debitam pertinentibus. Tertiò dico, Christi satis-
factionem prout egrediebatur à diuina Chri-
sti voluntate; & à persona Christi vt principio
quod, fuisse Christo propriam, vt supra decla-
rauimus in tertia parte *Contrauersia*. Et per hæc fa-
tisit etiam confirmationi. Sed instat Rada, Quia
Verbum vt subsistit in natura humana reduplicatiuè, non includit infinitatem personæ, licet
sit in se persona infinita: & si illam includit vel

præexistit, iam illud ab eo est vt creditore, & si
confert operibus dignitatem & valorem, semper
illam confert ratione suæ personalitatis & natu-
re diuinæ, ratione quorum est verè creditor; ergo.
Præterea. Verbum operibus humanitatis dat
valorē vt est infinité dignitatis persona, sed vt sic
habet rationem creditoris, ergo satisfactio Chri-
sti verè gratia creditoris innititur; ergo non fuit
ex toto rigore iustitiae. Resp. falso esse antec-
dens quo ad omnes partes, Implicat enim primò
Verbum vt subsistens in humana natura specificatiuè aut etiam reduplicatiuè non includere in-
finitatem; quia propria ratio subsistendi in hu-
mana natura est infinitas persona in terminan-
do, cuius conditionis defectu non potest villa
creata persona in duabus subsistere naturis sub-
stantialibus. Secundò falso est infinitatem per-
sonæ subsistentis in humana natura vt sic, se re-
nere ex parte creditoris; vt enim supra diximus,
Verbum vt subsistens in humana natura satisfa-
cit sibi ipsi vt subsistenti in diuina natura; igitur
Verbum creditoris solùm rationem habet, quatenus
in diuina natura subsistit, vt vnu Deus simul
cum Patre & Spiritu Sancto. Tertiò falso est,
Verbum ratione suæ personalitatis & naturæ
diuinæ simpliciter & præcisè sumptæ, operibus
satisfactorijs valorem conferre; quamvis enim
valor operationum ex dignitate diuinae personæ,
tamquam ex ratione formali dependeat, exigit
tamen vt conditionem, subsistentiam in huma-
na natura. Et ideo Verbum non absolutè, sed vt
subsistens in humana natura valorem contulit o-
peribus Christi satisfactorijs. Sed instat iterum Ra-
da. Si personæ dignitas est ratio valoris; ergo
persona satisfaciens erat Verbum secundum di-
gnitatem suæ persona secundum se sumptæ: Pro-
batur illatio exemplo ignis; qui licet ad agen-
dum requirat applicationem ad paßum tanquam
conditionem, tamen ipse agit secundum se & se-
condum suam naturam, quæ est ratio per se ope-
randi. Deinde. Si cùm dicitur Persona Verbi vt
vnita humilitati, tribuebat valorē operibus hu-
manitatis, dictio illa, vt dicit conditionem re-

Replica.

1. Si personæ dignitas est ratio valoris; ergo
persona satisfaciens erat Verbum secundum di-
gnitatem suæ persona secundum se sumptæ: Pro-
batur illatio exemplo ignis; qui licet ad agen-
dum requirat applicationem ad paßum tanquam
conditionem, tamen ipse agit secundum se & se-
condum suam naturam, quæ est ratio per se ope-
randi. Deinde. Si cùm dicitur Persona Verbi vt
vnita humilitati, tribuebat valorē operibus hu-
manitatis, dictio illa, vt dicit conditionem re-

A quisitam ad satisfaciendum vel tribuendum il-
lum valorem; ergo Persona Verbi non tribue-
bat infinitum valorem operibus humanitatis:
Probatur sequela; Quia sic persona illa infinita
solùm ad ea materialiter concurreret, vel saltem
solùm vt conditio: natura verò humana non so-
lùm vt principium agendi, sed vt ratio ac totalis
causa valoris satisfactioni; quod est absurdum.
Resp. cum dicitur, Verbum vt subsistens in na- solùm.
ture humana confert valorem operibus Christi
satisfactorijs, dictionem illam, vt dicere condi-
tionem annexam rationi formali valoris; ita vt
ratio sit dignitas Verbi siue Verbum ex sua di-
gnitate, hac tamen addita conditione, vt sit in
humana natura subsistens. Itaque dictio illa Ver-
bum dicit rationem, specificatio autem illa, vt
subsistens dicit conditionem. Et per hæc soluitur
instantia, quo ad virramque partem. Ad primam e-
num negatur illatio. Ad probationem dico, ex-
emplum nō esse simile; quoniam applicatio nul-
lum assert esse substantiale igni, sicut subsistere
in humana natura assert esse humanum, quod est
substantiale persona in ea subsistenti. Ad secundam
negatur consequentia; quia dictio illa vt non im-
portat conditionem, nisi vt annexam & quasi vt
modificantem rationem formalem, quæ est per-
sona dignitas; & ideo persona diuina secundum
suam dignitatem non materialiter tantum, sed
etiam formaliter concurrit ad valorem satis-
factionis.

B C Alia eiusdem Authoris argumenta valde fri-
uola & iam antea ab expositoribus D. Thomæ
soluta prætermittimus; quibus etiam ea, quæ su-
pra notauiimus, abunde satisfaciunt.
Contra eandem Concl. argumentatur Vsq. c. ob. prima
4. disp. 8. probans. Primò, opera Christi prout e- vsgue.
grediebantur à diuino supposito satisfaciene
esse sub dominio Dei creditoris. Quia opera
Christi tam in fieri, quam in facto esse suaptè
natura à Deo dependent, ita vt sine illius effica-
citate esse aut fieri nequeat: sed hac ratione Deus
dicitur in omnes res Mundi habere dominium,
nimurum iure Creationis & conseruationis; ergo.
Præterea. Valor operum pendebat ex ipsa
D Deitate, sicut ex forma sanctificante; quoniam
operatio Christi denominatione solùm extrin-
seca dicebatur infinitè digna & Deo grata. Resp.
ad primum opera Christi, prout egrediebantur
à diuino supposito, vt principio quod proximo
eis valorem largiente ad solius Incarnati Verbi
dominium pertinuisse, vt supra declarauimus,
quamvis eadem opera materialiter sumpta, &
prout à Deo vt prima & remota causa procede-
bant, & ab eo conseruabantur in esse, sub eius vi-
niuersali dominio comprehendenderentur. Ad secundum negatur antec. formaliter loquendo;
Valor enim operum Christi non ex Deitate for-
maliter, quæ tribus est communis, sed ex perso-
nali Verbi Incarnati dignitate sumebatur: & per
hoc alia quædam eiusdem expositoris argumen-
ta diluuntur, quæ profert contra modum dicē-
di Suarezij superiorius approbatum. Secundò sic argu- ob. 2.
it. Satisfactio quæ exhibetur in materia iustitiae,
veram habet rationem restitutionis; ergo fit tri-
buendo aliquid commodi ei, cui satisfactio ex-
hibetur ad resarcendum damnum illatum; ergo
postulat ut ille, qui satisfacit faciat esse aliquid
sub dominio eius, cui satisfacit, quod ad ipsum
alias non pertinebat, neque pertineret iure pro-
prio: at Christus nihil tale poterat Deo tribuere;
ergo Christi satisfactio apud Deum non fuit in
materia iustitiae propriæ, ac proinde neque ex
rigore huius iustitiae. Respondet ut falso esse can-
cedens.

cedens, ut pater ex differentia satisfactionis & restitutio-

Obiect. 3.

nus superius explicata.

Tertio probat, in Christi satisfactione non suffit terciam conditionem, nempe ut fiat ex non debitis alio titulo. Quia scilicet Christus nulla obligatione iuris naturalis teneretur ut subiret mortem, tamen Deus qui est auctor vite & mortis, multis titulis poterat mortis obligacionem Christo imponere; ergo licet non satisfecerit pro nobis ex ipsis, quae actu deberet Deo, quia re vera mortem illi non debebat alio titulo, tamen negari nequit satisfecisse ex ipsis, quae alio titulo Deus ab eo iuste exigere poterat: At conditio necessaria ad satisfactionem perfectam videtur esse, ut non solum fiat ex alias non debitis, sed etiam ex ipsis, quae alias exigunt non possunt a creditore. *Responso primò*, opera Christi, prout egrediebantur a diuino supposito modo superius explicato, nec Deo suffit debita, nec illis obligationem, siue debitum imponi posse; non enim operi libero imponitur obligatio, nisi quia eadem primò imponitur operanti: suppositum autem diuinum sic obligari non potest, quamvis alia ratione iam explicata debitum pro nobis satisfaciendi suscepit. *Secundò dico*, eandem Christi operationem sub multis rationibus formalibus consideratam, puta meriti, satisfactionis gratiarum actionis, obedientiae &c. multiplicem habuisse infinitatem ex eiusdem suppositioni infinita dignitate derivatam. Et ideo, quamvis multis alijs titulis, ut debita solueretur, adhuc in ratione satisfactionis ex infinito suo valore perfectè satisfaciebat. *Sed contra* responsorem hanc produci potest aliud argumentum Vasquezij, cap. 5. Nam si quis voulset loco facro rem aliquam pretiosam, & in cultum Dei eam dicaret, ex contractu vero aut delicto tantumdem etiam pretij & valoris eidem deberet, non posset sola illa re satisfacere pro debito, ex contractu aut delicto, sed ut solueret debitum voti & cōtractus aut delicti tātūdē simul cum re illa soluere deberet; ergo etiā in proposito, &c. *Responso nullā esse consequētiā*. Quia vna Christi Domini operatio, quae infinitatem habet ex diuino supposito, multas formali ratione distinctas continent operationes moraliter infinitas: & ideo potest pro multis debitibus Deo soluendis vna sufficere: non est autem eadem ratio de re vel actione finita. Ex codem modo satisfit alijs exemplis ibidem allatis.

Alia vero eiusdem expositoris argumenta contra Suarezium afferentem, religionem qua Christus colebat Deum, esse veram & propriam iustitiam erga Deum, bene concludunt.

Obiect. 4.

Quarto. Probat diff. 9. c. 1. tres illas conditiones non sufficere, ut satisfactione sit de toto rigore iustitiae, nisi addatur quarta, scilicet obligatio creditoris ad acceptandum satisfactionem. Sic igitur arguit. Hoc ipso quod offertur aequalis solutio solvit debitum, neque in potestate creditoris manet illam refutare, retento debito; ergo non potest esse satisfactione condigna & perfecta in materia iustitiae pro soluendo debito, si creditor liber sit ad acceptandam illam, retento adhuc debito ipso contra debitorem. Antecedens pater in debitis pecuniariis, in quibus si creditor nolit solutionem aequalem, quam ipse recte nouit aequalem, hoc ipso debitor amplius non tenetur. Quod etiam manifestius elucet in debitis honoris & famae; Nam si quis lassit honorem aut famam alterius, & eam exhibeat satisfactionem, que ex natura rei aequalis sit ad resarcendum damnum, velit nolit

A creditor, soluit omnino debitum & nulla amplius manet inaequalitas, & iniustitia reducenda ad iustitiam & aequalitatem. *Responso antecedens* verum esse de oblatione iustae solutionis facta creditori legibus humanis & deuinis subdit & obligato: at vero Deus supremus est omnium Dominus, & nulla prorsus lege sed sue tantum tenetur rectitudine voluntatis; & ideo quacumque oblatam pro satisfactione offensa recompensationem potest, absque iniustitia refutare, retento debito contra debitorem. Quare non est omnino contemnenda distinctione illa, quam diff. 9. c. 2. sine solidi fundamento rejecit Vasq. nimurum duplē esse satisfactionem perfectam, alteram in potentia proxima; hęc autem est omnis operatio valorem habens aequalē offensę, quae tamen neque ex natura rei neque ex conuentione aut consensu creditoris fortita est, ut aequalitatem actu constituat, pacto autem siue consensu creditoris accedit, plenē satisfacret. *Alteram esse dicunt satisfactionem perfectam in actu*, quae est omnis operatio qua re ipsa & de facto perfecte tollitur inaequalitas, & satisfit offensę. Primum tamen huius distinctionis membrum soli crediderim satisfactioni Christi secundum vnam eius considerationem posse congruere; alterum vero eidem conuenit absolutē, sed tamen pluribus etiam humanis satisfactionibus est commune. Si namque Christi Domini satisfactionem consideremus, præcisa omni Dei ordinatione & promissione siue pacto, cum esset infiniti valoris, & longe superexcederet offensę quantitatem, perfecta dici potest in potentia proxima, siue quasi in actu primo, quae tamen actum non exercet perfectę satisfactionis; quia deest ex parte Dei creditoris conditio necessaria, videlicet ordinatio siue promissio vel pactum, quibus accidentibus iam erit in actu secundo perfecta satisfactio; non quia promissio vel pactum operationi valorem adiungat (erat enim, ut diximus, infinitus) sed quia satisfactione illa, quantumvis aequivalens, Deum respicit creditorem, qui supremus est omnium Dominus, & nulla lege tenetur; & ideo satisfactionem etiam aequalē offensę potest absque laesione iustitiae & rectitudinis non acceptare. Itaque Christi satisfactione ex parte sui, & ex parte Christi satisfaciens tantam habuit iustitiae perfectionem, ut sui valoris infinitate & aequalitate ad offensam posset diuinam obligare voluntatem, si in eam cadere posset obligatio: sed quia capax obligationis ab extrinseco non est diuina voluntas ob dictam causam, ideo post oblationem aequalē offensę satisfactionem libera manet, potens eam repellere vel admittere. Si vero eandem Christi satisfactionem consideremus, supposito diuina sapientiae & voluntatis decreto de Mysterio Incarnationis pro redemptione peccatorum, aut etiam addita diuina promissione vel pacto, iam satisfactione Deo per Christum oblata perfectionem suam habet in actu secundo, quem actum constituendo aequalitatem exercet. Et ex his dilui possunt argumenta multa Vasquezij tam hic, quam in 12. diff. 223. cap. 5. quae contra dicta Suarez. militant nimis latas, non autem contra ea, quae diximus ita restrictas.

Contra septimam conclusionem produci potest *Valentia*, argumentū Valentiae, diff. 1. punto 5. in sua q. 5. vbi sic arguit. Compensationem pro remittenda iniuria oblatam, tunc aliquis etiam absoluto acceptare secundum iustitiam tenetur, cum eiusmodi sunt vedequaque circumstantiae, ut alienum prorsus à recta ratione appa-

reat

reat compensationem talem respuere, & absti-
nere ab illo exercitio, iustitia, quo pro com-
pensatione remittatur iniuria: sed in proposi-
to huiusmodi prorsus circumstantia vndequaq;
fuerunt; ergo debuit Deus etiam absolutè accep-
tare ex iustitia compensationem à Christo ob-
latam. Maior probatur. Quoniam hic est unicus
& certissimus modus cognoscendi in quacunq;
materia virtutem, si videlicet fecus facere rectæ
rationis iudicio sit deformis. Minor sic ostenditur:
si vel ad ipsam compensationem oblatam,
vel ad illum qui compensationem obtulit, vel
ad illos pro quibus oblata fuit, respiciamus, pla-
nè videtur futurum quoddam deformis & ab-
horrens à Dei natura atque bonitate, vt Deus
compensationem Christi non acceptaret; ergo.
Probantur singula. Nam compensatio non tan-
tum fuit æqualis sed etiam abundans: persona
offerens fuit Deus & homo: conditio hominum
pro quibus est oblata fuit calamitosissima: De-
nique Deus cui compensatio oblata est, is etiam
erat, qui vt finem sibi in hominum creatione
propositum ad effectum perduceret, nihil pote-
rat conuenientius facere, quam si oblata compensationem acceptaret. Rep. falsam esse mino-
rem absolutè loquendo; quamvis enim, vi ait
Augustinus in textu relatus, nullus sananda miseria
nostræ modus fuerit conuenientior, quam
vt per Incarnati Verbi satisfactionem diuinæ
misericordiae satisficeret, non defuere tamen
Deo sapientissimo plures alij modo possibles
& conuenientes, quibus genus repararetur hu-
manum: non tenetur autem Deus semper elige-
re, quod optimum est, alioquin Deus non pos-
set rebus à se factis creare meliores; quod est er-
roneum. Itaque si Deus, reiecta Christi satis-
factione, modo aliquo alio sibi placito genus hu-
manum peccato collapsum repararet, non esset
hoc à recta ratione discordans, sed infinitæ suæ
sapientie, prouidentie ac bonitati maximè con-
sonans; non enim necesse aut possibile est,
nos angustæ nostræ mentis intelligentia di-
uina sapientie ac prouidentie secreta pene-
trare.

*Obiectio af-
quez contra
9. concl.*

Sol.

CONTRA NONAM concl. præter argumen-
ta Vasq. super hoc a. disp. 9. quorum solutio patet
ex dictis, produci potest aliud eius argumentum
ex prima par. disp. 86. c. 6. Vbi sic arguit. Quan-
tumvis Deus promittat nobis gloriam suam, nos
semper manemus sub illius potestate, sicut ser-
vus sub potestate Domini, qui nihil habet quod
Domini non sit, idè si Dominus non feruet
promissum seruo, aget quidem contra fidelita-
tem non tamen contra iustitiam; ergo si Deus
gloriam & aliquod aliud promissum homini de-
negaret, infidelis quidem esset sed non iustus;
ergo ex sola promissione nulla inter ipsum &
nos oritur obligatio iustitiae ad implendum pro-
missum. Rep. promissionem acceptandæ com-
pensationis per se primò factam fuisse Christo,
tanquam capiti totius humani generis; persona
vero Christi non erat serua sed libera & æqualis
Deo, cui satisfactionem obtulit ex proprijs, vt
sepè diximus: quare falsa est argumenti conse-
quentia; non enim puris tantum hominibus, nec
ipsis primò, sed Christo tanquam capiti & per
eum cæteris, vt eius membris facta est promis-
sio, non quidem simplex sed onerosa; ac proinde,
non ex sola fidelitate, sed etiam ex obligatio-
ne iustitiae, seclusis imperfectionibus, teneba-
tur Deus impire promissum; Nam & si Pa-
tribus veteris testamenti sepè Deus promise-

Arit Salvatorem, non est tamē ea promissio ab ea,
qua Verbo iani incarnato facta est, omnino dis-
tinguenda, sed tanquam una in lege naturæ in-
choata, & sub lege scripta continuata, & tandem
sub lege gratia completa recipienda, ita vt pro-
missio facta Christo satisfactori in primo con-
ceptionis eius instanti sit præcedentium omniū
promissionum complementum, ac veluti sigil-
lum manu regis impressum tot promissionibus
veluti vni perfectè stabilis, ac perpetuæ robur
firmatis adiungens.

Contra eandem conclusionem sunt argumē-
ta, quæ referunt & soluunt Medi. Suar. Valen.
& Aluar. super hoc artic.

B

TERTIA CONTROVERSSIA.

An Christi Humanitas in satisfactione pro peccatis
fuerit principium quod, vel tantum quo?

V Asq. disp. 8. c. 2, sequens And. à Vega lib. 7.
super Cons. Trid. c. 9. docet, humanæ Chri-
sti naturæ, vt Deitate sanctificate tribuendam
esse satisfactionem nostram, tanquam proximo
satisfaciens; supposito autem diuino remotè
per communicationem ideomatum, quatenus
opera humanitatis tribuuntur supposito diu-
ino sustentant illam: neque solum satisfactionem
tribuendam esse naturæ humanæ, vt principio quo, sed etiam vt principio quod. Quam Resuantes
opinionem vt falsam, & communi sententiæ SS.
& Theologorum aduersam confutant Suar. disp.
4. s. 5. Asturic. in sepè allegata q. 5. dubio 3. pag.
379. & Aluar. disp. 5. optimis argumentis. Mihi
vero nedium falsa, sed etiam erronea, & heretica
proxima videtur hæc opinio. Nam præter com-
munem Sanctorum & Scholasticorum sententiā
illi contrariam, diuinarum etiam scripturarum
oracula manifestè testantur, Verbo diuino In-
carnato, non autem eius humanitati, vt principio quod, satisfactionem nostram secundum lo-
cationis proprietatem esse tribuendam.

UT AVTEM, quod diximus, facilius osten-
damus, quatuor à Theologis communiter cœlef-
sa, & in doctrina Sanctissimi nostri D. notissima
fundamenta præmittemus; ex his enim verborum
diuinæ scripture, Sanctorum Patrum, & Con-
ciliorum evidenter sensus & veritas elucescat,
& vis argumentorum, quæ pro eadem veritate
conferenda proferemus, erit apertior.

Notandum est igitur primo ex D. Th. inf. a q. 16.
a. 1. Nomen omne significans naturam commu-
nem in concreto posse supponere pro quolibet
contentorum sub natura communi; sicut hoc
nomen homo potest supponere pro quilibet
homine singulari, & eadem ratione hoc nomen
Deus ex ipso modo suæ significationis potest
supponere pro persona filii Dei: cum ergo de principio
E quolibet supposito aliquius naturæ possit verè &
proprie predicari nomen significans illa naturam
in concreto, sicut de Petro & Paulo propriè &
verè prædicatur homo: & cù persona filii Dei,
pro qua supponit hoc nomen Deus, sit supposi-
tū naturæ humanæ, consequens est posse verè &
proprie hoc nomen homo prædicari de hoc no-
mine Deus, quatenus supponit pro persona filii
Dei. Et in art. 2. sic loquitur. Supposita veritate v-
triusq; naturæ diuinae scilicet & humane, & vnione in
persona, & hypostasi, hac est vera & propria: Homo est
Deus, sicut & Ista: Deus est Homo. Hoc enim nomen ho-
mo potest supponere pro qualibet hypostasi humana na-
ture, & ita potest supponere pro persona filii Dei, quæ
dicimus

dicimus esse hypostasim humanae naturae: manifestum est autem, quod de persona Filii Dei verè & propriè prædicatur hoc nomen Deus, unde relinquatur, quod hæc sit vera & propria, Homo est Deus. Et in articulo quarto proposito quæsito, Numea, quæ conueniunt filio hominis, possint prædicari de Filio Dei, & è conuersoribus responderet affirmatiuè: Et huius (inquit) ratio est, quia, cum sit eadem hypostasis virtusque naturæ, eadem hypostasis supponitur nomine virtusque naturæ: sicut ergo dicitur Homo, sicut Deus, supponitur hypostasis diuina, & humanae naturæ, & inde de hoc dici possunt ea, que sunt diuinae naturæ, tanquam de hypostasi diuinae naturæ, & de Deo possunt dicere ea, que sunt humanae naturæ, tanquam de hypostasi humanae naturæ. Scindam tamen, quod in propositione, in qua aliquid de aliquo prædicatur, non solum attenditur, quid sit illud, de quo prædicatur prædicatum, sed etiam secundum quid de illo predicitur: quantum ergo non distinguuntur ea, que predicanter de Christo, distinguuntur tamen secundum id, secundum quod virtusque prædicatur. Nam ea, que sunt diuinae naturæ, predicanter de Christo, secundum diuinam naturam, ea autem, que sunt humanae naturæ, predicanter de eo secundum humanam naturam. Vnde Augustinus dicit in primo de Trinitate: Distinguamus, quid in scripturis sonat secundum formam Dei, & quid secundum formam serui, & infra quid, & propriè quid, & secundum quid dicatur, prudens & diligens & plus lector intelliget. Hæc ibi S. D. & in a. 5. eandem repetens doctrinam ait: Nomina verò concreta supponunt hypostasim naturæ, & idè indifferenter predicari possunt ea, que ad vitamque naturam pertinent de nominibus concretis: sicut illud nomen, de quo dicuntur, det intelligere vitamque naturam; sicut hoc nomen Christus, in quo intelligitur, & diuinitas vngens, & humanitas vñcta, sicut solam diuinam naturam, sicut hoc nomen Deus, vel filius Dei, sicut solam naturam humanam; sicut hoc nomen homo, vel Iesus. Vnde Leo Papa in Epistola ad Palestinenses: Non interest, ex qua Christus substantia nominetur, cù inseparabiliter manete unitate personæ dñe sit, & totus filius hominis propter carnem, & totus Filius Dei propter vñam cū Patre Deitatem. Hec ibi. Eandem doctrinam habet in a. 9. ad 3. & a. 10. ad 2.

Secundum recolendum est: illud commune dictum sepius à D. Th. commemoratum, videlicet Actiones sunt suppositorum; sic enim ait S. D. in i. d. 5. q. 1. a. 1. Actiones sunt suppositorum, & essentia non agit, sed est principium actus in supposito; non enim humanitas generat, sed Sortes virtutis sunt naturæ. In creaturis autem essentia realiter differt à supposito, & idè nullus actus propriè de essentia prædicatur, nisi causaliter, &c. Eandem doctrinam habet S. D. in 2. 2. q. 58. a. 2. & infra q. 19. a. 1. ad 3. & q. 20. a. 7. ad 2. & de Veritate, q. 20. artic. 1. ad. 2. & aliis sibi. Quam propositionem colligunt recentiores ex Arist. lib. 1. de Anima, tex. 64. dicente: Dicere autem animam irasci vel timere, simile est arque si quispiam animam texere dicat vel adscribere: Nam melius est fortasse dicere non animam, sed hominem anima miserei vel discere vel ratiocinari. Sed obseruandum est Aristotelem ibi procedere supponendo Platonicon opinionem dicentum, quod gaudere, tristari, irasci, sentire & etiam intelligere sunt motus animæ, & sunt per organum determinatum, ut ibidem explicat. S. D. tex. 63. Allegat Suar. in huius doctrinæ confirmationem dictum illud Arist. in proemio Metaphysicae. Actiones, ac generationes omnes circa singulare sunt. Quod prædictæ communis propositioni minimè suffragatur; in illa enim de principio actionis sermo est, dictum autem Philosophi manifestè loquitur de termino, sicut de materia, circa quam versatur actio: Potest tamen ea propositio ex

A dicto Philosophi sic arguendo deduci. Actio qualibet transiens, prout est in actu exercito, vendicat sibi singularitatem ex parte materiæ, circa quam versatur; ergo etiam ex parte principij, quod est suppositum ex quo deriuatur. Probatur consequentia. Una & eadem numero actio est, qua effluit ab agente, & recipitur in passo; ergo, sicut non potest esse, nisi circa materiam singularem, ita nec potest esse nisi ab agente singulari. Et confirmatur: Quia, sicut actio specificatur à forma agentis, qua est eius principium, ita ex eiusdem formæ individuatione primam habet sive individuationis originem, & consequenter ab agentis singularitate, cui primò conuenit individuationis. Confirmatur B secundò: Quoniam actionis singularis circumstantiae omnes sunt singulares; ergo etiam agens necessarium est singulare. Patet consequentia; quoniam agens principia quædam est actionis circumstantia. Quod autem singulare actionis principium sit suppositum, probatur. Quoniam operatio sequitur ad esse ipsum operantis singulare: at esse existentia per se primò & immediate contineat supposito; ergo singulare, quod est actionis principium, est suppositum. Prima propositio est D. Th. in 2. d. 37. q. 2. a. 2. Secunda verò est eiusdem S. D. infra q. 17. a. 2. Et confirmatur vis argumenti. Quia res nunquam intelligitur completa ad operandum, nisi prius intelligatur completa ad existendum; at natura singularis, antequam suppositalitate terminetur, non intelligitur completa ad existendum, postquam autem ea fuerit terminata, iam ultimum habet complementum, quo capax efficitur existentie; ergo natura singularis, puta hæc humanitas secundum se non est principium quod operationis, sed tantum suppositum, quod suppositalitate naturam singularem terminante constituitur. Eandem propositionem habet Damasc. lib. 3. Orthod. fidei, cap. 15. & Ioan. Theologus in Concilio Flo. Ies. 18. ea vtitur, vt principio à Theologis omnibus approbatu.

C Tertiù supponendum est, humanitatem Christi non habuisse propriam & creatam existentiam; sed quemadmodum erat diuini Verbi personalitate subsistens, sic & existentia eius increata erat existens; quod efficaciter probat S. D. infra q. 17. a. 2. & ibidem expositores Thomistæ.

D Postremò supponendum est, valorem satisfactoris Christi infinitum ex infinita diuini suppositi dignitate deriuari, prout ostendimus in precedenti controversia.

E Quidam præmissis, iam facile opinio Vasq. quatuor argumentorum generibus conuincetur erroris, & oppositæ sententiae S. Th. veritas patet. Primum autem genus ex varijs diuinæ scripturae locis proferemus, in quibus redemptionis opus non humanae Christi natura tributur, sed Verbo in humana natura subsistenti. Primus locus est Io. 6. Quia descendit de Cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me. Hec est autem voluntas eius, qui misit me, Patri, ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die. Vbi dicit Gloria interlinearis. Per me medium vult Pater dare credentibus vitam aeternam. Hic ergo loquitur Christus de seipso, tanquam de mediatore & Salvatore de Cælo descendente, & à Patre missus ad redimendum genus humanum; ille igitur idem, qui de Cælo descendit, qui suit à Patre missus, mediatoris opus exercet redimit & satisficit: ut qui de Cælo descendit à Patre missus, est persona Filii Dei, non humana natura; ergo redi-

redimens & satisfaciens ut quod est diuinum sup-
positum in humana natura subsistens, non autem
humana natura. Secundus Locus est Rom. 3. Inſi-
ficiatio atis per gratiam ipsius per redempcionem, que
est in Christo Iesu, quem propositus Deus propitiatorem
per fidem in sanguine ipsius ad offensionem iustitiae pro-
pter remissionem precedentium delictorum, &c. Quibus
verbis opus nostrae redēptionis, non huma-
nae naturae, tanquam principio quod, sed per-
sonae Verbi in humana natura subsistenti tribui-
tur; illi namque tribuitur redēptio, ut prin-
cipio quod, quem Deus propositus propitiato-
rem per fidem: at non humana naturam, sed
diuinum suppositum in ea subsistens propositus
Deus propitiatorem per fidem; ergo. Maior est
diuina scriptura. Minor probatur: Quia fides,
de qua loquitur hic Apostolus, ea est, de qua ad
Ephes. 3. dicitur: Christum habitare per fidem in cor-
dibus vestris ut ait S.D. in Commentario: haec autem
est de Verbo in humana natura subsistente, & in
ea ac per eam pro nobis satisfaciente. Tertius Locus
est ad Philip. 2. Hoc enim sentire in vobis, quod
& in Christo Iesu, qui, cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratu est esse se aequali Deo, sed semeti-
psum exinanuit formam serui accipiens in similitu-
dimen hominum factus, & habitu inuentus ut homo.
Humiliauit semetipsum, factus obediens usque ad mor-
tem, mortem autem Crucis. Ex quibus construi sic
potest argumentum. Ille, qui erat in forma Dei
& aequalis Deo, & qui scipsum exinanuit for-
man serui accipiens, & qui factus est homo, ille
(inquam) humiliauit semetipsum factus obe-
diens usque ad mortem, mortem autem Crucis.
At ille, qui in forma Dei erat aequalis Deo, &
qui factus est homo, est persona Filii Dei; ergo,
qui semetipsum humiliauit factus obediens usque
ad mortem, est eadem persona Filii Dei: Cum i-
gitur in hac humilatione & obedientia constat
perfecta satisfactio pro peccatis & offensis hu-
mani generis, sequitur euidenter principium sa-
tisfactionis, ut quod, fuisse Dei filium in huma-
na natura subsistentem, non verò naturam ipsam
humana. Quartus locus est ex Ep. ad Tit. 2. Expectantes
beatam spem, & aduentum gloriae magni Dei, & Salu-
tatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro
nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate. Vbi Di-
uus Apostolus eum, qui semetipsum obtulit, ac
dedit in passionem & mortem, & ea pro nobis
Deo satisfecit, & ab omni redemit iniquitate,
non ait humanam fuisse Christi naturam, sed
magnum Deum & Salvatorem nostrum Iesum
Christum, id est Dei filium in humana natura
subsistentem. Quintus Locus est ex Epist. ad Hebr.
1. c. & seq. in quibus Apostolus, postquam multi-
bus argumentis probavit Iesum Christum esse
verum Deum, subdit in 2. capit. Eum autem, qui
modico, quam Angeli, minoratus est, videmus Iesum
propter passionem mortis gloriam, & honore coronatum,
ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem. De-
cebat enim eum, propter quem omnia, qui mul-
tos filios in gloriam adduxerat, authorem sal-
utis eorum per passionem consumare, &c. Et
capit. 3. Christus non semetipsum clarificauit,
ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, Filius
meus es tu, ego hodie genu te, quemadmodum, & in
alio loco dicit, Tu es sacerdos in aeternum secundum
ordinem Melchisedech: qui in diebus carnis sua preces,
supplicationesq; ad eum, qui posuit eum saluum facere
a morte, cum clamore valido, & lachrymis offerens,
exauditus est pro sua reverentia: & qui em cum esset
filius Dei, didicit ex q; que passus est, obdientiam, &
consumatus factus est omnibus obtemperans sibi
causa salutis eterna, appellatus a Deo Pontifex secun-

A dum ordinem Melchisedech. Constat autem haec non
ad humanam naturam, sed ad hypothesam Verbi
in ea subsistentem esse necessarium referenda, &
cap. 10 Ideo ingrediens Mundum dicit, Hostiam, &
oblationem noluisti, corpus autem aptasti noli; hol-
caustomata pro peccato non tibi placherant, tunc di-
xi ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut fa-
ciam Deus voluntatem tuam. Et post pauca. In qua
voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis
Iesu Christi semel. Quae verba expones ibi S.D. ait:
Quia propter nos factus est humana natura supposi-
tum, dicitur ingredi in Mundum propter eius assum-
pcionem. Hoc autem idem suppositum ait Apostolus nos per sui corporis oblationem sanctifi-
casse. Non igitur humanae naturae tanquam prin-
cipio quod, sed Dei filio in humana natura
subsistenti, opus redēptionis & satisfactionis
tribuitur ab Apostolo. His addit plura diuinæ
scripturæ loca, qua Christo Domino tribuant
actiones, aut passiones ad humani generis redē-
ptionem pertinentes. Ad Gal. 3. Christus nos redēmit de maledicto legis, factus pro nobis maledictus.
1. ad Timoth. 2. Unus est mediator Dei, & hominū
homo Christus Iesus Hebr. 1. Christus semel oblatus
est ad multorum exhortatione peccata 1. Pet. 3. Christus
semel pro peccatis nostris mortuus est. & 1. Ioan.
2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Et alia similia
passim in diuinis scripturis obvia. Nam autem
diximus, nomina concreta naturarum sup-
ponere pro iuncto, quod nominibus singularibus significatur, quale est hoc nomen Iesus
Christus.

C SET VNDVM genus argumentorum ex communi
Sanctorum Patrum consensu desumitur. S. Iren.
lib. 3. c. 22. Cognoscas (scilicet homo) semeti-
psum, quoniam mortalis, & infirmus est, intelligat
autem, & dominum, quoniam in tantum immortalis,
& potens est, ut & mortal immortalitatem, & tem-
porali aeternitatem donet. Et infra. Propter hoc ergo
signum salutis nostra, qui ex Virgine Emmanuel ipse Do-
minus, quoniam ipse Dominus erat, qui salvabat eos,
quia per semetipsum non habebant salutem. S. Iustinus
in expositione fidei de vera, rectaque confessione: Fi-
lius, qui & Deus est, & homo. Ad peccatum delevit.
Et infra. Hoc autem ipso, quod Deus erat, id quod dis-
solutum, mortuusque erat, restitueret, & mortem
funditus euerteret. S. Athanasius in lib. de Incarna-
tione Verbi: Cuius opera ad reparandam istam gra-
tiam requirebatur, nisi solus Verbi: eius etiam fuit id,
quod corruptibile erat, iterum ad incorruptibilem
reducere, & pro omnibus id, quod aquum, rationique
concurrentem erat, Patri praefare. S. Cyrillus Alex.
sæpè contra Nestorium, & Euthycetem
probavit, Christum esse verum Deum & Homi-
nem, quia si non esset verus Deus & Homo, insolu-
tum adhuc maneret humana redēptionis
premium; nō si verus homo nō fuisset, neque mer-
eri neque satisfacere potuisset, si autem non es-
set verus Deus, infirma & imperfecta esset ope-
ratio, neque pro tanto debito aequaliter premium
potuisset exsolvere. Et in libro ad Reginas cap.
Quod redempti sumus per sanguinem Christi: Sed si
quidem (inquit) vi homo communis, (id est pu-
rus) intelligeretur Christus, quomodo corpus eius ad
rependendam omnem vitam sufficeret? Idem in
libro contra Anthropomorphitas cap. 22. ait humanita-
tem Verbi per se non operari, sed Verbum per il-
lam, quod etiam repetit libro primo ad Reginas cap.
Quod mors Christi sit salutaris, vtitur eodem
locationis modo Cyrus Hierosol. Catech. 13.
& Irenæus lib. 3. cap. 20. qui non humanita-
tem, sed suppositum diuinum affirmant pro no-
bis satisfecisse. S. Basilius in Psal. 48. exponens
verba

E

Questio Prima.

verba illa, Non dabit Deo placationem suam, &c. sic ait. Neque igitur fratrem quere in redemptionem, sed eum, qui excedit naturam tuam, neque hominem nudum, sed hominem Deum Iesum Christum, quietia solas placationem dare potest pro omnibus nobis. S.

S. Thiod
Theodotus Ancyrorum Episcopus in oratione de Natiuitate Salvatoris, que inter appendices habetur Tom. 6. Concilij Ephesino sic loquitur contra Nestorium. Sed hominis (inquis ob heretice) passiones non presumo Deo coniungere, ergo neque sanare cum passiones hominum dices, neque Cruce expoliisse virtutem Diaboli, neque nostrum peccatum adfixisse ligno, neque proprijs passionibus sanasse hominem passiones, nec morte dices cum defluxisse mortem; si enim non fecit Deus proprias passiones, unde passionibus Christi tantarum correctionum sunt factae virtutes? quomodo perempta esset mors, nisi Deus propriam eam fecisset, &c. Et in Hom. Natiuitatis Domini: Mors (inquit) veluti ipsis Dei facta mortem demolitur, nam qui moriebatur, simul Deus, & homo erat.

Leo Papa
S. Leo Papa in serm. primo de Natiuitate sic loquitur. Talis natiuitas decuit Dei virtutem, & Dei sapientiam Christum, qua nobis, & humilitate conserueret, & diuinitatem præcelleret. Nisi enim esset verus Deus non adferret remedium, nisi esset verus homo, non præberet exemplum. S. Damascenus lib. 3. de fide cap. 5. Non enim (inquit) humano modo sanctificabat, ut qui non homo solum, sed etiam Deus. Unde etiam ipsis passionibus vinxisse, & salutares extiterunt. His addi potest Augustinus in Enchiridio c. 108. dicens. Nam neque per ipsum liberarentur vniū mediatores Dei & hominum, hominem Christum Iesum, nisi esset & Deus. S. Dionysius in Epist. 4. ad Caum. Christi operationes appellat Theandricas, & post eum Concilium Late. sub Martino I. Consultatione 5. can. 15. & Damascenus lib. 3. de fide c. 15. quia scilicet Dei, & hominis erant operationes. Ex quibus firmum, & irrefragabile cōstruitur argumentum hoc modo. Locutiones S. Patribus communes in re grauissima secundum proprietatem sunt accipiendae: At Patres communiter affirman, Deum seu Verbum aut Dei Filium in humana natura subsistente, aut Deū & Homīnē Deo sanctificisse; ergo tales locutiones secundū sermonis proprietatē sunt accipienda; ergo Patres actū satisfactionis nō tribuunt humanae nature, tanquā principio quod, sed tantū supposito Prima propositionis satis eidē est. Quis enim nisi planè proterū ac temerari afferat, Sāctos Patres in rebus omnium grauissimis communi condicō in proprijs vti locutionibus? Secunda patet ex Patrum dictis ad verbum relatis. Prima consequentia sequitur euidenter & secundū artem ex præmissis. Secunda vero probatur: Quoniam in his Patrum propositionibus. Ipse Dominus erat qui saluabat; Filius, qui & Deus esset & homo, Ad peccatum dederunt. Mors veluti propria ipsius Dei facta mortem demolitur; nam qui moriebatur, simul erat Deus & homo: Nisi esset verus Deus, non adferret remedium: In his inquam propositionibus, & alijs similibus terminus in subiecto positus secundū locutionis proprietatem apud doctos & indoctos stat pro supposito denotans ipsum esse principium quod proximum operationis: quod etiam deducitur ex duobus prioribus fundamentis supra positis. Et confirmatur: Quia dictæ locutiones & aliae, quas ex diuinis litteris supra notauius, exponi nequeunt de natura, tanquam principio quod, nisi cū maxima violentia & improprietate. Quis enim ferret exponentem, Ipse Dominus erat, qui saluabat, id est ipsa natura vinita Dominio erat, quæ saluabat: Filius, qui & Deus esset & homo, Ad

Naz. in D. Thom. 3. Partem.

Articulus Secundus.

73

A peccatū deleuit, id est humana natura filio Dei & Deo vnitā nos à peccato mundauit? Quis in Theologicis aut Dialecticis vel mediocriter eru- ditus hæc tā absonta & absurdā deliramēta Theologorum, aut fideliū auribus obijceret & pro sa- na doctrina venditaret?

TERTIUM genus argumentorū trahi potest ex Conciliis Ephesino i. Can. 4. Calced. actione 5. & ex 5. Synodo generali c. 2. & seq. & ex 6. Sy- nodo per multas actions, & ex Cōcilio Florenti- no in principio, in quibus regulari traditur prædi- cationū circa ea, quæ pertinent ad mysterium In- carnationis, quas refert & explicat Medina infra q. 16. a. 5. ad quem lectorē remittimus.

QuARTVM genus argumentorū ex ratione de- sumitur. Sit igitur prima ratio: Terminus cōcre- tus positus à parte subiecti supponit pro suppo- sito: at diuinā scripture S. Patres & Catholica fidei doctrina in symbolis Apostolorum, Concilij Nicenij, & Athanasij in mysterio redemptio- nis humanae fidelibus proponendo dicūt, Christū, Verbū incarnatū, Dei filiū, Deū & hominem pro nobis passum, mortuū & sepultū fuisse, nos à peccati & demonis seruitute liberasse, nobis apud Deū veniā impetrasse, ac nobis vitā æternā meruisse, & Deo pro peccatis totius humani ge- neris perfecte & cumulate satisfecisse; igitur his & similibus locutionibus manifeste significant, actus redēptionis, meriti & satisfactionis diuino supposito, nō autē humanae naturæ vt principio quod esse tribuendos. Prima propositio patet ex primo fundamento. Secunda vero constat ex loc- tis diuinā scripture, & Sanctorū suprā notatis, & ex symbolis Apostolorū Concilij Nicenij, & Athanasij. Et cōfirmatur. Quoniā illi verē & propriè tribuenda sunt vt principio quod opera redēptionis & satisfactionis pro totius humani ge- neris offensā Deo factā, de quo verē & propriè dicitur esse sepultū & descensus ad Inferos: sed hæc de persona Verbi in corpore, & anima ab in- uicem separatis subsistente vt principio quod, non autē de humana natura verē & propriè veri- ficantur; ergo & illa, Minor probatur ex Ecclesiæ doctrina in symbolis supranominatis, in quibus eodem contextu, & de eodem subiecto scilicet Iesu Christo affirmantur descensus ē Cœlo, concep- tio & nativitas ex Virgine, passio, sepultura & descensus ad Inferos. Minor vero probatur. Quia de ratione humanae naturæ est vt anima corpus informet; igitur postquā anima Christi fuit à corpore separata, desuit esse humana natura, ac proinde neq; sepulta fuit, neq; defecit ad inferos, igitur in sepulchro ponit Verbo conuenit ratione corporis illi personaliter vnit, descensus autē ad Inferos eidē conuenit ratione ani- mæ à corpore separate, Verbo autē personaliter vnit. Secunda ratio ex secundo fundamento: Actio- nes sunt suppositorū; ergo satisfactiones & me- rita Christi à diuini Verbi supposito in humanitate subsistente procedebant, tanquam à princí- pio quod satisfaciēte & bene merente pro nobis; ergo ab humanitate non erant, vt principio quod, sed tantū vt principio quo. Antecedēs cū prima consequentia patet ex dictis. Secunda ve- rō consequentia probatur: Quoniam eiusdem a- ctionis impossibile est esse duo proxima, & tota- lia agentia, vt quod: at Christus sive suppositum Verbi in humana natura subsistens est agens to- tale proximum, vt quod, ergo talis agēdi modus nō potest humanę Christi naturę cōuenire. Et cōfirmatur. Quia omne suppositū agēs agit per aliquā formā, & per suā naturā, tāquā per rationē agēdi, seu principiū quo, igitur humanitas Chri-

G sti in

fi in actionibus redēptionis concurrit solum A rūisse & satisficiſſe, ſequitur eum non maiorem vt principiū quo. *Tertia ratio.* Satisfactio Christi ideō eſt infiniti valoris, & adæquat offensam, quia non ſolū eſt actio personæ infinitæ dignitatis, ſed iſam etiā personā includit, quatenus eius humilatione & ſummiſione ac oblatione cōpletur; ergo ſatisfaciens ut quod nō eſt humana Christi natura, ſed persona in aſumpta humānitate ſubſtens & per eā operans, ut per principiū formale quo. *Quarta ratio.* Verbum in humana natura ſubſtens ſupplet excellenter munus personæ creatæ. at persona creata eſt agens proximū & principale, cui tamquam principio quod trahitur operatio, eius autem natura eſt principiū quo persona operatur, ergo etiā Verbum in humānitate ſubſtens eſt principiū quod & agens proximū ac principale ſatisfactionis, humānitas autē eſt principiū quo. *Quinta ratio.* Si Verbum non eſt principiū quod ſatisfactionis proximū, ſed humānitas quatenus eſt uinione ad Verbum ſatisfacta, ſequitur omnes illas locutiones, quibus diuinæ scripturæ, Sancti Patres & Coccilia Christo ſeu Verbo diuino incarnato aut Deo in aſumpta humānitate tribuunt opera meritoria aut ſatisfactoria, putā leiuiniū, fatigationē, paſſionē, aut orationē, nō eſſe proprias fed improprias: at cōſequens non eſt admittendū; igitur nec antecedens. Consequentia probatur. Quia ſi dicitur ope rationes humānitatē Christi conueniunt ut principiū quod, persona Verbi non concurreret, niſi ut ſuſtentans humānitatē ſatisfaciēt; ergo ſicut aquæ calidæ ſuſtantia fiue ſuppoſitū non verē ac proprie talem facit, ſed ſolus calor, qui in ea tamquam in ſubieſto ſuſtentatur, iſpa verò aqua nō verē neque proprie, ſed denominatione tantum extrinſeca dicitur calefacere, ita Verbum non verē neque proprie dicitur ſatisfacere, ſed extrinſeca tantum denominatione, quia nimis ſuſtentat humānitatē ſatisfaciēt. *Sexta ratio.* Christus nos redemit, & pro nobis meruit ac Deo ſatisfacit, ut mediator Dei & hominū; ergo ut Deo & homo, ſiuē ut diuina persona in humānitate ſubſtens. Antecedens patet ex 1. ad Timoth. 2. *Venit* eſt mediator Dei & hominum homo Christus Iesuſ. Consequentia verò probatur. Quia, cū mediator medijs rationē exerceat inter extrema vtrinque poſita, oportet, ut cum vitroq; conuenientia habeat; ergo Christus ut Dei & hominū mediator, debuit cū hominib⁹ ratione aſumptę humānitatē, cum Deo verò ratione personalitatis in diuinā natura ab æterno ſuſtentis conuenire; igitur persona Verbi per aſumptā humānitatē, actus exercebat mediatoris. Videnda ſunt, quæ de mediatori ſcribit Suarez in ſa. q. 26. a. 2. Vbi mentem S. D. explicat eruditus.

Vltima Ratio. Si diuino ſuppoſito ſatisfactione cōuenit tantū remote per communicationē idiomatiū, ut ait Vasquez; ergo diuini ſuppoſiti maiorem nō habuit efficientiā respectu ſatisfactionis, quā humānitas habeat concretē ſumpta respectu Creationis Uniuersi: at conſequens eſt erroneū, cū deſtruat ſeipſum & proprietate locutionem diuinæ scripturæ & Sanctorum Patrum, ac totius Ecclesie Catholice confitentis, Christū ſiuē Dei Filium, aut Deum in aſumpta humānitate nos redemifſe, pro nobis meruifſe & ſatisficiſſe, ergo ſententia illa Vasquezij non eſt toleranda. Sequela maioris probatur. Quia, demonſtrato Christo, vera eſt per communicationē idiomatiū hæc propositio. Hic homo creauit cœlum & terram, ergo ſi ob eandem causam preceſte verum eſt, filium Dei in aſumpta humānitate ſuſtentem nos redemifſe, pro nobis ma-

A ruiſſe & ſatisficiſſe, ſequitur eum non maiorem efficientiam habuifſe respectu redēptionis noſtræ, quām Christi humānitas habuerit respectu creationis Uniuersi.

Ex Dic̄tis ſequitur unica CONCLVSIOn, *concluſio*, videlicet: *Personæ Verbi in humana natura ſubſtens* ſuit principiū quod ſatisfactionis: *Humanitas autem* eisdem ſatisfactionis ſuit tantum principiū formale quo.

Argumenta, & ſolutions.

CONTRA conclusionē argumentatur Vasquez. Primò Athanasius in Epif. ad Epifetum ob. 1. in confeſſione fidei ſub finem inquit: *Corpus igitur, quod noſtri caſi gestiuit dominus opus eſt & creatura, idq; gentium eſt nobis* (vt inquit Paulus) *ex Deo ſapiencia, & ſanctificatio, & iuſtitia, & redēptio.* Nomine verò corporis intelligit Athanasius totam iſam naturam per figuram synechdochē: Ex iſipſis igitur ſententiā humana natura in Christo facta eſt nobis redēptio & ſanctificatio, certè non alia ratione niſi quia iſpi ut redemptrii tribuitur noſtra ſanctificatio & redēptio, quæ fuſt effectus ſatisfactionis; ergo & ſatisfactione eodem modo tribuenda eſt humānitas ut ſatisfactioni. Reſpondetur nullam eſſe primam conſequētiā; non enim ideo Christi humānitas dicitur nobis à Deo effecta eſſe ſanctificatio & redēptio, quia iſpi ut redemptrii ſeu ut principiū quod redēptio noſtra tribuatur, ſed ob ſupradictā eā, quia nimis ſuſtentat humānitas ſatisfactione.

DSecundò Elias Cretenſis in oratione 10. Nazianzeni ſic loquitur: *Se autem, ut hominem mundum viciſſe dixit, non ut Deum: nam ſi ut Deus vicerit, nihil ad nos, niſi autem ut homo, nos quoque in ipso viciſſus.* Particula ut eſt nota ſpecificationis & determinationis ſignificans naturam, cuius eſt operatio redēptionis & ſatisfactionis; ergo ſignificat humānitas Christi naturam eſſe principiū redēptionis & ſatisfactionis ut quod. Probatur conſequētia; quia dicitus auctor ait: *Christus ut homo vicit Mundum, quod idem eſt, atque Christus ut homo ſatisfecit, non autem dicit, Christus ut homo Deus, neque ut Deus & homo.* Reſpondeſſatur, nullam eſſe conſequētiam; ex illis enim verbis cum nota ſpecificationis nil aliud ſequitur, niſi Christi humānitatē eſſe principiū ſatisfactionis formale quo. Ad probationem dico, Christus ſatisfecit ut hominem, id eſt ratione humānitatē, ut principiū proximum quod erat ipſe Christus Deus & homo. Ut enim ſupradictum ex D. Th. & S. Auguſtino, in propositiōne, in qua aliiquid de aliquo prædicatur, non ſolū attendit quid fit illud de quo prædicatur, ſed etiam ſecundūm quid de illo prædicetur. Cū igitur aliquid de Christo prædicatur, attendendum eſt, ſecundūm quid de illo prædicetur; nam eā, quæ ſunt diuinæ naturæ, prædicantur ſecundūm diuinam naturam; ea autem quæ ſunt humanae naturæ, prædicantur de eo ſecundūm humānā naturam; fiuit in proposito ſatisfactione & redēptio, quæ fit per actiones humānitatē ut principiū quo.

ET Tertiò Carolus M. in Epif. ad Epifalandum, que eſt in Concilio Franc. in confeſſione fidei de Christo, ita ſcribit. In forma Dei creator, in forma ſerui redēptor: non dixit, in forma Dei & hominis redēptor, quod perinde eſlet, accidere ſecundūm quod Deus homo, ſed dixit, In forma ſerui, hoc eſt, ut homo vel ſecundūm natu-

Quæstio Prima.

solut. naturam humanam; ergo. Respondeatur, nullam esse consequentiam; non enim his verbis significatur, nisi Christi humanitatem fuisse principiū formale quo, ut ante diximus.

Obiect. 4. ex varijs locis S. Th. Quartō S. Th. *infra q. 48. a. 5.* inquit, proximum nostrum redemptorem fuisse Christum in quantum homo est, ad Trinitatem verò remoto pertinere rationem redemptionis, vt ad primam causam: De supposito autem Christi nihil dixit. Et *q. 26. a. 2.* docet, Christum non fuisse mediatorem secundum quod Deus est, sed solū secundum quod est homo. Ex hoc dicto sic arguit. Si satisfecisset non tantum secundum quod est homo, sed secundum quod homo Deus, non vteretur particula *solum*, nec diceret solū fuisse mediatorem secundum quod est homo. Præterea inquit S. Th. duo esse de ratione mediatoris: vnum est vt habeat rationem mediij respectu extremitatum; ac proinde ab eis distinguitur; ita scilicet vt mediator, secundum quod mediator est & exercet munus mediatoris, non sit extremum, cum quo alterum coniungendum est. Alterum est, vt vnum extremum ad aliud deferat & cum eo coniungat: vtrumque autem dicit Christo conuenienter *solum* secundum quod homo erat, dum satisfecit pro nobis: vbi iterum vtitur particula *solum* & rectè quidem; nam si, vt aduersarij volunt, Christus non satisfecisse exactè quatenus homo, sed quatenus homo Deus, non fuisset vlo modo mediator; quia licet, quatenus homo, distinguitur ab extremis, non fuisset functus munere coniungentis & deferentis vnum extremum ad aliud, eo quod defecisset ei perfecta satisfactio: si autem solū exactè satisfecisset, quatenus homo Deus, non fuisset mediator; quia mediator distingui debet ab extremis: Christus autem vt homo Deus non distinguitur à Deo. Præterea *q. 2. a. 3. ad 1.* de Christo ait. Et idē, in quantum eius humanitas operabatur virtute diuinitatis, illud sacrificium erat efficacissimum: nō dixit, ratione personæ sed diuinitatis, quia ab illa sanctificabatur, & ita ab ea accipiebat dignitatem, non autem à persona. Respondeatur ad primum locum, D. Thomam cum ait *q. 48. a. 5.* proximum nostrum redemptorem fuisse Christum, in quantum homo est, vtrumque significare, scilicet suppositum vt principium quod, dicens proximum nostrum redemptorem fuisse Christum, & naturam vt principium quo, addens in quantum homo. Ad secundum locum ex *q. 26. a. 2.* eodem modo respondetur. Ad p̄gimam autem rationem in contrarium negatur sequela; nam illa particula *solum* non excludit principium quod proximum, sed excludit aliud principium formale quo proximum. Ad secundam dico, mentem D. Th. non esse, mediatorem vt mediator est, debere ita distingui ab extremis, vt secundum suppositum non sit realiter alterum extremum, sed satis est si secundum naturam, quæ formale satisfactionis principium est, ab vtroq; E extremo distinguitur: Christus autem secundum humanitatem gratia perfectam ab vtroque distinguitur extremo, vt ibidem explicat S. D. & quemadmodum Christus, vt homo conuenit quidem cum hominibus in humanitate simpliciter sumpta, differt autem secundum eandem humanitatem, vt dignitate gratiae & gloria perfectam; ita Christi persona conuenit quidem cum Deo secundum naturam & substantiam dignitatem, sed ab eo differt, prout subsistit in assumptiona humanitate. Et quoniam hoc nomen, Christus, significat Deum hominem, simul includens Dei personam & humanam natum, ideo verè Christus mediator à Deo distinguitur, ab-

Articulus Secundus.

75

A solutè loquendo, quamvis tota ratio distinctionis sit humana natura, quam Christus includit, non autem Deus; propter quam causam vtitur S. D. illa particula *solum*. Ad tertium locum dico, S. Th. vnum fuisse nomine diuinitatis & non personæ, quia dignitas vnde satisfactionis valor accipitur, primo conuenit diuinitati, & per eam ad personas deriuatur: secundò dico, in ratione diuinitatis complete sumpta & prout est à parte rei, includi personas vt ostendimus in *p. q. 28. a.*

2. *Controu.* 1.

Quintò. Vera est & congrua hæc propositio *obiect. 5.*

Christus satisfecit secundum naturam humanam, vel secundum humanitatem: non autem hæc, Christus satisfecit secundum humanitatem & Deitatem; ergo sola humana natura in Christo principium erat operationis satisfactorię. Probat antecedens quo ad vtranque partem longo *solutio.* discursu *sed illud nos facile concedimus cum illatione deduceta in sensu iam expresso, videlicet inde sequi, solam humanitatem esse principium quo proximum satisfactionis.* Et eodem modo soluitur aliud argumentum, cuius antecedens est: Christus secundum quod homo satisfecit; in hoc enim denotatur, humana naturam esse principium quo proximum satisfactionis, suppositū autem esse principium vt quod.

Sexto. Non solum dicitur: homo aut hic homo satisfecit pro nobis, sed etiam: humanitas aut hæc humanitas satisfecit pro nobis; ergo non solū tribuitur talis operatio natura humanæ vt principio quo, sed etiam vt principio quod, nō tamen concretè significare, sed etiam abstractè. Et confirmatur: Quia, cum concretum homo ponitur etiam ex parte subiecti, non supponit pro supposito, connotata natura, sed pro natura, cōnotato supposito; ergo.

Respondeatur, falsum esse antecedens, propriè *solutio.* loquendo. Actiones enim, vt diximus, non sunt formarum aut naturarum, sed suppositorum. Ad confirmationem negatur antecedens, cuius oppositum verum esse probauimus in primo fundamento.

QUARTA CONTROVERSIA.

D An Homo purus per exclusionem tantum diuini suppositum est, qui non est Deus, habens tamen gratiam & charitatem, posset condignè & secundum leges rigorose iustitia Deo satisfacere pro peccatis & offendis humani generis?

T Res in hac Controversia possunt Doctorū *Sententio.* opiniones recenseri. Prima est Aureoli in *Doctorum* quarto d. 15. a. 2. dicentis, purum hominem cum gratia & charitate potuisse Deo ad æqualitatem & de toto rigore iustitia pro totius humani generis offendis satisfacere.

Secunda huic opposita, quam ferè omnes Thomistæ, & alij plures extranei S. Doctoris interpres & Doctores sequuntur est, nullam puram creaturam etiam cum gratia & charitate posse satisfacere de condigno, siue ad æqualitatem perfectam, & multo minus de toto rigore iustitia, sed imperfectè tātā pro peccatis humani generis. Hanc tuentur Capreolus in tertio d. 18. q. *Vnica & latius in 4. d. 15. q. 1. Io. Medina in Codice de satisfactione pro peccatis, q. 1. Ferrar. in 4. cont. gent. c. 54. Barth. Medina super hoc articulo, dub. 3. Valentia punto 5. in 3. quæsto, Vasquez disp. 4. c. 3. Pesantius disp. 4. & Alvarez disp. 6. quæ videatur esse sententia D. Tho. in hoc articul. in response ad 2.*

G 2 Tertia

Tertia sententia media inter duas predictas incedens affirmat, potuisse purum hominem habentem gratiam & charitatem pro ceterorum hominum offensa Deo satisfacere de condigno siue ad aequalitatem perfectam, non tamen de toto rigore iustitiae. Ita Caiet. *dubio 1. super hoc art.* Quem sequitur Sotus *libro 3. de natura & Gratia, & in quarto d. 1. q. 5. a. 4. & Suarez diff. 4. f. 7.* Quibus etiam consentit Rada in sua *tertia parte, Concl. 12. a. 1. Concl. 5. & 6.* In eandem sententiam inclinat Magister Porrecta dicens, Adamum post peccatum non potuisse pro tota sua posteritate satisfacere, quia gratia post peccatum Adae collata non erat capitalis, & opus fuisset dari unum hominem qui esset caput omnium hominum ad hoc, ut satisfactio per aequalitatem corresponderet offensi: Cum itaque non videatur impossibile gratiam puro homini capitalem infundi, consequens est, non esse impossibile secundum hunc expositorem, purum hominem Deo ad aequalitatem pro ceterorum hominum peccatis satisfacere. In qua tamen explicanda sententia non conueniunt. Sed singulos dicendi modos, & eorum differentias recensere non expedit.

*Resolutio.
Statu quo
sitionis.*

QAESTIO haec non est de potentia Dei ordinaria, de qua nulla potest esse difficultas, sed de potentia Dei absoluta; num scilicet per infinitam Dei potentiam effici possit, ut homo purus habens tamen gratiam & charitatem, ut Deo condigne & de toto rigore iustitiae satisfaciat pro peccatis & offensis humani generis? Ad cuius eidem.

CONSIDERANDVM EST PRIMO duplarem esse satisfactionem de condigno, altera est absoluta perfecta, & ut aiunt, de toto rigore iustitiae: & haec est, cuius valor & adaequatio ad offendam nullo modo se tenet ex parte illius cui sit satisfactione, sed ex parte solum satisfaciens: & hanc fatentur omnes, uno excepto Aureolo, non esse per infinitam Dei potentiam creaturam communicabilem; quia personam exigit satisfaciens, quae sit infinita simpliciter dignitatis,

*Posse puru
homine per Altera est condigna perfecta & aequalis offensa,
excellētēm non simpliciter & absolute, sed ex suppositione
gratiam à Deo receptā, & hac per absolutam Dei
Deocepia potest creaturam communicari, ut per-
spicuē docet S. D. *infra q. 6. a. 4.* dicens, Christum
Dominum potestatem excellentiam illi, in-
humani ge-*

*neris offen-
fis, non ta-
men ex toto
rigore iusti-
tie.*

natum ipsorum sanctificarent sacramenta, & ut ipsi possebant instituere sacramenta, & ut sine ritu sacramentorum, effectum sacramentorum scilicet gratiam solo vocis, aut etiam mentis tantum imperio conferre; ac proinde possibile Deo fuit tantam Petro aut cuiilibet alteri gratiae plenitudinem elargiri, ut eius opera tamquam satisfactiones humani generis offendam adaequantes acceptarentur a Deo. Sed quia satisfactione haec sundaretur in gratia gratiae a Deo recepta, non se teneret simpliciter ex parte satisfaciens; atque ideo non esset absolute perfecta, sed ex suppositione tantum, ut ait Sotus *in 4. d. 1. q. 5. a. 4.* qui perfectionem hanc satisfactionis non tribuit promissioni, pacto sive conventioni, ut Suarez, aut acceptationi diuinæ satisfactionis operibus superadditæ, ut Scotus & alij, sed ipsius gratiae virtuti & efficacie. Addit autem Suarez, quem sequitur Rada,

A controu. 13. art. 1. potuisse Deum constituere hominem aliquem caput aliorum in esse gratia, & omnium voluntates in eo ponere, ut illo satisfaciente, omnes in illo, & per illum satisfacere existimarentur, quemadmodum nunc dicuntur omnes in Adam peccasse.

An autem hec gratia eiusdem esset rationis & speciei cum gratia ceteris hominibus iustis a Deo collata, discerni posse videtur ex ijs, que de Christi gratia tradit S. D. *infra q. 7. artic. 9.* & seq. & ibi Caietanus. Docet enim S. Th. Christum dupliciter habuisse gratię plenitudinem; *Vno modo*, quia eam habuit quo ad totam eius intentionem, siue secundum perfectissimum modum, quo haberet potest; *Altro modo*, quia plena gratiam habuit quo ad eius virtutem, quia scilicet eam habuit quo ad omnes operationes & effectus gratiae, eo quod ei collata fuit gratia, tanquam cuidam vniuersali principio in genere habentium gratiam; virtus autem primi principij alicuius generis vniuersaliter se extendit ad omnes effectus illius generis; sicut virtus Solis, qui est vniuersalis causa generationis, se extendit ad omnia generabilia. Hæc vero gratia, ait Caietanus in a. 11. dicta quest. eiusdem est speciee specialissimæ cum gratia ceterorum hominum quo ad essentiam, licet eius ratio quo ad essendi modum sit diuersa, eo quod in Christo sit, ut in toto eam adæquante secundum se, siue ut in subiecto & in principio vniuersali gratiae, in alijs autem ut in particulariter participantibus. Quo fit, ut, quantumvis augetur aliorum hominum gratia, nunquam gratia Christi quantitatam intensiuam aut extensiuvam valeat adæquare, sicut calor acriis aut misti quantumcumque crebat, nunquam ignis calorem adquabit, licet sub eadem specie contineatur; quoniam ignis subiectum & principium est calorem adæquans secundum se, aer autem & mistum deficienter illum ac limitate participant. Sic igitur ad propositorum quantumdum dici potest, gratiam illam excellente puro homini a Deo concessam, ut per eius virtutem & operationes Deo pro totius humani generis offensa satisfacret, eandem specificam essentiam cum gratia ceterorum habituram, sed in essendi modo fore differentem; quia scilicet in eo homine perfectam haberet intentionis quantitatem, & ad omnes gratia possibilis extenderetur effectus, salua semper ea differentia inter purum illum hominem & Christum Deum & hominem, quod gratia fuit Christo naturalis ex eo, veluti ex fonte deriuata, illi vero homini esset a Deo more gratis communica.

Huius igitur hominis gratia cum satisfactione ex ea proueniens, si consideretur, prout se tenet ex parte Dei, cui sit satisfactione, quatenus scilicet ab eo gratis fuit huic homini collata, vim aut valorem non habet sufficientem, ut adæquat offendam; quoniam ut sic est ex gratia & liberalitate creditoris, & non est ex proprijs ipsius satisfaciëtis, sed ex bonis quæ sunt actu ipsius creditoris. Ex parte namq; satisfaciens nihil remanet secundum hanc considerationem, nisi vires eius naturales, quas cōstat non esse per se sufficiëtes ad actum satisfactionis adæquante offendam; accedente vero charitate & gratia diuinæ misericordiae gratificantis, ac per hoc acceptatis opus hominis pro satisfactione peccatorū, sufficientia quandam & perfectionem in ratione satisfactionis acquirit; adeo ut considerata diuina gratia, charitate & misericordia Dei gratificantis & acceptatis opus, prout gratia se tenet ex parte

parte satisfacientis, veluti complementum seu magis ratio valoris operis satisfactorij, sit iam illius puri hominis satisfactio perfecta & aequalens offensæ totius humani generis. Nam, & si talis satisfactio innaturat gratia & auxilijs à Deo receptis, atque idem non sit de toto rigore iustitia, quia tamen supposita gratia & auxilijs in operante, satisfactio iam est æqualis valoris, nec ex gratia acceptatur, sed ex iustitia, idem verè perfecta est & æqualis offensæ. His adde, satisfactionem hanc non fieri formaliter per ipsam gratiam & auxilia Dei, sed per actus, qui veluti fructus ex gratia, charitate, donis & auxilijs à Deo receptis deriuantur, quorum dominium habet homo per liberum sua voluntatis arbitrium, & quos homo Deo actu non deberet alio aliquo titulo iustitiae, vel religionis, &c. licet eos ab homine Deus exigere potuisset titulo religionis & gratitudinis, aut etiam aliam obligationem eis imponere iustitiae, vel aliquam illi virtute æquivalentem. Eset igitur hac satisfactio verè condigna & suo modo perfecta, vt ex dicendis apparebat.

Ex His defendi facile potest interpretatio subtilesimi nostri Caietani dicens, purum hominem hic apud D. Th. intelligi non solum per exclusionem coniunctionis cum diuino supposito, sed etiam per exclusionem diuinæ misericordiæ gratificantis opus hominis ad hoc, vt sit Deo acceptum; exclusionis enim nomine non realem separationem, sed per intellectus nostri considerationem intendit, ac si diceret: Purus homo intelligitur, qui nec sit coniunctus diuino supposito, nec habeat gratiam se tenentem ex parte ipsius hominis satisfacientis, quamvis verè & realiter habeat gratiam se tenentem ex parte Dei, cui fit satisfactio. Hanc autem esse mentem Caietani perspicue patet ex illis verbis. Patet secundum differentiam aliorum ab auctore; nam alijs Doctores charitatem, seu gratiam ad satisfactionem concurrentem ex parte hominis satisfacientis posuerunt; & idem dixerunt, purum hominem posse pro peccatis satisfacere. Author verò gratiam, & charitatem ex parte diuina misericordie gratificantis, ac per hoc acceptantis opus humanum posuit, hominemque purum cum suis viribus ex parte satisfactoris posuit, & idem dixit, illū nō posse Christi verò posse satisfacere. Quibz verbis planè significat Cai. purū hominē, de quo loquitur hic S. D. habere gratiam & charitatem gratificantem opus satisfactionis, ac proinde realiter inhærentem ipsi homini satisfaciēti & opus eius informantem. Non enim aliter per gratiam & charitatem potest opus hominis gratificari, sed in hoc ait esse differentiam inter D. Tho. & Scotum ac alios quosdam Doctores, quod S. D. gratiam ad satisfactionem realiter concurrentem, & ipsi homini inhærentem, ac opus eius informantem posuit ex parte Dei gratiam & charitatem misericorditer largientis & per eam opus hominis gratificantis, & sic per gratiam & charitatem gratificatum acceptantis: alijs verò gratiā & charitatem ex parte hominis satisfactoris posuerunt: Vtrique ergo gratiam & charitatem in homine illo puro posuerunt, sola eiusdem gratiæ & hominis consideratione differentes; quia S. D. gratiam & charitatem puro homini inhærentem cum Deo creditore, tanquam eius munera computabat: alijs verò hæc cum ipso puro homine satisfactore, vt virium eius naturalium perfectiones & complementa quasi propria, licet à Deo donata computabant, & idem dicebant, posse purum hominem pro totius humani generis offensa perfecte satisfacere. Quos meritò

A duplicitate esse reprehensibiles affirmat Caietanus. Primo: Quia mentem S. Thomæ minimè percipientes sententiam suam ei ut contrariam opposuerunt. Secundo: Quia non sunt locuti formaliter de puro homine ut satisfactore, prout à Deo homine satisfactore distinguitur. Hic enim, quia gratiam & charitatem habet ex proprijs, simpliciter & absolutè satisfacit, ita ut eius satisfactio sit aequalens simpliciter offensæ: ille vero, scilicet homo purus habens à Deo gratiam non propriè dicitur absolute satisfacere, sed cù addito, scilicet secundum acceptationem diuinæ misericordie gratificantis opus; quod eo ipso Deo fit acceptabile, quod ex diuina gratia & charitate illud informantre procedit. Purus enim homo gratiam habens præcisè & formaliter sumptus, id est quo ad ea, quæ sunt illius propria, siue quæ se tenent ex parte eius, vires suas tantum habet naturales, quibus absque diuina gratia nulla vis potest inesse merendi vel satisfaciendi: ea verò diuinitus addita, valorem habent earum actus satisfaciendi, non simpliciter sed ex diuina misericordia gratificantem, &c. Adeo ut considerata gratia & charitate & auxilijs, prout se tenent modo dicto ex parte puri hominis satisfacientis, dixerit S. D. m. 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad 1. *Sicut offensæ habuit quandam infinitatem ex infinitate diuina maiestatis, ita & satisfactio accipit quandam infinitatem ex infinitate diuina misericordia, prout est gratia informata, per quam acceptum redditur, quod homo reddere potest.*

Et quia satisfactio hæc ex suppositione diuina gratia consideratæ, prout se tenet ex parte satisfactoris, quamvis sit aequalens offensæ, ut ostendemus, non tamē est absolute perfecta, nec de toto rigore iustitiae ob supradictam causam; quia nimurum innititur gratiæ à Deo, cui fit satisfactio, recepta, quæ propriè & simpliciter loquendo se tenet ex parte Dei; idem S. D. hic ad 2. ait, puri hominis satisfactiōnem esse sufficientem imperfectè, & Caietanus ad tertiam obiectiōnem Scoti respondens ait, huiusmodi satisfactionem distingui contra satisfactionem per æqualitatem, & idem esse, satisfactori concedere gratiam, qua actus eius fiat satisfactio & satisfactionem illius insufficientem ex misericordia acceptare, & esse implicationem in adiecto, afflere, posse hominem satisfacere simpliciter Deo pro commissio peccato, & hoc posse per charitatem ex diuina misericordia faciente de attrito contritum; quia ipsum informari charitate ex gratia Dei constituit, non præsupponit satisfactionem, ac proinde talem satisfactionem non esse sufficientem, nisi ex acceptatione diuina, quæ distinguitur contra satisfactionem simpliciter. Quæ non aduersantur alteri dicto, quod paulo ante Caietanus Scoto conceperat, videlicet puri hominis satisfactionem esse sufficientem ad æqualitatem, considerando purum hominem satisfacientem, prout includit diuinam misericordiam acceptantem eius opus per gratiam, &c. hæc enim satisfactio neque est de rigore iustitiae, neque est absolute sufficiens & æqualis offensæ, sed ex suppositione tantum diuina gratiæ consideratæ, prout quodammodo se tenet ex parte hominis satisfacientis. Et ex his patet, posteriores omnes Doctores expositores mentem Caietani non attigisse, & eorum obiecta aduersus eius doctrinam sic explicatam non militare.

SECUNDUM SCIENDVM Est, satisfactio nem puri hominis, quam, supposita diuina gratia, diximus esse sufficientem & peccatis humani nisi satisfactio.

ditiones tres generis & equivalentem, tres illas exigere conditiones, quas in omni satisfactione de rigore iustitiae diximus esse necessarias. Sed quoniam hæc satisfactio, quamquam possit offendas omnium hominum erga Deum adæquare, non tamen totum admittit iustitiae rigorem, id est conditiones quidem easdem requirit, sed mitioris cuiusdam intelligentiae temperamento moderatas.

Ergo autem prima conditio, ut satisfactio non sit ex gratia & liberalitate creditoris: Cui Suarez trium limitationum moderamen adiungit, de quibus satis supra diximus in tercia parte, secunda controv. Ex quibus duæ tantum mihi videntur esse necessariae, ne ex huius conditionis defectu satisfactio puri hominis debita sibi careat perfectione, licet ex toto nequeat esse rigore iustitiae, videlicet secunda & tertia, quas ibidem explicauimus; ubi aduersus Albertinum diximus primam etiam esse necessariam, ut satisfactio sit ex toto rigore iustitiae: cui non reputantur quod modo diximus de satisfactione perfecta ex suppositione diuina gratia.

Secunda conditio est, ut satisfactio sit ex proprijs. Hanc verò conditionem secundum omnem eius modum puri hominis satisfactio non requirit, ut eam, quam diximus, habeat perfectionem, sed satis erit si sit ex proprijs, id est ex ijs quæ sub aliquo satisfactoris particulari dominio continentur; quales supra diximus esse operationes omnes liberas, quarum homo speciale dominium habet per voluntatem. Vide, quæ de hac conditione diximus in allegata Controversia cum D. Thom. quem sequitur Suarez, quamu's, ut ibi notauimus, cōditio hæc sic præcisè exposita satisfactioni, quæ sit ex toto rigore iustitiae, non sufficiat.

Tertia conditio est, ut satisfactio sit ex alijs non debitis, quæ in præsenti materia necessariò intelligenda est de debitis tantum actu quounque alio titulo, scilicet iustitiae, religionis aut obedientie, &c. quamvis ex non debitis per additam obligationem à Deo rerum omnium Dominio debita fieri possent. Ex hoc enim, quod quidam actus ab homine puro Deo minime debiti lege seu præcepto diuino valeant obligari, non delinquuntur aut minuitur corum valor, quo possunt tanquam satisfactiones offerri pro peccatis, quamvis satisfactio puri hominis per eos effecta nequeat esse de toto rigore iustitiae, ut diximus in allegata 2. controv.

Postremo ex his, quæ diximus, ostendendum est satisfactionem puri hominis posse esse sufficientem & æqualem offendæ totius humani generis erga Deum. Id autem probatur tribus optimis argumentis. Primum est, quoniam offensa non est infinita, nisi secundum quid: ergo per satisfactionem ex gratia & charitate puri hominis procedentem potest adæquare. Antecedens latè probatum est in prima Controversia ad hunc articulum. Consequentia verò probatur; quoniam actus ex gratia, præsertim excellenti & capitali puri hominis, in Deum ut obiectum & bonum summè dilectum ordinati, essent infiniti secundum quid: Et quemadmodum gratia illa puri hominis capitalis comparatur ad gratias aliorum, ut virtus vniuersalis ad virtutes particulares, eo quod omnem habeat gratiae perfectionem intrinsecam & extrinsecam, & indeo nullius alterius hominis gratia quantumcumque cresceret, ad illius vñquam pertingere posset æquitatem; sic & quilibet actus ex illa gratia per habitu' charitatis illi proportionalem procedens ad ceterorū hominū actus per charitatem elicitos compararetur, ut virtus vniuer-

salis ad virtutes particulares; ac proindè sicut actus singuli ceterorum hominū ex gratia & charitate procedentes singulas peccatorum malitias adæquarent, ita solus vñus actus ex gratia illa puri hominis capitali productus vniuersali sua virtute malitiam omnem adæquaret peccati tam actualis quam originalis. Secundum argumentum est. Quia, si puri hominis satisfactio non posset esse condigna pro totius humani generis offendis, id maximè esset ob eam rationem, quam hic ex responsione D. Th. ad 2. colligunt recentiores, quia scilicet iniuria crescit ex dignitate personæ offendæ, satisfactio verò ex dignitate personæ satisfaciens, igitur ut satisfactio proportionē habeat æqualitatis cum iniuria, necesse est ut dignitas personæ satisfaciens eandem habeat proportionem cum dignitate personæ offendæ, hanc autem habere non potest persona creata, quantumuis sancta & grata: At hæc ratio qua Suarez & alij vntunt ut demonstrativa, quamvis optimè probet, nullam puri hominis satisfactionem esse posse de toto rigore iustitiae, non tamen probat eam supposita gratia à Deo recepta, non posse offendas omnium hominum in Deo commissas adæquare; ergo Minor probatur. Primum: Quia non eadem ratione pensatur iniuria grauitas ex dignitate personæ, qua ex eadem satisfactionis valor attenditur: Nam peccati grauitas ex offendæ personæ dignitate sola quadam extrinsecā denominatione dependet, ut offendimus in prima Contr. At satisfactionis valor ex satisfaciens personæ dignitate, tanquam actui satisfactionis coniuncta, & in eo intimè clausa deriuatur, ut diximus in precedente Contr. dignitas ergo personæ satisfaciens infinita non est absolute necessaria, ut satisfactio adæquaret offendæ, sed sufficeret actus ex gratia & charitate procedens, qui per extrinsecam ex obiecto denominationem est infinitus; quem si purus homo ex proprijs, id est nulla Dei gratia præuentus Deo posset offerre, per illum non ad æqualitatem tantum, sed etiam ex toto rigore iustitiae Deo pro totius humani generis offendis satisfaceret, ut hic affirmat Caetanus. Verum, quia nec homo nec quis alia pura creatura talem actum ex proprijs sue naturæ viribus Deo potest exhibere, id est benè & efficaciter ex infinitate secundū quid offendæ S. D. deducit hic ad secundum oportere satisfactionem esse actum personæ simpliciter infinita, ut haberet efficaciam (scilicet ex proprijs) infinitam, ut hic etiam aduertit Caetanus: cuius oppositum gratis affirmat Suarez dis. 4. f. 7. §. Hinc constat: Quem sequitur Aluarez dis. 6. Et confirmatur: Quia licet in multis, non tamen in omnibus satisfactionibus valor satisfactionis ex dignitate personæ satisfaciens accipitur, ut probat Vasquez dis. 2. c. 3. neque semper in ijs, in quibus valor ex tali dignitate desumitur, ex ea præcisè aut necessario deriuatur, sed aliud etiā totale & sufficiens, aut plura simul sumpta sufficiētia potest habere principia, puta gratiā, charitatē & obiectū simpliciter infinitū. Secundū probatur eadē minor: Quia peccator Deum offendēs nullū malū infert Deo secundū se, aut dānu' aliquod afferit bonis eius intrinsecis, sed Dei tantū lēdit honore, quod bonū eius est extrinsecū & finitū: cuius lēctionis quantitatē actus satisfactionis ab excellenti puri hominis charitate procedens poterit adæquare: quāquā, ut sēpē diximus, non erit hæc satisfactio de toto rigore iustitiae.

Terrium argumentum desumitur ex auctoritate S.D. supra notata, ex quarto d. 15. q. 1. art. 2. ad 1. Vbi satisfactionis infinitatem infert ex infinita te gra-

Puri hominis satisfactionem posse esse sufficiens, & æqualem offendæ totius humani generis erga Deum.

Quæstio Prima.

te gratiæ & charitatis Deum simpliciter infinitum suis actibus attingentis ; dicens enim ibi, satisfactionem accipere quandam infinitatem ex infinitate diuinæ misericordiæ , prout est gratia informata , manifestè significat , satisfactionis infinitatem ex diuinâ misericordia , quatenus est extrinseca causa , non esse sumendam , sed ex eius effectu , scilicet gratia & charitate ; cuius actus ex obiecto simpliciter infinito , quem attingit , dicitur extrinseca denominatione secundum quid infinitus .

conciliatio. Ex hucusque dictis perspicuè constat , secundam opinionem in principio Controversie relatam non esse à tertia in rei veritate , sed verbis tantum ac solo loquendi modo differentem , & conciliari facile posse , vtendo dist. Caiet. & Sotis sup. notata .

Cœclusiones PRIMA CONCLVSIO : Nulla fuit hacenus deducere & pura creatura , que ad aequalitatem Deo satisficerit probata . pro peccatis aliorum mortalibus . Hæc conclusio

est fidei dogma certissimum : & probatur primò argumento Augustini in Enchiridio , cap. 108. quia alioquin possemus in ea gloriari contra dictum illud Apost. 1. Corinth. 10. Qui gloriatur in Domino gloriatur : & possemus in illius creaturæ nomine baptizari , vt infert idem August. tract. 5. in Ioan. contra id , quod ait Apostolus 1. Corinth. 1. Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis , aut in nomine Pauli baptizati estis ? Quod idem latius prosequitur idem Apostolus in eadem epist. cap. 3. & possemus in eum credere , iuxta illud ad Rom. 4. Credenti in eum , qui iustificat impium : at in Deum solum credendum est , vt ait S. D. in 2.2. q. 2. a. 2. ergo . Et confirmatur : quia alioquin non esset verum illud Actorum 4. Nec aliud nomen est sub callo datum hominibus , in quo oporteat nos saluos fieri : Neque illud ad Rom. 5. Per viuin iustitiam in omnes homines in iustificationem . Secundò probatur conclusio ex Apost. ad Rom. 3. Vbi cum ostendisset homines omnes esse prorsus inutiles ad alios redimendos , subdit de Christo : Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius ad offensionem iustitia sua propter remissionem præcedentium delictorum , &c. Vbi declarat Apostolus solum Christum ad aequalitatem potuisse pro totius humani generis offensa satisfacere , D eo quod ipse solus satisfactionem offerre Deo potuerit infinitam ; qualem diximus esse necessariam ad hoc vt sit aequalis offensæ . Eandem conclusionem late probat Augustinus libr. de Spiritu & Littera cap. 6. & lib. 10. de Ciuit. Dei , à cap. 22. usque ad 32. & lib. de Peccatorum meritis & remissione c. 14. & 27. & lib. de peccato originali contra Pelagium c. 29. Vbi probat sicut à Sodomis nullus fuit liberatus nisi per duos Angelos ; ita nullus à peccatis liberatur nisi per Christum . Eandem veritatem probat Rupertus Abbas multis in locis , sed principiū in Osseam , c. 4. & in Michaam , & Zach. in principiū . Vbi obseruat in diuinis scripturis frequenter hominum peccata repeti , & tamē toties ostendi illa per solum Christum remitti : igitur nulla pura creatura haec tenus pro illis satisfecit .

SECUNDA CONCLVSIO : Purus homo non potuit etiam per absolutam Dei potentiam pro peccatis humani generis ex toto rigore iustitia satisfacere . Hęc est contra Aureolum : sed est expressa D. Th. & co-minus SS. Patrum & Scholasticorum sententia , & patet ex dictis tam in hac quam in præc. Contr. & eam multis argumentis probant Medina & alij recentiores sup. nominati .

TERTIA CONCLVSIO . Simpliciter loquendo non potest purus homo etiā per absolutam Dei potentiam pro ceterorū hominū offensis Deo perfectè seu ad aequalitatem satisfacere . Hęc est D. Th. in resp. ad 2. Et Caiet. di-

Articulus Sectundus.

79

cēris , esse implicationē in adiecto , &c. quā doctrinā sequuntur & explicat oēs recētiores sup. hoc art. & nos eā in Coroll. ad 1. fundam. declarauimus . Pro hac conclusio faciunt argumēta quibus probat Aluar. suā 1. concl. & ea omnia quibus probari solet 1. nostra conclusio . Eandem conclusiōem probat Vasq. diff. 4. c. 3 ex pluribus SS. dictis . Et præterea docent eā Aug. in Ench. c. 108. & lib. 1. de conf. Euang. c. 35. Et ser. 12. de Paß. Iustin. in expof. fid. Agapit. Pa-pain ep. ad Antig. qua habetur to. 2. Concil. post Conc. 2. Tolei . Et S. Theodict. in orat. de Natu. Saluat. qua habetur to. 6. Concil. in Conc. Ephef. append. sc. 2. Deinde probatur etiā his argumentis Primū : quia satisfactione puræ creature sicut & eius dignitas est finita , offensia vero est infinita . Secundū : quia satisfactione puræ creature esset Deo debita ex gratitudine pro donatione ipsius satisfactionis ; ergo non esset aequalis de rigore iustitiae pro offensia : ita ut vtrumq; debiti adēquaret , sc. ex gratitudine & offensia , qua rōne vtitur S. Th. in 4. d. 15. q. 1. a. 2. in arg. 3. & eius solu. Tertiū probatur : quia alias Christi gratias mortuus esset : at consequens est erro-neū ; ergo . Conseq. probatur ex Apost. ad Heb. 7. probante Sacerdotiū Leuiticū non potuisse homines iustificare : quia alias non fuisset necessariū Christi sacerdotium : Et ad Gal. 2. probat legē veterem non potuisse homines iustificare : Quia se queretur Christū gratis mortuum fuisse : nam & si per Christum melius homines iustificarētur , quā per antiquā legis obseruantiā , tñ non fuisset necessariū iustificari per Christum , si potuissent homines per legem veterē iustitiā adipisci ; ergo similiiter quamvis per Christum offeratur Deo satisfactione superabundātor , quā per quamlibet purā creaturā possit offeri : satisfactionē Christi gratis & absq; vlla necessitate Deo fuisset oblata , si à pura creatura satisfactione sufficiēs posset offerri . Postrem probatur Conclusio ratione Adriani Papæ in ep. ad Episc. Gallie & Hispanie , quam etiam rationē tangit Conc. Francford. in lib. Sacrosyllabo ; hæc autem est : quia nulla pura creatura potest habere , nisi gratiā adoptionis ; ergo nulla pura creatura potest satisfacere pro alijs ad aequalitatem & ex condigno . Antecedens patet : Conseq. vero probatur : qm̄ adoptionis gratia non extēditur ad acquirendū alijs ex condigno gratiā vel remissionē offensæ ; sed hos effectus solū habet in ordine ad suum subiectum in quo recipitur , vt probat S. D. i. p. q. vlt. a. 6. & ibidem expositores .

QUARTA CONCLVSIO . Purus homo per absolutā Dei potentiam potuit pro totius humani generis offensis Deo satisfacere perfectè seu ad aequalitatem non simpliciter sed ex suppositione diuinæ gratiæ à Deo recepte , prout gratia se tenet ex parte satisfaciētis , & quatenus tāquam vnu cū eo constituēs actionis principium consideratur .

CONTRA secundam Concl. militat multa argu-
menta , quē referunt & solvunt Capreol. loc. sup. not.
Caiet. Medin. Aluar. & alij sup. hoc art. His aut̄ ar-
gum. probatur optimē 3. nostra concl. & ideo per
distinct. Caiet. & Sotis supra notatā sunt diluēda .

CONTRA tertiam conclusionem cadem militat
argumenta quē contra secundā , & ea quibus sup.
probauimus 4. concl. Quorū solutio patet ex di-
cta distinctione Caietani & Sotis . Contra eandem
concl. produci possunt hęc argum. Primum est : quia
gratia Christi habitualis fuit eiusdē ad om̄e spe-
ciei cū nostraat per gratiā Christi anima moue-
batur à Deo ad merendū & satisfaciendū de con-
digno pro alijs ; ergo ad eundē effectū per gratiā
potest moueri anima puri hominis . Resp. Gratia
Christi habitualē quidē eiudē esse speciei phy-
sicæ cū nostraat , nō tñ eiusdē speciei moralis qm̄ in
Chri-

argum. op.

solut.

Obiect. con.

2. concl.

Obiect. cone.

3. concl.

Christo principium est actionis reflexionis supra A Deum, ut filia eius constituitur, cum qua debent etiam esse auxilia ad bona opera: At haec gratia quantumvis intensa per quæcunque auxilia gratiae communicata non potuit esse principium condigne satisfactionis pro peccato alterius; ergo. Probatur haec subsumpta proposicio. Quoniam illa gratia eiusdem esset rationis cum gratia, quam modo iusti habent: at nunc (vt omnes fatentur) nullus iustus condigne meretur alteri primam gratiam, sed solum ibi vitam æternam & incrementum ipsiusmet gratie; ergo neque illa gratia mereri tunc potuisse alteri primam gratiam, nedum toti generi humano. *Respondet*, falsam esse minorem. Ad cuius proportionem dico, talem puram creaturam posse gratiam iustificationis & alla auxilia ceteris promereri ex gratia adoptionis, quam, ut supra diximus, habebit secundum totam eius intensionem & perfectissimum modum quo haberi potest, & quo ad omnes operationes & effectus gratiae tali homini conuenientis, tanquam vniuersali Dei ministerio quo mediante salutis remedia ceteris omnibus impetraret, ita ut ex hoc veluti ex principio non primo simpliciter aut principali, sed ministeriali tantum per merita, satisfactiones &c. gratia redemptionis deriuaret ad alios. Esset enim in eo gratiae plenitudo, veluti in subiecto ministeriali ipsam adæquante, & tanquam in principio vniuersali, non principali sed ministeriali & quasi instrumentalis gratiae, in alijs autem ut in particulariter participantibus; & idem, quemadmodum gratia Christi eiusdem est rationis specificæ cum gratia ceterorum hominum & Angelorum, sed differt quo ad essendi modum iam dictum, ita pari illius hominis gratia solo differret essendi modo à gratia ceterorum hominum & Angelorum. Et idem per eam posset ille purus homo ceteris gratiam & auxilia condigne mereri, alij vero minime. Et sicut gratia Christi eo quod ipsis diuino supposito, & Deo gratiarum omnium fonte coniungitur, modum habet essendi perfectissimum, & ad omnes gratiae possibiles effectus extenditur; ita gratia illa puri hominis, eo quod esset in illo tanquam in Dei ministero & veluti instrumento gratificationis vniuersali, quod ipsi Deo gratiarum fonte velut unum comprincipium vniione ministeriali, & instrumentalis maximè iungeretur, modum quendam haberet perfectissimum & ministeriali, ac instrumentalis sua virtute in omnes gratiae possibiles extenderetur effectus: instrumentum autem hic intelligimus non merè naturale sed liberum & morale. Hoc ipsis namque, quod gratia modum omnem habet suæ perfectionis possibilens, virtutem haber ad omnes gratiae possibiles effectus extensam; ac proinde vim habet ceteris gratiam & auxilium promerendi; hi namque sunt effectus gratiae nobilissimi: Ex hoc vero quod infunderetur homini puro, qui non potest esse causa gratiae principalis, consequens fieret ut ad eos effectus producendos vim tantum haberet ministeriale seu instrumentalis. Existimandum est enim gratiam neque ex ratione sua speciei, nec secundum quemlibet essendi modum, aut perfectionem vim sibi vindicare ad omnes effectus gratiae simpliciter & absolute possibiles, sed solum secundum modum suum supremum ac perfectissimum, sicut calor non in quocunque gradu aut essendi modo, sed perfectissimo, qualiter habet in igne, principium est vrendi & in ignis naturam corpora transmutandi; unde etiam calor in ferro receptus in gradu perfecto eudem in tactis ab eo

cor-

Obiect. 2.

Secundum argumentum est: quia per gratiam adoptionis homo iustus a Deo mouetur, ut satisfaciat pro poenis temporalibus ab altero debitis; igitur gratia adoptionis non repugnat ut homo per illum a Deo moueatut ad satisfaciendum pro aliis.

Solut.

Respondet ex D. Tho. & Caiet. inf. q. 48. a. 2. ad 2. negando consequentiam: quia satisfactio pro poena consistit in quadam externa æqualitate rei ad re: hæc vero potest vnu homo pro alio facere, si fuerint per charitatem vni: satisfactio vero pro alterius offensa interiorum subiectiōnē offendit ad offensum requirit: nam sine offendit humilatione non sit in animo illius æqualitas: & quia humilationem hanc sacerēnequit vna creatura pro alia; idem neque satisfacere neq; ad satisfaciēdū moneri potest pro alterius offensa. *Secundū respondet* idem S.D. in quarto dist. 20. q. 7. a. 2. q. 3. ad 1. & 2. & negat consequentiam, cædem fere assignans differentiam: quia nimis summa satisfactio pro poena alterius nullam in eo notam dispositionē requirit, sed hoc tm̄ exigit, ut sit in charitate, & vt pro illo exhibeatur æquale poena quam debet: satisfactio vero pro alteris offensa postulat, vt is pro quo satisfat modo supradicto disponatur secundum affectum & subiectiōnē ad Deum, nulla vero pura creatura disponere potest aut immutare alterius affectū, vt Deo subiiciatur: Christus autem id potest; idem solus Christus a Deo mouetur, ut pro alterius offensa satisfaciat; pura vero creatura solum moueri potest ad satisfaciendum pro poenis ab altero debitis. *Tertium est*: Quoniam in gratia adoptionis est obedientialis potentia ad omnia, ad quæ Deus mouerit illum; ergo non repugnat illi moueri ad satisfaciendum pro aliis. *Respondet* in gratia adoptionis esse potentiam obedientiam ut ad ea moueatut, quæ naturæ ipsius gratiae non repugnant; gratiae vero existenti in supposito finito repugnat elicere satisfactionem infinitam, ac proinde etiam satisfacere ad æqualitatem pro alterius offensam mortali.

Obiect. 3.

Obiect. 4.
concl. 1.
Vasquez.

Contra quartam coniunctionem argumētatur Vasquez disput. s. cap. 5. Si vna pura creatura pro peccato alterius condigne posset satisfacere, non alio modo id efficeret quam condigne impenetrando illi gratia auxilia, quibus tandem a peccato iustificaretur, aut impetrando ei ipsam formam iustificantem absque vila alia ipsius preparatione, qua peccatum & offensa contra Deum deleretur: At nulla pura creatura potest alteri auxilia gratiae aut ipsam formam iustificantem condigne impenetrare; ergo neque pro peccato illius condigne satisfacere. Probat minorem: Quoniam aut talia auxilia, & formam iustificantem impetrare posset condigne ex proprijs viribus aut ex gratia: non ex proprijs viribus ut constat: neque ex gratia Dei; quia vel gratia Dei quæ esset fundamentum condignitatis in satisfactione, esset gratia adoptionis, vel esset gratia vniuersic cum diuina persona: non potuit esse gratia vniuersis; quia sic non maneret communis, nuda & pura creatura, vt possumus; ergo debuit esse gratia adoptionis, qua creatura iusta apud

A Deum, ut filia eius constituitur, cum qua debent etiam esse auxilia ad bona opera: At haec gratia quantumvis intensa per quæcunque auxilia gratiae communicata non potuit esse principium condigne satisfactionis pro peccato alterius; ergo. Probatur haec subsumpta proposicio. Quoniam illa gratia eiusdem esset rationis cum gratia, quam modo iusti habent: at nunc (vt omnes fatentur) nullus iustus condigne meretur alteri primam gratiam, sed solum ibi vitam æternam & incrementum ipsiusmet gratie; ergo neque illa gratia mereri tunc potuisse alteri primam gratiam, nedum toti generi humano. *Respondet*, falsam esse minorem. Ad cuius proportionem dico, talem puram creaturam posse gratiam iustificationis & alla auxilia ceteris promereri ex gratia adoptionis, quam, ut supra diximus, habebit secundum totam eius intensionem & perfectissimum modum quo haberi potest, & quo ad omnes operationes & effectus gratiae tali homini conuenientis, tanquam vniuersali Dei ministerio quo mediante salutis remedia ceteris omnibus impetraret, ita ut ex hoc veluti ex principio non primo simpliciter aut principali, sed ministeriali tantum per merita, satisfactiones &c. gratia redemptionis deriuaret ad alios. Esset enim in eo gratiae plenitudo, veluti in subiecto ministeriali ipsam adæquate, & tanquam in principio vniuersali, non principali sed ministeriali & quasi instrumentalis gratiae, in alijs autem ut in particulariter participantibus; & idem, quemadmodum gratia Christi eiusdem est rationis specificæ cum gratia ceterorum hominum & Angelorum, sed differt quo ad essendi modum iam dictum, ita pari illius hominis gratia solo differret essendi modo à gratia ceterorum hominum & Angelorum. Et idem per eam posset ille purus homo ceteris gratiam & auxilia condigne mereri, alij vero minime. Et sicut gratia Christi eo quod ipsis diuino supposito, & Deo gratiarum omnium fonte coniungitur, modum habet essendi perfectissimum, & ad omnes gratiae possibiles effectus extendetur effectus: instrumentum autem hic intelligimus non merè naturale sed liberum & morale. Hoc ipsis namque, quod gratia modum omnem habet suæ perfectionis possibilens, virtutem haber ad omnes gratiae possibiles effectus extensam; ac proinde vim habet ceteris gratiam & auxilium promerendi; hi namque sunt effectus gratiae nobilissimi: Ex hoc vero quod infunderetur homini puro, qui non potest esse causa gratiae principalis, consequens fieret ut ad eos effectus producendos vim tantum haberet ministeriale seu instrumentalis. Existimandum est enim gratiam neque ex ratione sua speciei, nec secundum quemlibet essendi modum, aut perfectionem vim sibi vindicare ad omnes effectus gratiae simpliciter & absolute possibiles, sed solum secundum modum suum supremum ac perfectissimum, sicut calor non in quocunque gradu aut essendi modo, sed perfectissimo, qualiter habet in igne, principium est vrendi & in ignis naturam corpora transmutandi; unde etiam calor in ferro receptus in gradu perfecto eudem in tactis ab eo

corporibus produc̄t effectum. Itaque si Deus gratiam homini puro secundum perfectissimum effendi modum infunderet, ad omnes gratiæ eo modo, quem diximus, extenderetur effectus: sicutque posset homo ille ceteris gratiam & auxilia promereri. Quod etiam manifeste significat S.D.inf.q.64.a.4. vt supra notauiimus. Et ex his evanescunt argumenta Vasquezij; supponit enim gratiam adoptionis eosdem in quois effendi modo sumptam effectus habere, quod est falsum.

Obiect. 2. Sic enim argut. Varius gradus intensionis non variat naturam formæ neque ei tribuit virtutem ad effectus diuersæ rationis, sed tantum ad variis effectus eiusdem speciei maiores aut minores ergo solum incrementum intensionis, etiam vñque in infinitum non sufficit, vt dicamus, eandem gratiam secundum naturam suæ speciei in uno gradu esse principium condigne merendi alteri primam gratiam, in alio vero gradu non esse. Antecedens probatur exemplo. Nam si granum tritici est suapte natura semen tritici, maius granum erit semen maioris, non tamen erit semen alterius fructus; hoc enim esset naturam illius immutare. Et confirmatur, quoniam Apostoli & præsertim beata Virgo habitualem iustitiam & gratiam adoptionis in gradu perfecto habuerunt, & tamen non fuerunt condigne promeriti alicui minimum auxilium gratiæ. Respondet ut primò nullam esse consequiam, quoniam effectus alteri merendi primam gratiam, vitam æternam & auxilia non differt specie propriè & formaliter loquendo ab alijs effectibus gratiæ, qui sunt mereri vitam æternam & augmentum gratiæ ipsius merentis; quia gratia vt aucta, & gratia simpliciter non differtur specie, sicut etiam eiusdem speciei est beatitudine propria & aliena auxilia verò non propter se sed propter gratiam & vitam æternam cadunt sub meritum: & ideo eadem efficacia, qua gratia vnius potest esse principium merendi gratiam & vitam æternam alteri, potest etiam esse principium merendi illi auxilia ad gratiam & beatitudinem consequendam necessaria. Secundo negatur antecedens, quo ad eam partem, qua asserit varium formæ gradum, includendo etiam summum, non tribueret illi virtutem ad effectus diuersæ rationis, vt patet in exemplo de calore, qui in igne causa est vrendi & generandi in externa materia aliud ignem, quem effectum non habet calor in aere vel aqua receptus. Ad probationem dico, exemplum non esse simile; nam nec tritici perfectio substantialis, nec virtus eius generativa naturalis potest intendi vel remitti, sicut gratia, qua ad genus attingit qualitatib. Deinde effectus ex tritico generationis actu productus est naturalis, sed effectus ex gratia procedentes non sunt effectus naturales, sed morales ex ea medio libera voluntatis actu procedentes; & ideo possunt esse multiplices & plures ex gratia summe perfecta, quam ea qua gradum sive modum suæ perfectionis habet limitatum; qualis fuit etiam gratia Apostolorum & beatissimæ Virginis, quanvis gratia cuilibet sancto homini vel Angelo concessa fuerit excellentior.

Contra eandem conclusionem produci potest argumentum, quo probat Aluarez suam primam Conclusionem: cuius præcipua vis consistit in verbis D. Tho. in repons. ad 2. dicentis, ad perfectam satisfactionem de condigno esse necessarium, vt actus satisfacientis habeat efficaciam infinitam, vt potè Dei & hominis. Sed mentem D.

A Thom. supra cum Caetano satis exposuimus: loquitur enim ibi S. D. de satisfactione perfecta simpliciter & ex toto rigore iustitiae, & non ex suppositione diuinæ gratiæ consideratæ, quatenus se tenet ex parte satisfacientis, vt loquitur conclusio nostra.

QVINTA CONTROVERSIA.

An penitens, cum actu iustificatur, Deo propriè, & ex iustitia satisfaciatur pro culpa mortali in eum commissa per actum contritionis & charitatis?

DVAE SVNT extremæ sententiæ, & quinque mediae. Prima extrema fuit Caetani in *Sententie Doctorum opusculo de fide & operibus contra Lutheranos cap. 11.* dicentis, nulla opera nostra esse satisfactoria pro peccatis nostris, quoad culpam. Quam opinionem secutus est Medina *super hoc articul.* Eandem Nugnus tribuit Soto *lib. 3. de Nat. & Grat. ca. 6.* sed immerit.

Altera extrema sententia fuit Alexandri Alensis *3. par. q. 1. memb. 5. a. 2.* Paludani *3. d. 20. q. 2. a. 2.* & aliorum antiquorum quos refert Vasquez *diss. 2. c. 1.* dicentis, penitentem per actum contritionis & charitatis condigne Deo satisfacere pro peccato mortali in eum commisso. Huic opinione proxime accedit Scotus *in 4. sent. diss. 15. q. 1. dicens,* purum hominem potuisse Deo æquivalens reddere pro peccato; quia quantum malum suit auersio à Deo per peccatum, tantum bonum est conuersio ad Deum per charitatem. Cui ex parte videtur assentiri Caetanus dicens: Si ponamus gratiam & charitatem ad satisfactionem concurrentem ex parte hominis satisfactoris, posse purum hominem pro peccato satisfacere, & loquitur indifferenter de peccato tam proprio quam alieno.

Sententia media est S. Thomæ *bic ad 2. & infra q. 85. a. 3.* Quam sequuntur Capreolus *in 4. f.d. 15. q. 1. a. 1.* Conclusiones prima, & a. 3. ad argumenta contra primam conclusionem, Ferrariensis *in 4. contra gent. cap. 5. 4.* Caetanus *super hoc artic.* & Soto *in 4. d. 14. qu. 2. art. 2.* & alij. In hac tamen explicanda sententia non conueniunt, sed valde dissident recentiores, ita vt quinque possint mediae sententiæ numerari. Prima est Suarezij, qui *diss. 4. sect. 8.* dicit sex. Primum est. Dicí non potest eandem peccati remissionem, quæ facta fuit gratis ante satisfactionem, postea etiam fieri per satisfactionem; quia repugnat idem debitum gratis remitti & per iustum solutionem. Secundum est: Remissio peccati mortalis est speciale gratiæ beneficium, quod Deus consert homini penitentiam agenti distinctum à gratia contritionis, vel dilectionis; per quam homo ad ipsam peccati remissionem suscipiendam disponitur. Tertium. Remissio peccati mortalis, quæ consertur homini contrito & conuerso ad Deum per actualem dilectionem, in se & formaliter est gratia, non solum quia est supernaturale donum, sed etiam quia gratis datur, & non ex vera & propria iustitia. Quartum ex tertio deductum. Potuit Deus de potentia absoluta non remittere peccatum homini contrito si promissionem secludamus. Quintum. Nullus homo potest Deo satisfacere ad æqualitatem pro culpa mortali ab ipso commissa, atque adeò ex vera & propria iustitia illius remissionem consequi. Ultimum. Imperfectè & vt aliqui loquuntur de congruo dici potest peccator satisfacere Deo pro peccato per veram conuersionem & contritionem ex auxilio gratiæ profectam, ita vt Deo illam

Solut.

Obiect. 3.
Aluarez.

Solut.

illam acceptante & propter illam remittente of-
fentiam gratis tamen remittatur a Deo pecca-
tu[m].

Aluarez.

Secunda sententia est Valquezij diff. 2. cap. 6. di-
centis, contritionem penitentis, licet posterior
sit in ordine efficientis ipsius infusione gratiae ha-
bitualis, dicendam esse satisfactionem pro peccato
nostrorum; quia non videtur esse de ratione sa-
tisfactionis, vt virtute illius debitum dimittatur,
qui post debiti remissionem exhiberi potest, vt etiam in debitis pecuniaribus accidit, dici
vero satisfactionem, quia ex parte eius qui illam
exhibet, satis videtur factum pro tali debito; ac
proinde licet per gratiam habitualem prius na-
tura intelligatur remissa culpa & offensio[n]e nihil
minus contritionem, quae ordine naturae conse-
quitur infusionem gratiae habitualis, dicendam
esse satisfactionem; quia homo, quem poenitent
peccasse, satis videtur fecisse ut remitteretur sibi
peccatum & offensio[n], nisi iam remissa esset: in fine
vero capituli ait mereri nos remissionem peccati
merito congrui.

Tertia sententia est afferentium, Contritionem,
ut antecedit gratiam habitualem, satisfacere
ex iustitia imperfecta pro culpa, quatenus au-
tem subsequitur gratiam habitualem, satisfacere
pro eadem culpa satisfactione perfecta. Hanc re-
fert Aluarez 3. loc.

Nugent.

Quarta sententia prædictæ proxima est Didaci
Nugni inf. qu. 85. art. 3. d. 2. qui dicit quatuor. Pri-
mum. Contrito est vere & proprie satisfactione
pro peccato mortali & pro pena aeterna. Secun-
dum. Contrito duplice modo est satisfactoria
pro peccato, scilicet in quantum est prior natura
quam gratia, & etiam in quantum est posterior
natura. Tertium. Haec tamen satisfactio est im-
perfecta & non de rigore iustitiae; unde non est
in specie iustitiae commutativa, sed habet suam
propriam speciem scilicet penitentiam, quae est
pars potentialis iustitiae. Quartum. In priori na-
ture ante infusionem gratiae penitentis est in via
& in tendentia ad dignitatem, quod sufficit ad
satisfactionem imperfectam: in posteriori vero
naturæ, licet intelligatur remissum peccatum se-
cundum quod est intrinsecus male afficiens ho-
minem, non tamen secundum quod est iniuria &
offensa facta contra Deum; quoniam sic formaliter
tollitur per contritionem, & ad hoc ordinatur
satisfactio.

Aluarez.

Vlma sententia est Aluarezij quatuor ab eo
conclusionibus explicata. Prima est. Penitens
per actum contritionis non satisfacit ex iustitia
etiam imperfecta pro peccato, quatenus est ma-
lum hominis peccantis, siue quantum ad habi-
tualem deordinationem & maculam, sed sub hac
ratione peccatum ita omnino gratis dimittitur
per infusionem gratiae, vt nulla præcedat satis-
factione pro illo. Secunda est. Penitens per actum
contritionis, vt ordine naturæ præcedit gratiam
iustificantem, non satisfacit ex iustitia etiam im-
perfecta pro culpa in quantum est iniuria Deo il-
lata. Tertia est. Per actum charitatis & contritionis,
vt sequitur gratiam iustificantem, satisfacit ex
iustitia imperfecta pro culpa mortali propria,
quatenus est malum Deo intentatum, & quatenus est
formaliter offensa & iniuria illius. Ultima est.
Penitens per actum charitatis, & contritionis,
vt informatum gratia iustificante non satisfacit
Deo ad equalitatem siue ex iustitia perfecta.

Resolutio.

Explicatur

sentim que

stii, & offi

gnatur di-

An Huius subtilissima controversia defi-
nitio[n]em supponenda primò sunt distinctiones illæ
satisfactionis in perfectam & imperfectam, & e-
ius quæ perfecta est in perfectam simpliciter &

A in perfectam ex suppositione diuinæ gratiae, de
quibus latè supra diximus. Deinde aduertendum r[es]tare, ex
est, questionem hanc esse novam de potentia Dei ab-
soluta sed ordinaria, & de satisfactione non ab-
solutè perfecta sed ex suppositione tantum diuinæ
misericordiae grantio[m] momentis hominem
ad contritionem, aut etiam gratiam illi largi-
tis ut Deo pro peccato satisfaciat. Quibus præ-
missis.

Considerandum est primò ex D. Th. 2. 2. q. 48. a. v-

nico, quod sicut animali triplicis generis partes

assignantur, scilicet partes subiectivæ vt ho-

leo & bos: integrales vt caput, pedes &c. & po-

tentiales vt vegetarium, sensituum &c. ita cui-

liber ex quatuor virtutibus cardinalibus, qua-

rum una est iustitia, partes attribuuntur subie-

ctivæ, & per quandam similitudinem etiæ integra-

les & potentiales. Sunt igitur iustitiae partes subie-

ctivæ species sub ea directè contigæ: haec vero sunt

iustitia commutativa, distributiva, & legalis. In-

tegrales vero sunt declinare à malo & facere bo-

num, vt ait S. D. 2. q. 80. a. 1. ad. 2. potentiales ve-

rō sunt religio, pietas, obseruantia, veritas, gratia

& alia quæ enumerat S. D. in dicto art. Dicuntur

autem partes haec potentiales virtutes adiunctæ

iustitiae, quae virtus est principalis: quoniam in

aliquo cum ea conuenient, sed ab eius perfectio-

ne deficiunt, ut ibidem explicat S. D. Qui tamen

inf. q. 85. a. 3. penitentiam ait speciem esse iustitiae

directæ sub ea positam, licet inter Deum & ho-

minem affirmet esse non posse iustum & æquale

simplicer, sed tantum secundum quid. Ex quo

deduct S. D. in 2. 2. q. 3. a. 1. religionem esse virtu-

tem adiunctam iustitiae; quia scilicet Deo non

poteat reddere quantum debet: propter quam

causam idem S. D. in 4. diff. 1. q. 7. a. 1. quæstuncia

5. penitentiam ait esse partem iustitiae, non quasi

speciem, sed quasi potentialem. Verba D. Tho-

mæ sunt: Sicut religio ponitur pars iustitiae à Tullio,

non quidem quasi species, sed quasi pars potentialis,

in quantum aliquem modum iustitiae participat, ita eti-

am penitentia pars iustitiae debet ponit. Quod etiam

alibi sapientia exprimit. Hanc apparentem contra-

ditionem conciliat Bergomas dub. 107. dicens,

penitentiam esse partem iustitiae potentiale, quia

quia modum aliquem iustitiae participat, sed tam-

en propriè dici debere speciem iustitiae com-

mutativam. Quod manifestam implicat contradic-

tionem. Iustitia namq[ue] commutativa pars est subi-

ectua iustitiae sub ea tanquam species sub gene-

re collocata, ac proinde non modum tantum

aliquem iustitiae participat, sed perfectam eius

habet rationem & æqualitatem, quæ speciebus

etiam omnibus propriè sub ea constitutis neces-

fari conuenit; alioquin non vere & propriè di-

cetæ species eius essent, sed partes tantum poten-

tiales.

Dicendum ergo videtur, duplices esse virtu-

tes adiunctæ iustitiae. Nam quedam sunt quæ to-

tanum eius rationem participant, licet ex parte de-

fiant; quedam non totam iustitiae rationem ad-

mittunt, sed modum quendam ac similitudinem

videntur habere iustitiae. Ratio namque iustitiae

est ut alteri reddat, quod ei debetur secundum

æqualitatem; quam totam rationem participant

religio, pietas, obseruantia, & penitentia, quamvis

ex parte defiant ab ultima conditione, quia

reddere non possunt æquale simpliciter, sed tan-

tum secundum quid siue proportionabiliter. At

veritas & affabilitas siue amicitia, quæ in allegata

q. 80. in 2. 2. S. D. ait cum Cicerone adiunctas esse

iustitiae, veluti partes eius potentiales, non to-

tanum neque veram aliquam & propriam iustitiae

ratio-

rationem participant, sed quandam tantum eius A. habent similitudinem & modum. Neque enim in eis est debitum legale, quod est iustitiae proprium, sed morale tantum, nec vlla propriè dicitur in eis apparere qualitas. Quamvis itaque propriè, vere & absolute loquendo tam illæ, quam iste sint iustitiae partes tantum potentiales, non autem species; priores tamen, quæ totam participant iustitiae rationem, licet ex parte deficiant, dici possunt iustitiae partes subjectivæ & species sibi directæ posse comparatione posteriorū, quibus nulla propriè conuenit iustitiae ratio, nili quod ad alterum sunt, sed modus tantum quidam eius & similitudo. Est igitur penitentia virtus adiuncta iustitiae, quæ ad commutatiuam reducitur, vt imperfectum ad perfectum; & ideo S. Doct. infra q. 85. a. 3. ad 3. ait penitentia sub iustitia commutativa cotineri, vel dicas ut sup. in 2. p. 2. Cont.

Distingui-
ta duplex
ratio peccati,
& vari-
us ordo a
bas iustifi-
cationis.

q. 2. a. 4. peccatum dupliciter posse considerari. *Vito modo* quatenus est malum hominis peccantis priuans illum diuinam gratiam, quæ vita est animæ spiritualis & causans maculam in anima & deordinacionem post actum peccati perseverantem. *C*

Alio modo quatenus est iniuria & offensa Dei modo superius explicato. Cum itaque de satisfactione loquimur penitentis pro peccato, non est sermo de peccato priori modo sumpto; sic enim peccatum per infusionem diuinæ gratiæ dimittitur, nulla præcedente satisfactione, quam supra diximus, non in bonum satisfaciens, sed eius, cui satisfactio fit, ordinari; satisfactio namque actus est iustitiae, quæ ad alterum est non ad seipsum.

Tertiù notandum est ex D. Th. & Cai. 1. 2. q. 113. a. 8. Iustificationem impij fieri hoc ordine, vt primo sit infusio gratiæ, secundò motus liberi arbitrij per actum dilectionis in Deum, tertiodò motus liberi arbitrij per actum odij in peccatum, quartodò assecutio iustitiae, quintò remissio culpæ. Cuius ratio est; quoniam actio, qua Deus peccatori gratiam infundit, idest infusio gratiæ duo habet officia formaliter distincta: Alterum est inducendi bonum, & alterum est expellendi malum. Et quoniam in adultis hæc non efficit tantum per modum actionis naturalis, sed etiam medio liberi arbitrio, ideo ad infusionem gratiæ quatenus inducitiua est, sequitur motus in Deum per actum dilectionis, & consecutio iustitiae quæ consumatur in remissione culpæ, vt est offensa Dei: Quatenus autem expulsus est, sequitur ex ea motus liberi arbitrij in peccatum, & expurgatio a peccato quatenus est malum ipsius peccatoris. Ut autem ibidem ait S. D. ad 1. recessus à termino & accessus ad terminum duplicititer considerari possunt: Vno modo ex parte mobili, & sic recessus à termino præcedit accessum ad terminum, quia prius est in subiecto mobile oppositum, quod abiecit, & postmodum est id, quod per motum assequitur mobile: sed ex E parte agentis est & conuerso; nam agens per formam in eo præexistenter agit ad remouendum contrarium, Sicut Sol per suam lucem agit ad remouendum tenebras; & ideo ex parte Solis prius est illuminare, quam tenebras remouere, ex parte autem aeris illuminandi prius est purgari a tenebris, quam consequi lumen ordine naturæ, licet utrumque sit simul tempore. Cū igitur infusio gratiæ & remissio culpæ dicatur ex parte Dei iustificatis, cōsequens est, ordine naturæ priorem esse infusionem gratiæ, quam culpa remissione: at ex parte hominis iustificati enim est conuerso; prius est enim ordine naturæ liberatio à culpa, quam consecutio gratiæ iustificatis. Ad quorū amplio-

re intelligentia recolenda est doctrina Philosophi in 2. Phys. dicentis, causas esse sibi initie causas, quo sit, vt secundū diversas suas causalitates vna sit altera prior, & cōtra, vt patet in causa finali & efficienti, nā sanitas prior est in genere causæ finalis & efficienti, hec vero prior est sanitatem in genere causæ efficientis. Similiter etiā virtus huius aer ingrediens prior est apertio fenestræ in genere causæ efficientis; at in genere causæ materialis seu dispositiū prior est apertio fenestræ quam aeris ingressus. Forma item substantialis prior est in genere causæ efficientis seu principiū formalis dispositione ultima eam in materia comitante; sed in genere causa materialis prior est ultima dispositio. Igitur secundum ordinem naturæ ex parte agentis primo est infusio gratiæ, secundò expulsio peccati, quatenus est malum peccatoris, maculam & deordinacionem inducens in animam, tertio est motus liberi arbitrij in Deum summe dilectum; quartò est motus liberi arbitrij in peccatum summe odio habitum: quinto inductio iustitiae, cuius consumatio est condonatio culpe, quatenus est offensa Dei, vt patet ex D. Th. in allegata q. 112. a. 6. Ex parte vero hominis iustificati priores sunt aetius penitentia, vt procedunt à libero arbitrio. Et quemadmodum materia prima formam præcedit in genere causæ materialis, à qua tamen habet existentiam in genere causæ formalis, & dispositiones ultime ad formam præcedunt illam in genere causæ materialis, & tamen ab ea præcedunt in genere causæ efficientis seu principiū formalis: sic actus penitentis, quibus disponitur ad gratiam, sunt ea priores in genere causæ materialis, sed tam ab ea virtute habent ad gratiā ipsam ultimam disponendi. Vt enim ibi subtiliter Caiet. adiurit, infusio gratiæ, quatenus operatur per modū liberi arbitrij, gratuitè mouet liberū arbitriū ad dilectionē Dei & detestationem peccati: sicq; præuenit ordine causalitatis materialis seu dispositiū non solū eosdem actus, vt informatos gratiam, sed etiam seipsum vt gratum faciēt; ita vt Deus unica tamē actione, qua gratiam infundit, gratuitè moueat voluntatem ad dictos actus & gratiū faciat, & quatenus gratuitè mouet liberū arbitriū, disponit hominem ad gratiam ultima dispositione. Cum igitur actus penitentia tripliciter possint considerari, primo vt procedunt à libero arbitrio, secundò vt sūpt ex infusione gratiæ mouent ad dictos actus & per eos disponentis ad ipsam gratiam, vt est gratum faciēt; Tertiū quatenus iam sunt informati gratia, sicut primo modo sūpti præcedunt seipso secundò modo sumptos in genere causæ materialis sive dispositiū, & a se ipsis secundo modo sūpti præueniuntur in genere causæ efficientis & quasi formalis, sic ejdem actus secundo modo sumpti seipso materiali causalitate præcedunt tertio modo sumptos; qui tamen hoc tertio modo sūpti seipso priores sunt formalī causalitate secundo modo consideratis.

Sed quoniam, vt antea diximus cum D. Th. ex parte hominis iustificati prius est liberatio à culpa, quam consecutio gratiæ iustificantis, ideo post dictorum actus penitentia secundo modo sumptos sequitur ordinem naturæ tertio loco liberatio à culpa, quatenus est malum hominis inducens maculam &c. & quarto loco est gratia gratum faciens, ac proinde vt informans actus illos, & in eodem instanti naturæ sunt actus illi vt informati gratia. Ex parte igitur hominis, qui iustificatur primò sunt actus penitentia, quamvis ex libero arbitrio proce-

procedunt; secundò sunt idem actus, vt procedunt ex infusione gratiæ mouentis voluntatem, seu liberum arbitrium ad dictos actus, & ita disponentis ad gratiam, tertio est liberatio à culpa vt est malum hominis; quartò est gratia vt gratum faciens, & vt informans dictos actus, & in eodem instanti naturæ sunt actus illi, vt informati gratia; quintò est consecratio iustitiae, quæ consummatur in remissione culpa prout est offensa Dei; sic enim remissio culpa intelligitur esse terminus iustificationis, vt colligi facile potest ex a. 6. d. q. 113. addita illi doctrina a. s. eiusdem q. non enim est hic locus hæc latius explicandi.

*Qna rati-
ne, & or-
dine peni-
tentiæ
Deo procul
pa. satisfa-
ciat, & ta-
men in re-
missionem
non merea-
tur, sed gra-
tia à Deo in
sufficitur.*

Ex his iam facile poterit explicari ac bene dissoluti modus propositæ Controversie. Existimandum est enim Deum unico quasi totali, & eo gratuito suo beneficio peccatorum iustificando illos omnes effectus veluti partes vniuersitatis, perfectique beneficij eo ordine, quo dimicimus, in eius anima causare. Et quemadmodum unica Dei operatio, quæ est infusio gratiæ, iustificatione est, in prioribus quidem effectibus habes esse veluti in fieri & inchoatum ac incompletum, sicut idem actus pœnitentis una satisfactio sunt proculpa quatenus est offensa Dei, primò quidem imperfecta ac veluti in fieri & inchoata, tandem vero perfecta & consummata. Cū enim Deus gratiam infundens, liberum hominis mouet arbitrium ad detestationem peccati propter Deum summe dilectum, iustificationem inchoat, quam prosequitur gratum hominem sibi reddendo, illum emundando à culpa, prout est eius ipius hominis malum, & tandem compleat iustum illum efficiendo & culpam ei vt est offensa gratiæ condonando. Similiter homo peccator à Deo motus satisfactionem inchoat pro peccato per actus pœnitentia libero arbitrio procedentes, quatenus ex diuinæ gratiæ motione virtutem habent ad ipsam gratiam, vt gratum facientem ultimo disponendi: Sed perficitur hec satisfactio per eosdem actus, quatenus iam sunt informati gratia; sicut enim verè & propriè ac perfectè in suo genere, quamvis non ex rigore iustitiae, neque perfectè simpliciter pro culpa satisfaciant, quatenus est offensa Dei. Et idem dicendum est de amicitia hominis, qui nunc iustificatur, cum Deo; cum enim infusione gratiæ mouetur hominis voluntas ad actus pœnitentia iam dictos, inchoatur hominis amicitia cum Deo, per gratiam autem gratum facientem, quatenus gratum efficit hominem Deo, magis perficitur, per remissionem autem iniurie siue offensiæ compleatur; adeò vt in ultimo tantum instanti nature siue signo rationis, in quo intelligitur offensa remitti, dici posse homo perfectè & complete Dei amicus. Ad effectum tamen merendi & satisfaciendi pro offensiæ in Deum commissa fatus est, hominem esse Dei Filium per gratiam illam à peccatorum soribus ablucem, & amicum Dei quo ad præcipias essentiales amicitiaæ conditions constituentem, quamvis nondum intelligatur ultimum amicitiaæ complementum attulisse, quod in iniuria seu offensiæ remissione constituit; quæ tam in gratia gratu faciente radicaliter continetur. Et quia iustificatio peccatoris, infusione gratiæ mouentis hominis voluntatem ad actus pœnitentia inchoata, & in effectu constituendi hominem Deo gratum, & eum à peccati labore mundandi magis perfecta, & in iustitiaæ collatione & remissionis offensiæ complemento consummata vnicum est quasi totale Dei beneficium triplici modo conceptum scilicet vt inchoatum, vt au-

A ctum, & vt perfectum, idèò verè & propriè dicuntur homo gratis à Deo iustificari. Actus enim illi duo pœnitentis, quibus homo peccator Deo satisfacit pro offensiæ in eum commissa, præterquam quod sunt Dei beneficia gratis à Deo collata, neque gratiam aut iustificationem, neque peccati aut offensiæ remissionem promerentur, sed gratiæ infusionem sequuntur gratis à Deo manantem, & peccati maculam abluentem. Declarat autem sacra Synodus Trid. *sess. 6. c. 8.* idèò gratis nos à Deo iustificari, quia nihil eorum, quæ iustificationem precedunt, siue fides siue opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur. Deinde pœnitentis actus nullam per se vim habent satisfaciendi Deo pro offensiæ, nisi quatenus informantur diuina gratia & charitate. Cur autem actus illi pœnitentia in iustificatione peccatoris cum infusione gratiæ concurrent, iam supra dimicimus; quia nimur Deus gratiam infundens & iustificans non operatur per modum naturæ, sed suauiter agens cum homine libertate donato liberam eius voluntatem mouet efficaciter ad actus pœnitentia, quibus ad effectum gratiæ præcipuum scilicet esse Deo gratum disponitur, & pro culpa seu offensiæ satisfacit in Deum commissa, & præmium simul aternæ beatitudinis promeretur.

Sed fortasse dices, eadem ratione posse hominem, qui iustificatur, eisdem actibus pœnitentia gratiam aut faltem remissionem offensiæ promereri. Sed nulla ac vana prorsus est illatio ob disparem valde rationem illorum actuum respectu gloriae, & respectu gratiæ aut remissionis offensiæ. Nam prima gratia principium est meriti, & idèò non potest cadere sub merito. Deinde contradictionem implicat, esse gratiam & ex operibus & meritis acquiri, vt ait Apostolus ad Rom. 7. *Si autem gratia, iam non ex operibus, aliquin grata iam non est gratia.* Remissio vero peccati vt est offensiæ Dei, ad completam pertinet personæ dignitatem, & iustitiam eius & ad amicitiam cum Deo constituendam; ex quibus tota ratio meriti coram Deo deriuatur: iam autem dimicimus, actus illos pœnitentia priores esse iustitiam peccatoris, qui iustificatur, & remissionem peccati, prout est offensiæ Dei, at gloria posterior est etiam remissionem peccati, & quamvis actibus illis pœnitentia homo gloriam mereatur, non tamen eam intelligitur mereri antè iustitiaæ complementum, id est peccati remissionem, nisi forte inchoatu. Quomodo peccati remissio non potest cadere sub merito, vt scilicet eius meritorum inchoatur antè remissionem, & postea consummetur; quia peccati remissio ad ipsum attinet iustitiaæ complementum, sine quo meritorum esse non potest: cum itaque præmiu sit quid posterius omnibus ad meritorum requisitis. consequens est, vt habita iam offensiæ remissione nullum possit esse meritorum ad eam ordinatum. Satisfactione vero ad æquitatem iustitiaæ constituendam, & ad amicitiam in eundem cum eo, cui debita est, ordinatur; & idèò sufficit in satisfaciente diuina gratia gratum faciens & maculam peccati delens, vt per actus contritionis eadem gratia informatos Deo satisfaciat pro peccato, quatenus est offensiæ in eum commissa, ad obtinendam ab eo remissionem. Ad quoru ampliorum evidentiam.

*QVARTO SCIENDVM EST ad iustificati- Declarat
onem concurrere fidem supernaturem habi- amplius, &
tam ex gratia & opera, præcepta, puta contriti- probatur
onem, dilectionem, & alia, non ita tamen, vt fi- peccatorem
des, aut opera iustificationem condigne vel con- Deo procul
pa. satisfa-
grue*

ter cum à gruē mereantur; gratia enim, vt ait Apost. Rom. 3. Iustificamur per gratiam Dei, & per redemptionem, quæ est in Christo Iesu; quia scilicet nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, sive fides, sive opera ipsa iustificationis gratiam promeretur, vt diffinit Conc. Trident. sif. 6. c. 8. sed per fidem dicimus à Deo iustificari; quia fides est humanæ salutis initium, fundatum & radix omnis iustificationis. sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire, vt eadem Tridentina Synodus ibi declarat: ex operibus verò quedam ad hominis iustificationem concurrunt ut dispositiones ad gratiam; sicut contrito & dilectio, & hæc cum cæteris omnibus ex charitate factis ut consequentia, & conseruantia, & augmentia gratiam à Deo gratia acceptam, vt idem Concilium decernit cap. 10. in quo sensu docet esse intelligendum dictum illud Apostoli Iacobi in eius epist. 1. Videtis, quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum. Et illud Apoc. vltimo: Qui iustus est iustificetur adhuc. Et illud Eccl. 18. Ne verearis vsque ad mortem iustificari.

Quintū considerandum est hominem ante exhibitam actu Deo satisfactionem pro culpa per actus dilectionis & contritionis non intelligi iustum in actu secundo & completo; quia non intelligitur constituisse equalitatem inter se ipsum & Deum: sed in illo tamen priori nature, cùm illi Deus infundit gratiam, vt per hanc illum emundet à macula & moueat ad actus contritionis & dilectionis Dei intelligitur iustus & Deo gratus, quasi incompletè & in actu primo & veluti in fieri: non enim pro illo signo intelligitur, vt exercens actus iustitiae & amicitiae erga Deum, sed vt habens principium sufficiens, scilicet gratiam ad eliciendos, quando necesse fuerit, actus iustitiae & efficaciam habens tunc ad exhibendam actualiæ satisfactionem Deo pro offensa; quia gratia, prout est in infundi, est auxilium efficaciter mouens ad eliciendos actus dilectionis & contritionis; sed antequam hi actus intelligentur eliciti, Deus intelligitur, vt offensus, nec homo tunc intelligitur esse amicus Dei completere & in actu secundo, sed incompletè tantum & in actu primo. Vnde S.D. in 4. d. 15. q. 1. a. 3. q. 2. ad 1. ait satisfactionem perducere ad æqualitatem amicitiae cum Deo, quia scilicet perducit ad eam in actu secundo & ultimè completo: charitas enim & pœnitentia, que in ratione dispositionis gratiam præcedit, non intelligitur, vt satisfaciens, nisi prout est posterior gratia, sic enim efficit actus amici, quos Deus vt amicus acceptet in recompensationem offensæ: oblatæ verò satisfactione per actus charitatis & cōtritionis debetur homini de iustitia non gratia, qua tollitur peccatum, vt caufat maculam & vt est malum peccatorum (hanc enim ante prædictos actus vt satisfactorios intelligitur à Deo receperisse) sed hoc ei tantum debetur, ne scilicet amplius exigatur ab eo satisfactione pro offensa iam femele à Deo remisla. Neque tamen afterendum est hominem per prædictos actus satisfactorios mereri remissionem offensæ, quoniam operationi gratia informatæ duplicitate aliquid debetur ex iustitia: Vno modo, ita vt id quod debetur operationi, non sit formaliter factum per eam; & sic operibus bonis ex gratia & charitate procedentibus debetur, vt meritis aeterna vita, tanquam præmium; non enim meritum facit formaliter præmium. Alio modo debetur aliquid operationi ex iustitia, ita vt formaliter fiat per ipsam operationem: & respectu huius non habet operationem meriti; quo-

A niam, vt ait S. D. in 1. p. quest. 62. art. 4. operatio, quæ est factua finis (intellige sufficienter & immediate) non exceditur à virtute finis, atq; id est non est meritoria finis; inæqualitas autem offensæ per diætos actus pœnitentia reducitur immediate & sufficienter ad æqualitatem, saltem ex acceptatione diuinæ misericordiæ, vt ait S. D. in 4. d. 14. quest. 1. art. 2. igitur per satisfactionem, nec meremur gratiam, quæ satisfactioni præsupponitur, nec remissionem offensæ quo ad ablationem inæqualitatis; quam satisfactio formaliter efficit, meritum autem non facit formaliter præmium, vt ante diximus. Ex his facile intelligitur dictum D. Thom. inf. q. 85. a. 2. ad 3. nimur virtutem pœnitentia expellere peccatum effectuè; ratio enim illius est, quia pœnitentia ex primaria operantis intentione tendit immediate ad tollendam rationem offensæ compensando illam formaliter, & faciendo formaliter equalitatem offensæ ex acceptatione Dei, quod charitati minime conuenit respectu odij, quia charitas ex prima sua intentione non tendit ad destructionem odij Dei in eo subiecto, in quo recipitur, quia Christus Beata Virgo & Angeli actum habent charitatis, qui tamen in eis non tendit ad destructionem odij Dei, & ideo in eis nulli possunt esse actus pœnitentia, vt ait S. D. in 4. d. 14. q. 1. a. 3. qu. 2. quia talis actus per se primò immediate & efficaciter tendit ad tollendam offensam in Deum commissam compensando illam per modum satisfactionis: in illis autem nulla fuit offensæ contra Deum; igitur pœnitentia per actus suos non meretur offensæ remissionem, quia per se primo & immediate tendit ad eam efficaciter adæquandam, & recompensandam; ac proinde dicitur etiam effectuè peccatum expellere.

Postremo sciendum est meritum non esse actum aliquius determinatae virtutis, quoniam eius ratio non ex obiecto sumitur, à quo virtus & eius actus specificantur; sed ex supposito quod est Deo gratiam, & ex electione refert opera sua in obsequium illius; satisfactio verò per se primò tendit ad æqualitatem, quæ est obiectum iustitiae constitutum.

PRIMA CONCLVSIQ: Homo, cùm à Deo iustificatur, non meretur per actus pœnitentie remissionem peccati, quatenus est malum hominis, aut quatenus est offensæ Dei, sed verè ac propriè gratia iustificatur. Probatur: quia quod datur ex merito, non confertur ex gratia: at Rom. 3. dicimus *Iustificari gratis per gratiam Dei, quæ est in Christo Iesu*, ergo. Conclusionem hanc latè probat Medina in sua conclusione 3. & multò plures probationes eius colligi possunt ex Suarezio dis. 4. sct. 8. in 2. & 3. diæto. Priorem tamen partem negat Vasquez dis. 5. c. vlt. dicens, iustificationem peccatorum non esse fine meritis, sed eam nos mereri merito congrui.

SECUNDA CONCLVSIQ: Homo per actus pœnitentie consequentes peccati remissionem, quatenus est offensæ Dei, non satisfacit propriè pro peccato, sed tantum pro pena peccati. Hæc est contra Vasq. Prob. Quia secundum propriam sui nominis significacionem, & secundum communem loquentium usum, & prout nunc de ea loquimur, causam important remissionis offensæ sufficientem, ad eam moraliter causandam; igitur, si iam fuerit offensæ remissa, non poterit homo per actus pœnitentiae subsequentes pro ea propriè Deo satisfacere.

TERTIA CONCLVSIQ: Per actus pœnitentie, quatenus ordine naturæ præcedunt gratiam iustificationem,

rem, & prout sunt ex libero arbitrio, licet intelligatur homo satisfactionem inchoare per quoddam intium actus minimè per se sufficiens, non tamen sic propriè dicitur satisfactione etiam imperfectè pro culpa, quatenus est offensa Dei. Prima huius conclusionis pars probatur. Quia contritionis actus ex sui ratione satisfactione est pro culpa, quatenus est offensa Dei, sicut inchoatio contritionis est inchoatio satisfactionis: inchoat autem contrito non solum à diuina gratia premoente, sed etiam ab ipso libero arbitrio moto, & seipsum mouente quod tamen non est sufficiens principium vere satisfactionis pro peccato; ergo. Secunda vero pars prob. Quia contritio, prout à libero hominis arbitrio praeceps concepto deriuatur, nullius est omnino valoris ad satisfaciendum; ergo.

QVARTA CONCLVSIO. Si consideretur actus contritionis, quatenus est à voluntate à Deo mota per infusionem gratiae, quatenus mouens est prius natura, quam gratum faciat, si magis propriè dicetur homo per alium contritionis satisfactionem inchoare, & etiam aliquo modo satisfacere. Probat. Quia homo talem actum eliciens non exhibet actum satisfactionis cum omni, quod ei debetur, complemento, cum adhuc non intelligatur diuina gratia, & charitate formatus, sed offert actum ex sufficientibus in suo ordine causis agentibus procedentem: hæ vero sunt Deus, vt causa supernaturalis per infusionem gratiae mouens (quamvis pro illo signo non intelligatur gratia, vt gratum faciens) & liberum arbitrium à Deo motum; sicut in illo priori natura dici poterit homo satisfactionis satisfactione quasi existente in fieri, & non in facto esse; quia deest ei complementum, seu valor, qui ex gratia, & charitate in posteriori signo informante dependet. Qui tamen quasi radicaliter in infusione gratiae mouentis continetur.

QVINTA CONCLVSIO. Per actus penitentia, quatenus ordine naturæ sequitur effectum gratiae gratum facientis, satisfacit homo pro sua culpa mortali, quatenus est offensa Dei, ex imperfecta iustitia. Conclusionis hæc est expressa sententia D. Thomæ locis sup. notat. & in p. p. q. 21. a. 4. ad 1. ait: In iustificatione impij appetit iustitia, dum culpas relaxat propter dilectionem, quam tamen ipse misericorditer infudit, sicut de Magdalena legitur Luca 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quæ verba iuxta sensum nostræ conclusionis ibidem exponit Bannes, Glossæ vero, quas eis adhibet Medina, non solum menti S. Th. sed etiam plano ac formaliter verborum sensu sunt aduersæ, vt hic scitè notauit Alvarez disp. 7. concl. 3. Apud quem lege, si placet, alias eiusdem conclusionis probationes. Eandem doctrinam S. D. habet in 4. d. 24. q. 1. a. 1. q. 5. & q. 2. a. 1. & 2. & dist. 15. q. 1. a. 2. ad 1. nos satisfacere pro peccato, vt est offensa Dei; & vt auertit à Deo quod etiam affirmat in sent. ad Anibaldum ead. dist. & q.

VLTIMA CONCLVSIO. Penitens per eosdem actus, quatenus eodem ordine naturæ consequuntur effectum gratiae gratum facientis, satisfacit ex iustitia perfecta, non simpliciter, sed ex suppositione diuina misericordie gratianis actus illos. Hæc conclusio patet ex dictis in præc. Controu. & præfertim ex 3 Conclus. ibi latè probata, & explicata. Et probatur primò: quia diuina Scriptura & SS. Patres affirmant homini contritionem habenti promitti ex diuina misericordia remissionem offensæ; ergo. probat, conseq. quia si ea contritio est satisfactione æqualis de rigore iustitiae, iam non ex misericordia, sed ex iustitia illi responderet offensæ remissio: Ant. vero prob. ex I-

A saia 55. Reuertatur ad Dominum (scilicet per contritionem) & miserebitur eius. & Hier. 31. Populo dicenti, egi penitentiam, &c. respondetur, Dominus misericors miserebitur eius, &c. & Matth. 18. seruo roganti pro venia ait Dominus se ex misericordia debitum dimisisse. Et Luca 15. Quamvis Filius prodigus veniam petierit, dicitur tamen Patrem illius misericordia' motum illi fuisse reconciliatum. Ex Patribus etiam id plures asserunt, & præsertim Aug. in Ench. c. 65. Hier. in epist. 46. & in Michæam cap. 16. Ambrof. lib. 1. de penitentia cap. 4. Chrysostom. ho. 26. in Genesim, & hom. 80. ad populum. Et alij plures quos refert Athanasius in epist. ad Ioannem, qua habetur Tom. 3. Conciliorum ante septimam Synodus. His addi potest Caietanus inf. q. 8. a. 2. Et Ferrarien. 4. contra gent. cap. 5. & Vega libr. 15. in Conc. Trident. cap. 4. Et Marsilius in 4. dist. 10. & alij. Secundò prob. quia penitentia, per quam Deo satisfacimus, pars est iustitiae potentialis, quia Deo non reddit æquale; ergo. Tertiò: quia non possumus Deo reddire cultum æqualem; ergo, neque satisfactionem æqualem. Ant. patet ex Isaia c. 40. dicentes: Ecce gentes quasi stilla fistula, &c. Lybanus non sufficiat ad incendendum, & animalia eius non sufficient ad holocaustum, omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo. Et confirmat. quia religio, qua redditur Deo cultus, est pars potentialis iustitiae: quia scilicet non reddit Deo cultum æqualem. Conf. vero prob. quoniam, id est non redditimus Deo cultum æqualem; quia dignitas Dei est infinita, quam nostro cultu non possumus adæquare; sed etiam satisfactione debet infinite dignitati Dei, quæ offensa est, proportionari; quam adæquare non potest dignitas satisfactionis finita; ergo. Et confirmatur ratione Anselmi libr. 1. Cur Deus homo, cap. 21. quoniam offensa mortalis Dei est infinita, ut ante diximus; at nulla puri hominis satisfactione est infinita, cum dignitas illius sumatur ex dignitate satisfactionis; omnis vero dignitas puri hominis Deo satisfactionis sit finita. Tandem prob. eadem concl. quia sequeretur Christi incarnationem non fuisse necessariam ad exhibendam Deo condignam pro peccatis humanæ naturæ satisfactionem: Nam secundum oppositum sententiam, quilibet purus homo poterat ad æqualitatem satisfacere pro suis offendis: Consequens falsum est; ergo.

Non placet autem ea ratio, quam ceteris omnibus reiectis adducit Vasquez hic disput. 2. cap. 5. ratio reiecta dicens: quia per peccatum contraximus offendam invenimus, & debitum carendi omni auxilio, & sancta cogitatione; quia conuertamus ad Deum; & antequam eliciamus contritionem, qua Deo satisfactionem, accepimus ab illo sanctam cogitationem, & auxilium ad illam eliciendam; id est, antequam satisfactionem, iam gratis esse dimissemus partem aliquam nostri delicti, eam scilicet qua carere debebamus omni auxilio; & id est nos Deo non satisfacere ad æqualitatem pro toto debito, sed pro parte illius; Quæ ratio longè minus mihi videtur efficax, quam illi videantur infirmæ omnes aliae rationes ab eo confutatae. Primum: quia non est hic quæstio, an possit homo ad æqualitatem satisfacere pro peccatis, quas meremur propter peccatum: sed, an possit homo satisfacere pro offensa, ratione cuius illi poena debetur; Debitum autem illud caredi auxilio, & sancta cogitatione, poena est, non autem culpa; ergo, licet ea ratione probet Vasq. hominem non posse satisfacere pro dicta poena; non inde tamen ostenditur hominem pro offensa non posse ad æqualitatem satisfacere, cum sint res distinctæ; & vna gratis à Deo

Deo dimissa possit homo pro alia satisfacere. Secundù oblatu gratis auxilio, & exhibita satisfactiōne ex dono Dei, illa non est æqualis offendæ; quia non est infinita sicut offendæ, & est actus partis potentialis iustitiae; & post illius exhibitiōnem ex Dei misericordia remittitur offendæ, vt ex Scripturis & Patribus ostensum est; ergo non ob eam solum causam homo satisfacit ad æqualitatem pro offendæ; quia non satisfacit pro debito carendi auxilio, sed etiam quia non satisfacit pro ipsa offendæ; alioquin tenebatur Vasq. docere cum Medina posse hominem ad æqualitatem satisfacere pro offendæ mortali; quia, licet habeat satisfactiōnem ex gratia, illa tamen est æqualis offendæ. Tertiū, homo existens in gratia non habet debitum carendi auxilio, quo satisfactiōnem elicit; & tamen contritio & satisfactiō, quam elicit homo iustificatus non est æqualis offendæ; quia non est infinita sicut offendæ, & est actus partis potentialis iustitiae; igitur impotentiā satisfaciendi pro offendæ mortali, non oritur ex hoc, quod homo debitum habeat carendi tali auxilio, & illud gratis à Deo dimitatur. Et confirmatur; quia nunquam homo contritionem & satisfactiōnem elicit, nisi iustificatus per gratiam, homo verò sic iustificatus debitum non habet carendi prædicto auxilio, cùm illud iure connaturalitatis gratiæ debeat: Nam quemadmodum per peccatum incurrit debitum carendi tali auxilio, sic etiam debitum incurrit carendi gratia, & ipsa satisfactiōne & ipsa etiam vita, iuxta illud Thren. 3. Misericordia Domini, quid non consumpti sumus; ergo non est maior ratio, quod satisfactiō non sit ad æqualitatem ex eo, quod gratis dimititur primum debitum, quā eo, quod gratis dimituntur cætera. Denique probatur: quia homo per peccatum non solum incurrit debitum carendi auxilio sibi intrinseco, quo possit ipse per se satisfacere pro offendæ; sed etiam debitum incurrit, ne alteri conferatur auxilium quo satisfaciat pro illo; sed non obstante, quod hoc debitum, etiam secundum sententiam ipsius Vasquezij sit gratis dimissum, cùm ut ipse ait hic disp. 8. c. 2. humitas Christi sit, quæ satisfecit pro nobis, & illi gratis collatum fuerit auxilium ad sic satisfaciendum, tamen satisfactiō eius fuit æqualis & superabundans omnem offendam & penam, vt ibidem ait Vasq. ergo, quod Deus gratis dimitat illud debitum per gratuitam auxiliū prædicti collationem, non infert purum hominem ad æqualitatem pro offendæ mortali non posse satisfacere.

Argum. & C O N T R A primam Conclusionem sunt multa argumenta. Vasq. in 1. 2. q. 11. 4. a. 5. disp. 218. quæ, ne limites proposita controvērsiæ transeamus, suo loco. diluenda referuamus. Sed non est prætereundum argumētum, quod hic disp. 7. c. 6. prò sua sententia constituit idem auctor ex August. epist. 105. cuius verba sunt. *Sed nec ipsa remissio peccatorum, sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat; nego, enim nullum est meritum fidei, qua fide ille dicebat; Deus proprius esto mihi peccatori: & descendit iustificatus merito fidelis humiliatus; quoniam qui se humiliat, exaltabitur, &c.* Hac August. ergo teste Augustino, remissio peccatorum fit ex præcedenti merito fidei. Responsum cum D. Thom. in allegat. artic. 5. ad 1. D. Augustin. libr. 1. retract. cap. 23. seipsum explicat, dicendo, se aliquando in hoc fuisse deceptum, quod creditit, initium fidei esse ex nobis, sed consummationem nobis dari à Deo: *Et ad hunc sensum (inquit S.D.) videtur pertinere, quod fides iustificationem mereatur: sed si supponamus, sicut*

A fidei veritas habet, quod initium fidei sit in nobis à Deo, tam etiam ipse actus fidei consequitur primam gratiam, & ita non potest esse meritorius prime gratiae per fidem; igitur iustificatur homo, non quia credendo mereatur iustificationem, sed quia dum iustificatur, credit, eo quid motus fidei requiritur ad iustificationem imp̄. Hæc ibi S.D. ex quibus appareret Vasq. haud fideliter Augustinum allegasse, qui declaracionem eius ab Angelico nostro Doctore notatam, & cuilibet vel mediocriter eruditio Theologo perspectam præteriuit,

C O N T R A secundam conclusiōnem expostor. Quia non est de ratione satisfactiōni, vt virtute illius debitum remittatur; ergo. Probatur antecedens: Quoniam in debitibus pecuniaris satisfactiō post debiti remissionem exhibetur.

B C O N F . ac explicatur idem antecedens: Quia satisfactiō post debiti remissionem exhibetur. Et conf. ac explicatur idem antecedens: conf.

Quia satisfactiō post debiti remissionem idem dicitur satisfactiō; quia ex parte eius, qui illam exhibit, satis videtur factum pro illo debito; ergo, licet per gratiam habitualē prius natura intelligatur remissa macula culpæ & offendæ, nihilominus contritio quæ ordine natura consequitur infusionem gratiæ habitualis, dicenda est satisfactiō; quia homo, quem pœnitit pœccasse, satis videtur fecisse, vt remitteretur sibi paccatum, & offendæ, nisi iam remissa esset. R e s p . sol.

falsum esse antecedens loquendo de satisfactiōne propriè dicta & de ea præsentim, quæ Deo exhibetur ab hominē.

Ad probationem negatur assumptum; quia debitum non intelligitur remissum, nisi constituta æqualitate iustitiae inter creditorem & debitorem, quæ non est ante debiti solutionem.

Deinde negatur etiam consequentia; quoniam offendæ remissio coram Deo non fit, nisi medio actu voluntatis humanæ peccatum summe detestantis & Deum super omnia diligantis, quibus contritio, quæ satisfactiō est

pro culpa vt est offendæ Dei, constituitur: quam quidem offendam post dictos actus diximus secundum D. Thom. à Deo remitti. Ad confir. dico, ea solum probari aut suaderi, talem satisfactiōnis modum esse possibilem, non autem sic esse de facto, & secundum Dei potentiam ordinariam obiam dictam causam; quia scilicet actus illi, quibus medianibus fit offendæ remissio, sunt formaliter ipsa satisfactiō.

D E C O N F . produci possent argumenta. quibus probat Aluarez suam secundam conclusionem: sed ea probant tantum actus contritionis, antequam informentur gratia gratum faciente, non esse absolute loquendo satisfactiōnes etiam imperfectas: nos autem assertimus, esse satisfactiōnes vt inchoatas & vt in fieri.

C O N T R A quartam concl. produci possent argumenta. quibus probat Aluarez suam secundam conclusionem: sed ea probant tantum actus contritionis, antequam informentur gratia gratum faciente, non esse absolute loquendo satisfactiōnes etiam imperfectas: nos autem assertimus, esse satisfactiōnes vt inchoatas & vt in fieri.

E C O N F . obiecta. Aluarez.

C O N T R A quintam, & sextam concl. sunt argumenta Medinæ & aliorum, quæ referunt & solvunt Nugnus & Aluarez locis supra notatis: sed expositis fundamentis facile diluentur.

SEXTA CONTROVERSIA.

An saltem proculpa veniali possit homo purus. & iustus Deo ad æqualitatem satisfacere?

D Væ sunt in hac Controvērsia Doctorum sententie. Extremæ sententiae & due mediae. Prima ex Doctorum. trema sententia est Petri à Soto, qui in suo tractat. de Institutione Sacerdot. lect. 18. de Pænitentia hanc sibi primam statuit conclusionem: Venialium etiam peccatorum remissionem diuinæ gratiæ opus esse, & non meritorum vel satisfactionis nostræ, scripturæ & rationi fidei valde conuenit.

nit. Ex quibus verbis apparet, dictum authorem A*titia culpa venialis à mortali*, quas statuit & explicitat S. D. in i. 2. qu. 72. art. 5. & q. 88. art. 1. & ibidem 3 differentiae inter peccatum veniale & mortale.

Secunda sententia in alio extremo posita est Scotti in 4. d. 21. q. 1. Maiotis & Gabr. Biel dist. 16. q. 5. & Dur. eadem d. q. 2. & d. 21. q. 1. dicentium, posse peccatorem non solum per vires & auxilium diuine gratiae, sed etiam per vires naturae plenae satisfacere pro peccato veniali & ab eo mundari.

Prima sententia media est Suarez. disp. 4. sect. 9. qui duo dicit. Primum est hominem iustificatum post simPLICITER & ABSOLUTE satisfacere de condigno pro veniali peccato atque adeo ex iustitia, & non mercede gratiae illius remissionem consequi. Secundum est, satisfactionem hanc puram creature pro peccato veniali non esse tam exactam & perfectam, quin satisfactione Christi pro peccato veniali perfectior fuerit, sicut etiam intra rationem iustitiae eiusque perfectionem; ita ut satisfactione Christi merito dici possit de rigore iustitiae, non vero puram creature satisfactionem.

Secunda sententia media est Vasquezij disput. 7. Qui postquam vniuersa ferè principia seu fundamenta, quibus sententia Suarezij nitebatur, euertit suam quatuor explicit propositionibus. Prima est. Perfecta & condigna satisfactione ab homine iusto pro suo peccato veniali potest exhiberi, non tantum quae sufficiens sit ad delendam maculam offendit & pœnam, sed etiam talem quae licet gratiam supponat, nullam tamen supponat cōdonationem alicuius debiti peccati venialis. Secunda propositio. Differt hæc nostra opinio à sententia Suarezij; quia ita concedimus homini iusto pro suo peccato veniali cōdignam & perfectam satisfactionem, vt ea non indigat sauro Dei condonantis peccatum, vel aliquid illius aut acceptantis satisfactionem, sed talis sit, vt ex natura sua deleat maculam & pœnam peccati venialis. Tertia propositio. Satisfactione hominis iusto pro suo veniali poccato perfecta est, non quia tanti valoris sit contrito aut charitas, per quam satisfacimus, vt perfecte conuertat hominem ad Deum tamquam ad ultimum finem: peccatum autem veniale non auertat hominem ab ipso, nec quia sit persona iusta & digna Deum, nec quia habeat promissionem; sed ob eam causam, quod homo iustus, vel etiam peccator per peccatum veniale ex se consideratum non incurrit debitum carenti in perpetuum auxilio gratiae, & idem nulla sit peccatori condonatio, aut gratuita remissio alicuius debiti contracti ex veniali, & per actum contritionis seu dilectionis, quem habet ex auxilio gratiae Dei absqueulla condonatione & fauore, sed ex natura ipsius actus à peccato veniali iustificatur. Ultima propositio. Satisfactione Christi licet sit infinita, & ex hac parte vberior & abundantior, quam satisfactione hominis iusto pro suo peccato veniali, tamen cum istius satisfactione ex auxilio gratiae efficacior sit ad eluendum maculam peccati venialis, sequitur non esse perfectiorem satisfactionem Christi, quam sit satisfactione hominis iusti pro suo peccato veniali in genere satisfactionis ad effectum delendi peccatum, & extinguendum debitum illius, licet satisfactione Christi in ratione operationis & meriti perfectior sit.

Resolutio.

SUPPONENDAE hic primò sunt illæ differen-

tiæ culpa venialis à mortali, quas statuit & explicitat S. D. in i. 2. qu. 72. art. 5. & q. 88. art. 1. & ibidem 3 differentiae inter peccatum veniale & mortale.

*B*ut verò tres: una essentialis & principalis, & duæ quasi secundariae ad eam consequentes. Estigitur *prima* differentia inter peccatum mortale & veniale, quod peccatum mortale est cum auersione à Deo ultimo fine & cum conversione ad creaturam vt ad ultimum finem, & ideo vitam gratiae tollit ab anima & hominem Deo constituit inimicum: peccatum autem veniale nec à Deo auertit, nec ultimum finem in creatura constituit, nec vitam gratiae aut homini cum Deo amicitiam destruit. Sic enim ait S. D. in allegato a. 5. *Quando anima deordinatur per peccatum usque ad auersionem ab ultimo fine, scilicet Deo, cui uniuersus per charitatem, tunc est peccatum mortale; quando perdiit declinatio circa auersionem à Deo, tunc est peccatum veniale: sicut enim in corporibus deordinatio mortis, qua est circa remotionem principij vitae, est irreparabilis secundum naturam; in ordinatio autem erit in reparatione potest propter id, quod saluat principium vita: similius est in ys, que pertinent ad animam: Nam in speculatibus, qui errat circa principia imperficiens est: qui autem errat, saluat principium, per ipsa principia renotari potest. Et similiter in operatibus, qui peccando auerteruntur ab ultimo fine, quantum est ex natura peccati, habet lapsum irreparabilem, & idem dicitur peccare mortaliter, aeternaliter puniendus, qui vero peccat circa auersionem à Deo, ex ipsa ratione peccati reparabiliter deordinatur, quia saluat principium; & idem dicitur peccare venialiter, quia scilicet non ita peccat, ut mereatur interminabilem pœnam.* Hæc ibi S. Doct. quod idem repetit in quest. 88. art. 1. supr. notato.

SECUNDA differentia est, quod peccatum mortale, propriè & simPLICITER loquendo, est contra legem; quia scilicet est contra finem intentum à legi, & ab eo simPLICITER ac ABSOLUTE discordat: peccatum autem veniale est præter legem; non quia contra nullam sit legem, sed quia non est simPLICITER contra finem legis, qui est dilectio Dei & proximi, sed tantum secundum quid. Hanc differentiam constituit S. D. in dist. 4. q. 88. a. 1. ad 1. quam ibi subtiliter explicat Caetanus. Eandem etiam differentiam assignat Magister in 2. distinct. 55. & S. D. in eodem lib. dist. 42. q. 1. a. 3.

TERTIA differentia est, quod mortale peccatum dicitur peccatum secundum perfectam rationem peccati ab Augustino traditam: peccatum autem veniale dicitur peccatum secundum imperfectam rationem peccati & in ordine ad mortale; sicut accidentis dicitur ens in ordine ad substantiam secundum imperfectam rationem entis, vt ait S. D. in allegato art. 1. ad 1. dicens, peccati divisionem in veniale & mortale non esse divisionem generis in species, quæ æqualiter participant rationem generis, sed analogi in ea, de quibus prædicatur secundum prius & posterius; & idem peccatum veniale comparatione mortalis non est peccatum, nisi secundum quid, licet in sacris litteris dicatur absolute peccatum. Ecl. 7. Non est homo, qui non peccet, & 1. Ioann. 1. Si diuinimus, quoniam peccatum non habemus, si nos seducimus, & veritas in nobis non est: si confitemur peccata nostra, fideli est, & iustus vt remittat nobis peccata nostra &c. De qua re legendus est Caet. in expos. dist. resp. ad 1. & ibid. Barth. Med. & in alleg. q. 72. a. 5. His addi posset differentia secundum reatum, de qua S. D. agit in eod. art. 5. & ibid. Expositores. Sed hæc ad præsentem difficultatem, de qua disputamus, minimè pertinet.

Secun-

Postea pars hominum iustum Deo pro suo peccato veniale condigne facilius est. sed vnde ea satisfactionis exactione eius exhortatione satisfa- bione derivari.

Secundum sciendum est principium illud: *Grauitas offendere ex dignitate sumitur personae in quam peccatur, valor autem satisfactionis ex satisfactionis accipitur personae dignitate, verum esse propriè ac simpliciter in ea satisfactione, quæ Deo fit ex toto rigore iustitiae, cui proportio conuenit æ qualitatibus exactis; cuius conditiones in tertia satisfactione Controu declarauimus: in alijs vero satisfactionibus, quæ sunt inter hominem & hominem, etiam si ex toto rigore iustitiae, aut etiam in ijs, quæ Deo sunt ab homine, non tamen ex toto rigore iustitiae, principium illud quo ad secundam vius partem non est absolutè necessarium, ut patet ex ijs, que diximus de satisfactione condigna, non absolutè sed ex suppositione diuinæ gratiae, in quarta & quinta Controu. Quod etiam probatur in re proposita. Quoniam actus contritionis ex diuina gratia & charitate procedens, præterquam quod est operatio Filii Dei per adoptionem, cuius dignitas naturalem omnem & politicam personæ dignitatem excedit, Deum etiam attingit modo nobilissimo, cum ad eum ut summè dilectum terminetur, prout in se est, licet ex imperfecta & obscura viatoris de Deo cognitione procedat: è contra vero peccatum veniale Deum non offendit secundum se, cum nullum inserat ei secundum eius intrinseca bona documentum, neque simpliciter & absolute sit offensa, sed tantum secundum quid & secundum quandam analogiam ad mortale, ut ante diximus; quia peccantem non avertit a Deo ut ultimo fine; Leuiores autem offensiones, & illæ præsertim quæ personam offensam non attingunt secundum se, licet personam recipiant infinitæ dignitatis, longe minorem habent malitia quantitatem, quæ sit dignitas seu valor contritionis ex gratia & charitate Dei super omnia dilecti promanantis, & actus humiliationis filij per Dei adoptionem Deo se per actus pœnitentiae summittentis. Contra hæc vero sic explicata non militant argumenta, quæ Vafq. obicit Suar. principium illud non ita restricte sed vniuersalius assumenti.*

Tertiù considerandum est, satisfactionem quam iustus offert Deo pro culpa veniali, hoc ipso acceptabilem Deo reddi, quod exhibetur à persona diuina nature consorte, Dei Filio per adoptionem & eius amico per actus fertudæ charitatis ac profundæ humilitatis; adeò ut satisfactione iusti pro veniali, ut sit æqualis offensa, nulla Dei superaddita egeat acceptance, sed Deus gratiam & charitatem peccatori conferens ante hoc veniale commisum gratis dat ei semen & radicum valoris in quemlibet actum satisfactionis pro venialibus deriuandi, quæ post acceptam gratiam fuerint ab eo commissa. Sic enim ex diuina misericordia, non merè extrinsecus acceptante, sed per insusam gratiam & charitatem gratificante, & acceptabilem seu potius acceptum opus redrente, satisfactione illa dicitur accepta.

Vtimum notandum est, Christi satisfactionem propriè, simpliciter & catholicè loquendo, perfectiore esse quacunque puri hominis satisfactionem possibili tam pro mortali peccato, quam pro veniali, ut expressè docet hic S. Th. ad 2. dicens, Christi satisfactionem infinitam efficaciam habuisse, eo quod esset actio Dei & hominis, & imperfectum omne presupponere aliquid perfectum, à quo sufficietur; & ideo omnem puri hominis satisfactionem efficaciam habere à satisfactione Christi. Quod etiam ut dogma fidei contra Lutheranam heretim sacra Synodus Trident-

A tina definiuit, *eff. 14. c. 8.* dicens: *Neque vero ita nostra est satisfactio hoc, quam pro peccatis nostris exsollemus, ut non sit per Christum Iesum, nam qui ex nobis, tanquam ex nube nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus. Ita non habet homo, unde gloriatur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus facientes fructus dignos penitentie, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur a Patre.* Quamvis igitur necessarij sint adultis actus fidei, spei, charitatis, humilitatis, penitentiae &c. ex diuinæ gratiæ favore promanantes, ut eis Christi satisfactione iuxta dictorum operum modum applicetur, tota tamen eorum virtus ex Christi meritis & satisfactione derivatur. Et quemadmodum Solis virtus vniuersalis ad animalis generationem medium particularis agentis actu concurrens longè perfectionem habet operationem ad illud animal producendum, quam sit actio proximi generantis, sic & Christi satisfactione suæ perfectionis infinitate quamlibet puri hominis satisfactionem excedit, eo quod ex ea tanquam ex vniuersali principio vim habeat satisfaciendi puri hominis operatio. Minus itaque pie, ne dicam, parum catholicè, docet Vafquez puri hominis iusti satisfactionem pro suo peccato ve- *Vafquezij lapus* niali perfectionem esse, & efficaciem in genere satisfactionis ad effectum delendi peccatum, & extinguendi debitum illius, quæ sit Christi Domini satisfactione, licet hæc sit in ratione operationis & meriti perfectior.

PRIMA CONCLUSIO: Non potest homo ex *Cœlum* suis naturalibus satisfacere pro peccatis suis venialibus. *Deductio ex* *probata.*

Probatur primo: quia scriptura diuina venialium remissionem refert ad speciale Dei beneficium, & orationem Christi: iuxta illud *Psalm. 31. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum,* quem locum Glossa exponit etiam de venialibus. Idem significatur in *1. Ioann. 1. cum 1. Ioann. 1.*

Dicitur. Fidelis est & iustus (scilicet Deus,) ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Et cap. 2. Aduocatum habemus *1. Ioann. 2.* apud Patrem Iesum Christum iustum, & ipse propitiatio est pro peccatis nostris, &c. Quæ loca

Augustinus *Ibi tractat. 1. & Concilium Milleuitatum, c. 6. 7. & 8.* Et Concilium Tridentinum *eff. ut.*

6. cap. 11. exponunt de peccatis venialibus iusto- *Conc. Trid.*

rum. Secundo ratione probatur: quia venialium remissio conductus ad beatitudinem; ergo est opus gratiæ. Probatur illatio: quia Concilium *Conc. Milleuitatum & Arauxicanum definit opus ef-*

fe gratis id omne, per quod perducimur ad beatitudinem; de qua re videndum est Caiet. infra q. Caiet.

87.4. SECUNDA CONCLUSIO: Purus homo iustus, ex virtute gratiæ potest pro suo peccato veniali satisfacere. Hæc patet ex dictis, & probatur amplius,

primo ex D. Tho. *inf. quest. 37. art. 2. & 3. dicente, s. Thom.*

peccatum veniale tolli per actum pœnitentiae, qui est satisfactione; quod autem sit hæc satisfactione æqualis offensa veniali probatur: quoniam ille satisfacit ad æqualitatem, qui illi quem offendit aliquid offert, quod ei magis placeat

quam displicerit offensa; at iustus per se actionem charitatis & pœnitentiae offerens Deo, offert aliquid illi quod ei magis placeat, quam displicerit venialis offensa; ergo. Maior est D.

Thom. *inf. q. 48. art. 2. Minor vero probatur: quia venialis offensa Deo displiceret, quasi secundum*

quid: quia subiectum cui inest non reddit Deo simpliciter offendit; actus vero charitatis & pœnitentiae Deo simpliciter placet, cum illi

Secundum se totum simpliciter & absolutè placat, nec possit esse nisi in subiecto, quod Deo simpliciter placeat. Et manifestatur hoc: quoniam actus mortalis odij, vel impenitentiae Deo displicet, plusquam veniale peccatum; sed actus charitatis vel pœnitentia Deo tantum placet, quātū illi displicet actus mortalis odij vel impenitentiae; ergo plus Deo placet, quā displiceat illi veniale peccatum. Minor probatur; quia Deo tantum placet actus aliquis bonus, quantum illi displicet actus oppositus; ergo Deo tantum placet actus charitatis & pœnitentiae, quantum displicet illi actus contrarius & mortalis odij vel impenitentiae. Secundū probatur conclusio: quia uenialis offensa non est infinita; igitur homo iustus pro illa reddere potest æquale. Consequentia patet: quia non apparet cur homo iustus ex gratia Dei reddere Deo non possit bonum limitatum & finitum, quod adæquetur offensa ueniali & finita. Antecedens vero probatur; quia licet uenialis offensa sit contra personam infinitam, non tamen attingit illam, quantum est attingibilis & offendibilis: Cum nec etiam secundum affectum auferat ab illo rationem ultimi finis, sicut auferat mortalis offensa ex ijs autem, quæ supra diximus, satis constat solum obiectum infinitum suum actui, quo attingitur, quantum attingibilis est, infinitatem communicare.

TERTIA CONCLUSIO: Non potest homo iustificatus simpliciter & absolutè loquendo, satisfacere de condigno pro suo ueniali peccato, sed ex suppositione tantum diuinæ gratiæ considerare, prout se tener ex parte satisfaciens. Hæc patet ex ijs quæ diximus in quarta Controversia cum Caietano, & Soto de satisfactione puri hominis pro totius humani generis offensis.

QUARTA CONCLUSIO: Christi satisfactio est infinite perfectior & efficacior, quam sit satisfactio hominis iusti pro suo peccato ueniali in genere satisfactio, nisi ad effectum delendi peccatum, & extinguendi debitudinillius. Hæc est contra Vasq. & patet ex littera S. Thom. & ex definitione Concilij supra notata. Et probatur ad hominem. Quia Christi satisfactione in ratione operationis & meriti perfectior est satisfactione puri hominis, vt ait Vasq. ergo etiam in ratione satisfactionis perfectior & efficacior est ad uenialis peccati maculam eluentam. Probatur consequentia: Quia sicut operatio Christi vt meritum est, virtutem habet & sufficientiam vniuersalem singulis per sacramenta & operationes applicandam, & nihilominus perfectius & efficacius est merito puri hominis ad mercedem illi promissam obtinendam, sic eadem operatio Christi vt satisfactio, vim habet & sufficientiam vniuersalem eidem modis hominibus applicandam; ergo si perfectior & efficacior est Christi satisfactio vt operatio & meritum, quam puri hominis satisfactio pro peccato ueniali, perfectior erit & efficacior ut satisfactio est, quam sit puri hominis satisfactio pro ueniali. Et confirmatur primò: Quia causa prima & vniuersalis vehementius influit, quam secunda & particularis; ergo. Secundò: Quia Christi satisfactio ut satisfactio est, perfectior est quam satisfactio puri hominis pro sua culpa mortali; ergo etiam perfectior erit satisfactio puri hominis pro culpa ueniali. Tertiò confirmatur: Quia Christi satisfactio ut satisfactio est, totum habet iustitiae rigorem, quem non habet puri hominis satisfactio pro ueniali.

Argumenta **CONTRA secundam conclus. quoad eius priorum**

A rem partem argumentatur Petrus de Soto. Primum: quia S.D. oppositum docet inq. q. 87. a. 4. Responso verba D. Tho. esse; Remissio culpæ cuiuscunque non quan fit, nisi per virtutem gratiæ, quia, ut Apostolus dicit Rom. 4. ad gratiam Dei pertinet, quod Deus alicui non imputet peccatum, quod glossa ibi exponit de ueniali. Quibus verbis S.D. affirmit remissionem peccati uenialis virtute gratiæ, non tamen negat hominem iustum per actus charitatis ex gratia procedentes satisfacere Deo pro culpa sua ueniali.

Secundū in oratione Dominica de quotidianis obiectis maximè peccatis (vt Patres exponunt) dicimus, *Dimitte nobis debita nostra*: vbi duo sunt opposita sententiam confirmantia. Primum, quod oramus ut dimittantur; oratio vero cum innitatetur diuinæ gratiæ, excludit merita omnia, ut affirmant Patres antiquiores & Concilia contra Pelagium congregata. Secundū est, verbum remissionis; quia debitum quod remittitur, non solvit. Nam Matth. 18. dicitur, *Omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me*: rogauerat autem cum non esset solvendo; igitur vera fides & orans Deum, & vtens verbo remissionis confitetur ex gratia remitti peccata uenialia. Respondet ex sol. his omnibus Soto concessis nihil sequi contra nostram conclusionem. Non enim affirmit Conclusio, hominem iustum per actus charitatis mereri remissionem uenialium, neque negat illa ex gratia dimitti, sed tantum ait hominem iustum posse pro eis Deo satisfacere. Sed quoniam actus pro uenialibus satisfactorius elici non potest absque auxilio diuinæ gratiæ, id est in oratione Dominica, illud à Deo postulamus dicentes, *Dimitte nobis, &c.* Deinde, quod nos agimus auxilio diuinæ gratiæ, dicitur Deus prius & magis operari, iuxta illud Apost. ad Phil. 2. *Deus est enim, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate.* Deinde facta per gratiam à nobis satisfactione, qua peccatum expellitur, vt est malum hominis, dimittitur à Deo, quatenus est offensa.

Tertiò Augustinus tradit. so. super Ioann. in verba obiecta illa Christi: *Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet, idem confirmat.* Et de peccatis uenialibus intelligens illud 1. 10. 1. *Si confiteamur peccata nostra, fideli, & inservi est vt dimittat, asserit Christum esse, qui ab his peccatis nos abluit, sicut tunc dignatus est pedes lauare discipulorum.* Et in Enchir. ad Laurentium satisfacere dicit orationem hanc fidelium pro quotidianis, Ieuibusque peccatis, sed notum est, quomodo verbum satisfaciendi sumat, nimis pro obtinere remissione. Respondet primò, verba Augustini sensum sol. illum admittere, secundum quem verba Dominica orationis diximus esse intelligenda. Secundò dico, nomen satisfactionis, quod ex Enchiridio refertur, secundum proprietatem suæ significationis esse sumendum. Tertiò dico, nullam esse argumenti consequentiam; quia Deus animam iulii ab illis uenialibus culpis emundat, pro quibus feruido charitatis actu satisfecit.

Quartò, Peccatum ueniale nonnullam habet separationem à Deo, quamquam non perfectam, nec æterna damnatione dignam: At pro offensa in Deum commissa, quamuis leuissima, nihil in nobis est, quod offerre aut quo conuersti ad Deum, vel tantillum ab eo auersti possimus; ergo. Probatur minor; quoniam hæc omnia diuinæ gratiæ opera sunt, sicut & bona omnia alia ad salutem conducentia. Respondet primò. Peccatum ueniale nullam efficere separationem, aut auerctionem à Deo: Secundò dico, remissionem culpe uenialis habitam media satisfactione pœnitentis effectum esse diuinæ gratiæ; quia iustus

*Obiectio*nes
die cont. 2.
concl. 1.

A

stus per actus ex gratia & charitate gratis à Deo collato pro venialibus satisfacit.

Contra eandem Concl. produci possunt etiam hæc argumenta. *Primum*: quia sequeretur, quod virtus qua mediante iustus Deo pro venialibus satisfacit, sit pars subiectiva & perfecta iustitiae. Probatur consequentia: quia potest homo iustus pro venialibus ad æqualitatem satisfacere; quamvis non de toto rigore iustitia. *Respondeatur* nullam esse conseq. Ad cuius probacionem dico, pœnitentiam qua iustus homo pro venialibus satisfacit, per se primò respicere offensam mortalem, pro qua non potest purus homo æquale Deo reddere: & licet pro veniali reddit æquale, non reddit illud ex proprijs omnino; vt scilicet non habeantur ex gratia offensi, nec sub eius dominio maneat, nec sint ei debita alijs iustitia titulis, sicut soluere decimas ad æqualitatem non est actus alicuius speciei perfectæ iustitiae; quia religio, cuius ea solutio actus est, per se primò respicit cultum Dei, qui non potest adæquari infinita eius maiestati; & quamvis secundariò respiciat decimalum solutionem, qua reddit æquale; id tamen quod redditur manet sub dominio Dei, & potest esse debitum alijs iustitia titulis, vt gratitudinis, &c.

Obiect. 2.

B

Secundum arg. est: quia si satisfactio pro veniali est ad æqualitatem; ergo Deus offensus non potest de iustitia maiorem ab eo petere satisfactionem, neque illa exhibita poterit non remittere offendam. Patet consequentia: quia iam facta est æqualitas. *Respb.* Deum dupliger posse considerari. *Primi*, vt supremus Dominus & vt benefactor. *Secundi* vt iustus iudex. Si primo modo consideretur, potest Deus petere pro omni debito, quod illi debetur ab homine recompensationem maiorem, quam sit satisfactio æqualis exhibita pro veniali; & post eam exhibitam poterit vt supremus Dominus hominem pro offensa illa veniali in eternum punire; sicut etiam, vt offensus culpa mortali, maiorem ab homine potest exigere satisfactionem, quam sit ea satisfactio, quam illi exhibet homo per pœnitentiā: nam cum illa sit insufficiens, quod ea exhibita remittatur offensa mortalis, nouum est Dei beneficium. Si vero secundo modo consideretur, scilicet vt iustus iudex offensus peccato veniali, & puniens ad æqualitatem pro illo non potest non iudicare satisfactionem, quam exhibet iustus pro veniali per contritionem vel actus charitatis esse æqualem illi. Atque ideo illa exhibita sic consideratus non potest non condonare veniale offensam. Et quia talis offensa ex se non priuat gratia, per quam elicitor prædicta satisfactio; & ipsi gratia titulo connaturalitatis debetur auxilium ad eliciendos actus, quibus iustus æqualiter satisfecit pro veniali: ideo verè ac propriè dicitur peccatum veniale ex se esse remissibile, ideo, non tollere principium intrinsecum, per quod potest remitti & elici satisfactio æqualis pro illo, in quo distinguitur à mortali; vt patet in materia de peccatis. Sed tamen: quia ad huc omnia supponitur gratuita collatio gratia, auxiliorum & satisfactionis, qua remittitur venialis offensa: ideo recte petimus in Oratione Dominica, vt dimittat nobis Deus debita venalia; quia per hoc à Deo postulamus, vt det nobis satisfacere pro illis; & ideo, licet satisfactio sit æqualis offensæ; quia tamē supponit gratia, non est de rigore iustitiae, sicut satisfactio Christi, sed solum condigna est & æqualis, vt patet ex his, quæ diximus in precedenti Controversia.

C

CONTRA TERTIAM concl. produci possunt argumenta Suarezij pro primo suo dicto, sed ea non probant purum hominem iustificatum posse implicititer & absolute satisfacere de condigno pro veniali peccato, sed tantum ex suppositione diuinæ gratiæ, prout se tener ex parte satisfacientis, vt ait nostra Conclusio. Argumentum autem, quod contra suum dictum assert & soluit Suarez, quod etiam militat contra nostram conclusionem, ex dictis facile soluitur.

D

CONTRA QVAR. concl. argumentatur *cōr. 4. cōcl. Vasq. Primi* Homo iustus per satisfactionem *obiec. v. q. 4.* redditur formaliter magis iustus & amicus, atq; *querij.* à peccato veniali reconciliatus: per satisfactiō nem autem Christi non potest formaliter iustus aut magis iustus constitui, neque reconciliatus à peccato, sed per eam tantum Christus nobis mereri potuit condigne auxilia gratiæ ad satisfaciendum; ergo si semel conceditur, hominem iustum pro suo peccato veniali dignè & perfectè satisfacere, non debet dici satisfactio Christi perfectior quam propria. *Respb.* nullam esse consequentiam; quia licet homo iustus actu satisfactiōis redditur formaliter magis iustus ac magis amicus, & à veniali reconciliatus, hunc tamē effectum non habet in homine iusto satisfactio, nisi in virtute satisfactionis Christi actu illo satisfactionis applicata, vt ait S. Doct. ad secundū & Sanctæ Synodus loco notata. Confutabitur hoc argumentum eidem ex ijs, quæ dicentur in sequenti Controu.

E

Secundū. Christi satisfactio non est dicenda *obiec. 2.* perfectior ex eo, quod Christus satisfecerit ex proprijs, homo autem iustus pro suo veniali satisfecerit ex acceptis, nec quia Christus satisfecerit ex ijs, quæ ipse alio titulo non debebat, aut debere poterat, homo autem ex alias debitibus aut quæ alio titulo ab eo poterant exigiri; ergo. Antecedens quo ad utramque partem probat in sua disputatione octava. *Respb.* falsum esse antecedens *sol.* quo ad utramque partem. Cuius probationes in tertia Controv. confutauimus. Reliqua huius Authoris argumenta, aut ex dictis facilè diluuntur, aut militant contra socium eius Suarezium, cui quædam etiam imponit eius intentioni contraria.

SEPTIMA CONTROVERSIA.

An purus Homo, vt Christi membrum posset condigne Deo satisfacere pro peccato suo?

V

Asq. diff. 10. c. 7. dicit quatuor. *Primum est:* *Sententie Doctorum.* Si quædā sit de opere proximè à nobis elicito, dicendum est eodem modo sūficiens & perfectum ad merendum & satisfaciendum, prout est procedens ex gratia communicata nobis per Christum, & innitens meritis Christi, ac si processisset ab eadem gratia ex sola Dei voluntate, & non intuitu meritorum Christi donata, neque quidquam amplius dignitatis habuisse. *Secundum est.* Sicut satisfactio nostra pro nostro peccato mortali non fuit perfecta & ex rigore, etiam quatenus procedit ex gratia Dei, ita neq; perfecta est aut ex rigore, quatenus innititur meritis Christi. *Tertiū est.* Cum meritū iustorum ad vitam aeternā, & satisfactio eorum pro pena temporali relicta pro satisfactione sit perfecta & ex rigore, quia est cōdigna & omnino æqualis, hic rigor iustitiae ea solū ratione, est tribuēd' meritis Christi, quatenus ex illis habuimus gratiā ad satisfaciendum; qui sanè eodem modo ex rigore &

perfectè mereremur & satisfaceremus, si eandem perfectè meritis Christi accepissimus. Ultimum est. Si sermo sit de ipso opere proximè à Christo elicto, dicendum est per illud nos satisfecisse Patri perfectissimè & ex rigore, sicut ipse Christus satisfecit, eo quod nobis tamquam membris Christi capitis cædem ipsius actiones tribuantur, sicut etiam ipsi tribuantur nostræ secundum regulam Ticonij. Quam sententiam multis corroborat argumentis idem Author in 1. 2. q. 114. a. 3. disp. 214. c. 7.

Suar.

Suar. disp. 4. sect. ultima dicit quatuor. Primum est. Homo dicitur satisfacere, ut membrū Christi, non quia illi imputetur satisfactio Christi, sed quia reuera ipse satisfacit per gratiam propter Christum acceptam, quam videlicet Christus influit tamquam caput in membra: & preterea, quia puri hominis satisfactio in Christi meritis & satisfactione fundatur. Secundum est. Dicitur nostra satisfactio fundari in Christi meritis & satisfactione, non solum quia fundatur in gratia habituali propter Christum data, sed etiam quia ipsam etiam auxilia ad satisfactum propter Christum dantur; tunc etiam quia nostra opera propter Christi iustitiam ex diuina promissione acceptantur, tunc denique quia, si quid valoris & dignitatis deest in nostra satisfactione, totum id suppletur & compensatur ex coniunctione ad satisfactionē Christi. Ut enim idem Expositor ait infra disput. 41. sect. 3. probabile est, nunc opera iustorum, qui sunt membra Christi, referri ad maius præmium, quam de se postularent. Tertium est. Videlicet mihi propriè loquendo & exclusis metaphoris passiuè (vt ita dicam) rectè posse nos, ut Christi membra iustificari, nobis remitti peccatum, nostras dispositiones vel satisfactiones acceptari ex perfecta, & rigorosa iustitia; quia scilicet Christus ex perfecta iustitia meruit illa omnia, & pro nobis perfectè satisfecit, vt nobis peccata ex perfecta iustitia remitterentur, ex perfecta (in qua) iustitia ipsi debita, non nobis. Ultimum est: Rectè dici non potest actiū nos ut Christi membra verè & propriè satisfacere de rigore iustitiae, præsentim pro mortalibus peccatis, quia Christus ut caput non influit in sua membra virtute ad satisfaciendum perfectissimo modo sibi proprio sed alio inferiore.

Caiet.

Caietanus hic in solutione dubij 4. dicit duo. Primum Christus Dominus duplicitè causat satisfactionem nostram: primò ut causans charitatem & gratiam in nobis, qua satisfactione nostra acceptatur: secundò ut satisfactor perfectè pro peccatis totius Mundi: & ex hoc satisfactione mea habet ex duobus capitibus efficaciam, primò ex charitate in me, qua fit & est Deo accepta: secundò ex hoc quod innitur satisfactioni Christi: & neutro modo satisfactione mea est satisfaciens simpliciter, sed secundum acceptancem; quia charitas se tenet ex parte Dei acceptantis, & communicatio satisfactionis Christi misericorditer mihi fit, non transferendo æqualitatem simpliciter in meam satisfactionem, sed plus & minus participantem Christi satisfactionem constituendo. Secundum est: Quia ex Christo capite & nobis membris constituitur una persona mystica, id est satisfactione mea coniuncta satisfactioni Christi fit æqualis simpliciter, ut est satisfactione mystica persona, immo & quandoque super excedit. Suam hanc opinionem latius explicat in opusculo Tomo 3. træt. 10. c. 9. Eadem sententiam sequitur Sotus in 4. disp. 19. q. 1. a. 2. Concl. 3. & Holius Card. in Confess. cath. cap. 73. Et eam ex-

A plicat & tuetur Medina super art. dubitatione ultima.

Huius arduæ Controversiæ definitio, quæ multas aliunde, petitas secum trahit difficultates, magnam afferet lucem ad nostrorum operū valorem, & passionis Dominicæ fructum intelligentem, & ad Catholicæ fidei doctrinam, & confessionem ab hæresi Lutherana distinguendam.

CONSIDERANDVM est igitur PRIMO ex Ecclesiast. D. Th. infra q. 8. a. 1. & Cai. in opus. supra nota. vnu corpus totam Ecclesiam dici & esse vnum corpus mysticum, cuius caput est Christus, fideles autem eius membra in gratia constituti via sunt membra. Quenadmodum enim in corpore naturali multa sunt

B membra, quorum vita connexio virtus motus & regimen in agendo dependet à capite propter spirituum perfectionem & sensitivam ac motuam facultatem ibi dominantem, ita in Ecclesiast. corpore mystico multa via sunt membra, quorum vita spiritualis, scilicet gratia, connexio in charitate & vitales operationes scilicet merita & satisfactiones coram Deo ex uno capite Christo vita spiritualis, id est gratia plenitudinem habente derivantur, vt ait diuina scriptura Ioh. 1. Vidimus gloriam eius gloriam quasi Unigeniti à Patre, plenum gratie, & veritatis. Et paucis impositis addit. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam progratia; quia lex per Moysen data est, gratia, & veritas per Iesum Christum facta est. Metaphoram hanc in mystici corporis Ecclesie ex naturali corpore desumptam D. Apost. in suis Epistolis non semel expressit. Nam ad Rom. 12. c. sic loquitur. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habem, ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Eadem similitudinem latè ac eleganter prosecutur idem A-

D postolus in 1. ad Cor. 12. cap. Sicut enim (inquit) corpus vnum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis, cum sunt multa, vnum tamen corpus sunt, ita & Christus, &c. Et ad Ephes. 4. Veritatem autem facientes in charitate crecamus in illo per omnia, quae est caput Christus, ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem iuncturam subministrations secundam operationem in mesuram cuiuscunq[ue] membra augmentum corporis facit in adificationem sui in charitate. Quorum verborum expositio videnda est in commentario S. Th. Denique ad Coloss. 2. air: Et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus, & potestatis, in quo, & circumscis est circumcisio non manu facta in expoliatione corporis carnis, sed in circumcisione Christi consepulti ei in baptismo, in quo & resurrexit per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum à mortuis. Habet autem Christus Ecclesie caput duplum instrumentum modum in membra, scilicet morale & phys. vt enim ait S. D. in allegato art. ad 1. Dare

E gratiam aut spiritum sanctum conuenit Christo secundum quod Deus autoritatim, sed instrumentum alter conuenit etiam ei, secundum quod homo, quatenus scilicet eius humanitas instrumentum fuit divinitatis eius, & ita (inquit) actiones ipsius ex virtute diuinatatis fuerunt nobis salutiferae, ut poterat gratiam in nobis causantes, & per meritum, & per efficientiam quandam. Quorum verborum sensum & veritatem explicat & tuetur Aluar. eruditus in sua disp. 38. Ex dictis sequitur, longè maiorem habere similitudinem ad corpus naturale corpus Ecclesie mysticum, quam corpus politicum, quod ex ciuibus & rectorib[us] vel Principe ciuitatis aut reipublicæ constituitur; nullum enim habet rector aut Princeps physicum in ciues influxum, sed solum mora-

moralem, ab huius nemp̄ Christi capitit influ-
xu vald̄ diuersum: nec tanta colligatōne ciues
sibi tāquam capiti, aut eos inter se connectit vt
membra, quāta Christus Dominus fideles suos
per gratiam & charitatem tam sibi tāquam ca-
piti, quam inter se tanquam vnius capitis & cor-
poris membra connectit, vt amplius etiā ex di-
cendis apparebit.

S E C U N D O *Nor and.* est, ex Christo vt mysti-
co corporis Ecclesiæ capite duplicitē aliquid
ad membra deriuari. *Vno modo* per modum par-
ticipationis media causalitate morali & effecti-
væ: *Alio modo* per modum vnionis attributionis
& denominationis.

Priorem modum hic bréuiter explicat Caieta-
nus dicens, satisfactionem nostram duplicitē à
Christo Domino causari: primò vt à causante
in nobis charitatem & gratiam, qua satisfactio
nostra Deo grata redditur & acceptatur. Secun-
dò vt à satisfactore perfecto pro peccatis huma-
ni generis, quo sit vt puri hominis satisfactio ex
duobus capitibus habeat efficaciam, scilicet ex
charitate per Christum in homine recepta, qua
satisfactio Deo fit grata & accepta: secundò ex
hoc, quod innititur satisfactioni Christi, vt ait
S. D. in textu: neutro tamen modo sufficiens est
simpliciter puri hominis satisfactio, sed secun-
dum acceptationem tātum; quia gratia & chari-
tas gratis à Deo collata se tenet ex parte Dei, cui
fit satisfactio, & communicatio satisfactionis
Christi fit homini puro vt eius membro miseri-
corditer, non tamen secundum totam eius virtutem
seu valorem, sed secundum aliquam eius
participationem iuxta dispositionem & modum
recipientis. **Ad eūus amphorem** euidentiam con-
siderandum est, gratiam & charitatem à Deo per
Christum eius mēbris influxam duplicitē
posse considerari: Vno modo, prout à Christi
humanitate præcisè vt instrumento coniuncto
causatur in nobis, & secundum hanc rationem
gratia & charitas à Deo per Christum in nobis
causata eiudem est quantitatis & valoris, cuius
etiam effet, si à Deo immediate nobis infunde-
retur; quoniam instrumentum vt sic non auget
sed potius quandoque minuit perfectionem il-
lius effectus, quem potest per se ipsum immedi-
atè producere causa principalis, a præsertim pri-
ma, cuius virtus à nullo dependeret. **Alio modo**
potest eadem gratia & charitas considerari, pro-
ut à Christi humanitate vt instrumento merito-
rum infinite & satisfactionis pro culpis huma-
ni generis sufficiens, & gratiae capitalis digni-
tate perfecto deriuatur in membris: & hoc mo-
do gratia & charitas nobis per Christum influxa
longè maiorem habet perfectionem, quam si
nullo medio instrumento Deus per se ipsum in
nobis eam immediate cauferet: & eadem ratio-
ne multò perfectiora sunt omnia merita & satis-
factiones, quatenus ex gratia & charitate à Christi
humanitate prædictis modis perfecta deriuā-
tur, quam quæ ex gratia & charitate procedunt
à Deo solo cauata, vel etiam media Christi hu-
manitate, quatenus consideratur præcisè vt in-
strumentum. Probatur hæc veritas primò ex fa-
cias litteris. Nam Ioh. 10. dicitur. *Ego veni, vt vitam
habeant, & abundantiam habeant.* Quæ verba quā-
uis communiter exponantur de vita gratia in
præsenti, & de vita gloriæ in futuro quæ perfe-
ctior est, congruē tamē intelligi possunt de ma-
iori abundantia gratiae & gloriæ per Christum
habita, quam nobis conferretur à Deo si nos sine
Christi redēptione saluaret. Quod etiā signi-
fieat Apostolus ad Rom. quinto, dicens. *Sicut enim v-*

*nius delicto mors regnabit per unum, multò magis a-
bundantiam gratiae & donations & infinita accipien-
tes in vita regnabunt per unum Iesum Christum.* Et
paucis interpositis. *Vbi autem abundantia delictum,
superabundant & gratia; vt sicut regnauit peccatum
in mortem, ita gratia regnet per iustitiam in vitam
eternam per Iesum Christum Dominum nostrum.* V-
bi notandum est verbum *superabundavit*: eo nam
que significatur, longè maiorem gratiæ quanti-
tatem nobis à Deo per Christum tuisse donatam,
quam quæ ad peccatorum nostrorum maculas
abluendas & ad offensas in Deum commissas ré-
mittendas esset necessaria, aut quam dispositio
Deo mouente facta postularet. At si Deus sine
Christi satisfactione nobis peccata refusisset,

B non superabundantem, sed sufficientem nobis
ad ea delenda contulisset: Nulla enim in hoc sa-
tisfactionis modo sese offert abundantioris gra-
tiæ ratio, sicut in Christi Domini redēptionis
modo, cuius merita & satisfactiones Deo pro no-
bis oblatæ valorem habuerunt infinitum ob in-
finitam suppositi dignitatem: Adeo vt hoc ipso,
quod gratia qua Deus nobis peccata dimittit, ad
nos per Christi satisfactiones & merita deriuat-
ur, sit gradu ac magnitudine suæ quantitatis
exuberantior, quam si per ipsum immediate
Deus eam infunderet. Quod his etiam probatur
argumentis. Nam primò Sancti Patres, quanto
secundum tempus Christo propinquiores exti-
erunt, tanto clariorem diuinorum mysteri-
orum notitiam & gratiæ abundantiorē ple-
nitudinem habuerunt; igitur gratia nobis
per Christum collata maior est, quam si
nobis à Deo immediate fuisset infusa. Con-
sequenter patet: Quia si gratia per Christum
accepta non esset maior, quam si Deus eam in-
funderet immediate, nulla esset ratio, cur ex ma-
iori secundum tempus ad Christum propinquitate
gratia maior in antiquis Patribus inferretur.
Antecedens quo ad primā partem est S. Greg.
Hom. 6. in Ezech. dicentis, secundum incremen-
ta temporum creuisse scientiam Sanctorum Pa-
trum, & quanto viciniores aduentū Salvatoris
fuerunt, tanto eos Sacramenta salutis pleniū per-
cepisse. Quod eleganter explicat S. D. in 2. 2. q.
1. a. 7. qui etiam ibi ad 4. ait. *Vltima consumatio
gratiae facta est per Christum; unde & tempus eius di-
etur tempus plenitudinis ad Gal. 4. & idem illis, qui
fuerunt propinquiores Christo, vel ante, sicut Iohannes
Baptista, vel post, sicut Apostoli, plenius mysteria fidei
cognoverunt: quia & circastatu hominis hoc videmus,
quod perfectio est in iuventute, & tanto habet homo
perfectiorem statum ante, vel post, quanto est iuuen-
tute propinquus. Ex quibus etiam pater altera pars
antecedens; quæ secundo probatur: Quia no-
ua lex principaliter est ipsa gratia Spiritus sancti,
quæ datur per fidem Christi, vt dicitur Rom. 8.*

E Lex spiritus vita in Christo Iesu liberavit me à lege pec-
cati & mortis. Quod etiam probat & explicat S.
D. in 1. 2. q. 10. u. 1. nec potest esse aliquis per-
fectior status praesentis vite, quam status nouæ
legis; quoniam hæc immediate in finem ultimum introducit; nihil autem ultimo fini
potest esse propinquius, quam quod imme-
diatè in ipsum ultimum finem introducit,
vt ait S. Doct. in allegata quæst. art. 4. addens
in fine corporis, non esse expectandum, vt futu-
rū aliquæ statū, in quo perfectius gratia Spiritus
sancti habeatur, quæ haec habita fuerit, maxi-
mè ab Apost. qui primitias Spiritus acceperunt,
& tempore prius & ceteris abundantius, vt ait
Glossa Rom. 8. vbi S. D. lect. 10. declarans illa ver-
ba, *Nos ipsi primitias spiritus habentes*, ait. *Vnicuique*
autem

autem dat (Deus per Christum) gratiam proportionatam ei, ad quod eligitur, sicut homini Christo data est excellentissima gratia, quia ad hoc est electus, ut eius natura in unitatem personae distinca assumetur, & post eum habuit maximam plenitudinem gratia Beatae Mariae, que ad hoc est electa, ut esset Mater Christi: inter ceteros autem ad maiorem dignitatem sunt electi Apostoli, ut scilicet immediate ab ipso Christo accipientes alijs tradiderent ea, quae pertinent ad salutem. Hac ibi S. D. Itaque si Deus per Christum gratiam confert abundantiem ijs, qui tempore vel officio aut speciali aliqua electione fuerunt illi propinquiores, consequens est, non exiguum gratiae nobis a Deo collata perfectionem adiungi ex hoc, quod medio Christo, ut homine physice & moraliter agente nobis donatur. Deinde Christi Domini dicitur fusile copiosa redemptio, non ea tantum ratione, quod fuerit infiniti valoris ob infinitam redimentis suppositi dignitatem, vel quod multis actibus & modis plene pro culpis humani generis satisficerit, sed ea etiam praeceps ratione, quod ex ea gratiae in nos copiosa ac superfluenta carissima redundarint. Quem ut proprium Christi redemptionis effectum David exaltat & pjs vocibus Ecclesia repetit. Præterea. Caput in membra speciale aliquem habet virtutis influxum. Denique sententiam hanc præter Authores supra nominatos tenent alij Doctores grauissimi, quos in alleg. disp. 214. c. 2. refert Vafq.

Quomodo ex christo capite ali- quid in membra deri- tur per mo- dum vno- nis, attribu- tionis & denomi- nationis.

Posterior modus, quo ex Christo ut mystico corporis Ecclesiæ capite aliquid in membra deriuatur, est per modum vnonis, attributionis & denominationis. Ad cuius evidentiam duo praemittenda sunt. Primum est regula illa Ticonij cuiusdam haereticorum, quam refert & approbat Sanctus Augustinus libro tertio de Doctrina Christiana, c. 31. videlicet. Aliquando in sacris litteris vna capitum & corporis, id est Christi & Ecclesiæ nobis personam significari, & nonnunquam à capite transiri ad corpus, & a corpore fieri transitum ad caput, nec tamen ab una eademque persona recedi: *Vna enim (inquit) persona loquitur dicens, Sicut sponsu imposuit mihi mirram, & sicut sponsam ornauit me ornamento, & tamen, quid horum durum capiti, quid corpori, id est quid Christo, & quid Ecclesia conueniat, utique intelligendum est.* Hac ibi Augustinus. Quo modo accipendum est illud Psalm. 21. *Longè a salute mea verba delictorum meorum, vbi Christus delicta membrorum sibi tribuit afferens esse sua.* Et idem sacra Scriptura passiones, & actiones membrorum Christi viventium asserit esse passiones, & actiones Christi capitum. Nam de passionibus Act. 6. dicitur: *Saulus quid me persequeris?* cum tamen Saulus Christi membra persequeretur. Et ad Galat. 4. dicit Apostolus Christum in eis fusisse crucifixum, quia scilicet cruciatus fuerat perpesti pro Christo. De actionibus autem 2. Cor. 13. ait Apostolus. *An experimentum quaritis eius, qui in me loquitur Christus?* Et ad Gal. 2. *Vino ego, iam non ego, vivit verò in me Christus.* E contra etiam, quæ Christi capitum sunt, membris nonnunquam scriptura tribuit, ut Ephes. 2. *Cum effemini mortui peccatis, coniuncticauit nos in Christo (cuius gratia estis salvati) & comefusit aucti, & considerare fecit in celestibus in Christo Iesu.* Quæ verba exponens Caietanus in suo Commentario ait, nihil aliud esse, coniuncticatos fusse in Christo, quæ accepisse Christum in caput, quia capitum est viuificare membra, quorum est caput. Eandem veritatem explicat S. D. locis infra notandis. Secundo præmitur hypothesis, est, Christum esse veluti hypostasim

A sui corporis mystici, quod est Ecclesia. Nam, ut statit ait Caietanus in suo Commentario prioris ad Corin. ch. 12. cap. 12. exponens illa verba, *Omnia membra vnius corporis, cum sint multa, vnum tamen corpus sunt, ita & Christus.* Sicut dicendo, ita & ego comprehenditur corpus meum cum omnibus suis membris (quia ego nomine est hypostasis meæ) sic dicendo, ita & Christus, comprehendit corpus eius mysticum cum vniuersis membris eius; quia Christus tenet locum hypostasis sui corporis mystici. Cōstat autem actiones & passiones tam capitum, quam membrorum eidem hypostasi tribui, cuius sunt caput & membra. Petrus enim capite suo phantasiatur & loquitur, manibus operatur & pedibus ambulat. Quemadmodum igitur Verbum Incarnatum una persona est in duabus naturis subsistens, diuina scilicet & humana, atque ideo cum maxima sua vnitate duplicit habens hypostasis rationem, diuina scilicet quatenus in humana natura subsistit, & humanae quatenus in humana natura subsistit, & propter hypostasis identitatem de homine prædicantur ea, que dicuntur de Filio Dei, & è conuerso, ut ex Concilijs & Patribus ac ratione probat S. D. *infra q. 16. a.*

4. Ita Christus in corpore mystico vnum est suppositum mysticum consideratum, quasi duplitem habens rationem subsistendi, alteram in se ipso tanquam in capite, alteram in fidelibus gratiam & charitatem ex eo participantibus: & quatenus in seipso subsistit, vnum est re & ratione suppositum singulare, quatenus autem mysticam habet in membris subsistentiam, rationem seu vires gerit tam singulorum suppositorum quæ sunt viua eius membra, quam simul plurimum aut etiam omnium. Cum itaque Christus sit suppositum duplitem habens subsistendi rationem, alteram propriè dictam in duabus naturis, diuina scilicet & humana, & alteram mysticam scilicet in fidelibus vitam gratiae participantibus ut eius membris, de illo tanquam de uno & codem supposito in pluribus diuersa ratione subsistenti prædicantur non solum ea, quæ sunt diuinæ & humanæ naturæ illi personaliter ac propriè copulatae, sed etiam actiones & passiones, quæ sunt membrorum propriæ, non tantum bona sed etiam mala, ut patet ex locis diuinæ scripturaræ supra notatis. In quibus tamen quedam differencia est, ex illis enim locutionibus nonnullæ sunt, quæ Christi mysticam in membris subsistentiam non exprimit sed supponunt, sicut ista: *Longè a salute mea verba delictorum meorum,* Et, *Saule quid me persequeris?* Aliae vero sunt, quæ Christi mysticam in membris exprimit subsistentiam, sicut ista, *Vivo ego, iam non ego, vivit verò in me Christus:* Et, *An experimentum quaeritis eius, qui in me loquitur Christus?* 2. Cor. 13. particulari enim illa in me Christi mysticam in Paulo spiritualiter viuente & loquente subsistentiam significat. Et eadem ratione (inquit Caietanus in Opusculo superius allegato) dicere possum, Meritor ego, iam non ego, meretur autem in me Christus: satisfacio ego, iam non ego, satisfacit vero in me Christus: ieiuno ego, iam non ego, &c. Et si de alijs operationibus voluntariis, quas Christi membra viua exercent propter Deum, quo sit, ut meritum æternæ vite non tam operibus nostris tribuantur, quæ operibus Christi capitum, & suppositi mystici in nobis subsistentis & per nos operantis.

Ad cuius ampliorem intelligentiam obseruā ^{Differencia inter suppositum corporis naturalis & suppositum corporis mystici.} inter suppositum corporis naturalis & suppositum corporis mystici. Conveniunt enim, mystici, & quod utriusque attribuuntur actiones membrorum naturales.

rum, & è contra suppositorum actiones, quas exercent per membra, membris tribuantur; sicut enim dicitur Petrus videre per oculum, & oculus Petri videre, sic dicitur Christus in homine iusto mereri, satisfacere &c. & homo iustus in Christo, siue ut membrum Christi mereri & satisfacere. Sed tripliciter differentia. **Primo.** Quoniam operatio suppositi corporis naturalis secundum eandem perfectionem membro tribuitur, secundum quam supposito conuenit; visio namque secundum eandem perfectionem exit ab oculo & illi tribuitur, secundum quam elicetur à supposito. At operatio mystici suppositi scilicet Christi duplex est: Quædam illi conueniens secundum se suè secundum eam rationem, qua suppositum quoddam est in esse suo naturali subsistens in duabus naturis, diuina scilicet & humana; secundum quam rationem fundat rationem capitis distincti à membris, & hæc simpliciter & absolute loquendo, conuenit ipsi supposito & capiti vt à membris distinguitur, ipsis vero membris non tribuitur nisi ratione cuiusdam complementi, quod in membrorum operationibus ex unione cum operatione capitis in uno mystico supposito consurgit: membris tamen operatio sic completa, sicut non est ipsa propria capitis operatio, nec eam formaliter includit, ita non adæquat eam sua perfectione, sed ex unione cum ea recipit complementum, vt infra declarabitur: dicitur enim Christus paillus crucifixus ac mortuus, & per hoc infinitè meruisse & satisfecisse, quæ tamen mystici corporis eius membris neque simpliciter neque propriè tribuantur. Alia est operatio Christi conueniens, quoniam mysticum est suppositum mystici corporis, & hæc est operatio membra, quoniam membrum est, quæ supposito tribuitur quasi principaliter operanti, vt patet ex verbis Apostoli supra notatis, *Vivo ego, iam non ego, viuo vero in me Christus.* Et, *An experimentum queritur eius, qui in me loquitur Christus?* & Rom. 15. Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Christus, &c. Et quoniam suppositum hoc mysticum sit secundum se persona infinitæ dignitatis, operationes tñ illius, quoniam mysticum suppositum est, ex eo non habent valoris infinitatem. Cuius ratio est; quoniam istæ actiones verè non sunt ab illo secundum se elicite, sed à fidelibus vt eius membris per gratiam & auxilium ex eius influenti receptum; & ideo iuxta mensuram gratiæ & auxilij est etiam modus & quantitas valoris inoperatione. Et quia per gratiam ex Christi capitis influxu receptam constituimur illius viua membra, quorum membrorum Christus non solum est caput, sed etiam suppositum, vt ante diximus; ideo hoc ipso, quod nos meremur & satisfacimus, vt membra Christo capiti unita, & vt existentia in Christo tanquam in communione supposito, dicimus mereri & satisfacere de toto rigore iustitiae; quia secundum hanc considerationem non tam nos meremur & satisfacimus in Christo, quam Christus vt caput & vt mysticum suppositum, mereatur & satisfaciat in nobis. Constat autem satisfactionem nostram hoc modo sumptam esse ex proprijs & ex alijs minime debitiss. Cum enim una & eadem sit operatio, quæ à supposito & à membris productur, vt ab uno integro perfectoque principio, si prout est à supposito, est ex proprijs ac indebitis, eodem etiam modo procedet à membris in eodem supposito quasi subsistentibus. Secundum differentia suppositum corporis naturalis & sup-

A positum corporis mystici; quoniam in corpore naturali suppositum differt realiter à corpore, in corpore vero Ecclesie mystico eadem persona secundum rem suppositum est & caput. Ratio huius differentiationis colligitur ex S. Th. in 3. d. 13. q. 2. a. 1. ad 6. vbi ait, caput in corpore naturali non solum dici caput, sed etiam membrum, siue commembrum, quia non solum influit alijs membris, sed etiam ab alijs recipit nutrimentum & alia obsequia: Christus autem quatenus homo nihil recipit ab alijs membris Ecclesie, sed solum à Deo; & ideo non potest dici membrum aut commembrum, secundum quod caput Ecclesie dicitur ipse secundum humanitatem, quamvis (inquit) dici possit membrum secundum humanitatem, quatenus ipse est caput Ecclesie secundum diuinitatem. In quo sensu dicit Apost. 1. Corinth. 12. *Vos estis corpus eius, & membra de membro.* Caput igitur in corpore naturali suppositum esse non potest, quia membrum est; Christus vero membrum Ecclesie non est, & ideo nendum caput sed etiam suppositum eius est. **Tertia differentia** est in modo loquendi; quia suppositum corporis naturalis verè & propriè dicitur operari per membra, dicitur videre per oculos, audire per aures, operari per manus &c. suppositum autem corporis mystici non ita propriè dicitur operari per membra; non enim satis propriè & congruè diceretur, Christum mereri per nos, satisfacere per nos, leuare per nos, orare per nos &c. quamvis in actionibus miraculorum, in quibus homo est veluti instrumentum, & in effectibus gratia gratis data, dicitur congruè Christus per Sanctos operari & miracula facere & populos ad fidem convertere, vt patet ex verbis Apostoli supra notatis ex Epist. ad Rom. 15. Congruè vero dicitur Christus in nobis operari, in nobis mereri, satisfacere &c. vt supra notauimus cum Caletano.

Sed explicandum est diligenter, quomodo Christi merita, satisfactiones, & familia fidelibus, vt eius membris vita gratiæ & charitatis ex eo participata viuentibus tribuat. In hoc enim præcipua videtur esse posita Controversia difficultas propter periculum heresis Lutheranæ, cui simillima quibusdam videtur affirmativa sententia Caietani paulò ante relata & nunc verius explicanda. Ad cuius evidentiam notanda est difference meriti, propter quod parvulis baptizatis debeatur beatitudo, ab illo merito, propter quod idem præmium eternæ vita debetur adultis. Nam infantibus baptizatis applicantur Christi merita medio Baptismi Sacramento; propter quæ sola debetur illis eterna beatitudo. Adultis autem eadem Christi merita duplicitate applicantur, scilicet medio baptismate & alijs Sacramentis per Ecclesie ministros eis collatis, & per actus fidei, spei, charitatis, humilitatis, penitentia &c. quos existentes in gratia veluti fructus emittunt, quibus vt meritis Deus ab eterno præmium Beatae Vitæ perpetuo duratura preparauit.

Adultis ergo duplice iure debetur beatitudo, scilicet iure meritorum Christi, quæ per proprias suas operationes, ac præcipue per voluntariam passionem, & mortem sibi characterisque comparauit, & iure bonarum operationum seu meritorum, quæ adultus in Christo vt membrum Christi, & Christus in adulto vt eius caput operatur.

Ad quorum ampliorem intelligentiam considerandum est, Christi merita & satisfactiones

*Explicatur
verius
predicatus
attributio
nus, & de
nominatio
nis modus,
& ostenditur
eius dif
ferentia ab
heresi Lu
therana.*

nes nobis per Sacramēta vel etiam per actus nostrōs duplicitē applicari: *Vno modo* per quādam virtutis eorum determinatam participationem in infantibus quidem baptizatis & aqualem, in adultis autem iuxta modum cooperationis voluntatis eorum à Deo mota ad actus supernaturales & meritorios: & hæc applicatio fit per iustitiam animabus nostris inharentem, quam parvus medio Sacramento Baptismi Deus infundit, adultis autem donat, media voluntaria ac deuota Sacramentorū susceptione, & auget Sanctorum operum exercitatio. Et quia per hanc iustitiam Christi & meritorum ac satisfactionum eius participationem efficimur auctu & formaliter eius viva membra, quorum Christus non solum est caput, sed etiam hypostasis, vt ante diximus, idēo modum hunc applicationis alius necessarij consequitur seu portius concomitatur, quo Christi merita secundum seipsum nobis, vt eiusdem corporis, capitis & suppositi membris applicantur, & quodammodo tribuuntur, vt etiam affirmat S. D. infra q. 48. art. 1. vbi sic loquitur: *Christo data est gratia, non solum sicut singulari persona, sed in quantum est caput Ecclesie, vt scilicet ab ipso redundaret ad membras, & ideo opera Christi hoc modo se habent iam ad se, quam ad sua membra, sicut se habent opera alterius hominis in gratia constituti ad ipsum. Manifestum est autem, quod quicunque in gratia constituti propter iustitiam patitur, ex hoc ipso meretur sibi salutem secundum illud Matth. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam; Vnde Christus per suam passionem non solum sibi, sed etiam omnibus membris suis meruit salutem.* In a. 2. eiusdem q. in resp. ad 1. ait: *Caput, & membra sunt, quasi una persona mystica, & ideo satisfactionis Christi ad omnes fideles pertinet, sicut ad sua membra.* Et q. 49. a. 1. *Quia enim (inquit) Christus est caput nostrum per passionem suam, quam ex charitate, & obedientia sustinuit, liberauit nos tanquam membras sua à peccatis, quasi per premium sua passionis, sicut si homo per aliquod opus meritorium, quod manu exerceret, redimeret se à peccato, quod pedibus commisseret. Et hoc est, quod ait Cal. in 2. suo dicto supernotato, quod explicat & tueretur egregie Med. in soluzione postrema sua dubitationis, quam lege, si placet.*

Quantum autem doctrina hæc distet ab heresi Luther. patet ex definitione sacri Concilij Trid. seb. 6. c. 7. & Can. 10. & 11. Nam c. 7. decernit, causam unicam iustificationis formalem esse iustitiam Dei: *Non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit, quia videlicet ab eo donati renouant spiritum mentis nostrae, & non modo reputamus, sed verè iusti nominamur, & sumus, iustitiam in nobis recipientes, unusquisque suam secundum mensuram, quam spiritus sanctus partitur singulis, prout vult, & secundum propriam eiusq; dispositionem, & cooperacionem.* In Can. vero 10. sic definit. *Si quis dixerit, homines sine Christi iustitia, per quam nobis meruit, iustificari, aut per eam ipsam formaliter iustos esse, anathema sit.* Et Can. 11. *si quis dixerit homines iustificari, vel sola imputatione iustitia Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia, & charitate, que in cordibus eorum diffundatur, atque illis inharet, anathema sit.* Ex quibus apparet, Concilium eos condemnare, qui fideles sola Christi iustitia iustos esse pronunciant absque villa iustitia eorum animis inharente, non autem eos, qui Christi fidelibus vt eius membris gratiam & charitatem suis animis inharentem ex eo tanquam capite deriuatam participantibus affirmant Christi merita & satisfactiones modo superiorius explicato esse tribuenda; non enim per ea dicunt, si-

A deles iustos formaliter effici, quamvis vt ait hic S. Doct. ad secundum puri hominis satisfactio efficaciam habeat à satisfactione Christi, & vt imperfecta in ea sustentetur, tanquam in absolutè perfecta; ita vt cuiuslibet hominis satisfactio, prout est membrum Christi, sit aequalis offense simpliciter, vt ait Caietanus; quoniam vt sic est satisfactio mysticæ personæ ex capite Christo & ceteris fidelibus vt viuis eius membris constituta, cuius mysticum suppositum, cui totius huius corporis mystici tribuuntur actiones est Christus: Certum est autem actiones mystici suppositi sive corporis per caput exercitas membris aliquo modo tribui, vt patet de actionibus à Principe aut Duce vel Rectore factis; quæ Republicæ Ciuitati vel Communitati tribuuntur, sicut etiam membrorum actiones factæ, mouente capite mystico, non solum membrorum sed etiam capitis esse dicuntur; quod enim agunt milites mouente Duce, & ministri iubente Principe, dicitur Dux fecisse vel Principis.

Sed obseruandum est diligenter membra mystici corporis seu corpus ipsum duplicitē posse considerari: *Vno modo* quatenus membra seu corpus est capiti coniunctum, & ab eo vitam participat, non tamen vt caput ipsum includit, sed prout est ab eo distinctum secundum singulorum membrorum substantiam, officia & operationes:

C *Alio modo* possunt eadem membra sive corpus considerari non solum prout est capiti Christo coniunctum, sed quatenus simul cum eo unum integrum ac perfectum Ecclesiæ corpus constituit, sive quatenus corpus caput etiam includit. Si membra sive corporis hoc posteriori modo sumatur, dici verè & absolute potest corpus hoc mysticum non solum satisfactione per suum caput, sive ratione capitum ex toto rigore iustitiae, sed superabundasse & satisfactionem eius esse infinitam ob infinitam capitum dignitatem. Quod probatur: quia satisfactionis Christi condigna est & ex toto rigore iustitiae, nec eius valor immunitur ex eo, quod nostra similitudine illi coniungatur; igitur nostra similitudine cum illa est de toto rigore iustitiae. Et explicatur exemplis; nam eti si quilibet de concilio non habeat infallibilitatem in definiendis fidei veritatibus; quia tamē Sum. Pontifex, qui caput est Concilij illam habet, verè ac propriè dicimus Patres Concilij cum suo capite in definiendis fidei veritatibus errare non posse; & similiter licet exercitus vincat ob vijnus militis vel Dicis prudentiam aut fortitudinem; dicitur tamen totus exercitus vincere; ergo simili ratione quamvis satisfactionis puri hominis iusti finita per se sumpta non sit de toto rigore iustitiae, si tamen accipiatur vt satisfactionis Christi coniuncta, unum habebit cum ea valorem, ac proinde verè dicetur eam ratio-

E ne satisfactionis Christi esse de rigore iustitiae: sicut etiam, cum dicimus Thesaurum satisfactionis Christi & Sanctorum esse infinitum, non significamus satisfactionem Sanctorum, etiam vt fundatam in satisfactione Christi, velut ab ea procedentem esse infinitam, sed infinitatem conuenire aggregato ex vtraque satisfactione propter vijnus partis infinitatem, scilicet satisfactionis Christi. Sed hoc loquendi modo non attribuitur Christi satisfactionis membris eius formaliter & propriè, vt ab ipso sunt distincta, sed solum toti integro corpori membra simul & caput includenti sive supposito per caput. Si vero priori modo membra sumantur & corpus, dicendum est, satisfactiones membrorum Christi ex

Si ex coniunctione cum Christo capite morale quoddam sui valoris accipere complementum; adeo ut sic accepta sint ex toto rigore iustitiae, non tamen infinita ut supra diximus. Satisfactiones igitur & merita membrorum sive corporis hoc modo sumpti dici possunt satisfactiones & merita Christi, non absolute sed ratione complementi, quod eis ex unione membrorum cum capite, & satisfactionum membrorum cum satisfactione capitis quasi formaliter conuenit. Probatur autem sententia nostra sic explicata. Quia totum Ecclesiae corpus, quatenus est unum suum mystico capiti & supposito, quod est Christus, quasi propriam & connaturalem habet gratiam & charitatem; ergo Deo satisfacit ex toto rigore iustitiae pro peccatis, quatenus sunt offensa Dei; ergo etiam unumquodque membrum ut unum capiti satisfactione pro peccatis suis, quatenus sunt offensa Dei, ex toto rigore iustitiae. Antecedens probatur; quia licet valor satisfactionum mystici corporis, seu membrorum ex capitis dignitate & eius participatione dependeat; hoc ipso tamen quod fideles satisfactiones membra sunt unius corporis, cuius Christus caput est, quasi connaturalem ac propriam habent vitam gratia & volorem operum, quibus Deo satisfactione, sicut membris humani corporis vita, virtus & operis modus, seu perfectio est naturalis & suo modo propria, licet a capite sit dependens; igitur cum satisfactione homo ut membrum Christi, dici potest ex proprijs quodammodo satisfactione; propria namque membra reputantur ea, quae illi, ut membrum est, formaliter debita sunt, & quibus, dum membrum est carere, non potest. Fidelis enim sublata gratia & charitate, iam non est membrum corporis Christi viuum sed mortuum; igitur satisfactiones membrorum viventis separari non possunt a valore, quem habent ex unione cum capite per gratiam & charitatem. Prima vero consequentia probatur. Quia licet membrorum Ecclesiae satisfactiones per se sumptae sint insufficientes, addita tamē eis Christi satisfactione, debiti valoris accipiunt complementum quo ad hoc, ut dici possint & sint de toto rigore iustitiae. Additur autem membrorum satisfactionibus complementum ex satisfactione Christi hoc ipso, quod Deo satisfactione, ut Christi mystici capitis & suppositi corporis ecclesiae membra per gratiam, charitatem & auxilium ex eo deriuat: adeo ut sicut fideles, ut viua membra per gratiam & charitatem Christo capiti & corporis Ecclesiae mystico supposito connectantur, ita satisfactiones singulorum membrorum Christi satisfactioni copulentur; & quemadmodum gratia, quae est animæ vita spiritualis hoc ipso, quod hominem, cui per Christum infunditur, efficit membrum Christi Deo gratissimi, constituit hominem illum, cui donatur, Deo gratiorum quam si fuisset eidem sine Christo collata, ac proinde nec hominem illum constitueret membrum Christi, nec tamen est formaliter infinita, sed intra limites suos se continens moralem quandam accipit dignitatem, & vim constituendi specialiter hominem Deo gratum, scilicet ut membrum Christi; ita membrorum satisfactiones ex hoc, quod Christi satisfactioni sunt coniunctæ, morale quoddam valoris accipiunt complementū: adeo ut pro culpa propria, quatenus est offensa Dei, quilibet homo ut Christi membrum vno contritionis actu Deo satisfaciat, non solum ad æqualitatem, sed etiam ex toto rigore iustitiae. Dixi autem pro culpa propria, quia nullus homo etiam ut membrum

Naz. in D. Thom. 3. Partem.

A Christi secundum legem Dei ordinariā proculpa alterius hominis satisfacit. Dixi, quatenus est offensa Dei; quia pro culpa propria, quatenus est malum hominis gratiae nitorem auferens & macula deformitatem inducens non satisfacit homo Deo per actum contritionis aut dilectionis, &c. sed tantum, quatenus est offensa Dei, ut supra Controversia quinta satis ostendimus. De peccata vero alia ratio est; nam peccata eterna peccato mortali debita in ipsa peccati remissione condonatur: pro peccata vero temporali satisfacit homo per singulos actus charitatis & penitentiae quo ad aliquam ipsius peccata partem; ita ut quilibet satisfactione pro illa, cui adaequatur, peccata parte Christi satisfactioni coniuncta modo iam dicto, sit de toto, rigore iustitiae. Secunda vero Conseq. principalis entimematis prob. Quia sicut se habet totum corpus Ecclesiae mysticum constas ex omnibus suis membris cum capite Christo, seu quatenus sunt capiti Christo coniuncta, ad actus omnes satisfactionis pro offensis in Deum commissis, ita se habet unumquodque eiusdem corporis membrum, ut Christo capiti coniunctum ad satisfactiones suas particulares pro suis offensis in Deum commissis: ergo si totū simul Ecclesiae corpus, ut capiti Christo coniunctum, pro culpis omnibus satisfacit ex toto rigore iustitiae, singula etiam eiusdem corporis membra pro singulis suis in Deum offensis Deo satisfacit C ex toto rigore iustitiae. Et Confirmatur ac explicatur vis eiusdem consequentiae; quia non ita dicitur totum Ecclesiae corpus pro culpis omnibus Deo satisfacere, quasi quodlibet membrum pro suis & alienis offensis satisfaciat; hoc enim falsum est, ut semper diximus, sed ita ut quodlibet pro suis tantum satisfaciat; sumptis vero simul omnibus membrorum satisfactionibus, prout vniuersali Christi satisfactioni sunt coniunctæ, perfecti valoris ex ea complementum accipient, ut dici vere possint ac sint satisfactiones pro peccatis omnibus ex toto rigore iustitiae.

Prima CONCLUSIO. Opus puri hominis ex cœclusione gratia per Christum accepta procedens maiorem deducit, & habet ceteris paribus efficaciam ad merendum, & va- probata. lorem ad satisfaciendum, quam si ex gratia à Deo im- mediae recepta procederet. Hæc est contra Vas- quezium, & patet ex dictis.

Seconda CONCL. Si mystici corporis Eccle- sie membra considerentur, quatenus simul cum Christo capite unum integrum & perfectum Ecclesiae cor- pus constituent, dici verè & absolutè potest corpus hoc mysticum per suum caput satisfactione ex toto rigore ius- fitiae & super abundasse, non ob eam tantum causam, quod Christus qui caput est mystici corporis, sufficien- ter, & de toto rigore iustitiae pro membris satisfice- rit, sed ea etiam ratione, quod membrorum satisfac- tiones Christi capitis satisfactioni coniunctæ, & ut vna- na completa satisfactione cum ea consideratae perfectio- nem accipiunt; ita ut consideratae satisfactione ex parte Christi cum extensione secundum suæ virtutis participationem ad omnes & singulas membrorum satisfactiones à Christi satisfactione dependentes, dic- catur Christus tam secundum se, quam in membris suis satisfacere, mereri, ieiunare &c. consideratis ve- ro membrorum satisfactionibus, ut satisfactioni Christi coniunctis, dicantur membra sufficienter & ex toto rigore iustitiae satisfacere pro peccatis, quatenus sunt offensa Dei; sic enim quasi conse- queretur satisfactione Christi membris tributur, & ex parte membrorum se tenet, & cum eorum satisfactionibus computatur. Ab hac conclusione sic explicata nescio aliquem ex Theologis dis- sentire.

TERTIA CONCL. si considerentur mystici corporis Ecclesie membra sive corpus Ecclesie, ut capitulo coniunctum, & vt ab eo vitam gratia participans, non tamen ut caput ipsum includens, sed tanquam ab eo distinctum, dici potest, Christi satisfactio[n]es & merita esse satisfactio[n]es & merita membrorum seu corporis, non absolu[te] sed ratione perfectionis & comple[ti]menti, quod habent ex unione cum perfectissimis Christi meritis & satisfactio[n]e.

ULTIMA CONCLUSIO. Cuiuslibet puri hominis satisfactio[n]is Christi satisfactio[n]is coniuncta modo, quo diximus in precedente conclusione, vere dici potest, & est ex toto rigore iustitia. Hæc est contra Suarez & Vasq. & patet ex dictis.

Argumenta

Contra primam conclus. argum. Vasq. in t. 2. disp. 114. c. 7. Aut nostrorum operum dignitas crevit ex eo, quod gratia nobis collata per Christum est maioris dignitatis, quam si à solo Deo fine Christo nobis donaretur, aut quia opera nostra reputantur esse opera Christi, quod simus membra illius, & veluti palmites ipsi tanquam viti per gratiam coniuncti, & ab eo influxum iugiter recipientes fructificemus: At neutrum horum potest esse causa, ut opera nostra vere crescant in dignitate & valore coram Deo; ergo. Probatur minor quo ad priorem partem: Quia tam habitualis gratia quam auxilium gratiae mouentis, quod datur per Christum, eiusdem naturæ omnino est, ac si daretur à Deo sine Christo: & quisquis oppositum afferit, nullo potest inniti solido fundamento. Altera verb pars minoris probatur: Quoniam opera dicuntur valorem, & dignitatem accipere à persona, à qua proxime procedunt, nō auté à persona, à qua prouenit gratia & auxilium, quod ab ipsa confertur: At opera nostra non alia ratione tribuuntur Christo tanquam capitii mystico, nisi quia ab eo accipimus gratiam, iustitiam & auxilia omnia, nequam autem tanquam elienti illa; ergo non accipiunt dignitatem neque incrementum dignitatis à Christo, sed solum à persona eliente secundum dignitatem iustitiae & sanctitatis. Secundum probatur eadem pars: Quia alioquin sequetur, opera nostra esse infiniti valoris, eo quod dum procedunt à gratia Christi, ipsi Christo tanquam capitii tribuuntur, ac proinde mereri nobis multò magis gloriam atque adē infinitā, si infinita esse posset. Tertiū probatur: Quia sequeretur nos mereri alteri de condigno iustificationem. Probatur sequela; quia Christus condigne meruit hominibus remissionem peccatorum & iustificationem; quinmodo diceremur mereri de rigore iustitiae, hoc est secundum perfectam æqualitatem & abundē satis hæc omnia, sicut ipse Christus operibus ab ipso elicuisse meruit. **R**esp. ex prima causa simpliciter, ex secunda vero, vt explicatur in secunda nostra conclusione, crescere nostrorum operum operum dignitatem seu valorem coram Deo. **A**d argumentum contra priorem partem negatur consequentia; quanvis enim gratia & auxilium à Deo per Christum nobis influxum, sicut eiusdem naturæ; modum tamen quendam dignitatis & augmentum suæ perfectionis acquirunt ex hoc ipso, quod à Christo capite deriuantur in membra, quatenus ei coniunguntur, vt per se primò gratiam habent, merenti & satisfacienti; habere namque gratiam & charitatem vt membrum Christi, nonnullum dignitatis augmentum sive modum adiungit supra gratiam simpliciter à Deo receptam; hoc enim quod est esse membrum Christi, modus quidam est seu dignitas addita gratiae

A nobilissima, quæ præter communem effectum gratiae, qui est reddere gratum Deo, habet etiam vt speciali modo Deo gratum reddat, nimurum vt Christi membrum: Certum est autem ex ceteris paribus eum esse Deo gratiore, qui gratiam habet vt Christi membrum, quam esset ille qui gratiam haberet à Deo non vt Christi membrum; quoniam esse membrum Christi Deo gratissimi ratio est particularis gratificandi, ac proinde qui sic habet gratiam, vim etiam habet ampliorem ad merendum & satisfacendum. **A**d probationes vero secunda partis minoris dico, eas non procedere contra nos qui non asserimus opera nostra valorem accipere ex dignitate personæ Christi; quia scilicet reputetur esse opera Christi, sed dicimus opera nostra operibus Christi coniuncta ex eis accipere complementum & efficaciam ad merendum & satisfaciendum maiorem, quam eis per se sumptis & à Christi meritis & satisfactio[n]e separatis conuenire, sicut etiam de gratia diximus per Christum accepta.

Contra secundam concl. produci potest argumentum Vasq. quod obiicit Cai. & Hosio afferentibus, dici posse merer ego, iam non ego, meretur vero in me Christus, &c. Quia durior videtur modus ille loquendi. Nam licet Christus operetur in nobis merita nostra, non sola nostra virtute, sed sua præcipue; tamen cum ipse etiam habeat meritum, & suis operibus proprijs mereri dicatur, cum dicimus: meretur vero in me Christus, videmur nullum aliud meritum nobis concedere, quam meritum elicatum à Christo, quasi per imputationem nobis applicetur, quod valde absurdum est. Cum vero dicimus, Christum in nobis loqui eo quod moueat linguam nostram, nihil absurdum ex hoc modo loquendi sequi videtur, nam & Christus & Deus ipse in scriptura dicitur loqui per nos, tanquam per interpres, & ita loqui in nobis non denotat nos non habere loqulam, sed solum significat, nos ad eam per Christum & per Deum excitari. **R**effondetur propositionem illam & similares acceptas in sensu nostræ secundæ conclusionis illis planissimo nullam pra se ferre dubitamus, sed suavitatem catholicæ doctrinæ valde consonam; nam considerata satisfactio[n]e ex parte membra satisfacientis, dici potest, merebor ego; sed, quia satisfactio, vt ex hoc membro etiam gratia informato procedit, imperfecta est & complementum accipit ex satisfactio[n]e Christi perfectissima, quæ ab ipso elicita seu facta vt capite sua virtutis extensio procedit in membra, quæ ad opera meritoria mouet & eis valorem confert, ideo congruè subditur, iam non ego, meretur vero in me Christus; vt scilicet totum præcipue capiti meritum tribuatur, quod operi conuenit huius membra, non ex se sed ex motione capitii & meritorum eius valore deriuatum. Vel dicas, satisfactio[n]e membra copleri ex hoc, quod operatio membra est in Christo existens, tanquam in supposito.

Contra ultimam concl. argumenta Suarez obiit. tur Suarez. Quia nos vt Christi membra non possumus Deo satisfacere neque pro culpa mortali, neque pro culpa veniali; ergo. Antecedens quo ad primam partem probatur. Quia homo non satisfacit pro culpa mortali vt viuum Christi membrum; ergo non potest vello modo satisfacere de condigno. **Q**uo ad alteram vero partem probatur. Quia satisfactio

Quæstio Prima.

Conf. Cito pro veniali procedens ab homine iusto ex se non est de rigore iustitiae; ergo neque per relationem ad Christum, & imputationem extrinsecam potest dici de rigore iustitiae, neque habere maiorem condignitatem, quam habeat ut est à proximo operante: *Confr.* Si per illam mysticam coniunctionem propria perfectio satisfactionis Christi, quæ est rigor iustitiae, membro Christi etiam viuo tribui potest, pari ratione posset dici, membrum Christi infinitè satisfacere, & una gutta sanguinis Martyris ut membra Christi possit dici infiniti valoris, sicut una gutta sanguinis Christi, quod tamen concedere absurdissimum est. Sequela probatur; quia non est minus proprium Dei hominis de rigore iustitiae satisfacere, quam infinitè; ergo. *Resp.* falsum esse antecedens quo ad utramque partem. Ad probationem prime partis negatur antecedens; ut enim in *quint a Controv.* diximus, homo per gratiam à Deo receptam satisfacit pro culpa mortalí, quantum est offensa Dei. Ad proba. *secunda pars* dico, nos non afferre satisfactionem puri hominis per extrinsecam imputationem esse derigere iustitiae, sed ob eam causam, quia nimur purus homo satisfacit, ut membrum Christi, cui scilicet puro homini, ut est membrum Christi formaliter, gratia est quasi naturalis & propria, ut antè diximus. Ad probationem ergo, omissa illa particula, per imputationem extrinsecam, negatur antecedens. *Ad conf.* negatur illatio. Ad eius probationem negatur assumptum, si sermo sit de Christo ut est caput contra membra illi per gratiam unita distinctum; quia licet satisfacere de toto rigore iustitiae per se primò conueniat Christo, conuenit tamen etiam eius membris, ut eius formaliter membra sunt per se secundum, & idèo non est illi proprium quarto modo. Si verò sermo sit de Christo, prout atque mysticum suppositum mystici corporis, admissò antecedente, negatur consequentia; quia mysticum illud suppositum ratione capit, id est satisfactione à capite elicita satisfacit infinitè, satisfactionibus vero membrorum, id est à membris elicitis finitè satisfacit, & tamen tam suppositum ipsum, quam eius membra ut illi coniuncta satisfaciunt de toto rigore iustitiae.

OCTAVA CONTROVERSTIA.

An purus homo per exclusionem etiam auxiliū diuine gratiae potentia Dei absoluta potuerit per opera ordinis naturalis satisfacere ex imperfecta iustitia pro culpa totius humani generis?

DIFFICULTATEM hanc proponit Aluanus in ultimā sua disp. ad hunc articulum, & breuiter eam ac eruditè definit, opinionem sequens negantem, ut magis probabilem. Eam itaque disputationem vide, si lubet; nihil enim ei nobis addendum occurrit.

ARTICVLVS III.

Vtrum si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

3. dñs. 1. q.

1. 4. 3. Et. 4. d. 43. a. 2. q. 1. 2. Et. re

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod si homo non peccasset, nihilominus Deus incarnatus fuisset. Manente enim causa, manet ef-

Articulus Tertius.

99

Afectus. Sed, sicut Augusti, dicit 13. de Trinit. alia rig. 29 art. multa sunt cogitanda in Christi Incarnatione preter absolutionem à peccato, de quibus dictum est. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

Præterea, Ad omnipotentiam diuina virtutis pertinet, ut opera sua perficiat, & se manifestet per aliquem infinitum effectum. Sed nulla pura creatura potest dici infinitus effectus, cum sit finita per suam essentiam, In solo autem opere Incarnationis videtur principi manifestari infinitus effectus diuina potentie (per quam in infinitum diuina contingit, inquantum factum est, quod homo esset Deus) in quo etiam opere maxime videtur perfici uniuersum, per hoc quod ultima creature, scilicet homo primo principio coniungitur, scilicet Deo. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

Præterea. Humana natura per peccatum non est facta capax gratiae. Sed post peccatum capax est gratia uniovis qua est maxima gratia. Ergo si homo non peccasset, humana natura huius gratiae capax fuisset. Neque Deus substraxisset humanae naturae bonum, cuius capax erat. Ergo si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

Præterea, Prædestinatio Dei est aeterna. Sed dicitur Roman. 1. de Christo, Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute. Ergo etiam ante peccatum necessarium erat filium Dei incarnationi ad hoc, quod Dei prædestinatio impleretur.

Præterea, Incarnationis mysterium est primo homini revelatum: ut patet per hoc, quod dixit, Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. quod apostolus dicit esse magnum sacramentum in Christo, & in Ecclesiæ: ut patet Ephes. 5. Sed homo non potuit esse præfus sibi causus, eadem ratione quae nec Angelus: ut August. probat super Gen. ad litteram. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

Sed contra est, quod August. dicit in lib. de verbis Lib. 11. ca.

Dominis, expoenens illud, quod habetur Luc. 19. Venit 18. eo. 3.

filius hominis querere, & saluum facere, quod perierat.

Ergo si homo non peccasset, Filius hominis non venisset.

Et 1. ad Timoth. primo, super illud verbum, Christus Ser. 36. & venit in hunc mundum, ut peccatores saluos faceret, de ver. post ser. 8. dicit glossa, Nulla causa veniendi fuit Christo 10. 10. domino, nisi peccatores saluos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla est medicina causa.

Repondeo dicendum, quod aliqui circa hoc diver- Aug. ser. 9. simode opinantur. Quidam enim dicunt, quod eti- de ver. ap. an si homo non peccasset, Dei filius incarnatus fu- tom. 10. isset.

Alij vero contrariant afferunt. Quorum affer- tione magis assentiendum videtur. Ea enim quæ ex sola Dei voluntate prouenient supra omne debitum creature, nobis innoscere non possunt, ni- si quatenus in sacra Scriptura traduntur, per quam diuina voluntas nobis innoscit. Unde cum in sacra Scriptura ubique Incarnationis ratio ex peccato primi hominis assignetur, conuenienter dicitur Incarnationis opus ordinatum es- se à Deo in remedium contra peccatum, ita quod peccato non existente Incarnatio non fuisset: quoniam potentia Dei ad hoc non limitetur, potuisset enim etiam peccato non existente Deus incarnari.

Ad primum ergo dicendum, quod omnes a- Ar. 1. & pre- lis causa, quæ sunt assignatae, pertinent ad re- ced. medium peccati. Si enim homo non peccasset,

I 2 perfu-

perfusus fuisset lumine diuina sapientia: & iustitia rectitudine perfectius a Deo ad omnia necessaria cognoscenda, & agenda. Sed quia homo deferto Deo, collapsus erat ad corporalia, conueniens fuit, ut Deus carne assumpta etiam per corporalia ei salutis remedium exhiberet. Vnde dicit August. super illud Iohann. Verbum caro factum est, Caro te obsecraverat, caro te sanat: quoniam sic venit Christus, ut de carne carnis virtus extingueret.

Ad secundum dicendum, quod in ipso mode productionis rerum ex nihilo diuina virtus infinita ostenditur. Ad perfectionem etiam vniuersi sufficit, quod naturali modo creatura ordinetur in Deum sicut in finem, hoc autem excedit limites perfectionis naturae, ut creatura vniatur Deo in persona.

Ad tertium dicendum, quod duplex capacitas attendi potest in humana natura. Una quidem secundum ordinem potentiae naturalis, que a Deo semper impletur, qui dat vnicuique res secundum suam capacitem naturalem. Alia vero secundum ordinem divinae potentiae, cui omnis creatura obedit ad nutum: & ad hoc pertinet ista capacitas. Non autem Deus omnem talam capacitem naturae implet, alioquin Deus non posset facere in creatura nisi quod facit: quod falsum est, vt in primo habitum est. Nihil autem prohibet ad aliquid malius humanam naturam producere esse post peccatum: Deus enim permittit mali fieri, vt inde aliquid melius eliciat. Vnde dicitur Rom. 4. Vbi abundauit delictum, superabundauit, & gratia. Vnde & in benedictione cerei Paschalis dicitur, O felix culpa, que talem ac tantum meruit habere redemptorem.

Ad quartum dicendum, quod predestinatione presupponit præscientiam futurorum. Et ideo sicut Deus predestinat salutem alicuius hominis per orationes aliorum implendam, ita etiam predestinavit opus Incarnationis in remedium humani peccati.

Ad quintum dicendum, quod nihil prohibet alicui reuelari effectum, cui non reuelatur causa. Potuit igitur primo homini reuelari Incarnationis Mysterium, sine hoc quod esset præscitus suicasus. Non enim, quicunque cognoscit effectum, cognoscit, & causam.

D. 67.

Ratio, & sensus questi.

RATIONEM & sensum questi diligenter explicant Valentia, Vasquez, Suarez, Pefantius & Aluarez. Nos ea, quæ necessaria sunt, dicemus in exordio controvergia ad hunc articulum.

Forma Textus.

RELATIS duabus oppositis Theologorum opinionibus, responder quæsito duabus Conclusionibus. Prima opinio est eorum, qui dicunt, quod etiam si homo non peccasset Dei filius Incarnatus fuisset. Altera opinio est contrarium afferentium.

PRIMA CONCLUSIO est. Conuenientius dicitur, Incarnationis opus ordinatum esse a Deo in remedium contra peccatum, adeo ut peccato non existente, Incarnatio non fuisset. Probatur. Ea quæ ex sola Dei voluntate proueniunt supra omne debitum creature, nobis innotescit.

A cere non possunt, nisi quatenus in sacra Scriptura traduntur: Ac in sacra Scriptura vñique Incarnationis ratio ex peccato primi parentis assignatur; ergo conuenientius, &c. Minor patet. Maior probatur, quia per sacram Scripturam diuina voluntas nobis innotescit.

SECUNDA CONCLUSIO. Potuisse etiam, peccato non existente Deus incarnari. Probatur: Quia Dei potentia non limitatur ad hoc, videlicet ut Incarnatio sit in remedium contra peccatum.

Expositio Textus.

TRIA sunt in textu declaratione dignæ. Babili. Primum est prima Conclusio, cuius terminos & sensum explicat Cai.

Secundum est illa maior propositio assumpta ad probationem dictæ Conclusionis, vide licet Ea, que ex sola Dei voluntate proueniunt supra omne debitum creature, nobis innotescere non possunt, nisi quatenus in sacra scriptura traduntur.

Videtur enim Sanct. Doct. doctrinam omnem à Deo reuelatam & in sacris voluminibus minimè descriptam excludere; quod fidei Catholica manifestè repugnat, quæ diuinæ traditiones, vt certas veritates à Deo reuelatas amplectitur, & summorum Pontificum ac vniuersalium Conciliorum definitiones in ijs, quæ ad fidem pertinent, vt certissima dogmata recipit à Deo reuelata. Cui difficultati respondet Suar. dicens, D. Th. nomine sacre Scriptura comprehendere omnem reuelationem, seu omnem fidei regulam infallibilem, siue fit scripta siue non scripta traditio, aut Ecclesiæ definitio. Sed melius fortasse dici posset, sacram scripturam hic à D. Th. sumi strictè pro reuelatione tantum scripta: per ea vero, quæ ex sola Dei voluntate proueniunt, hic non intelligi res ipsas secundum se, sed quo ad earum causas seu rationes volendi. Nam hic etiam de Incarnatione questionis est, non tam ratione sui quam ratione cause seu rationis volendi in ordine ad diuinam voluntatem co modo, quo vnum bonum potest esse ratio volendi aliud bonum in ordine ad diuinam voluntatem, vt explicauimus in r. p. q. 19. a. 5. in prima Contr. Reuelationes vero diuinæ non scriptæ siue traditiones non versantur circa causas aut rationes, propter quas aliqua bona supernatura ad hominum salutem pertinet. Sunt à Deo volita, sed circa multa diuinæ mysteria nobis vtilissima aut etiam necessaria, quæ non erant omnibus indiscretè propalanda, quales sunt plures materiæ & formæ Sacramentorum, plurimi ritus Ecclesiæ & multorum diuinæ scripturæ locorum intelligentia, cuius etiam totius diuinæ scripturæ verum & legitimum sensum

Solutorum. E habet Ecclesia Catholica. Causæ vero seu rationes vnius, vel plurium à Deo volitorum vel ex reuelatione scripta petenda sunt, aut per discursum ex ea colligenda. Et hoc iudicio meo significare voluit S. D. in dictæ maiori propositio ne; sermones enim Doctorum iuxta materiam, de qua loquuntur, sunt interpretandi: iam autem diximus, hic sermonem esse de causa seu ratione, propter quam diuini Verbi Incarnatio sit à Deo volita.

Tertium est minor eiusdem argumeti propositio, videlicet, In sacra scriptura vñique Incarnationis ratio ex peccato primi hominis assignatur. Cuius ter-

ius terminos & sensum explicat Suar. Sed eius intelligentia colligitur ex responsione S. D. ad primum argumentum, ex qua diluitur etiam obiectio cuiusdam expositoris aduersus hanc minorrem, qui sua solutione satis faret priori sententiae in textu relatæ.

CONTROVERSIA VNICA DE VERITATE
primæ Conclusionis.

An scilicet hominis peccato non existente, Deus Incarnatus fuisset?

Status con-
troversie &
opiniones
Dotorum.

TRIEVS modis potest hæc Quæstio propo-ni. Primus est. *An peccato primi parentis non existere, potuisse Deus carnem assumere & de hoc sensu nulla profus est apud Theologos dubitatio; certum est enim apud omnes, potuisse Deum nullo existente peccato carnem assumere, vt etiā affirmat S. D. secunda sua Concl. quia diuina potentia nō limitatur ad hoc, vt in carnatio sit in remedium peccati. Secundus modus est: An si Adam non peccasset, futura nihilominus esset Incarnationis Verbi ex vi eiusdem omnino voluntatis sue decreti, q̄t̄d habuit Deus præuisus peccato Ad futurum? Tertiū modus est: An peccato primi hominis non existente, sive nunquam futuro, Deus circa Incarnationem decretū habuisset ab æterno diversum ab eo, quod habuit ab æterno, præuisus peccato? Et in utroq; sensu, præcipue tamen in secundo proponitur & examinatur à viris doctissimis hæc Controversia: cuius intentio est finem seu rationem Dominice Incarnationis inquirere. Nam si finis seu ratio propria Incarnationis fuit redemptio humani generis à peccato, recte sequitur hæc ratione seu fine remoto, non fuisse futuram diuini verbi Incarnationem ex vi decreti, quod ab æterno fuit in Deo præuisus peccato: Si vero Deus ab æterno in eodem omnino decreto, formando rationem etiam aliam, vt per se sufficientem & totalem sibi proposuisset Incarnationis, puta perfectionem summam totius vniuersi, certum est, non existente peccato seu remoto fine & ratione illa, quæ est redemptio hominis à peccato, futuram tunc fuisse Diuini Verbi Incarnationem virtute eiusdem decreti ob aliam in eo comprehesam rationem per se sufficientem, nimirum vniuersi perfectionem. Quia dubitatione soluta, statim alia consurgit, videlicet dato propriam Incarnationis rationem fuisse redemptionem à peccato, nec Deum aliam per se sufficientem rationem sibi proposuisse, *An si Adam non peccasset, sive peccatum non fuisset, Deus alio voluntatis suo decreto Verbi Incarnationem ab æterno præordinasset, & in tempore compleuisse?**

1. Semita. PRIMA sententia est Scotti in 3. d. 7. q. 3. & d. 19. q. vñica: quia explicat & tuetur Rada in sua tercia parte Controv. 5. a. 3. Vbi præmisitis quinque fundamenta, quatuor statut Conclusions. Prima concl. est. Voluntas Dei, quia voluit Incarnationem Verbi, præcessit præscientiam peccati Originalis ac permissionem eius. Secunda concl. Deus non prius voluit Christum venire passibilem & mortalem, quā voluerit permettere peccatum, illudque viderit scientia visionis absolta. Tertia concl. Christus Dominus non fuit prædestinatus, vt redemptor hominum ante permissionem ac propriam & absolutam prævisionem peccati, sed post. Ultima eius concl. est. Ex illa prima electione ac prædestinatione, qua ante peccati prævisionem Christus electus est

A ac præordinatus, vénisset in Mundum nullo existente peccato. Eandem opinionem tenerunt ante Scotum Alber. M. in 3. d. 20. a. 4. & Alex. Al. in sua 3. p. q. 2. memb. 13. Ex posterioribus vero Theologis plures pro hac sententia recentent Suar. disp. 5. & Valq. disp. 10. c. 2. Quorum tamen in ea declaranda dissensionem nota Suar. in allegata disp. 5. 2. vbi tres resert dicendi modos; quibus ipse quartum secundum propriam opinionem in progressu dictæ disputationis adiungit: quem nunc in eius explicanda sententia regeremus. Fundamentum huius opinionis præcipuum illud est, quod in allegata Controversia primo loco Rada constituit dicens, Scotum in multis sue doctrinæ locis signa multa in cognitione & voluntione diuina posuisse: sed illa signa, si naturæ fint, non posuisse inter actus intelligendi diuini intellectus vel inter actus volendi; sed inter intellectum & voluntatem diuinam & actus eorum. Deinde constituisse etiam signorum ordinem in cognitione diuina in ordine ad obiectum primarium & secundarium; sed hunc ordinem potius esse obiectorum inter se & ad cognitionem diuinam, quam ipsius cognitionis, quæ vñica est & simplicissima. Ex eo enim (inquit) quod secundum ordinem naturæ debitum prius intelligitur diuina essentia in se, quam creatura, dicimus Deum per prius, saltem secundum rationem, intelligere diuinam essentiam quam Creaturas: quia illa prius obijicitur diuino intellectui, quā ista. Docet etiam Scotus signorum prioritatem sumendam esse ex maiori approximatione ad ultimum finem propter maiorem dignitatem obiectorum; ita vt obiectum illud sit prius, cognitionem aut volitum, quod ob suā maiorem perfectionem magis accedit ad illum.

2. Semita. SECUNDUM sententia huic valde proxima est Suar. disp. 5. vñdecim ab eo dictis explicata. Primum est. Deus primaria intentione & prima voluntate, quia voluit se creaturis communicare, voluit mysterium Incarnationis & Christum Dominum Deum simul & hominem, vt esset caput & finis omnium diuinorum operum sub ipso Deo. Secundum est. Si inter se conferamus voluntatem Incarnationis & voluntatem præmittendi peccatum, simpliciter & in genere causæ finalis, fuit prior voluntas Incarnationis. Tertium est: Si loquamur propriè de præscientia futurorum, quæ est per scientiam visionis, qua videtur futura tanquam præsentia æternitati, voluntas Incarnationis antecessit præscientiam originalis peccati: si autem loquamur de scientia illa quasi conditionata, hæc præcessit voluntatem Incarnationis, & in hac scientia prius ratione, quam intelligamus Deum præciuisse peccatum futurum, intelligimus præciuisse prius illud se permisum, & rationes omnes propter quas illud erat permisum, & consequenter præciuisse prius se volitum Incarnationem per modum finis, ad quem erant cuncta referenda. Quartum est. Deus non prius voluit Christum venire passibile & mortalem, quā voluerit permittere peccatum, illudque; propria & absolute scientia visionis præueriderit. Quintum est: Ante permissionem ac propriam & absolute prævisionem peccati Christus non fuit prædestinatus, vt redemptor hominum, sed solum post peccatum permisum & præuisum. Sextum est Prima ratio, quæ diuinam voluntatem inclinavit ad volendum Incarnationem; fuit excellentia ipsius mysterij, & alia bona, quæ ipsum per se consequuntur absq; ne-

cessitate vel remedio peccati. *Séptimum* est Prima ratio, propter quam Deus voluit Christi passionem & mortem seu Incarnationem in carne passibili, sicut nostra redemptio seu remedium peccati. *Octavum:* Deus non solum modum Incarnationis in carne passibili, sed absolute & simpliciter ipsam Incarnationem, prout facta est, voluit propter nostram redemptionem & in remedium peccati. *Nonum.* Etiam si homo cum talibus auxilijs & tali tentatione sua libertati permisus non esset peccaturus, nihilominus propositum Dei de Incarnatione facienda confitente posset, & habere suum effectum. *Décimum.* Supposita præscientia conditionali, quam Deus habuit de lapsu hominis futuro, si illum permetteret, verisimile est non potuisse habere Deum illud decretum Incarnationis, prout nunc illud habuit, quin consequenter haberet voluntatem permittendi peccatum, ut illa via exequeretur mysterium perfectissimo quodammodo sua intentioni accommodato, ad offendendum, scilicet sua attributa præsertim verò sapientiam, bonitatem, iustitiam & misericordiam. *Vitium dictum* est. Si supponamus, cessante peccato, Deus non suisse incarnandum ex vi præsentis decreti, coniectari licet non habuisse tunc Deum aliam voluntatem, seu decretum de hoc mysterio faciendo, quicquid tamen dicatur, nihil refert, quia facta illa suppositione res est omnino incerta.

Tertia sententia.

S. Th. dixerit
tendit dixerit
his explica
#.

TERTIA sententia est S. Th. quam hic existens modis explicat sua prima concl. dicens. Conuenientius affirmari Incarnationis opus ordinatum esse à Deo in remedium cōtra peccatum, adeo ut peccato non existente Incarnatio non fuisset. Quāuis enim S. D. primam opinionem probabilem existimauerit, ut patet in 3. d. 1. a. 3. & de Verit. q. 29. a. 4. ad 3. & super prima Epist. ad Tim. cap. 1. lett. 4. in hanc tamen postremam sententiam magis inclinat, & præsertim in hoc articulo, & in allegata lett. 4. nam in tertio sent. neutram alteri preferit & vtriusque partis argumenta dissolut. Sententiam hanc D. Th. sequuntur omnes eius discipuli, Capr. in 3. d. 1. q. vñca, a. 1. concl. 7. & in resp. ad 1. 2. & 3. Scoti, Caet. Med. & Aluar. super hoc art. Ferrar. in 4. cont. gent. c. 55. Asturic. in sua relectione de Christi gratia, q. 6. Quos alij sequuntur extranei, ac præsertim Valentia pūnto 7. Vafq. disp. 10. c. 4. Hierony. de la Rua in sua octava Contro. schol. Mol. & Zumel. l. p. q. 23. a. 4. Alber. Coroll. 1. ex 6. principio, q. 1. & Pefan. disp. 1. Pro eadem sententia referunt hic Suar. Vafq. & alij multos ex antiquioribus Theologis, quos hic non est necesse recensere.

Verum in explicanda hac opinione, & eius fundamentis non conueniunt expositores S. Thomae, adeo ut sex, tacitis in maiori parte authorum nominibus, ab Albertino referantur explicandi modi, quibus confutatis ille septimum adjungit, ut proprium & omnium optimum. Sed præter hos omnes est etiam explicatio Asturicæ, de qua dicimus inferius, & aliæ plures, ex quibus quædam certos, quædam autem incertos habent authores. Nos hic eos tantum dicendi modos referemus quos apud ipsos legimus authores.

Primus igitur est Capreoli, qui dicit quatuor. *Primum* est secundum ordinem ex parte intellectus ratiocinantis intelligimus primò Deum voluisse gloriam suam & bonitatem suam manifestari generaliter in productione Vniuersi: se-

A cundò in illo Vniuerso voluisse aliquas esse creaturas intellectuales & rationales beatas: tertio præuidisse casum aliquarum creaturarum rationalium quas prædestinauerat: quartò decreuisse lapsas reparare per Incarnationem filij sui: quintò voluisse animam Christi esse priorem ceteris in gratia & gloria, & omnes alias & beatitudinem & gratiam & redemptionem earum ordinari in gloriam animæ Christi. *Secundum* est Prædestinatio ceterorum electorum prior est prædestinatione animæ Christi secundum rationem intelligendi, sed prædestinatio animæ Christi prior est prædestinatio ne aliorū secundū viâ perfectionis, & causalitatis executæ effectus temporalis, vt prima prioritas sit quasi prioritas intentionis, secunda vero sit quasi prioritas executionis. *Tertium.* Prædestinatio Christi potest dici finis nostræ prædestinationis ex parte effectus temporalis, quia scilicet salus nostra in Christi gloriam redundant, & etiam quia nos gratia & gloria Christi participationem & similitudinem desideramus: E contra vero nostra prædestinatio finis est prædestinationis Christi quo ad terminum temporalem, quia Deus prædestinavit opus Incarnationis Christi in remedium humani peccati, sicut sanitas dicitur finis medicinae.

Secundus dicendi modus est Asturic. in allegata q. fol. 683. qui septem propositionibus comprehenditur. **Prima** est. Postquam Deus speculatrice cognitione nouit tres modos, quibus se poterat creaturis communicare, scilicet secundum rationem naturæ gratia & propriæ substantiaue sue personalitatis, suamque manifestare bonitatem & gloriam, continuo in primo practicæ rationis signo efficaci decreto absoluatæ voluntate, tres illos communicationis modos acceptauit, decreuitque seipsum triplici illo possibili modo communicare: in quo decreto nullam prioritatem formaliter intelligimus inter tres illos communicationis modos, sed per modum vnius integræ & totalis communicationis voluit Deus tribus illis modis suam communicare bonitatem, suasque perfectiones manifestare, nulla facta comparatione & relatione vnius ordinis ad alium secundum habitudinem medij ad finem, eo quod tres dicti modi communicationis sint inter se independentes, & quilibet eorum per se sit appetibilis absque alterius audiutorio & consortio. **Secunda propositione.** Quamvis in illo signo nulla reperiatur expressa, & formalis comparatio medij ad finem, fuit tamen ibi virtualis & implicita; quia Deus implicitè voluit ut tam ordo naturæ, quam ordo gratia ipsi hypostaticæ vñioni deseruissent ad excellentem sue bonitatis & gratiae manifestacionem efficiendam in qua etiam voluntate contingebatur implicitè voluntas permittendi defectus & peccata circa vtrunque ordinem naturæ & gratia, & in vtrraq. natura intellectuali & rationali, quorū occasione De exzellētiori modo amplissimos gratiae sue thesauros disfunderet. Vbi citra dubium implicabatur ipsa originalis peccati in natura humana permisso, ita ut iam simultas eset consequentia ex vi illius primi decreti inter hypostaticæ vñionē & originalis peccati remedij: quæ tamen simultas & consequentia non fuit in illo primo decreto nisi virtualiter inuoluta. **Tertia Prop.** In illo primo decreto non fuit in particulari definitum, quæ nā ex tribus Sanctæ Trinitatis personis assumptiona eslet creatam naturam, sed duntaxat, quod Deus se ipsum comunicaret in yna persona vel in alia aut v-

ro in

ro in tribus: item neque in individuo, neque in specie determinata fuit natura creata, in qua Deus erat seipsum communicatus; sed in illo decreto tantum fuit dispositum, quod Deus sibi vniuersitatem tali unioni congruam, qualis est natura angelica & humana, non vero præordinatum fuit, quod esset haec in individuo, aut quod esset humana vel Angelica, sed hoc totum disponendum referuabatur in alio posteriori signo. *Quarta propos.* Post primum illud uniuersale decretum incepit Deus ab infimo ordine, qui erat aliorum fundamentum, decrevitque totum ordinem creaturarum constituere secundum primariam saltem uniuersi constitutionem, quæ præcipue constat partibus, in quibus primum locum tenent intellectuales & rationales creature; quo peracto ordine naturali ad gratia ordinem transiit; & tunc decrevit singulis Angelis propria gratia supernaturalis conferre dona, iuxta proportionem naturalis perfectionis Angeli cuiusque: naturam etiam humanam clarissimis gratia donis exornare statuit in uno totius naturæ capite primo parente Adamo; sed iam tunc in huius gratia ordinis dispositione, & in hominè & in Angelo defectum reperit, ut dicitur Iob quarto: *Dice quiservunt ei, &c. & ob id cessauit tractare de ordine nature & gratia, & iam ad tertium & summum communicationis modum diuina peruenit sapientia; cœpitque Deus de sui virtutis & naturæ & gratia operis reparatio cogitare; decrevitque Deus hunc ultimum & maximum communicationis gradum duobus inferioris communicationis gradibus accommodare, ad reparandum videlicet malum illud, quod primi hominis peccatum ex Angelorum culpa occasionatum, per se primò in ordine gratia, & secundariò in ordine naturæ intulerat, elegitque naturam humanam assumendam, quæ funditus erat per peccatum eversa: & quoniam, ut peccauit homo, quæ plurimæ Deo se congruentiae obtulerunt, ut vngenitus Dei filius præ ceteris diuinis personis humanam carnem assumeret: idem in hoc postremo signo prædestinatus est Christus, non solum ut esset homo sed ut esset hominum redemptor & ægrotantis naturæ humanae Medicus perissimus. *Quinti Popofio.* Si decretum illud quod in diuino intellectu primum esse diximus attendamus: Deus quidem veniret in mundum, si homo non peccasset propter causam iam expositam, non tamen veniret propter remedium peccati, si summo cum rigore dictionem propter sumam; quia peccati remedium, medijs quicquidem rationem haberet ad perfectam manifestationem diuinæ gratia; non vero finis rationem indueret, cum nullatenus fuerit praeventum, sed duntaxat implicitum & inuolutum in illa prima diuinæ voluntatis intentione, ut medium in perfectam intenti finis aseccutionem necessarium. *Sexta propos.* Ex vi solius primi decreti infallibiliter quidem Deus veniret in mundum; non vero esset infallibilis filij Dei aduentus. *Vltima propos.* Non solum est concedendum, quod filius Dei non assumeret humanitatem, nisi originis extaret peccatum, verum absolute & omni cum sermonis rigore, concedi debet, filium Dei in mundum venisse propter remedium peccati, & ex amore quo Deus humaanum dilexit genus.*

Tertius dicendi modus est Vafq. qui in r. p. disput. 82. c. 6. dicit quatuor. Primum est comparando formam ad subiectum, in quo recipitur, & quod

A ordinatur ad illam, neutrum attingitur per actum Dei prius altero: quia utrumque attingitur eodem actu, exempli gratia, Deus non prius intendit gloriam Petri quam Petrum, nec est contra; sed eodem actu vult utrum, gloriam ut concupiscit, & Deus nunquam voluit Petrum nisi propter gloriam, ac proinde nunquam voluit Petrum ante volitionem gloriae: quia Petrus non tam habet rationem medijs respectu gloriae, quam rationem finis, cui concupiscitur gloria, ut finis quo. *secundum est.* Deus non vult efficaciter finem, ad quem ordinantur merita ante prævisionem & volitionem meritorum; quoniam id, quod datur propter merita, non datur absolute sine respectu ad illa; igitur, cum in tempore datur ex meritis, sicut ab æterno voluntas dandi ex meritis præuisis & volitis; alioquin non daretur ex talis voluntatis. *Tertium est:* effectus liber ad quem, ut ad finem ordinatur causa, non prius efficaciter est intentus à Deo, sed ineffaciter exempli gratia, vocat Deus Petrum ut consentiat & iustificetur: consensus & iustificatio Petri est prius voluta à Deo voluntate antecedenti & ineffaci, quam voluntate efficaci, alias Petrus semper consentiret. *Quartum est:* effectus causæ materialis prius est efficaciter volitus à Deo quam ipsa causa: nam prius vult Deus frumentum quam pluviā; quoniam hanc vult ut illius causam naturalem. Hic autem *dis. 10. cap. 6.* postquam distinxit finem in finem cuius gratia, & in finem cui, & rursus finem cuius gratia in finem qui & in finem quo, qui duo simul accepti constituant (inquit) unum integrum finem cuius gratia, duo dicit. *Primum est:* ordo in diuina prædestinatione sic constituendus est iuxta sententiam D. S. Ut prius decreuerit Deus creare hominem sanctum & rectum, ut si vellet meritis suis consequeretur gloriam, deinde permiserit ipsum labi in peccatum, præuiso vero peccato permaneserit Deus in voluntate simplici circa salutem hominum: ad hunc autem finem elegerit optimum medium, ut scilicet homini salutem afferret præmissa satisfactione cōdigna: cumque eam prestare non posset purus homo, quartò decrevit Deus mittere filium suum in carne mortali, qui meritis suis salutem nobis & gratiam impetraret; idem autem (inquit) non concedimus Deo in tertio instanti voluntatem efficacem circa salutem hominum; quia id quod conferendum est ex meritis, nunquam præfinitur efficaciter conferendum, nisi præuisis meritis. *Secundum est:* Iuxta hunc ordinem, finis cuius gratia Incarnationis Dei fuit redemptio & salus nostra, non est contra: finis autem cui fuit homo lapsus, non Christus aut Verbum: Et quia voluit Deus, ut etiam ipse Christus ex redemptione nostra & meritis suis consequeretur exaltationem nominis & laudem seu gloriam; idem rursus finis nostræ iustificationis, dum actu iustificamur, vel gratiam recipimus, est gloria Christi; non dixi (inquit) incarnationem sed gloriam: quia cum Incarnatione fuerit propter redemtionem ut finem, non potest recte Incarnationis finis redemtionis constitui, sed gloria Christi, & hoc modo (inquit) etiam ipse Christus, cui gloria deferatur ex nostra iustificatione, dicitur finis cui: quia gloria inde proueniens est bona ipsi Christo. Addit autem gloriam Christi non fuisse finem motuum redemptionis nostra, sicut fuit gloria Dei: quia sic non potuisset incarnationis fieri propter nostram redemtionem, sed fuisse

finem impulsuum; quia gloria sicut à Deo præparata, & proposita Christo Domino in præmium meritorum, quibus meruit nobis iustificationem.

Quartus dicendi modus est Albertini loco supra notato puncto 4. pag. 326. Vbi præmissa distinctione causa finalis in eam, quæ non dependet physice, vel moraliter à medio particulari, & in eam quæ altero dæorum modorum dependens est à medio particulari: dicit tria. **Primum** est Deus voluit exaltationem Christi tanquam finem secundo modo, scilicet non solitariè sed dependenter à remedio peccati, tanquam à medio, quod ex suppositione est à Deo volitum, ut unicum medium ad illum finem ex simplici complacientia, quam habet Deus circa medium, quod est remedium peccati. **Secundum** est: Exaltatio Christi est prior natura in genere causa finalis, quam sit remedium peccati: remedium vero peccati est prius in genere causæ mouentis; Incarnatio vero potest dici prior in genere cause materialis; quia non poterat esse exaltatio Christi sine incarnatione; at vero remedium peccati cōparatum ad incarnationem est prius natura in genere causæ finalis, quam sit ipsa Incarnationis; quia est prius volitum: creatio autem Adami, & vniuersi presupponitur Incarnationi Christi in genere causæ materialis: potuit ergo Deus velle decreto absoluto & infallibili in priori signo naturæ exaltationem Christi, & in secundo remedium peccati, & in tertio Incarnationem tanquam medium ad remedium peccati, & in quarto creationem vniuersi, & gratiam ipsius Adami. **Tertium** est: Exaltatio Christi fuit per se simpliciter & magis appetibilis à Deo, quam remedium peccati; quia habet rationem finis, & bonitas ipsius redundant aliquo modo in ipsum remedium peccati, non tamen fuit per se solitariè appetibilis.

Quintus dicendi modus est Valentiae puncto septimo, qui duo dicit. **Primum** est: Christus ut author siue causa omnis gratiæ, tam Angelorum quam hominum prius fuit prædestinatus, quam præscrietur peccatum vñum; præscientia vero peccati fuit prior quam prædestinatione Christi, quatenus peccatum est quædam dispositio sive quoddam præsuppositum ad aduentum Christi, tamquam morbus videlicet qui præsupponitur ad medicinam & ad aduentum Medici; vt enim (inquit) res ipse diuersa ratione sunt sibi inuicem priores & posteriores, ita etiam actus diuini, vt ad illas tanquam ad obiecta referuntur, priores & posteriores sunt sibi inuicem secundum intelligentiam nostram; quod autem est prius altero non omnibus modis sed vno quodam, & alio posterius eodem, id minimè potest esse sine altero; & ideo si non fuissent futura peccata, neque Christus venisset. **Secundum** est: In proposito idem est ordo intentionis & executionis; quocirca cum in executione non nisi propter peccatum Incarnatio sit facta, confitendum est illam in intentione quoque diuina fuisse posteriorem, neque fuisse per vñum actum à Deo præordinata absoluē, & independenter à peccato.

Sextus modus dicendi est Molinæ 1. p. q. 23. art. 4. diff. 1. memb. 7. Vbi reiecta sententia Scoti & interpretatione Caietani super hoc art. dicit secundum D. Thomam, Deum antè prædestinationem Christi & Sanctorum per scientiam medianam inter liberam & merè naturalem, quæ est scientia conditionata, cognouisse futura omnia contingentia, etiam ea quæ originem erant habitura ex ordine prædestinationis & gratiæ at-

A que vñionis hypostaticæ, non tamen cognouisse quid futurum esset absolute. Deinde unico simplicissimo actu suæ voluntatis ita elegisse simul totum eum ordinem, qui specialis naturæ & gratiæ & vñionis hypostatica ordines complectitur, & à constitutione mundi usque ad finem seculi futurus est, vt in eo admirabiliter sapientia naturæ, gratiæ atque vñionis hypostatica ordines inter se miro quodam modo intexeret, eorumque nonnullos effectus in se mutuo ordinaret: atque ita propter plenissimam deliberationem cognitionem, qua futura omnia præuidebat, meditandus est elegisse simul totum ordinem illum partesque illius intexuisse, vt ex prævisione lapsus generis humani tanquam ex conditione sine qua non ita fieret, ortum haberet vt (quod ad homines attinet) diuersum ordinem gratiæ ex vñione hypostatica & Christo resultantem loco eius ordinis gratia, qui si Adam non peccasset fuisset futurus, instituerit, & cum reliquis ordinibus complicauerit.

Septimus dicendi modus est Zumelli super hoc art. 4. diff. 4. Qui postquam Caietani sententiam impugnauit, hunc statuit ordinem in cognitione diuina & prædestinatione. **Primo** (inquit) Deus cognovit & dilexit seipsum absolute cognoscendo per scientiam simplicis intelligentiæ infinitas creaturas possibiles; & infinitos modos quibus potuit seipso communicare. **Secundo** voluit efficaciter, atque adeò per scientiam prædicam approbationis cognovit & decreuit fore istud vniuersum cum omnibus speciebus rerum, tam spiritualium quam corporalium cum illa dispositione & perfectione, tam naturali, quam supernaturali, quæ conditum est vniuersum à principio, quando tam Angelus quam homo creatus est in gratia: **tertio** signo rationis vidit Deus peccatum Angeli & hominis, ac per consequens vidit immutatum ordinem illum, quem à principio constituerat, & vniuersam naturam humanam infectam in peccato originali, & obnoxiam multis alijs peccatis quæ debebat incurtere ex suppositione illius primi peccati, nisi Deus prouideret de remedio: **Vnde** in quarto signo rationis decreuit Deus mittere filium suum, vt redimeret nos à peccatis: & in hac prædefinitione suæ voluntatis diuina cognovit Christum futurum: rursus in quinto signo prædestinavit quosdam homines ad gloriam efficaciter consequendam propter Christum, tanquam propter causam finalem.

Octauis dicendi modus est Hieronymi della Rua, qui in sua 8. Controversia scholastica tria dicit. **Primum** est: secundum ordinem executionis seu in genere causæ efficientis primò Deus creauit cœlum & terram & reliqua corpora simplicia, herbam, arbores & animalia, & tandem hominem in gratia & iustitia originali. **Secundum** permisit hominem peccare. **Tertiò** decreuit ab ēterno mittere filium in Redemptorem, vt ex toto rigore iustitiae Deo pro peccato satisfaceret. Ultimò ex hoc, quod diuini Verbi incarnatione Deus se creature summo modo communicauit, magis manifestata est diuina bonitas, & sapientia. **Secundum** est: secundum ordinem intentionis, qui contrarius est ordini executionis, primò voluit Deus suæ bonitatis manifestationem, vt finem: deinde propter ipsam voluit diuini Verbi Incarnationem. **Tertiò** voluit creaturas alias intellectuales per Christi merita conformes fieri imaginis filij sui, certumque earum numerum in ēternum secum regnare constituit virtutibus, auxilijs, multisque supernaturalibus gratijs & do-

& donis tributis: Deinde quartò permittere voluit, vt homines in primis illis duobus hominibus contenti, & in iustitia originali creati demoni suggestione ruerent & in peccatum laberentur. Item quinto animantia omnia cum reliquis simplicibus corporibus creare cōstituit; ex quibus omnibus vniuersum hoc integrum & ornatum resultare voluit. *Tertium est*: licet praedestinationis Christi & eius incarnationis prius sit à Deo volita, quam praedestinationis & iustificatio cuiuscunq̄ creature intellectualis; & prius etiam quā permisso peccati: tamen non est volita siue ordine ad omnia illa.

Caiet. *Vltimū dicendi modus* est Caietani super hoc articulo, quem simul cum praecedenti ut omnium optimum explicandum ac defendendum elegimus.

Resolutio. *Premissis* 4 carbo's cū veritatis propounderet. *D*e PROPOSITA difficultate multa diximus in p. qu. 23. art. 1. controu. 2. quorum quādam hic supponenda sunt; quādam verò latius explicanda: Ut autem distinctè exēque ac ordinatè procedamus.

PRAEMITTENDA PRIMO quādam sunt ut fide certa, & quādam alia definita Controversia maximè necessaria; ut deinceps singula questionis puncta diligenter examinemus, ac prioritatem tandem sententiam nostram in hac vasta diff. & modis facillimaque Controversia propositis concluſionibus proferamus. *Supponit* igitur hęc Controu. *primo* ut fidei dogma certissimum Dei filium ad reparandam naturam humanam peccato collapsam, & hominem à seruitute peccati redimendum, ac pro eius offensis in Deum commis̄is Deo ad qualitatem iustitiae satisfacendum, nostram sibi naturam in unitate personæ copulasse; quod diuinæ Scripturæ de Salvatoris aduentu loquentes ubique telantur. *Luca 19.* *Venit enim filius hominis querere, & saluum facere* quod perierat. *Iohannis 3.* *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam eternam.*

Ad Gal. 4. *Misit Deus filium suum factum ex matre, factum sub lege, ut eos, quib⁹ sub lege erant redimeret.* Et primè ad Timoth. primo. *Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quia Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere.* Et idem alibi sapè diuinæ litteræ, tam in veteri quam in novo testamento significant. *Secundū* supponit hęc quæstio, ut fide certum Christianum Dominum nobis à Deo datum suisse, non solum in redemptorem cui fidamus, sed etiam doctorem quem audiamus, & legislatorem cui obediamus, & in exemplarum cui conformemur, ut sancta Trident. Synodus definitiū seſſ. 6. cap. 21. Et Deus ipse Matth. 17. *Luc. 9.* & secunda Petri primo, dicens: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite.* & Iohann. 18. *Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni, ut testimonium perhibeam veritati.* & cap. 13. *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita, & vos faciatis.* & ad Tit. secundo, *Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & secularia desideria sobrie, & iuste, & pie vivamus in hoc seculo, &c.*

Tertiū supponendum est, per Incarnationis misterium, non humaham tantum naturam, quam ad sua personæ Deus unitatem assumptam, sed totum etiam vniuersum perfectionis ac bonitatis maximum, & inexcogitabile complementum accepisse Deo seipsum in hoc mysterio summum modo possibili communicante, ut in art. 1. eruditè notauit Caiet. ac proinde.

Quartū supponendum est, misterium hoc factum

etiam à Deo suisse ad præcipias Dei perfectiones, scilicet honestatem, potentiam, iustitiam & misericordiam nobis manifestandam, & ad Dei gloriam in hominum, & Angelorum mentibus amplificandam, ut in articulo primo, & secundo docuit S. Thomas. Quid autem sit de quo dubitatur, iam supra diximus in exordio Controversie.

SECUNDO, *præmittenda sunt quādam distinctiones* ex Aristot. D. Thom. Capreol. Caiet. & alijs, quā definienda veritati & diluendis aduersariorum obiectis sunt aptissimæ ac maximè necessariæ. *Prima distinctione* est: *Duplex est ordo siue prioritas; altera secundum intentionem; & altera secundum executionem;* Et utraque prioritas seu ordo in quādam causalitate consistit aut ex ea dependet; ordo siquidem intentionis secundū genus causæ finalis attenditur; ordo verò executionis secundum genus causæ materialis seu dispositivæ, aut etiam effectivæ consideratur.

Cum autem progressus siue tendentie secundum dictorum ordinum causalitates sint opposita, consequens fit ut quanto aliqua in uno ordine fuerint priora tanto sint in alio ordine posteriora: cùm autem finis sit causarum omnium nobilissima, præcipuis etiam erit ordo prioritatis, qui secundum hoc genus causæ consideratur, sed illud erit absolute prius, quod secundum plures causalitatis seu prioritatis modos ac ordines antecedet. Hos ordines ex diuina Scriptura declarauimus in rebus à Deo creatis in allegata Contr. quos etiam S. D. expressit in 1. 2. q. 1. a. 1. dicens: *In finibus autem inveniuntur duplex ordo, scilicet ordo intentionis, & ordo executionis, & in rōroque ordine obportet esse aliiquid primum: id entm, quod est primum in ordine intentionis est quasi principium mouens appetitum: Vnde subtracto principio appetitus à nullo moueretur: id autem, quod est principium in executione, est unde incipit operatio: Vnde isto principio subtracto nullus inciperet aliiquid operari: principia autem intentionis est ultimus finis: principium autem executionis est primum eorum, quæ sunt ad finem.*

*H*ec ibi S. D. Cum autem sit in finibus duplē esse causalitatem, nihil aliud intendit quam ex fine duplē esse causalitatem: alteram immediate scilicet intentionis: & alteram mediately scilicet executionis; hanc enim exercet medio agente ab ipso fine motu.

Secunda distinctione. Finis ad duo potest comparari, sc. ad media per qua acquirendus est, & ad subiectum siue materiam, cui est acquirendus; si medijs comparetur prior est eis simpliciter, id est, omnibus modis secundum ordinem intentionis, quia media respectu finis, prout est in intentione, rationem tantum habent effectus, non autem causæ: Si verò conferatur subiecto prior quidem illo est secundum ordinem intentionis in suo genere, nimirum causæ finalis; sed eo posterior ut secundum eundem ordinem intentionis in alio genere causæ, sc. materialis; quia subiectum formaliter quatenus subiectum est, materialis est causa, à qua dependet finis, non solum ut assequendus, sed etiam ut intendendus ab operante: quia finem agens non intendit, nisi per ordinem ad subiectum; atque ideo finis per se dependet non solum à subiecti præscientia, sed etiā ab eius amore: ideo namque intendit aliquis alicui bonum aliquod supererogationis exhibere; quia diligit eum, cui bonum illud intendit: Quod idem dicendum est de partibus, tam essentialibus quam integralibus suo toti, qui finis agentis est præcipius, comparatis, ut explicauimus in allegata Contr. Ad cuius evidentiam sit:

Ordo dicitur duplex.

Finis duplex, i.e. causa & finis, quibus & tertium addemus infra, scilicet finem quo: hanc ponit S.D. in 2. dist. 1. q. 2. a. 3. di-

cens: Finis alium rei dicitur dupliciter; vel in quem tendit naturaliter, vel ex eo, quod ad ipsum sicut ad finem ordinari dicitur, ut utilitas aliquam consequatur secundum intentionem, & ordinem agentis: viro que autem modo homo finis creaturarum dicitur, & primus ex parte operantis, sed secundus ex parte agentis: Differenter tamen homo dicitur finis, & diuina bonitas, quae ex parte agentis diuina bonitas est finis rerum sicut ultimum intentum ab agente; sed natura humana non est intenta a Deo, quasi mouens voluntatem eius, sed sicut ad cuius utilitatem est ordinatus effectus eius. Et ibidem ad secundum ait: Homo non est finis omnis creature, sicut ultimum intentum ab omni creature; sed sicut illud, cui prouenit utilitas ex omni creature: Quia distinctione virtutis etiam Capreolus in 3. dist. 1. q. vniuersal. a. 3. in resp. ad 3. Scoti, & Asturicensis in sua Relacione de Christigratia, qu. b. dub. 1. pag. 63. & videtur colligi ex Aristotele in 2. de Anima capitulo 35. Vbi Philosophus ita finem distinguuit. Id cuius causa sit aliquid dupliciter est; hic quidem cuius, illud vero quo: Quae verba exponens S.D. ait: Intelligendum est, quod id, cuius causa agitur, dicitur dupliciter: Vno modo id, cuius causa agitur directe, sicut sanitatis causa agit medicus: Alio modo sicut quo: quod potest intelligi dupliciter: Vno modo, ut intelligamus, quod finis dicitur, & subiectum habens id, cuius causa agitur: Ut si dicamus, quod finis medicina est, non tantum sanitas, sed etiam corpus habens sanitatem: Alio modo, ut dicamus, quod finis est, non tantum principale intentum, sed etiam illud, quod illud adipiscimur. Ut si dicamus, quod finis medicina est calefacere corpus; quia a calore habetur qualitas complexio, qua est sanitas. Vbi S.D. significat id, cuius gratia, dupliciter sumi: Vno modo communiter prout extenditur ad oem modum seu rationem finis, & sic dividitur in tria membra, sive modos: primus est id, cuius causa agitur directe. Secundus est subiectum, cui finis sive bonum appetitur, & acquiritur. Tertius est adeptio; Solet autem communiter S.D. nomine finis cuius intelligere primum modum, quem etiam appellant finem qui sive quo: Nomine vero finis quo, tertium: vt patet in 1. 2. q. 1. a. 8. Vbi si loquitur: Finis dupliciter dicitur, scilicet cuius, & quo: id est ipsares, in qua ratio boni invenitur, & versus, sive adeptio illius rei, sicut si dicamus, quod motus corporis gratia finis est, vel locus inferior, vel res, vel hoc, quod est esse in loco inferiori; vt versus, vel finis aurari est vel pecunia, vt res, vel possessio pecuniae, vt versus; Quam distinctionem alibi sape repetit S.D. Sicut autem ex primo & tertio modo finis integratur unum intentionis obiectum, ita ex primo & tertio, immo tres omnes simul accepti modi unum integrum & completem constituunt intentionis obiectum: Unico enim actu pecuniam intendit aurari & eius acquisitionem & suam utilitatem, vt unum integrum bonum & obiectum, quem actu & obiectum his verbis significamus: aurari intendit acquirere sibi pecuniam.

*Causa motiu-
na & im-
pulsua.*

Quarta distinctio: Causa quae per modum finis liberum agens ad operandum inducit, duplex est, scilicet motiu & impulsua. Illa proprieta dicitur causa motiu, quae ut ab agente apprehensa sic eius voluntatem mouet ad operandum, ut ea remota non operetur. Impulsua vero, quae dicitur etiam motiu secundum quid, est quae apprehensa sic mouet operantem ut maiori ac propensioni voluntatis affectu prorumpat in opus, non tamen ita ut hac amota causa tollatur agentis operatio, sed ea tantum auferatur operatio conditio, quae in eam ex hac impulsua causa

A deriuatur; quia scilicet agens non ita prompte vel intense producet operationem. Distinctio nem hanc illustrabit exemplum: Erit Medicus cum amico suo mercatore negotium habens, propter quod iam eum conuenire disposuit, & dum iter aggreditur audit mercatoris filium infirmum in lecto decumbere; & ideo promptiori voluntate ac maiori celeritate mercatorem adit, cum eo negotia tractat, filium eius visitat & prius infirmitate curanda preparat medicinam. In hoc exemplo perspicue satis apparet in medico causa duplex accessus; altera motiu, & haec est negotium cum mercatore gerendum, quo remoto mercator non conuenisset, nec filium eius curasset nisi vocatus: Altera impulsua, scilicet curatio filii, propter quam libentius ac celestius iuit, qui tam priori causa sublata non iuisset. Sed rursus distinguenda est causa motiu; quedam enim est adaequata seu totalis & sufficiens; quedam autem inadaequata seu partialis & per se sumpta minime sufficiens. Illa proprieta dicitur causa motiu, haec vero proprieta dicitur impulsua, si tamen agens alteram habeat motiu sufficiemt. Si vero duas habeat motiu causas per se sufficientes, neutra earum erit impulsua, sed utrumque seorsum erit motiu: sicut si medicus ad duos seorsum infirmos in eadem domo vel oppido decumbentes curandos sit vocatus, duas habet itineris causas totales & sufficietes, adeo ut hac vel illa remota; nihilominus Medicus ad domum vel oppidum pro altero ex illis infirmis curando proficeretur: non enim absurdum est, liberum agens ex duobus aequaliter sufficiens & totalibus causis motiuis ad operandum inclinari: sunt enim haec cause morales, quas prequo rationis iudicio potest sibi pro libito voluntas humana praestitare. Nec alterius causa motiu sufficiencia tollitur, eo quod altera sit ea principalior: satis est enim, ut intentione sua sit agens ita dispositum, ut altera earum amota, sive quae minus sive quae magis est principalis, sit operatu-

Duae cause
totales &
minime sufficiens.

D E

ru. Ad cuius evidentiam videnda primo sunt ea, quae diximus 1. p. qu. 5. 2. ar. 3. de causa totali & partiali. Secundum notandum est, quod ibi diximus, duas scilicet causas efficienes eiusdem ordinis possedunt eundem effectum numero, ut totales concurrent, non divisi sive per modum durarum sed per modum vniuersalium causarum superexcedentis in duplo, vel amplius sua activitate potentiam passiuam, cui fuerint applicatae, si tamen diuina potentia virtus utriusque cause coerteatur, ne via alteram impedit ab agendo. Tertiud notandum est, longe diversam esse rationem de duabus causis efficiens, & de duobus finibus non naturalibus, sed quos sibi liberum agens pro sua voluntate praestituit; nam illae physica virtute concurrunt ad productionem effectus; fines vero, quos liberum sibi praestituit agens, moraliter solum mouendo concurrunt, & eo modo quo ex agentis intentione fuere prefixi: Quemadmodum autem Deus potest sua virtute plures causas efficienes eiusdem ordinis totales eidem applicare materiae, & earum coercere virtutes, ne le iniucem impedit in agendo, atque ita facere, ut unus effectus numero a pluribus & singulis illis causis ut totalibus aequaliter dependeat; si potest creata voluntas plures sibi totales alicuius operationis fines prefatuere, & omnes & singulos ut totales intenderet, ac velle tam propter singulos, quam propter omnes simul acceptos ut rationes finalizandi sufficientes operari, ita ut quoquis eorum remoto, & uno tantum ex eis remanente sequatur opera-

peratio, sed tamen intendendo plures, quo ad rationes finalizandi eos intendet per modum vnius superexcedentis, &c. sicut enim eos sibi pro sua voluntate præfigit, ita modum & conditionem illis accommodat quām voluerit. *Quarto considerandum est* dictas causas finales totales in eo casu dici posse concurrere ut plures formaliter, quo ad rationes finalizandi & ut unam modaliter; quia per nodum vnius superexcedentis &c. vel etiam dici poterunt concurrere, ut plures virtualiter & una formaliter; quia nimirum quemlibet illorum finium sic intendit agens, vt quocumque eorum remoto nihilominus esset operatus, quamvis actū nunc eos omnes simul ut unum intendant, & per hoc diluē facilē possunt argumenta Vasquezij contra Suarezium, *disp. 10. c. 8.*

Prim du-
pliciter.

Quinta distinctio. Prius dicitur aliquid dupliciter, scilicet à quo non conuertitur subsistendi consequentia, & prius causalitate. *Distinctio hec est Arist. in postpredicamentis, cap. 2.* Vbi quinque statuit modos prioris, quorum secundum sic explicat: *Secundū autem, quod non conuertitur secundū subsistendi consequentiam, ut unum duobus prius est;* duobus enim existentibus mox consequens est unum esse, uno autem existente non est necessarium duo esse, idcirco non conuertitur ab uno consequentia, vt si reliquum; prius autem illud esse, à quo non conuertitur in eo, quod est esse consequentia: *quintū autem sic proponit:* Videtur autem preter eos, qui dī sunt alter esse prioris modus; eorum enim, quae conuertuntur secundū rationē consequentiam, quod alteri quomodo libet causa est, dignè prius natura videatur. Hunc modum declarat ibi Philosophus exemplo rei, quae secundū subsistendi consequentiam conuertitur cum veritate orationis, cuius res est causa. Sed considerandum est secundū Aristot. in secundo Physic. & in quinto Metap. causas posse esse sibi iniuciem causas; atque ideo quod natura prius est altero in uno genere cause, non nūquam esse natura posterius eo in alio genere cause; sicut ultimae dispositiones ad formam priores natura sunt, secundū rationē causae dispositiua, siue materialis ipsa forma; quae tamen illis prior est natura secundū rationē causa seu principij formalis; immo quod una ratione finis alterius est, secundū aliam potest ad illud ut ad finem ordinari; atque ideo secundū diuersam rationem causae finalis, idem respectu eiusdem esse natura prius & posterius, ut infra declarabitur.

Sexta distinctio ea est, quam hic primo loco proponit Caietanus pro solutione 3, argumenti Scotti, videlicet Aliud est esse magis volibile, & aliud esse magis volutum; Nam non omne, quod est magis volibile, hoc ipso est à Deo vel ab homine illud, quatenus tale est, cognoscere magis volutum; quia salus omnium hominum secundū se magis est à Deo volibilis voluntate beneplaciti, quām salus paucorum & tamen salutē omnium hominum non vult Deus, nisi voluntate antecedente, quo fundam verò paucorū voluntate simpliciter dicta: Et suniliter honesta vita & sancta magis est secundū se volibilis & eligibilis ab homine, quām vita voluptuosa & sensualis, & tamen ex hominibus plures hanc volunt, illam verò pauci. Non ergo recte deducitur aliquid esse magis volutum à Deo, vel ab homine ex hoc, quod est secundū se magis volibile.

Septima distinctio apud Caietanum secunda est, Dupliciter potest aliquid prius natura esse altero, volutū: Uno modo prius natura i.e. causalitate;

Alio modo prius natura ut à quo nō conuertitur subsistendi consequentia; & hoc secundo modo, dupliciter potest aliquid esse volutum, scilicet de facto, & de possibili: Differunt autem hec membra; quia omne quod est prius natura id est causalitate secundū aliquod genus cause; illud etiam secundū illud idem genus cause est prius & magis volutum: Nam secundū genus causa finalis prius & magis volo sanitatem, quām purgationem: at secundū genus causa dispositiua, quae cum materiali computatur prius & magis volo purgationem quām sanitatem; & quia causa finalis est absolute prior; ideo prius simpliciter volo sanitatem quām purgationem: *Quod autem est prius,* ut à quo non conuertitur consequentia, non est hoc ipso prius altero actu volutū secundū hunc prioritatis modum, ut scilicet sine altero, quo prius est, sit actu volutum, quamvis sine eo possit esse volutum; ut patet de fine respectu medij, à quo non necessariō depēdet, sicut si sanitas æquè possit acquiri per dietam, atque per medicinā, valeat quidem consequentia: volo medicinam; ergo volo sanitatem: non tamch est è conuerso bona consequentia: volo sanitatem; ergo volo medicinam, eo quod alio medio, scilicet per dietam scio mē posse acquirere sanitatem.

TERTIO principaliter explicandum est, an & qualis sit aut excogitari possit ordo prioris & *distinctiōnē* posterioris inter actus diuini intellectus & voluntatis, ad hoc mysterium & eius effectus concurrentes & quārimus hic ordinem non solū actuum intellectus respectu actuum voluntatis, sed etiam vnius actus intellectus ad alium eiusdem virtutis actum, & similiiter vnius actus voluntatis ad alterum eiusdem voluntatis a- *ordinem* distingueda *etūm*: Ne autem eadem pluries inutiliter re- *scientia* & voluntatis diximus in 1. p. qu. 19. art. 1. & ea, que in eod. lib. q. 23. a. 1. Cont. 2. notauimus de ordine in- *actus scientiā* & voluntatis in Christi curialis, ap- & ceterorum hominum & Angelorum electione probationis & prædestinatione: hic tñ ea breuiter annotabi- *ordiñandi* mus, quae propositæ difficultati definiendæ vi- *actus scien-* dentur esse necessaria. Hęc verò tria sunt. *Primum* est, inter actus predictos, sicut nulla est distinctio actualis à parte rei, ita nullum esse ordinem ex natura rei: quę tamen absque legitimo fundamento statuit inter eos Scotus in 3. dist. 7. q. 3. & dist. 19. q. 1. Est igitur inter illos actus solū ordo rationis in uno simplicissima & eminentissima re, siue a-ctu pluriū actuum perfectiones habente ac exercente fundatus: Cum igitur in intellectuali & rationali natura creatu, voluntatis actus dependant ex actibus intellectus, atq; ideo sint eis natura posteriores, absolute loquendo, consequens est etiam in Deo voluntatis actus esse secundū rationē actibus intellectus posteriores. *Secundum* est, in Deo duplicitem esse scientiam in ordine ad creaturas: *Alterā est simplicis intelligentia*, quae duplicitis habet notitiam rationem, sc. speculatiuam & practicā. Quatenus speculativa est, Deo connaturalis est ad eiusq; perfectionis infinitę pertinet complementum. Quatenus verò practica est in actu primo virtutem habens ad res efficiendas, sicut ars nullo adhuc actu voluntatis ad agendum determinata, sed notitiam tantum rerum habens, quoad rationes modos & causas operationis, merē naturalis est & ad perfectiones attinet Dei naturales. Quatenus autem per liberam Dei voluntatem in opus extenditur, ut iam sit in actu secundo rerum causa, sic libera scientia est, & eam S. D. appellat scientiam approbationis, Quam Asturicensis loco supra notato, pag. 617.

distin-

distinguunt contra scientiam simplicis intelligentie, tres in Deo scientias enumerans, scilicet simplicis intelligentie, approbationis & visionis. Sed quia scientia approbationis non distinguitur à scientia simplicis intelligentie, nisi per extraneam & accidentalem differentiam, scilicet per actum voluntatis adiunctum; ideo melius scientia approbationis cum scientia simplicis intelligentie practica computatur; quæstio tamen videtur esse de nomine: Ad hanc verò scientiam approbationis pertinet non solum quæ bona sint efficienda, sed etiam quæ mala sint permittenda determinare. Et quoniam ea, quæ sapientia sua iudicio, ac libera voluntatis decreto Deus ab æternitate prædefiniuit certam ac infallibilem habet certitudinis firmitatem; ideo certissima cognitio futura cognoscitur à Deo non solum per scientiam visionis, quatenus Deo praesentia sunt in æternitate, sed etiam per scientiam approbationis in priori signo rationis, in quo rerum intelligitur productio diuinæ voluntatis decreto determinata, prius quam sint actu Deo in æternitate præsentes: Non enim res sunt Deo præsentes in æternitate mensura, nisi pro eo tempore, quod verè & implicite actu sunt existentes, vt patet ex ijs, quæ latè diximus in p. q. 14. a. 13. Controv. 3. Altera igitur in Deo scientia est visionis, qua res ut sibi in æternitate coexistentes ac præsentes intuetur euidentius, quam nos corpora lucida & colorata nostris oculis praesentia videamus. Quæstio hic precipue est de ordine actuum scientia approbationis; quamquam de ordine actuum scientiae naturalis & visionis multa Doctores immiscent, quæ siccō profrus vestigio præterire non expedit. Videnda sunt, quæ diximus de ordine actuum diuini intellectus & voluntatis respectu creaturæ in p. q. 14. a. 8. Cont. 1. & 2. Tertiū hic annos. & explicandum est, vnde nam pertenda sitratio sive radix ordinis actuum diuinae scientiae tam naturalis, quam approbationis & visionis, ac proinde etiam actuum voluntatis.

Patet autem ex dictis Deo primo competere scientiam simplicis intelligentie naturalem, speculatiuā quidem in actu secundo, practicam aut in actu primo, cùm sit hæc Dei summa perfectio naturalis; Deinde voluntatis actum prædefinitientis ex iudicio præiudicatus practici scientia perfecti à voluntate moti futuram quæcumdam rerum in tempore existentiam; Et quia scientia practica iudicans & imperans ex motione voluntaria rerum efficientiam liberum actum voluntatis includit, & rerum approbat productionem; ideo secundū intelligitur in Deo scientia simplicis intelligentie libera, quæ dicitur approbationis. Et quoniam efficax est diuini intellectus & voluntatis imperium ad res eo tempore producendas, quo ex eiusdem intellectus iudicio ac voluntatis beneplacito Deus eas æterno decreto producere determinauit, ideo tertio concipiimus in Deo scientiam visionis, qua Deus res in quacunque differentia temporis existentes sibi verè ac realiter in æternitate præsentes intueretur.

Distinguitur tres res rerum ordines à Deo productos, scilicet naturæ gratia ac unionis hypostaticæ: Ad ordinem naturæ pertinent non tantum bona ex quibus perfectio constituitur uniuersi, sed etiam mala sive defectus ut rerum corruptibilium interitus ac priuationes, & in animalibus monstra & ægritudines, & in angelibus liberis Angelorum & hominum peccata: cuius rationem triplicem assignauimus in p. q. 23. a. 1. Controv. 2. §. quinto sciendum. Prima est, quia

peccata ex solis naturæ viribus committuntur, vt hic eriam aduertit & probat Caetanus ex divina Scriptura Ose 13. dicente: Perditio tua ex te Israel, tantummodo ex me auxilium tuum. Secunda est: quia peccatum omne est contra rectam rationem naturalem, quæ dicitur, Deo in omnibus esse obtemperandum; quod etiam significat S. D. in 2. 2. qu. 19. a. 3. ad 3. dicens: vitia omnia opponi prudentiæ. Tertia est: quia peccator quoque modo peccantis fuis ultimus est ipse peccator; vt ait Caet. 1. 2. q. 1. a. 5. ex D. Augustino lib. 14. de Cuius. Dei, c. 28. His adde quartam: quia nimis peccatum omne mortale auerterit à Deo, non solù ut est finis supernaturalis, sed etiā prout est finis ultimus naturalis: Quamvis enī plurima sint peccata, quæ secundū speciales suas rationes ad ordinem pertineant supernaturalem, vt originale peccatum quatenus est priuatio iustitiae originalis & gratia, & ea peccata quæ contra præcepta Iupernaturalia committuntur quatenus eis talia violantur præcepta, & peccata quæ contra Deum ut est obiectum fidei, spei & charitatis, & contra Christum & Sacra menta committuntur secundū has, inquit, speciales rationes ad ordinem pertineant supernaturalem; secundū prædictas tamen rationes peccatis omnibus communes ad ordinem pertinent naturalem; & per hoc dilui facile possum obiecta Asturicensis in alleg. q. 6 pag. 660. Ad ordinem verò gratia pertinent omnia supernatura lia præter unionem hypostaticam; hæc verò per se constitutis ordinem omnium ordinum factorum & factibilium à Deo supremum.

Dubitatio vero maxima est de ordine prioris, & posterioris inter prædictos ordines. Ad cuius euidentiam.

Sciendum est primò: Tres dictos ordines posse quatuor modis ad inuicem comparari. Primò, vt omnia & singula, quæ ad ordinem naturæ pertinent sint ijs omnibus priora, quæ sunt in ordine gratia & hæc omnia & singula unionis hypostaticæ mysterio sint priora; & hoc absoluē falsum est, vt benè probant recentiores: quia peccata crucifigentium Christum, quæ secundū dictas quatuor rationes ad ordinem naturæ pertinent, unionem hypostaticam Verbi præsupponunt cum humana natura, & multa ab existentibus in gratia peccata committuntur quæ gratiam in peccante præsupponunt & destruunt, & ex diuina Scriptura constat quorundam generationem, quæ ad ordinem naturæ pertinet, à Deo suis Sanctorum orationibus impetrata; vt de Samsonis, Samuelis ac Iohannis Baptista generationibus legimus. Denique multa ex naturalibus sunt prædefinitionis effectus, vt grauiores Theologi docuerunt, atque ideo posteriora videantur ordine gratia: sunt igitur tres illi ordines ad inuicem valde permitti. Secundò possunt dicti ordines ad inuicem comparari, quatenus duò saltem primi in singulis inueniuntur humanæ naturæ suppositis; & secundū hanc etiam considerationem, falsum est ea, quæ in uno individuo pertinent ad ordinem naturæ, illis esse priora, quæ in eodem spectant ad ordinem gratia; & rursus ea, quæ in vnoquoque sunt ordinis naturæ, vel gratia illis esse priora, quæ ad unionis hypostaticæ mysterium pertinent in Christo Domino, vt patet ex adductis exemplis in præcedenti modo comparationis. Tertiò comparari potest ordinem secundū primariam eius constitutionem ad ordinem gratia secundū se, non tamen quod omnia singularia in illo ordine comprehensa, & eodem modo fieri potest comparatio ordinis.

ordinis gratiæ ad ordinem vniuersitatis hypostaticæ; & ita perspicuum est ordinem naturæ presupponi ab ordine gratiæ, & hunc esse priorem ordine vniuersitatis hypostaticæ: sed huic coparationi & ordini seu dispositioni non repugnat, multa ex singularibus primi ordinis esse posteriora multis alijs secundi & vniione hypostaticæ; quæ multò magis poterunt esse posteriora multa ad ordinem gratiæ pertinentia. Postremò denique fieri potest dictorum ordinum comparatio secundum absolutam & formalem cuiusque ordinis comparationem, ita ut omnia & singula sub ordine nature comprehensa, quatenus ad hunc ordinem spectant, comparentur ijs, quæ sub ordine gratiæ continentur ut sic, & hæc ad ordinem vniuersitatis hypostaticæ quatenus talis est: & hoc modo verum est singula, quæ sunt in ordine naturæ ut sic illis esse priora, quæ sunt in ordine gratiæ ut sic, & utraque ab vniione Verbi hypostatica præsupponi. Diuinæ siquidem voluntatis decreto totus ordo naturæ ut sic ad totum ordinem gratiæ ut sic, tanquam ad nobiliorem & ut eius finem est ordinatus, & eterne ad vniuersitatis hypostaticam diuinæ personæ cum humana natura. Quod verò quadam ad ordinem gratiæ pertinentia ad quædam naturalis ordinis videantur ordinata, & similiter quod peccata crucifigentium Christum præexigant Incarnationis mysterium sive hypostaticam unitatem, nihil refert: hæc ordinis varietas merè per accidens est, & ad res pertinet materialiter tantum consideratas.

Explicatur in speciali ratio ordinis prioris & posterio-ris inter ordinem vniuersitatis hypostaticæ & alios ordines, sive naturæ & gratiæ.

Secundo notandum est, peccata in Christum commissa duplum posse considerari; uno modo, ut terminantur ad Christum tanquam obiectum formale specificans, vel etiam ut sunt passiones in ipso Christo receptæ, ut flagellatio, coronatio & crucifixio: & ita non poterant cognosci, nisi cognito Christo prius in genere causa formalis & obiectu specificantis: alio modo ut egrediunt voluntariæ ab agente, secundum quæ rationem habent essentiam peccati, & sic priora sunt se ipsis quatenus sunt passiones in Christo receptæ, vel prout ad ipsum quacunque ratione terminantur, etiam nullam inferant in Christo passionem, vt patet de blasphemis & maledictionibus & actibus infidelitatis & odij in sola interiori mentis operatione consummati; & ideo sic accepta cognosci potuerunt ante Christum in genere causa materialis, quatenus scilicet erant materia, circa quam delendam Christus erat operatus: Et eodem modo distinguendum est de peccatis, quæ sunt contra ordinem gratiæ &c.

Tertiò considerandum est, in mysterio Incarnationis à Deo intento & facto cum eius effectibus, triplex esse genus causarum, scilicet efficiens, finalis & materialis; causa namque formalis hic propriè nulla est. Causa proxima efficiens huius mysterij Deus est, qui sua virtute infinita naturam humanam Verbo diuino in voluntate personæ copulauit, juxta illud: *Luc. 2. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi; ideoq; & quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei.* Causa verò efficiens proxima redemptionis humani generis, qui præcipiens est Incarnationis effectus, est ipse Christus Deus & homo: Causa vero finalis Incarnationis triplex est. Prima quæ præcipua est & principalis, est gloria Dei quæ finis etiam est ultimus reparatio & exaltatio humanæ naturæ, que rursus reparatio & exaltatio finis est Incarnationis immediatus ac proximè à Deo intentus; quia

Naz. in D. Thom. 3. Partem.

A Deus prædestinavit opus Incarnationis in remediu humani peccati, vt ait Apostolus ad Rom. 1. *Qui prædestinatus est, filius Dei, &c. & Ioan. 3. sic Deus dilexit mundum, &c.* Maius enim bonum secundum rationem causæ efficientis rectè ac prudenter ordinari potest ad minus bonum producendum & conferuandum tanquam ad finem proximum & secundarium, quem supra diximus appellari finem cui; sicut cœlestia corpora ordinantur à Deo, tanquam efficientes causæ ad naturales effectus in his inferioribus producendos & conseruandos. De hoc Alvarez *infra art. 5.* Sed præterea Christus & eius prædestinationis finis est totius naturæ ac ordinis gratiæ & humanae redēptionis & prædestinationis; quia naturæ perfectio, gratiæ reparatio & salus nostra in Christi gloriam redundant, ut scitè notauit Caprolus *loci supra notato*, & post eum Asturicensis in *allegata quæstione sexta*. Demum *causa materialis* in hoc mysterio triplex est, scilicet natura gratia & peccatum: Natura quidem duplum rationem habet materia, scilicet ex qua & in qua; humanitas enim illa singularis, quam Verbum sibi copulauit, desumpta fuit ex humana natura communiter sumpta, cuius pars quedam est subiectu; humana verò natura communiter accepta pars quædam subiectu est naturæ communissimè sumpta: Itaque non solum humana natura specificè sumpta, sed etiam ipsa natura communissimè sumpta rationem habet materia, ex qua desumpta est hæc humanitas singularis, quam Spiritus sanctus virtute supernaturali præparauit & Verbo in unitate personæ copulauit. Quatenus autem eadem humanitas gratiam in se recepit vniuersitatis cum omnibus donis ac perfectionibus ex ea dimanantibus, materia quodammodo est in quæ non tam simpliciter & propriè, quoniam esse personale non inest ei, ut forma materia vel subiecto, sed ut terminus terminato: neque ex humana natura deriuatur ad esse personale vel ad personam subsistere vel existere, sicut ex subiecto, aut ex natura creata completa existere deriuatur ad accidens; sed è contra: Ordo verò gratiæ in hoc mysterio rationem habuit materia circa quam, fuit enim materia reparabilis & perfectibilis; quoniam ordo gratiæ per Incarnationis mysterium fuit in humana natura reparatus, & in tota intellectuali natura perfectus: Peccatum autem rationem habuit materia circa quam, non reparandam aut perficiendam, sed remouendam ac destruendam Incarnationis ac redēptionis opus versaretur, iuxta illud *Zach. 3. Auferram inquit atem in die una: appellat autem hic Prophetæ diem vnam totum tempus vitæ & operum Christi Domini de se ipso dicentis 10 ann. 12. Ego lux in mundum veni, ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat,* & ibidem paulò ante dixerat:

D Ambulare, dum lucem habetis, ut non tenebras vos comprehendant: constat autem vnam diem ex una continuata solis, ac eius lucis praesentia computari, sicut è contra nocte in solis absentia ac lucis eius priuatione conflitit.

Postremò aduertendum est non esse eandem rationem seu radicem ordinis actuum scientiæ Dei naturalis, & actuum diuinæ voluntatis ac scientiæ libera tam approbationis quam vilioris: Ratio enim ordinis actuum scientiæ Dei naturalis ex rerum per eam cognitarum ordine & connexione naturali sumenda est: Cum enim sit hæc scientia rebus per eam scitis quadam ratione coaptata; consequens fit ut ordo prioris & posterioris rebus ipsis secundum carum esse naturæ scientiæ.

bera, tam
apparicio
n., quam
visio[n]e.

nō
turate cōueniens redundet modo nostro intel-
ligendi in actus diuinæ scientiæ naturalis ratione
distinctos; ita vt, sicut in rebus passiones &
accidentia consequuntur essentiam, sic in Dei
scientiæ naturali passionum & accidentium no-
titia sit posterior cognitione subiecti: Ratio ve-
rò ordinis inter actus voluntatis, non ex ordine
rerum volitarum naturali per se loquendo, su-
menda est, sed ex ipsius diuinæ voluntatis bene-
placito rem vnam ad aliam, & nonnunquam etiā
nobiliorem ad minus nobilem ordinante est ac-
cipienda. Quamuis enim quælibet causa secundū
ordinem & rationem sue causalitatis intelligatur
prius à Deo volita, quam id quod ex ea depedet:
quia tamen potest Deus pro libito sua voluntatis
rem quamlibet ad alteram vt ad finem pro-
ximum, ad quem non habet ordinem naturaliter,
ordinare; idēc non semper ratio ordinis actuum
diuinæ voluntatis ex ordine rerum naturali, sed
ex diuinæ quandoque sumitur beneplacito vo-
luntatis: Quod quidem dicendum est de actibus
scientiæ approbationis & scientiæ visionis, quos
vi multiplices intelligimus ratione distinctos
quilibet enim horum actuum supponit actum di-
uinæ voluntatis; ac proinde qualis est ordo in a-
ctibus voluntatis, talis etiam ad actus scientiæ ap-
probationis & visionis deriuatur. Quamuis autem
simpliciter & absolu[te] loquendo dictus ordo, si-
ue prioritas non sit accipie[n]da ex ordine obie-
ctorum secundū se, sed ex ipsius diuinæ volū-
tatis beneplacito, seu ex ip[s]is rebus prout diuinæ
voluntati obiiciuntur, supposita tñ in Deo volū-
tate per modum intentionis finis recte dici potest
predictum signorum & actuum ordinem ex rerū
volitarum essentiali subordinatione secundū
finalem causalitatem, secundū quam vna pen-
det ab altera, sumendum esse: Nam quod intento
fini propinquius est, & proximè illum attingit,
prius à Deo volitum est, quam illud quod eūdem
finem non attingit, nisi remotè & mediante alio,
vt etiam Suarez aduertit in allegata disputatione. 5. sc̄t. i.
& post eum Rada; vt exempli gratia supposita
in Deo electione Petri prædestinati ad gloriam
vt ad finem, Deus intelligitur velle iustificatio[n]em &
vocationem eius vt media, quæ cum ita
sint ad inuicem ordinata, vt iustificatio proximè
ordinetur ad gloriam; vocatio verò ad iustificationem,
Deum prius intelligimus voluisse Pe-
trum iustificare, quam vocare; & in hoc sensu
potest admitti principium illud Scoti: ordinatè
volens prius vult id, quod est fini propinquius: potest
enim dupliciter aliquid dici fini propinquius altero: Vno modo; quia sunt duo media per se subordi-
nata modo iam explicato, & in hoc sensu certum
est principium Scoti; quia proximum medium
prius est causalitate finali quam remotum, & idēc
prius intelligitur esse volitum: Alio modo dici
potest aliquid esse fini propinquius, eo quod est
illi similius, aut ad eum assequendū accommoda-
tus, & in hoc sensu dictione illa propinquus vtitur
Scotus, cum ait ordinatè volens, &c. In quo ta-
men sensu, neque necessarium est illud principium,
nec absolute verum. Dico non esse necessariū;
quia non est necesse, vt Deus absolutè
velit id, quod est sibi similius, aut intellectuali
creatūra ad Deum ipsum, vt ultimum finem
consequendum accommodatus; ergo multò mi-
nus necesse est vt illud prius velit. Et confirmatur;
quia non est necessarium, vt Deus id semper
eligit, quod in se videtur utilius, & conve-
nientius, vt ostendimus in i.p.q.19. a.10. Dixi non
esse absolutè verum in eo sensu principium Sco-
ti; quia si verum esset sequeretur, vt quod ali-

A quis esset maior in gloria, ed intelligeretur esse
prior in electione & prædestinatione Dei; eo
quod talis est Deo similior, quod omnino fal-
sum esse probatur. Primo. Quoniam in rebus à
Deo creatis propter ipsius Dei bonitatem &
gloriam, celum est nobilis terra, & Angelus ho-
mīne, & equus asinus, & tamen nullus verè sa-
piens dicet Deum prius voluisse creare celum
quam terram, & angelum quam hominem, & e-
quum quam asinum; quia propinquitas hæc se-
cūdū rerum naturalem perfectionem meret ac-
cidentaria est ordini prioris & posterioris, actu-
um auf signorum rationis in actu diuinæ volun-
tatis, qui per se tantum attendit penes depen-
dētiani aut ordinem obiectorum seu mediorum
inter se, quatenus considerantur in ordine ad vo-
luntatem amantis & elegantis, quæ sicut pro sua
libertate potest diligere seu velle id, quod mi-
nus perfectū est; ita potest ad finē assequendū eli-
gere mediū secundū se minus utile & minus per-
fectum & fini minus accommodatum, quod ta-
men sit ad eum assequendum sufficiens. Ex his
iam facile respondet ad quæsumum quinque
conclusionibus.

P R I M A C O N C I V S T O : Ordō diuinorum actu-
um secundū executionem in mysterio Incarnatio[n]is, & eius effectus hic videtur fuisse: In primo signo probab[us]. rationis per scientiam simplicis intelligentiæ naturalem præscivit Deus tres rerum creabi-
lium ordines vt possibiles, scilicet ordinem na-
turæ ad quem pertinent etiam defectus & pec-
cata; & ordinem gratiæ ad quem etiam pertinent
peccata illi contraria; & ordinem vniuersitatis hypo-
staticæ: sic ordinatos, vt primus sit materialis
causalitate prior secundo, & secundus tertio. In secundo signo Deus voluit creare primum or-
dinem, & permittere peccata vt ad illum perti-
nentia, & in eodem signo per scientiam appro-
bationis præuidit eundem ordinem, vt futurum
cum defectibus & peccatis ad illum pertinenti-
bus, vt sic. In tertio signo per scientiam visionis
vidit dictum ordinem & defectus ac peccata, vt
sibi præsentia in eternitate. In quarto signo voluit
ordinem gratiæ absolute sumptum, & permissione
peccatorum quatenus illi ordinis sunt contraria,
& in eodem signo præuidit per scientiam appro-
bationis eūdem ordinem, & peccata futura, quan-
tenus ad eum ordinem pertinent: In quinto signo
eūdem ordinem & peccata vidit scientiam visionis
In sexto signo voluit ordinem vniuersitatis hypo-
staticæ cum omnibus eius perfectionibus & propri-
tatis in remedium peccati tam originalis, quæ
actualis; ad quod remedium pertinet gratia re-
demptionis, id est per redēptionem hominibus
collata, quæ consuminatur in gloria, ad quam per
Christum in eodem signo quosdam prædestina-
vit; & in eodem signo præuidit per scientiam ap-
probacionis illum vt futurum. In septimo signo per
scientiam visionis vidit illum, vt præsentem in
mensura eternitatis: In octavo signo voluit glo-
riam nominis Christi consurgentem ex homi-
num redēptione per eum facta, & in eodem si-
gno per scientiam approbationis vidit eandem
gloriam vt futuram: In nono signo vidit eandem
scientiam visionis vt præsentem: In ultimo tandem
signo voluit gloriam suam ex omnibus dicitis or-
dinibus, ac præsertim ex ultimo, & eius effectu-
bus in hominum & Angelorum mentibus resul-
tantem. Hæc conclusio satis apparetur sequitur
ex dictis, sed aliqua tamen eger explicatione.

Sciendum est igitur multa ex prædictis signis in
plura posse distingui: nam primū tria videtur si-
gnata cotinere. Primū in quo De[us] præuidit ordinem
natu-

naturæ : Secundum , in quo præuidit ordinem gratiæ & tertium in quo præuidit ordinem vniuersitatis hypostaticæ ; ita namque Deus cognovit hos ordines tanquam possibiles , vt coghauerit , si fuerint omnes producendi primum esse materiam secundi , & secundum esse dispositionem ad tertium ; gratia namque plenitudo ; quæ fuit in Maria , dispositio quedam fuit ad conceptionem in eius corpore Dei & hominis , vt patet ex D. Th.inf.q.27.a.5 ad 2 . Quicquid sit de gratia habituali Christi vniuem hypothaticam consequente ; de qua S.D.inf.q.7.a.13 . Secundum etiam signum in duo posset distingui ; ita sc. vt in primo voluerit creare bona pertinencia ad ordinem naturæ : in secundo verò permittere mala , quod pertinet ad suauem rerum gubernationem , que presupponit res gubernandas . Quartum etiam signum eadem ratione posset in duo distingui . Circa quod etiā aduerte , peccata crucis gentium Christum ad hunc ordinem pertinere , sicut alia , quæ in Deum , aut Christum committuntur . Sextum aut signum cōfiderato præcisè ordine executionis , & ratione medijs & cauæ efficientis , quam habet mysterium incarnationis respectu redēptionis humanae tanquam finis , posset in duo vel etiam plura signa distingui , in quorum primo voluta sit incarnationis , in secundo verò nostra redēptio , &c. Vbi aduerte cum Cai. non bene deduci ex hoc , quod aliquid est prius naturæ , hoc est causalitate volitum , illud esse prius volitum secundum consequiam , quod est illud esse volitum , etiam si aliud non esset volitum , aut sine ordine ad illud aliud volitum .

SECUNDUM CONCLUSIO : *Ordo diuinorum actionum secundum intentionem in mysterio incarnationis & eius effectibus contrarius est ordini executionis supra positu ; & videtur hic esse , In primo signo Deus voluit gloriam suam ; in secundo gloriam nominis Christi ; in tertio vniuem hypothaticam cum omnibus eius perfectionibus & proprietatibus in remedium humani peccati , quod remedium consistit in gratia redēptionis , & consummatur in beatitudine , ad quam in eodem signo quosdam per merita Christi prædestinavit : in quarto signo voluit ordinem gratiæ absolute sumptu cum permissione peccati eidem ordinem contrarij , atque adeo ad illum pertinentis : In quinto signo voluit ordinem naturæ cum permissione defectuum & peccatorum ad illum pertinentium , ut sic . Hæc conclusio sequitur evidenter ex dictis .*

Ad cuius ampliorem evidentiam aduerte primò eundem esse ordinem in actibus scientiæ approbationis , qui est in actibus voluntatis ob supradictam causam . Secundò scito , hunc ordinem non habere locum in actibus scientiæ visionis , quorum ordo non potest attendi , nisi secundum executionem propriè loquendo ; Quod enim prius in rerum natura producitur , illud primò cadit sub scientia visionis , que res contemplatur secundum illud esse , quod habent in rerum natura ; ac proinde scientia huius actus ordinem habent rerum ordinem conformem ; quatenus vna prius altera sit existens in rerum natura , non aut ordinis finium producendorum ; quia primus eorum in causando est ultimus in existendo . Tertiò aduerte , tertium signum posse aliquo modo in duo distingui , simpliciter autem unum esse : vt enim loco superius allegato notat Asturicensis , in decreto prædestinationis Christi clauditur etiam ordinis naturæ & gratiæ , vt reparādus ; quia Christus , vt obiectum est formale talis decreti , dependentiam habet intrinsecam & necessariam ab utroq;

A diecto ordine tanquam à materia : Fuit enim Christus non absolutè , sed in reparationem humanæ naturæ per peccatum collapsè prædestinatus ; atque idèo decretum prædestinationis Christi vtrumque dictorum ordinum per se respiciebat , vt reparandum per Christum ; nam etiam immediatus & proximus finis Incarnationis Christi fuit reparatio , non solùm humani generis sed etiam totius ordinis naturalis & gratiæ , vt ante diximus : Itaque decretum Incarnationis Christi dependentiam habuit in genere cause materialis , & finalis ab ordine naturæ & gratiæ , & idèo necessaria fuit ante decretū illud in Deo præscientia totius ordinis naturæ & gratiæ : & quia causa sunt sibi inuicem causa ; ideo sicut Christi prædestination pendet secundum dictas causalitates à dictis ordinibus ex parte termini ; sic etiam è contra dicti ordines in genere causa finalis à Christo & eius prædestinatione dependent . Hęc autem duos rationis ligna , in quorum altero Christi prædestination posterior est volitione ac præscientia dictorum ordinum , in altero verò prior , ad vnu pertinens signum rationis totale , in quo factum intelligimus à Deo suisle prædestinationis Christi decretum ; sicut etiam duo illa instantia naturæ , in quoru altero dispositio vltima formā præcedit in genere causa materialis , in altero verò forma prior est eadem dispositione in genere causa formalis , in uno clauduntur instanti naturæ , in quo forma substantialis introducitur in materiam , quod propriè dicitur instans naturæ in quo ; vtrumque autem illorum dicitur instans naturæ à quo , quorum instantiam differentiam alibi declarauimus ex Capr . Et quemadmodum generatio substantialis illi instanti , vt principaliori tota & absolute tribuitur , in quo forma introducitur in materiam , aliud verò , in quo materia vltimo disponitur , veluti extrinsecum à nobis consideratur ; ita Christi prædestination illi tribuitur instanti , quod ad ipsam incarnationem ac prædestinationem formalius ac principalius spectat ; licet enim aliud etiā rationis instanti , in quo volitionem ac præscientiam intelligimus ordinis naturæ & gratiæ , ad eandem per se pertinet prædestinationem ; concipitur tamen veluti extrinsecum , & ipsi prædestinationi materialiter præsuppositū ; & idèo de eo loquimur , tāquam de alio rationis instanti , vel signo ab eo diverso , in quo decretū incarnationis & Christi prædestinationem in Deo suisle cōcipimus , quāuis vtrumque in uno solo claudatur instanti naturæ , vt ante diximus . Quod etiam ratione satis firma ac evidenti probatur . Nam cum quis alicui bonum vult superadditum illius bono substantiali , necesse est in ipso volente præscientiam supponi illius subiecti , cui vult tale bonum ; at Deus per Incarnationem Christi & prædestinationem voluit , & contulit humanæ naturæ ac toti vniuerso maximum bonum eius substantiali bono superadditum ; ergo necessariò ante Christi prædestinationem fuit in Christo præscientia naturæ rationalis & totius ordinis naturalis , ac proinde etiam defectuum & peccatorum ad eundem ordinem pertinentium .

E SED duo sunt hic probanda , & explicanda . PRIMVM est humanam naturam , tam secundum se , quam vi infectum peccato fuisse præsumam in genere , causa materialis ante incarnationem , & in eodem se , in genere , ac simul etiam aliquo modo in genere causa finalis fuisse à Deo præsumam & præolutum peccati , iam originalis quam actualis remedium ; Huius dicitur , sunt quatuor partes : & prima quidem , quæ de natura loquitur humana secundum se , probatur:

batur: Quoniam illud, quod secundum se prius est alio in aliquo genere causæ, in eodem etiam genere præsumum est & prævolitum à Deo prius quam aliud; sed humana natura secundum se prior est in genere causæ materialis Incarnatione, cùm supponatur ad unione cum forma; ergo:

Secunda quæ de eadē natura loquitur, vt infecta probatur: Quoniam hæc vna numero Incarnatio Christi decreta fuit à Deo post reprobationem legalium Sacrificiorum, quæ ad originallis & actualis peccati remissionem ordinabantur, & post multorum actualium præuisiōnem, ergo post præuisiōnem naturæ infectæ per ea peccata. Prima pars antecedentis probatur ex Psalm. 31. & ad Heb. 10. Vbi de Incarnationis mysterio diuina Scriptura loquens ait: *Sacrificium, Oblationem noluisti, aures autem perfecisti mihi, vel iuxta Septuaginta: corpus autem aptasti mihi; tunc dixi, ecce venio:* Quibus verbis Psalmi perspicue declaratur decretum Incarnationis in carne passibili à Deo factum fuisse post reprobata legalia sacrificia: Secunda verò pars antecedentis probatur ex Isaiâ 52. dicente: *Dominatores eius iniquitate agunt, dicit Dominus, & ingiter tot a die nomen meum blasphematur; propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa; quia ego ipse, qui loquebar, ecce adsum, & in cap. 59. enumeratis plurimis Istralitici populi & humani generis iniquitatibus tandem in fine concludit: Et timebunt qui ab occidente, nomine Domini; & qui ab oriente solis, gloriam eius, cum venerit, quasi fluvius violentus, quem Spiritus Domini cogit; & venerit Sion redemptor, & eis, qui redeunt ab iniquitate in Iacob.* Ex quibus sic argumentor: Deus affirmat se in carne venisse ad tollenda peccata præuisa; ergo decretum Incarnationis supponit peccata præuisa; Probatur consequentia; quia si absque præuisione peccati decreta fuisse Incarnatio, & ex vi talis decreti venisset, iam propter alios fines venisset, nec propriè diceretur in remedium peccati venisse; quoniam Incarnatio Verbi non habuit plures fines totales, vt ante diximus. Et confirmatur; quia Theodoretus in serm. 10. de prouidentia dicit exp̄l̄s̄, *Deum Incarnationis mysterium decreuisse post præuisum hominis laptum.* Ex his tria sequuntur. Primum est Angelos & eorum peccata fuisse à Deo præuisa in genere caufæ materialis ante decretum Incarnationis. Probatur; quoniam ante illud decretum in genere causæ materialis præuidit Deus peccatum Adæ & eius gravitatem & eius causas, quod scilicet non fuit ex malitia, sed ex extrinſica dæmonis tentatione; ergo prius vidit dæmonem & eius peccatum superbia & inuidia, qui eū impulit ad hominis tentationem. Secundum est Deum prius in eodem genere causæ materialis, quam voluerit Incarnationem cognouisse non solum peccatum hominis originale, sed etiam actualia: Quod pro-

etiam organica, et cetera accidunt. Quod propter
tum: quia decreuit Deus Incarnationem post
reprobata legalia sacrificia, veluti insufficientia
ad expianda peccata, & post praeuisis hominum
iniquitates ab Isaia commemoratas in allegato
cap. 59. at legalia sacrificia pro peccatis actualibus
offerebantur, & peccata quem loco notato recen-
set Isaiae erant actualia; ergo. Quamvis ergo pot-
erit Deus post praeuisum originele peccatum,
antequam actualia praeuiderer, Incarnationis
mysterium determinare, quod pro signo illo ad
foliis originalis remissionem ordinaretur, non
tamen de facto sic fuit à Deo volitum: quoniam,
ut dicitur Roman. 5. Deus voluit donum esse ma-
iestas, quam debitum Adæ, quod etiam probatur:
quoniam antequam praeuidetur peccatum ori-

A *ginale in communī, praeuidentur peccata malorum Angelorū, ex quoru tentatione peccatum hominis originale processit; & praeuidetur etiam actuale peccatum Adæ & Euæ, & rursus antequam praeuidatur peccatum originale in iis, qui contrahunt illud ex illico concubitu, praeuidetur actuale peccatum Parentum; ergo si praeuidit Deus originale peccatum antequam voluerit Incarnationem, praeuidit etiam ante illius decretum actualia: Denique ut in articulo sequenti probat S. D. Mysterium Incarnationis volitum s. them. fuit & factum in remissionem, non tantum originalis sed etiam actualium peccatorum; igitur actualia peccata, ad quorum remissionem ordinatur Incarnatio Verbi, fuere ante illam praeuisa.*

B *Terium ex istis consequens est, Deum ante Incarnationis decretum omnia naturalia cognouisse, quatenus homini seruiunt. Probatur: quoniam, ut ante diximus, Incarnatio decreta fuit post legalium sacrificiorum reprobationem, & post hominum peccata praeuisa, sed horum cognitio notitiam presupponit rerum naturalium & politicarum; ergo. Et confirmatur: quoniam ante volitionem Incarnationis praeuidit Deus naturam humanam per omnes suas causas, prout se dependebat à celis, elementis, cibis &c. igitur praeuidit has omnes causas naturales.*

C Tertia d^{icitur} pars , nimirum peccati remissio-
nem fuisse volitam & praeuisam, antequam fieret
Incarnationis decretum , probatur ex dictis;
quia voluntatem Incarnationis præcessit voli-
tio sacrificiorum , quibus expiarentur peccata,
& voluntas inuenienti hominem , qui ceteros à
peccatis erueret, vt patet ex verbis I^oia^e & Pauli
supranotatis : hoc autem supponit voluntatem
remedij contra peccatum. Præterea I^{oan}.3.dic.
tur : Sic Deus dilexit mundum , vt filium suum vnige-
nitum daret, vt omnis, qui credit in ipsum, non pereat,
sed habeat vitam eternam : Quibus verbis planè
significatur Incarnationis decretum ex amore
Dei processisse, quo remedium afferre voluit ho-
minibus ne perirent. Quod autem remedium

D hoc sit à Deo volitum prius in genere cause materialis, quam Incarnatio probatur: quia remissio peccati materia fuit, circa quam Incarnatio Verbi versari debebat operatio; igitur peccati remedium fuit praevolitum in genere cause materialis, probatur illatio; quia quod in aliquo genere causa prius est altero, in eodem etiam genere prius est à Deo volitum: at materia circa quam versatur aliqua operatio prior est illa in genere cause materialis, ergo. Antecedens autem probatur: quia, sicut effectus artis habet rationem materiae circa quam versatur ars, ita natura ut reparanda, vel remedium peccati, ut per Christum causandum fuit materia, circa quam versabatur operatio Christi.

E Postrema dicti pars, remedium peccati finem esse Incarnationis atque adeò in genere cause finalis prius à Deo volitum fuisse peccati remedium, quam Incarnatio: & probatur primò: Quia Scriptura, Concilia & Patres sapè dicunt Dei filium ad redimendum nos, & propter nostram salutem de celis ad nos assumpta humanitate nostra venisse, qua loquendi forma significatur peccati remedium esse aliquo modo finem Incarnationis, ac proinde quadam ratione prius in genere causæ finalis fuisse à Deo volitum; ergo: Antecedens patet ex illis Domini verbis Ioann. 3. Sic Deus dilexit mundum, &c, ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam eternam; & idem habetur Matt. 18. Luc. 19. ad Gal. 3. 1. ad Tim.

Tunc 1. & 1. Ioan. 3. & in locis Isa. supra notatis, & in Symbolo Concilij Niceni, Ephefini, Calcedon. Toletani 6. & 11 dicitur Dei filium propter nos homines, & propter nostram salutem incarnatum suile. Patrum vero dicta superius indicavimus. Secundò probatur idem ratione D. Bonaventura: Quia si Deus Mysterium Incarnationis non propter remedium nostrum, sed propter perfectam sui communicationem primò voluisset, censeremus nos longè minus a Deo beneficium recepisse, quammodo; ac perinde minus pro beneficio Incarnationis Deo debremus. Prior consequentia probatur: quia maius beneficium est, quod inimicis propter eorum utilitatem confertur: itaque si Deus Incarnatione voluit in peccati remedium, hoc ipso destinavit illam ad inimicorum utilitatem, quod maius est beneficium.

Vt autem intelligamus, quomodo peccati remedium sit finis Incarnationis, recolenda primò est distinctio superius explicata, nimirum duplum esse finem; alter est gratia cuius; qui scilicet propter se intenditur & amatur, & ad quem cetera ut media voluntà diriguntur: alter est finis cui prouenit utilitas aliqua; quomodo rufus dicitur esse finis Regiae prouidentiae; quoniam ex gubernatione Regis accipit utilitatem, & inferiorum generatio finis est cui motus celi; quia res istae inferiores beneficium habent generationis ex motu cœli; quo etiam modo finis Angelorum homo est, non propter quem creati sunt Angeli, sed sua iugis custodia spiritus illi celestes afferunt utilitatem. Secundò sciendum est idem posse esse effectum respectu eiusdem in eodem genere cause; quamvis non in eadem atoma specie; ex gr. accidentia sunt cause materialis ad esse subiecti; quia disponunt ad illud; dispositio vero reductiù pertinet ad causam materialem, & tamen subiectum causa materialis est accidentiū, cum ea in ipso recipiat & sustinet: Non eadem tamen est vtrinque species atoma cause materialis sed diuersa, vt patet ex modo causalitatis diuerso; illa enim rationem habent & exercent cause materialis ut dispositiones, hoc autem ut subiectum; quorum rationes non solum absolute, sed etiam in genere cause materialis maximè distant: Idem etiam contingit in genere cause finalis: bonum enim exercitus ad bonum Dux ordinatur, ut ad finem gratia cuius, vt ait S. D. 2. 2. q. 39. a. 2. ad 2. & tamen Dux ordinatur ad bonum cuiuslibet militis, ut ad finem cui: quia tamen rationes finis diuersae sunt secundum speciem; sic igitur in proposito, quamvis omnia ad Christum passibilem ordinentur, ut ad finem gratia cuius, sive propter se intentum & amatum, & propter illum, & gloriam eius, ut finem principalem sit volitum peccati remedium; potuit tamen Incarnatio & Christus ipse ad humanæ naturæ infectæ peccato remedium ordinari, ut ad finem cui ex illa proueniebat utilitas & liberatio. Sed quemadmodum hæc ratio finis non constituit finem simpliciter, sed tantum secundum quid, ita non confert, aut infert in tali fine prioritatem simpliciter in genere cause finalis, sed tantum secundum quid respectu eorum, quæ ordinantur ad ipsum; quod igitur hic intendimus, est peccati remedium causam esse finalem secundum quid Incarnationis, & priorem ea secundum quid, & prius etiam esse volitum in genere cause materialis, quam Incarnatio Verbi.

SECUNDVM, quod hic est probandum & explicandum, est Incarnationem in carne passibili vel Christum ipsum ut passibilem & eius gloriam, esse finem

A à Deo int̄etum in genere causa finalis prius simpliciter, quam totus ordo naturæ & gratiae, & prius quam peccatum intelligatur praeiustum, ut futurum, aut permisum. Huius dicti prima pars, quæ de Christo & Incarnatione loquitur in carne passibili per comparationem ad ordines naturæ & gratiae, communiter à Theologis admittitur, quo ad Christum & Incarnationem absolutè sumptam, i. præcisamente passibilis. Et probatur ex diuina Scriptura Eccl. 24. ubi Verbi incarnati personam loquenter inducens, ait: Ab initio & ante secula creata sum, id est, creata naturæ viri personaliter prævia sum; ut ibidem exponit Glossa; non potest

B autem illa dictio ante prioritatem temporis significare: quoniam, ut dicitur ad Gal. 4. Mysterium Incarnationis factum fuit in plenitudine temporis, neque potest intelligi de prioritate præscientia & prædeterminationis: Quia creaturis omnibus est commune in Dei prædeterminatione fuisse ante omnia secula; sunt igitur intelligenda de prioritate causa finalis, sive secundum ordinem intentionis in voluntate Dei. Probatur autem eadem pars ut iacet, primò: Quia Deus per Incarnationem est quodammodo specialissimo in carne Christi passibili, & in ipso Christo passibili dicente Apostolo, 2. Cor. 5. Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi; ergo Christus etiam ut passibilis est prius omnium volitus ante omnia. Probatur illatio: Quia Deus, tam secundum se, quam ut existens alicubi speciali modo, finis est omnium; ex gr. In Eucharistia Deus est speciali modo & ideo ceterorum omnium Sacramentorum gratia ad Eucharistiam ordinatur, etiam quando in nocte conœ fuit à Domino consecrata: & quia Deus etiam speciali modo est in hominibus iustis, ut ostendimus in 1. p. cum D. Tho. q. 43 a 3. ideo iusti sunt finis omnium, iuxta illud 1. Corint. 3. Omnia vestra sunt; ergo similiter quia Deus erat in Christo passibili modo quodam excellentissimo, ad prouidentiam Dei pertinebat omnia ad illum, ut ad finem ordinare. Tertiò Christus ut gloriatus sive Christi gloria est finis omnium; ergo etiam ut passibilis. Antecedens est Chrysostom. hom. 71. in Ioan. & Concil. Trid. sess. 6. c. 7. dicente, gloriam Christi esse finem nostræ iustificationis, ex quo sequitur etiam esse finem omnium creatorum; cum omnia creata ordinentur ad ordinem gratiae, ut ad finem. Consequentia vero probatur: quia Christus in statu gloriae finis est omnium propter uniuersos hypostaticas dignitatem: sed eandem dignitatem habet in statu passibili; ergo.

Quartò ut aliquid sit alterius finis, sat est si illud acceptetur & ametur ex amore illius: at humanæ naturæ remedium acceptatur & amat à Deo ex amore Christi passibilis; ergo Christus passibilis est finis nostri remedij seu redemptionis. Maior patet: quia Deus ideo seipsum amat ut finem; quia cetera diligit ex amore sui. Minor vero probatur: quoniam ex acceptance Christi passibilis oritur remissio nostri peccati, & ex dilectione illius passibilis multo nos amore ut eius membra diligimus: Denique si Christus ut passibilis non est finis omnium; quia factus fuit homo, ut nos redimeret, sequitur illum neque ut gloriatus & cœlum ascendentem, & ibi regnante, & in dextera Dei sedentem esse finem omnium, siquidem illuc ascendit, ut appareat rutili Dei pro nobis, ut ait Apost. ad Heb. 9. & ut oret pro nobis, iuxta illud 1. Ioann. 2. Aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum, ut preparet nobis locum, ut ipse ait Ioann. 14. Consequens autem falsum est, ut ostendimus, & et-

Iam aduersarij confitentur dicentes; Christum in statu gloria esse finem omnium.

Altera verò dicit pars affirmans diuini Verbi Incarnationem in carne passibili fuisse prius in genere causæ finalis à Deo volitam, quām permitteretur aut præuideretur à Deo peccatum. Probatur: quia non intelligitur permisum nec præuisum à Deo peccatum, nisi post volitionem humanae naturæ, cuius defectus est. Sed natura humana fuit incarnatione posterior in genere causæ finalis à Deo volita; ergo in eodem genere permisso & præuisio peccati fuit Incarnatione posterior, sed de hoc infra differemus ubrius.

Ex diætis sequuntur tria. Primum est, Christum non simul cum alijs, sed prius omnibus esse prædestinatum. Probatur: quia finis est omnium prædestinorum; ergo prius fuit intentus, quām illi. Secundum est, Christum fuisse prius intētum, quām totum vniuersum includens ordinem naturæ, gratiæ & vniōnis hypostaticæ: probatur, nam alioquin totum vniuersum, & non Christus diceretur primogenitus omnis creatura, & fuisse creatum, scilicet in intentione Dei ab initio, & ante secula; siquidem vniuersum prīmō fuisse intentum; at consequens falsum est; quoniam haec non de vniuerso, sed de Christo dicuntur, vt patet Ecl. 24. ad Rom. 8. & ad Heb. 2. Præterea, licet Deus & vniuersum sit extensiù maius bonum, quām solus Deus, vt explicauimus in 1. p. q. 6 a 2. Deus tamen finis est omnium & ipsius etiam vniuersi; ergo similiter licet Christus & vniuersum sint maius bonum extensiù, quām solus Christus: ipse tamen finis vniuersi, quoniam in se continet intensiù gradus omnes & perfectiones totius vniuersi. Et quemadmodum Christus absolutè dicitur caput Ecclesiæ, vt patet ex Apostolo ad Ephe. 1. & ad Col. 1, quia licet Ecclesia includat caput & membra sive corpus, & Christus non sit caput ipsius capit, est tamen caput omnium membrorum, quæ possunt habere caput; quod satis est vt absolutè dicitur caput Ecclesiæ: ita vt absolutè dicatur finis vniuersi, non exigitur vt sit finis sui ipsius, qui includitur in vniuerso, sed satis est vt sit finis aliorum omnium, quæ possunt ad ipsum ordinari. Tertium est, Christi merita & satisfactionem esse prius à Deo volita, quām iustificatio nostra & ipsum vniuersum. Probatur hoc illatum: quoniam operationes illæ maioris erant valoris & dignitatis personalis, quām alia res vniuersi, & ad ordinem pertinebant superiorem, scilicet vniōnis hypostaticæ, & ex earum amore & acceptatione nos iustificamur à peccatis; ergo nostra iustificatio, quæ finis est ceterorum, ordinatur ad illas, vt ad finem. Et confirmatur prīmo: nam id postulat rectus ordo; quoniam operationes illæ Christi Domini longè perfectiores sunt nostra iustificatione; ergo licet ordinentur ad eam, vt causæ morales ad effectum, non tamen vt media ad finem propriæ & absolutè loquendo. Secundò confirmatur; quoniam in primo signo, quo Deus voluit Christum ante omnes creature, voluit illum vt actu operantem & merentem; ergo in eodem signo ante volitam nostram iustificationem voluit Deus merita & operationes: Antecedens patet; quia Deus voluit Christum vt omnino perfectum in actu secundo & vt caput omnium; alias Christus id non haberet ex vi sua prædestinationis: Ad hoc autem, vt sit volitus omnino perfectus in actu secundo, & vt caput influens in membra requiratur, vt sit volitus tanquam merens & satisfaciens, sic enim influit in membra;

A Consequentia verò probatur: quia quod in illo priori signo fuit volitum, fuit volitum ante creature, quæ tunc non fuerunt volitæ.

Denique nota tertium signum posse in duo signa distingui, & eadem ratione sextum, vt patet ex dictis circa præcedentem conclusionem.

TERTIA CONCLVSI O. Ante voluntatem, seu *decretum efficax Incarnationis diuini Verbi, ac prædestinationis Christi præcessit ordine rationis in Deo præscientia originalis peccati, & ceterorum omnium aeternalium.* Hęc sequitur immò continetur evidenter in ordine actuum supra constituto & explicato; & eam affirms expressè S. D. hic in responsu ad 4 dicens, prædestinationem præsupponere præscientiam futurorum: cuius propositionis sensus est: Prædestination, vt respicit prædestinationem, præsupponit præscientiam futurorum non prædestinationem, sed eorum quæ præsupponuntur, vel ordinantur per prædestinationem, inter hęc autem constat etiam esse peccata, quatenus pertinent ad ordinem naturæ, vt hic scitè Caiet aduerterit.

Sed ait Suarez verba D. Th. non posse intelligi de præscientia absoluta, sed tantum de præscientia conditionata; quia subdit S. D. Et idem, sicut Deus prædestinat salutem aliqui hominis per orationes aliorum implendam, ita etiam prædestinavit opus redemptoris in remedium peccati: in quo exemplo (inquit Suarez) prædestinationis talis hominis non præsupponit præscientiam futuræ orationis aliorum, vt propter eam præuisam Deus alium prædestinet; alias posset unus impetrare aut mereri de congruo totam prædestinationem, quod falsum est; quia potius tale meritum, vel oratio Stephani, verbi gratia, fuit effectus prædestinationis alterius, videlicet Pauli; non ergo de præscientia absoluta, sed de conditionata loquitur S. Thom. Respondetur, D. Thom. ea respons.

solvit. satisfacere huic argum. Dicitur Rom. 1. de Christo:

*Qui prædestinatus est filius Dei in virtute; ergo etiam ante peccatum necessarium erat filium Dei incarnari, ad hoc, vt Dei prædestinatione impleretur. Probatur consequentia: quia prædestinationis Dei est æterna. Respondet S. D. nullam esse consequentiam; quia prædestinationem præsupponit præscientiam futurorum, & idem sicut &c. ac si diceret: ex hoc, quod Christus prædestinatus est ab æterno, non sequitur, illum prædestinatum fuisse absque ordine ad peccatum per merita, & satisfactionem tollendum, sicut ex hoc, quod prædestinationis aliqui hominis est æterna, non sequitur eam ex ipso prædestinationis decreto non esse per orationes aliorum implendam, cum Deus de facto prædestinet salutem aliqui hominis per orationes aliorum implendam; adeo vt exemplum afferatur, vt simile tantum, quo ad connexionem prædestinationis, sive rei prædestinationis, vt sic cum alia, sive illa sit sive non sit prædestinationis effectus; non autem quod connexionis causam, seu rationem, scilicet præscientiam, que in Christi prædestinatione secundum D. Thomam est præscientia peccati: Iam enim diximus cum Caietano dictum illud, *Prædestinatione præsupponit præscientiam futurorum*, intelligendum esse de præscientia eorum, quæ non constituuntur per prædestinationem; constat autem orationes per quas aliquis est salvandus, per prædestinationem constitui; quia sunt eius effectus: Vbi aduertè Albertinum in allegato Corollario punto 6. pag. 732, falsum impone D. Thom. nimis, quod dixerit prædestinationem aliqui electi præsupponere orationem aliqui Sancti, per quam ille electus sal-*

tur: hoc enim nusquam somnianit Sanct. Doct.

Probari potest hæc conclusio illis omnibus diuinæ scripturæ & Sanctorum authoritatibus quibus probant hic expositores primam cōcluſionem S. Th. quas omnes probationes diligenter collegit Astur. & post eum Vafq. Et probatur etiam Quia Iohann. 3. dicitur: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, vt omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam eternam.* & Ephes. 2. *Deus autem, qui diues est in misericordia, propter nimam charitatem, qua dilexit nos, cum esses mortui peccatis coniuncti, nos in Christo: at nisi Deus præuidisset ab æterni peccatum, & misericordiam hominis non posset propriè, neque verè dici, Deum ex æternâ dilectionis & miserationis affectu filium suum unigenitum nobis in satisfactorem & Salvatorem dedisse, ut à morte peccati & damnationis æternæ eriperemur: igitur ante Incarnationis decreta fuit in mente diuinæ præficiens peccati, & misericordiæ nostræ per Incarnationis opus reparande. Secunda propos. probatur: quia misericordia in nobis, vt ait August. lib. 9. de Cœlit. Dei. c. 5. est alienæ misericordiæ in nostro corde compassio;* in Deo autem est humanae misericordiæ subleuatio, vt affirmat S. D. 1. p. q. 21. a. 3. igitur misericordia supponit misericordiam à misericordante cognitam, & ab ipso subleuandam; ergo nisi Deus præuidisset ab æterno peccatum &c. Alias probationes refert Suarez, disp. 5. sect. 6.

„ QVARTA CONC. Deus ante præsum peccatum non determinauit in vniuersali aliquam vniōnem, alicuius personæ ad aliquam naturam creatam. Probatur prīmū: quia Leo Papa in serm. 3. Pentecostes ait; *quod si homo non peccasset, creator mundi non fieret creatura.* Quibus verbis vniuersaliter negat Deum in aliqua ex tribus personis vniendum formalicu naturæ creatæ, nisi propter peccati remedium. Idem docent Nazianzenus in orat. 4. de Theol. Basil in orat. de nativitate Christi. Hierony. Eccles. 7. & August. in Psal. 36. Concio seunda. Secundū probatur ratione D. Th. Quia non existat aliquid revelatio de tali decreto; ergo. Tertiū: quia prioritas hæc sumitur ex ordine obiectorum secundū scilicet inter vniōnem in communi, & incarnationem hanc in particulari nullus est ordo ex natura rei formaliter aut eminenter: quia solum ratione distinguuntur, & neutra est alterius causa; ergo. Denique probatur; quia cognoscere aut velle obiectum in communi prius, quam in particulari sonat imperfectionem in potentia, quæ transit de potentia in actum; quod Deo repugnat, qui semper est in actu perfecto & ultimo; atque ideo semper intelligimus eius actum ad obiecta determinata secundum omnes suas conditiones terminari: qua ratione non intelligimus cognitionem aut amorem Dei prius terminari ad ens aut bonum in communi, quam ad obiecta particularia; sed cum D. Th. dicimus actum diuinæ cognitionis & amoris prius causalitate ad esentiam suam particularē terminari, & ratione illius ad obiecta particularia.

„ QVINTA CONCL. Mysterium Incarnationis non habuit plures fines principales, & totales minime subordinatos. Probatur prīmū ex dictis Sanctorū pro quarta cōclusione notatis: quæ non rectè explicantur dicēdo eos loqui de Incarnatione in carne passibili; nam eodem modo dicere verè potuisse Christū non venisse; quia possint exponi de aduentu in carne impassibili. Secundū probatur: quia si plures fuerunt Incarnationis fines totales supra notati, sequitur fuisse carnem assu-

A pturum, etiam si mundus non esset à Deo creandus: at consequens est absurdum; ergo. Probatur illatio: quia posset Deus sola vnam numero humanitatē creare, cui filius personaliter viniretur, & tūc secundū huius sententiæ defensores perficio ipsa Incarnationis sufficeret ad mouendū Dei voluntatem, vt eam produceret. Et confirmatur: quia secundū hanc opinionē, quā tuerit Suar. sequitur, remediū peccati hon esse vnu ex finibus principalibus Incarnationis, sed medium ad finē, cuius oppositū docet hic exposito. Probatur consequentia: quia Suarez ait, vnum ex finibus principalibus Incarnationis fuisse Deū se cōmunicare creaturæ modo conuenientissimo ad sua omnia attributa manifestanda: at supponit to peccato medium necessarium ad ea manifestanda erat redimere hominem; cum hoc maximè reluceat Dei misericordia, iustitia, &c. ergo remediū peccati & redemptio hominis electa fuit vt medium ad attributa Dei nobis & Angelis modo conuenientiori manifestanda; ac proinde nō fuit finis per se intentus & principalis. Tertiū. Contradiccio est rē quæ iā incēpit, iterū incipere: at hoc sequitur ex opinione Suarezij; ergo. Maior probatur: Quia incēptio includit negationem præterita existentia; & ideo si modo incēpit res, ante nō erat. Minor verò probatur: quia si Incarnatio prius fuit à Deo volita propter alias fines, & posterius ob peccati remedium, in illo priori rationis, iam incēpit esse futura: quia Dei voluntas efficax de productione alicuius rei causa est, virtute cuius illa res incipit esse futura in determinatione primæ causæ; ergo si postea in alio signo rationis Incarnatio fuit primò volita propter remediū peccati, ex vi illius volitionis, iterū inciperet esse futura; alioquin talis volitio nō esset efficax respectu illius, cū nihil causetur in illa, quod antea non haberet secundū substantiam. Sed fortasse dicit Suarez: In primo illo signo, quando volita fuit Incarnatio propter alias fines, incēpisse esse futurā absolutē secundū substantiā: in secundo verò signo, quando volita fuit in remediū peccati, incēpisse esse futurā non absolutē sed in carne passibili. Sed cōstatra hoc est: quia volitio illius prioris signi non fuit efficax absolutē; quia nihil circa Incarnationem efficit, neque aliquo modo produxit illam ad aliquod esse; & tamen voluntas efficax est, ex qua in re ipsa sequitur effectus. Nec fuit efficax ex suppositione, si peccatum non esset; quoniam ex nulla parte constat, talem conditionem diuinæ volitioni fuisse appositam, vt fieret Incarnatio. Quamvis enim sciamus Incarnationem in carne impassibili ob sui perfectionem Deo placere simplici affectu complacentiæ, eo modo quo placet illi alterius vniuersi perfectio, aut Incarnatio patris: hinc tamen non rectè colligitur illam primo fuisse intentam à Deo. Sed dicit Suarez. Dei voluntas antecedens qua vult omnibus gratiam, fieret efficax, si non esset peccatum; ergo eadem ratione voluntas antecedens, & simplex complacentia, quam Deus habet de Incarnatione in nature impassibili, fieret efficax non existente peccato. Sed falsum assumit; nam resp. ex antecedente voluntate, qua Deus dare vult omnibus gratiam, solum sufficientia cauantur auxilia, quæ sola ad beatitudinem non perducunt; vt autem esset efficax illa voluntas, efficacia cauare deberet auxilia; quibus infallibiliter saluaremur. Et ideo voluntas illa antecedens, etiam si peccatum non esset non fieret consequens & efficax: eodem itaque modo voluntas antecedens de Incarnatione in natura impassibili, quam ponit

Cōstatra.

Instantia.

E

Suarez in Deo non fieret efficax deficiente peccato: quoniam ex illa non oriuntur media infallibiliter perducentia in talem finem.

SEXTA CONCL. *Si non peccasset homo, filius Dei ex vi decreti, quod de facto fuit in Deo, no[n] fuisse non assumpset humanitatem: H[oc]c concludo simul cum sequente continentur in conclusione S. D. in textu, & eodem etiam argumendo probatur. Et probatur etiam optimis argumentis. Primo. Christus fuit a Deo praedestinatus in remedium humani peccati, & in redemptorem ac reparatorem humanae naturae peccatoe collapsae; ergo peccatoe non existente Christus ex vi decreti, quo fuit praedestinatus, non veniret. Consequentia patet. Antecedens est fidei dogma certissimum: & probatur ex multis diuinæ scripturæ testimonijs: Nam *Luc. 19.* Christus Dominus de seipso dicit: *Venit filius hominis querere, & salutem facere, quod perierat: alia quedam toca supra notauimus, quibus adde ea, quæ producit ac diligenter expendit Asturicensis in allegata. questione sexta dubio primo, concl. 4. pagina 636. & seq.* Vbi non solum antecedens, sed Conclusio nem ipsum probat multis Sanctorum Patrum dictis, quæ ante eum refert Medina, & copiosius Valen. & ea ponderat Vasq. *disput. 10. capitulo 7.**

Rada inter locutio. Sed huic arg. respondent qui Scott sententiam tuentur, Diuinæ scripturas & Sanctorum dicta, quæ aduentus Christi in carne, peccatum ut causam constituant, intelligenda esse de aduentu eius in carne passibili: Sed hanc non fuisse præcipuum Incarnationis causam, quo ad eius substantiam, nec aduentus eius absolutè considerati: Ita re-

Rada respo. si confuta. ext. spondet Rada *Contr. 5. a. 3.* Sed haec easio per argumenta sequentia confutatur. Quibus etiam directè probatur nostra Conclusio; igitur secundò sic argumentor: Quoties diuinæ littera quidpiam determinatè pronuntiant, & certam aliquam illius causam non semel sed frequenter assignant, ex hoc per firmam ac optimam consequentiam colligimus, illam esse solam causam aut saltē præcipuum seu principalem, sine qua res minime fierent: at scriptura sacra causam Incarnationis diuini Verbi & aduentus Christi dicunt fuisse redemptionem humani generis; ergo per bonam ac evidenter consequentiam rectè colligimus hanc solam vel principalem extitisse, vt ea remota filius Dei nequaquam in assumpta carne veniret. Minor patet ex dictis. Major probatur: quoniam ex eo, quod diuina scriptura sèpius affirmat mortem ex primi parentis transgressione in totum genus humanum fuisse transiustam, colligimus solam culpam inducendæ mortis causam extitisse, ac proinde si non peccasset Adam, immune perpetuò futurum à morte genus humanum. Similiter quia sacra littera pluribus in locis, vbi de mundi creatione loquuntur, vnicum tantum mundum expresseunt, firma consequentia deducimus unum dūtaxat mundum à Deo fuisse creatum. Deniq; quia diuina scriptura tres tantum in una Deitate personas nominavit, nusquam autem esse quatuor aut plures asseruit, certissima fide credimus & confitemur tres esse tantum & non plures in Deo personas; Ex quibus deduco regulam ad sacrarum litterarum intelligentiam cuiilibet sapienti ac pio Theologo valde necessariam, videlicet argumentum ex facris litteris negatiuum tunc verè firmum & efficax esse, cum res de qua loquuntur, grauis est ac magni momenti, & de ea non obiter aut ex accidenti sed ex præcipuo quodam instituto consideratè & perspicue ac distinctè loquuntur; vt patet in tribus nunc pro-

*Regula mo
tanda.*

A ductis exemplis: in his enim & similibus negatiua propositiones æquipollent affirmatiuis: exempli gratia: H[oc]c propositio, Scriptura non exprimit aliam causam mortis quam peccatum, & quipolle huic Scriptura docet solum peccatum esse causam mortis, & sic de alijs; & ideo rectè in similibus ex negatiua licitum est arguendo per firmam conseq. deducere affirmatiua.

TERTIUS sic arguo: Si non existente peccato Christus venturus erat in carne impassibili ex decreto, quod in Deo fuisse ante præuisionem peccati docent Scotisti & ali, sequitur absoluè dicendum esse Christum in mundum non venisse ad redendum genus humanum: at consequens salua fidei sinceritate non potest admitti: quia manifeste

B facris litteris aduersatur ubiq; docentibus Christum ut humani generis redemptorem & Salvatorem in mundum venisse: sequela verò probatur: quia secundum illam opinionem iam Christus erat venturus ex alia principali causa, & ex decreto quod præcessit in ligno rationis præscientiæ peccati, & decretu de homine redimendo; igitur neq; simpliciter neq; secundum locutionis proprietate dici posset Christū ad redendum genus humanum venisse: Et quamvis Franciscus Cartagena ab Astur. relatus, & quidam alij cōsequentiam admittant dicentes, non esse simpliciter afferendum Christum in remedium peccati venisse, sed eum addito seu limitatione dicendum esse Christum passibilem & mortalem in remedium peccati venisse; hoc tamen temere dicendum ac piarum aurium offensuum non videatur villa ratione posse tollerari; cum diuinæ scriptura Patres & Concilia simpliciter affirment Dei filium propter nos à peccati seruitute redimendos, & Deo reconciliandos in assumpta nostra natura venisse. *Quarto* Sic arguo: Si decretum Incarnationis & Christi prædestinatio fuit in signo rationis antè peccati præscientiam, vno ex tribus modis fuisse necesse est; aut enim decretum seu prædestinatio fuit de Christo venturo in carne impassibili & immortali, aut in carne passibili & mortali, aut in illo signo decretum fuit de sola Incarnationis substantia nihil prout statuendo de circumstantijs, scilicet passibilitate aut impassibilitate, sed hæc referando alteri diuinæ mentis decreto: at nullo dictorum modorum fieri potuit decretum Incarnationis & Christi prædestinatio ante peccati præscientiam; ergo decretum Incarnationis, & prædestinatio Christi non fuit in Deo, nisi peccato præuiso, ac proinde fuit in peccati remedium. Major ex sufficiens constat diuisione. Minor quo ad singulas eius partes probatur. Et primò Christum in illo signo non fuisse prædestinatum, vt veniret in carne impassibili & immortali; Quia si Christus antè peccati præscientiam sic fuit à Deo prædestinatus, sequitur Christum etiam supposito peccato fuisse venturum in carne impassibili, probatur sequela; quia si non veniret in carne impassibili, hoc esset ex altera durarum causarum scilicet vel quia decretum non esset efficax, vel quia mutatum à Deo fuisse in posteriori signo rationis, in quo præuidit Adam peccaturum; vtrumque autem error est intollerabilis. Primum quidem contra Dei potentiam. Secundum autem contra eius immutabilitatem. Probatur illatio; quia secundum dictam opinionem Deus ante præscientiam originalis peccati constituerat absoluto decreto, vt filius Dei carnem assumeret immortalem, sed peccato præuiso in alio signo rationis decrevit, vt iam non in carne impassibili sed in carne passibili veniret

ficut

sicut de facto venit; hæc autem est manifesta mutatione diuini decreti, & per consequens actuum intellectus & voluntatis ad unum actum decreti concurrentium. Secundò probatur secunda pars minoris, nimurum decretum illud in illo signo rationis esse non potuisse de Christo venturo in carne passibili. Primo; quia sequeretur peccato etiam non existente Christum fuisse venturum in carne passibili, quod esse falsum declarant scriptura sacra & Sanctorum dicta, quæ latè referunt hic expositores & Asturic. loco notato, & pag. 697. pro sua quinta Concl. Secundò; quia si Adam non peccasset, nec ipse nec eius posteri moriendi necessitate incurrissent; ergo multò minus Christus nullo existente peccato venisset in carne passibili & morti subiecta. Tertia demum pars minoris, videlicet decretum illud esse non potuisse de sola & præcisa Incarnationis substantia probatur primo. Prædestination pars est diuina prouidentia perfectissima, quæ singulares omnes rei prædestinationes circumstantias attendit ac prædeterminat: at primum illud decretum secundum dictam opinionem fuit decretum prædestinationis Christi; igitur eo determinauit Deus, qualem Christus carnem esset habiturus, at scilicet passibilem vel impassibilem, quo loco, tempore & quibus alijs conditionibus & circumstantijs nobis esset à Deo mittendus. Et confirmatur; quia Christus venturus erat in mundum, ex vi decreti & prædestinationis; at Christus in mundū veniens necessariò debuit habere carnem determinatam individualiter secundum esse substantiale, quantitatem & qualitates, modum venienti per generationem, vel creationem, & secundum alias circumstantias; ergo etiam in decreto Incarnationis debuit horum omnium esse prædefinitio; alioquin Incarnatio secundum esse suum individuale completum non esset à Deo prædefinita seu prædestinata: atque ita per accidens ac præter Dei prædestinantis intentionem Incarnationi Verbi conuenient omnia ad eius esse individuale secundariò pertinentia. Quod afferere, nedum est absurdum, sed erroneum; igitur hæc simul cum Incarnationis substantia fuerunt à Deo prædefinita. Postremò vt eiusdem conclusionis veritas & sensus apparcat evidenter sic argumentor: Quamuis, vt supra notauimus, plures sint rationes & causæ prædestinationis Christi ex parte rei prædestinationes, scilicet Dei gloria & Christi gloria & hominis ac totius vniuersi perfectionis & exaltationis: omnes tamen rationes & causæ motiuæ propter quas Christus fuit à Deo prædestinatus, fundamentum habuerunt in humani generis redemptione, adeò vt omnia prædicta, scilicet gloria Dei & Christi &c. Deus intenderit per modum unius integræ & totalis effectus consequentis humani generis redemptiōnē Christi vita & morte comparata; ergo si non peccasset homo, filius Dei ex vi decreti quod de facto fuit in Deo non veniret in mundum. Antecedens probatur ex verbis Apostoli ad Ephes. primo dicentis: *Qui præstinxit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsam secundum propositum voluntatis sua in laude gloriae gratia sue, in qua gratia autem nos in dilecto filio suo, in qua habemus redēptionem per sanguinem eius remissionem peccatorum secundum diuitias gratia eius, quæ super abundavit in nobis:* Quibus verbis Apostolus totam Christi prædestinationē cum eius causis & effectibus perspicuè ac diligenter expressit: dicēs enim in laude gloriae gratia sue finem indicat nostra prædestinationis in Christo, & per Christum & finē prædestinationis ipsius

A Christi, qui prædestinatus est, vt esset splendissimum exemplar & caput omnium prædestinatarum; ideo autem non simpliciter dixit in laude gloriae eius, sed in laude gloriae gratiae eius; quia gloria hæc debuit ex gratia redēptionis, veluti ex quadam radice & fonte promanare, quod explicat Apo. addit: *In qua gratia autem nos in dilecto filio suo, in quo habemus redēptionem per sanguinem eius &c.* Igitur rationes omnes & motiuæ prædicta pro una perfecta & integra ratione, seu motiuo Incarnationis cum peccati remedio seu reparatio facta per Christum computanda sunt.

S E P T I M A C O N C. Absque fundamento afferatur quid, si Adam non peccasset, filius Dei ex vi alterius decreti nostram assumpsisset humanitatem. Hec conclusio eisdem probatur sacrarum scripturarum oraculis & Sanctorum dictis, quibus præcedens conclusio probari consuevit. Loca diuinæ scripturæ & Sanctorum dicta collegunt Asturicensis pag. 656. & Vafq. disp. 10. c. 4. & 5. Potest autem ex scripturis & Patribus sic breuiter probari conclusio: Diuinæ scripturæ & Sancti Patres absolute pronuntiant Christum ad nos à peccato redimendos in mundum venisse, & ex Patribus Nazianzenus, Ambrosius & Augustinus affirmant, nullam aliam Incarnationis dominice causam extitisse, quam redēptionem humani generis à peccato; igitur absque fundamento dicitur aliam Deo fuisse sufficientem causam vendredi in carne impassibili, si non peccasset homo: peccato vero supposito rationem venienti in carne passibili fuisse naturæ nostræ reparacionem, & hanc solā à scripturis & Doctoribus assignari. Cum enim Sancti Patres rationem illam, scilicet exaltationem humanæ naturæ & totius vniuersi perfectionem, quam isti per se sufficientem adventus filii Dei causam esse contendunt, facile potuerint excogitare, & tamen absolute pronuntiant Dei filium vt Salvatorem in mundum venisse, & quidam ex eis præcipui dicant, nullam aliam Incarnationis filij Dei causam extitisse præter redēptionem hominis à peccato, vana prorsus esse conuincitur tamen Schotistarū, quā Suarezij phantasia de causa prædicta Incarnationis à redēptione diversa. Adde rationem D. Thomæ in hoc articulo pro prima sua Conclusione. Eandem etiam veritatem confirmat S. D. in suo Commentario super prima ad Timoth. primo cap. Vbi expponens illa verba, *Christus venit in hunc mundum peccatores saluos facere; ait Deus ordinavit facienda, secundum quod res ipsæ facienda erant, & nescimus quid ordinasset, si non præstisset peccatum.* Hæc ibi S. D. Quorum fundamentum est indifferentia seu libertas diuinæ voluntatis, quæ ad vtrumlibet oppositorum, scilicet ad assumendum nostram humanitatem, tamen ex hypotesi quid esset homo peccatus, quā si non esset peccatus, potuit ab exterioro pro sua libertate determinari, nec potuit Deus ipse ac proinde multò minus homo præuidere, ad quā partem, si non esset homo peccatus, esset determināda diuina voluntas; igitur absq; vlo fundamento docet Suarez & alij, si Adā non peccasset, filiū Dei ex vi alterius decreti in assumpta nostra carne fuisse vēturum.

Sed qui sententiam tuentur oppositā, plures dicunt. **Instans.** Etis diuinarū scripturarum & Patrum adhident varie. glossas. Prima est: ca esse intelligenda, non de Incarnatione quo ad subtilitatem sed quo ad modum; quia scilicet propter redēptionem hominis à peccato facta est in carne passibili, quæ tamen si peccatum non esset fieret in carne impassibili. Secunda est, Christum venisse propter peccati.

cati remissionem, tanquam propter finem principalem; sed nihilominus ex fine remoto fuisse venturum propter alios fines principales. **Tertia**

est, ea testimonia esse intelligenda de Incarnatione, quantum ad executionem; quia de facto venit propter remissionem peccati, non autem quantum ad intentionem; quoniam ex vi decreti diuinorum veniret, etiam si peccatum non esset.

Ultima glossa est, ea testimonia significare Incarnationis effectus fuisse peccati remedium, non verò finē illius, sicut etiam remissio venialium effectus

Ratio pri-

me.

Sed hanc nullam videtur planum diuinæ scripturæ & Patrum sensum exprimere & mentem eorum attingere.

Nam ex prima sequeretur verò dici posse. Verbum non assumptissime carnem propter peccati remissionem, cum neget ad eum finem fuisse factum, &

solum dici posset Verbum carnem assumptissime passibilem in remedium peccati; at consequens aduersatur diuinæ scripturæ & Symbolo Niceno absolutè dicenti: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cœlo, & incarnatus est*, &c. Deinde glossam hanc facilitatis cō-

vincunt eorum Patrum dicta, quæ solum peccati remedium causam Incarnationis extirpsit pronuntiant. **Secunda** vero glossa reiicitur illis argumentis, quibus ostendimus fuisse plures Incarnationis fines totales. **Tertia** vero facile reiicitur; Quia fuit idem motiuum Incarnationis in

intentione & in executione; ergo si fuit Incarnatio executioni mandata propter peccati remedium, etiam propter illud fuit intenta. Antecedens patet; quia nullus operatur, nisi propter finem intentum, & cum diuinæ scriptura nullum alium exprimat finem: Consequens est Dei Filiū ob peccati remedium, vt solam causam

principalē in mundum venisse. **Postremam** denique glossam excludunt eorum Sanctorum dicta, qui docent Christum non fuisse venturum,

nisi propter peccati remedium: Hi vero sunt Aug. lib. 1. de peccat. mer. & remis. c. 26. & Sermones de Verbis Apost. Leo Papa, Iren. & alij de quibus su-

pra.

Ex Hīs, quæ hucusque diximus, patet primā

sententiam Caietani, quā etiam sequuntur Medina & Alvarez veram esse, & licet eam Caieta-

nus non satis amplè proposuerit, eadem tamen est in rei veritate, cum hoc nostro dicendi modo latius explicato, à quo etiam parum aut nihil in substantia differre videntur illi dicendi modi, quibus Zumellus, Hierony. della Rua & Al-

bertinus sententiam explicans D. Th.

Secundū patet præcipuum scoti fundamentum esse falsum. **Primo**: Quia voluntas liberè amans aliqua media nō infallibiliter prius aut magis amat id, quod melius est; sed id quod liberè eligit ad finem eo modo conseqendum quo vult: at voluntas Dei ex amore naturali diuinæ bonitatis liberè amat & ordinat ad se omnes creaturem; ergo non infallibiliter amat prius vel magis id, quod secundū se melius est, alioquin elegisset aliud vniuersum perfectius isto, sed satis est si medium eligat, quod scit conducere ad suæ bonitatis manifestationē, que finis est à Deo intentus. **Secundū**: Quia Christus in carne passibili est obiectum nobilissimum quā peccati remedium, & tamen ipse Scotus docet Deum prius & magis voluisse peccati remedium, quā Christum in carne passibili, eo quod illum in carne passibili ordinauerit ad peccati remedium. **Tertiū**: Quia Scotus sentit Deum in eodem signo rationis voluisse simul Christum & omnes prædestinatos, & tamen Christus est obiectum nobilissimum ceteris;

A ergo. **Quartū**: Quia natura Angelica est nobilior humana, & tamē secundū Scotum, natura humana prius & magis est à Deo volita, cum Incarnatione Christi secundū Scotum fuerit prius & magis à Deo volita, quā omnis creatura: certum est autem Incarnationem neque esse, neque intelligi posse sine humanitate; ergo. **Demque** si verum esset illud fundamentum tot essent ligna rationis priora & posteriora in cognitione Dei, quod sunt perfectionem creatarum gradus; exempli gratia. Velle Deus in primo ligno perfectissimum prædestinatum; in secundo secundū, & sic de reliquis.

Tertiū patet in tribus errasse Vasq. **Primū enim**, eius dictum falsum est, nam vt ait S. D. in 1. p. q. 23.

art. 1. Beatitude formalis scilicet visio Dei est finis hominum supernaturalis, in quem homines ordinantur & transmituntur à Deo; igitur

visio Dei causa finalis est hominis; ergo ad illum ordinatur homo quasi vt medium ad finem. Probatur hæc secunda consequentia: quoniam effe-

tus causa finalis sunt media vt media: Dixi au-

tem, quasi vt medium; quia propriè & absolutè loquendo homo respectu viuionis præcisè sum-

ptè non est medium, sed subiectum & finis cui acquiritur vius, quamvis considerata visione,

prout est finis quo Deum omnium finem attin-

gimus & vnam cum eo constituit integrum finis vltimi rationem, sit propriè & absolutè finis ho-

minis. Secundo probatur falsitas eiusdem dicti: quoniam operatio finis est substantia operantis,

vt ait S. D. in 1. p. q. 105. a. 5. & 3. cont. gent. c. 26.

& alibi; igitur operatio quatenus finis est operati-

vis, prius causalitate finali volita est, quā subie-

ctum, cuius est operatio, cum finis prius cau-

salitate sit volitus, quā quod est ad finem: Dixi

quatenus finis est operantis; Quia comparando operationem præcisè sumptam ad operantem,

ordinatur ad ipsum vt ad finem: Nam, vt ait S. D. in 3. cont. gent. c. 17. Finis vltimus cuiuslibet faci-

entis, in quantum est faciens, est ipsem, vt ibidem explicat eruditus Ferrariensis, & ante eum Cai-

in 1. p. q. 44. a. 4. circare spons. ad 2. D. Thom. vbi

nos dicta D. Th. quæ videtur opposita concilia-

uimus. **Tertiū** probatur idem; quia homo est volitus propter ordinem vniuersi, & ipsum vni-

uersum est volitum propter ordinem gratiæ & gloriæ vt propter finem; ergo etiam homo est volitus propter illum vt finē. Prima pars ante-

cedētis probatur; quia homo pars est vniuersi; partes autem sunt volitæ propter bonum totius;

secunda verò pars probatur; quia inter vniuersi & ordinem gratiæ & gloriæ est aequalis or-

do, iuxta illud Apost. Rom. 13. **Quæ à Deo sunt, or-**

dinata sunt: at ordo gratiæ & gloriæ non est pro-

pter ordinem naturalem vniuersi; ergo & eodem modo de homine possumus argumentari; nam

inter hominem & gloriam est aliquis ordo, sed

gloria non ordinatur ad hominem vt ad vltimum

finem in suo ordine, ergo è contra homo ordi-

natur ad gloriam: Verum quidem est, hominem non esse à Deo volitum sine gloria volita, & è

contra; non tamē ex hoc fit consequē, vt male

deducit Vasquez, gloriam non esse volitum pri-

us causalitate finali quā homo, ita scilicet vt

homo non sit volitus propter illum; sicut eodem

actu desidero gloriam mihi, & me ipsum volo

in ordine ad gloriam vt ad finem; & tamē per il-

lum actum attingo gloriam prius, quam me;

quoniam actus ille cum sit virtutis Theologi-

æ, specificatur à fine, & obiectum primò speci-

ficans actum attingitur prius ab illo, & ratione

illius attinguntur alia.

Secun-

Secundum etiam dictum reprobant S. Th. Cai. & alij Thomistæ in i. p. q. 23. docentes, Deum prius ratione eligere hominem ad gloriam, & hanc volitionem causare virtualiter voluntatem dandi illi merita: nam, ut ait Apost. ad Ephes. 1. Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate. Quibus verbis significatur electione ad gloriam priorem esse voluntate dandi merita, quibus acquirimus perfectionem sanctitatis, de qua re legendus est Aug. lib. 1. ad Simplic. q. 2. & lib. 6. Hippogn.

Tertium etiam dictum manifestè deficit; quoniam electio medijs, vt sic necessariò debet esse effectus alicuius intentionis efficacis illius finis ad quem eligitur; omnis enim ea finis intèctio est efficax, qua medium eligitur ad obtinerendum finem intentum; igitur si Petri vocatio fuit per auxilium de se efficax ad conuersiōnem, necessè est in Deo præcessisse volitionem conuersiōnis efficacem, ex qua prouenit auxilium efficax Petro collatum: Si autem vocatio & auxilium aliqui à Deo collatum non sit efficax ad conuersiōnem, adhuc necesse est, vt ex aliqua procedat efficaci voluntate, non quidem iustificandi, sed alterius finis: vt exempli gratia seruandi prouidentiam generalis ordinis supernaturalis, aut ostendendi stam misericordiam &c. Ut explic. in t. p. q. 22. a. 1.

Vltimum tandem dictum eiusdem expositoris C intentionis est vniuersaliter verum, nam eti causa sit propter suam operationem, non tamen est semper propter suum effectum: nam finis non est propter medium, quod est eius effectus, neque causa æquiuoca propter effectum ea imperfectiorem: non enim Angelus aut Coelum ab eo motum est propter Ranam aut Muscam; Verum est tamen dictum illud in causa naturali imperfectiore suo effectu; illam enim ordinat Deus & vult propter suum effectum; causam vero perfectiorem effectu vel æqualem vult Deus propter suam operationem, vel propter ipsum causam operat, vt explicat Caet. in i. p. quæst. 44. artic. 4 ad 2.

Quartù patet Capt. in dictis actibus ordinantis intentionis ordinem cum ordine executionis confusione.

Quintù patet, quid veri falsiè contineant alii modi dicendi, scilicet Valentia, Molina & Suarez, qui silentiam illam medianam iam ab omnibus vere sapientibus explosam loco scientiæ naturalis, aut etiam liberè commiscent; Asturicolis autem non longè distat à sententia nostra.

Alia ad hanc materiæ pertinentia, lege, si placet, apud Asturic. Vafq. & Aluar. Hæc enim nostro sufficiunt instituta.

CONTRA 1. concl. arg. Mol. Ordo ille diuinorum actuum respectu ordinis naturæ gratiæ & unionis hypothetice videtur aperte esse in fide periculofus; ergo. Antec. prob. Quia prius aut certè non posterius est Deum constituere, vt Christus, quatenus est homo, sit per Incarnationem, quam Christum esse prædestinatum ad tantam & tantam gloriam; ergo si ordo gratiæ & prædestinationis aliorum hominum antecedet in mète diuina ordinem Incarnationis, Christus non fuisset primus prædestinatorum, sed omnes alij prædestinati essent ante illum, atque adeò prædestinationis non fuisset in illo & per illum, hoc est ex meritis illius: at hoc pugnat cū Sacra Scriptura; ergo, probatur hæc minor; quoniam ad Ephes. 1. Paulus ait: Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti, & immaculati in con-

spetto eius in charitate, qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum. Nec solum (inquit) in Christo, & per Christum, id est ex meritis illius nos prædestinavit, sed etiam ad imaginem & similitudinem illius tanquam capitii atque exemplaris prædestinaturum, iuxta illud Rom. 8. Quos præsidiuit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Confir. quoniam ex æternitate prædestinati sumus in laudem & honorem Christi capitii nostri & per gratiam & merita illius: at hoc fieri non potuit nisi vel prius vel certe simul in creatione constitutus; ergo ordo gratiæ & prædestinationis, & cognitionis futurorum contingit. Sth. B iusdem ordinis præcedere non potuit in mente diuina ordinem & decretum unionis hypotheticae, cognitionem Christi venturi. Resp. Ordines naturæ & gratiæ duplíciter posse considerari: Vno modo absolute & ita præcedunt secundum executionem, & secundum ordinem cause materialis ordinem vniuersitatis hypotheticae: neq; ordo gratiæ sic sumptus à Christo, aut eius gratia vel prædestinatione dependet, nisi vt à fine: alio modo dicti ordines naturæ & gratiæ possunt considerari, vt reparati vel reparandi per Christum; & hoc modo priores sunt secundum ordinem intentionis Incarnationis Christi; posteriores autem secundum ordinem executionis, vel (in idem redit) ad unum rationis signum pertinent, quod tamen in duo potest distingui, vt ante diximus. Ad argumentum igitur negatur antecedens, ad eius probationem negatur consequentia: nam si de ordine gratiæ primo modo sumptus sit sermo, gratia hominum præcedit in signo rationis secundum ordinem tantum cause materialis Christi prædestinationem & decretum Incarnationis; si vero de ordine gratiæ loquatur in secundo sensu, prior est secundum intentionem decreto Incarnationis, vel simul cum eis in eodem signo rationis in duo distinguibili modo superius explicitato. Ut enim scitæ Asturic. aduertit, nullum inconveniens est, vt id quod simpliciter est finis induat

D secundum aliquem modum rationem medijs respectu eius, quod absolute ordinatur ad ipsum vt ad finem: sic igitur in propôsito, licet Christus in statu glorioſo & simpliciter sit finis humanæ redemptiōnis, ac perinde Christi prædestinationis simpliciter & absolute sit prior gratia redemptiōnis, & aliorum hominum prædestinatione in genere causa finalis, Christus tamen in statu humilitatis, & eius prædestinationis secundum talē statum rationem induit medijs respectu redemptiōnis humanæ.

*Contra eandem conclusionem argumentatur Contra eam
dem obiectum.
Sharez. Suarez, & alij quidam recentiores. Primò. Mors prædestinati ad ordinem naturæ spectat, & tamen præscientia illius mortis non antecedit in Deo electionem talis hominis ad gratiæ & gloriam; ergo. Probatu[m] antecedens; quia talis mors cum talibus circumstantijs est effectus prædestinationis. Secundò peccatum crucifigentium Christum pertinet ad ordinem naturæ, vt ait Caetanus; at nullus intelliget Deum antea præuidisse peccatum crucifigentium Christum; quām Christum ipsum prædestinaverit; ergo. Tertiò. Peccatum Ad eum deordinatio à fine supernaturali; ergo non potuit præscientia talis peccati præcedere voluntate seu præscientiam gratiæ. Quartò. Quamuis ordo naturæ supponatur ordini gratiæ per modum subiecti & fundamenti, non tamen quicquid pertinet ad ordinem naturæ connexionem aliquam habet cum ordine gratiæ, neque è contra; ergo nulla est ratiō.*

est ratio ob quam omnia, quæ pertinent ad ordinem naturæ, dicantur priora in cognitione, quæam ea quæ pertinent ad ordinem gratiæ. Probatur consequentia: quia seclusa connexione & dependentia ipsarum rerum inter se, nullum est fundamentum huius ordinis. Et idem est de ordine naturæ & gratiæ respectu vnionis hypostaticæ. Quinto confundit Caietanus ordinem executionis cum ordine intentionis, qui sunt valde diuersi, & quod est prius in uno, potest esse posteriorius in altero; ergo licet in executione natura supponatur gratiæ, tamen in intentione non est necesse; ergo non est necesse ante electionem ad gloriam supponi præscientiam homini predestinationis, vt iam producti in esse naturæ: sicut in Christi humanitate non necesse est intelligere illam fuisse ante præuisam vt existentem in esse naturæ, quæam prædestinationem ad unione hypostaticam, sed potius è contrariò, & similiter electione ad gloriam prior est per modum intentionis, merita vero sunt executione priora. Sexto: licet respectu scientiæ simplicis intelligentiæ, quæ omnino necessaria est, natura supponatur gratiæ latem respectu eiusdem, quia est subiectum eius; tamen respectu liberè voluntatis & respectu scientiæ futurorum hoc non est necessarium; ergo. Probatur antecedens: Quia potuit Deus, priusquam rem aliquam naturalem futuram esse præsciret, liberè velle gratiam & gloriæ producere, & propterea velle creare res secundum esse naturale, vt in eo possit fundari esse gratiæ & gloriæ, quod Deus per se primò voluit ordinem intentionis: vel certè, quamvis Deus non velit gratiam & gloriæ, nisi volendo simul personas gratiæ & gloriæ capaces; & idem simul videatur velle ordinem naturæ propter ordinem gratiæ & gloriæ: non est tamen necesse, vt in aliquo signo intelligatur velle naturam per se & absolute priusquam velit illam in ordine ad gratiam & gloriæ obtinendam, sed simul vult illa propter hunc finem; Et licet in genere causæ materialis possit dici natura prior gratia, tamen in genere causa finalis gratia & gloria, est simpliciter prior; Et ideo non oportet, vt ante voluntatem dadi gratiam & gloriæ supponatur præscientia rei secundum esse naturæ loquendo de scientia visionis, quæam supponit voluntatem. Rep. Has omnes obiectiones ex una eademque radice pullulare, nimirū ex imperfetta vel potius falsa intelligentia doctrinæ Caietani, cuius explicatio supra posita non solum hæc, quæ modo retulimus ex Suarezio, sed etiam alia quædam similia recentiorum diluit argumenta: Sed operapretum erit singulorum solutiones breuiter indicare. Ad primum Itaque dico mortem secundum se, & vt ad ordinem naturæ pertinet, esse priorem in genere causæ materialis prædestinatione; & ideo præscientiam mortis Petri sic sumptæ esse priorem secundum signum rationis eius electione & prædestinatione, quamvis in genere causæ finalis sit electione posterior. Ad secundum dico peccatum crucifigentium Christum, quamvis formaliter ad ordinem naturæ & gratiæ pertinet, esse præuisum à Deo ante Christi prædestinationem in genere cause materialis, quamvis vt contra & circa personam Christi commissum præsupponat Incarnationis mysterium: sed hæc consideratio materialis est, & accidentalis respectu illius peccati per se & formaliter sumpti, & vt Christi redēptione tollendi, vt supra diximus. Ad tertium dico peccatum Adæ, vt est contra ordinem naturæ, esse priorem præscientia gratiæ. Ad quartum respon-

A detur: Quicquid pertinet ad ordinem naturæ vt sic, esse prius eo quod pertinet ad ordinem gratiæ vt sic, quamvis materialiter & per accidens dicti ordines sint permisti, & quia quod singulis per se & formaliter cōvenit. de illis verè & simpliciter dicitur; ideo verè & absolute dicimus, omnia & singula peccata esse priora in præscientia Dei ijs omnibus & singulis, quæam pertinent ad ordinem gratiæ, & illis quæ ad unione attinet hypostaticam. Ad quintum negatur antecedens, vt patet ex supra notatis de mente Cai. Ad id auté, quod ait de Christi humanitate & de gratia & gloria animæ illius, dico Christi humanitatem prius fuisse præuisam scientia approbationis, vt materiam Incarnationis Diuini Verbi: deinde B prius etiam in genere causæ materialis esse visam in esse naturæ, quæam vt vnitam & existentem existentia Verbi: sicut in rebus naturalibus à Deo creatis prius in genere causæ materialis præuis fuit à Deo materia secundum suum esse materiale, priusquam vt existens existentia formæ, secundum quam existentiam materia posterior est forma in genere causæ formalis, & posterior ea præuidetur. Quamvis enim materia videri non possit à Deo scientia visionis nisi sit existens & vt existens sit posterior forma, dicitur tamen prius quæam forma à Deo videri, quatenus secundum genus sua causalitatis in actu exercito, vt prior forma concurrit ad compositi, constitutionem: sic igitur humanitas Christi, quamvis vt existens sit unione posterior quasi in genere causæ formalis: Quatenus tamen in Incarnationis mysterio materialem exercet causalitatem personam Christi compositam constituendo, unione præcedit & ante eam intelligitur à Deo præuisa: gratia verò & gloria animæ Christi, cum respectu unioni sit medium congruentia, vt ait S. D. in 3. disp. 2. q. 2. a. 2. intelligitur secundum genus causæ materialis seu dispositiua prior ipsa unione; quamvis ex ipsa unione veluti ex principio quadammodo formalis causetur, & secundum hoc genus causæ sit ea posterior, sicut patet de ultimis dispositionibus ad formam ignis, quæ formam ignis præcedunt in genere causæ materialis; cum tamen ad eam consequantur vt ex principio formalis, & ea sint posteriores in genere causæ formalis. De qua re videndum est S. D. loco notato; non enim ea doctrina discordat ab illa, quam idem S. Doct. tradit infra q. 6. a. vtr. sed eadem omnino, vt patet vtriusque loci dicta cōferenti; sed de hoc infra. Ad sextum dico, per illud confirmari nostram primam & secundam conclusionem; quia secundum ordinem executionis, qui secundum genus & ordinem causæ materialis & efficientis attenditur, præcedit in Dei voluntate & præscientia approbationis & visionis ordo naturæ ordinem gratiæ & gloriæ; quamvis secundum ordinem intentionis, qui secundum genus causæ finalis attenditur, hi sunt priores in voluntate & scientia approbationis, ille vero posterior.

E Et ex his ruunt etiam argumenta Asturic. in dicta q. 6. pagina 665. & Valq. disp. 10. c. 1. Zumel. in dicta disp. 4. & Radex in allegato a. 3. & Alber. pag. 721 Vbi scito quod quamvis ordinatio naturæ gratiæ gloriæ & unioni hypostaticæ ex diuina pendeat voluntate; hi tamen ordines in sua natura sic à Deo sunt instituti, vt ultimus supponat medium, & medius supponat primum; & ideo in Dei præscientia voluntatis eius decreta consequente primò secundum ordinem causæ materialis & executionis præuidetur ordo naturæ;

Quæstio Prima.

naturæ; deinde ordo gratiæ & gloriæ & tandem ordo vniōnis hypostaticæ.

Vasq. obie. cōcl. 2. **C**ONTRA 2: concl. arg. Vasq. in fine dicti c. i. intendens probare, Christi Incarnationem non fuisse priorem in genere causa finalis redēptione nostra Primo: Quia Incarnatio relata ad redēptionem non potuit habere rationem finis cuius gratia; ergo non potuit in genere causæ finalis prius prædefiniri aut amari: & licet aliquo modo habuerit rationem finis cui, tamen id non satis est ut dicamus prius fuisse prædefinitam aut amatam. *Reff.* falsum esse antec. Christus enim sub statu humilitatis consideratus, quatenus scilicet carnem habuit passibilē & mortalem & formam serui referentem, rationem habuit medijs respectu nostræ redēptionis; at in statu gloriose contemplatus, quatenus scilicet Deus axaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, &c. rationem habet finis respectu nostræ reparationis & exaltationis; vc aperte significat Concilium Trid. sess. 6. c. 7. dicens, finalē nostræ iustificationis causam esse gloriam Dei & Christi, id est Christum glorificatum & exaltatum. Et quia status exaltationis & gloriæ Christo proprius est ac veluti connaturalis: status autem humilitatis & passibilitatis ex diuina tantum illi conuenit dispensatione, vt nostra scilicet redēptionis effectum congrue posset operari; ideo simpliciter afferendum est Incarnationem finem esse redēptionis humanæ, medijs verò rationem habere tantum secundum quid; ut eleganter explicat Asturic. in 12. allegata q. 6. pag. 633. sicut autem ex Deo & eius gloria vnuis constitutior integer finis, cuius gratia facta est Incarnatio, ita ex Christo & eius gloria vnuis integratur finis gratia cuius facta est iustificatio & redēptio nostra: quod sanè sufficit ut Christus & eius Incarnationem secundum ordinem intentionis prior dici verè possit nostra redēptione.

Obiectio 2. Secundū. Si prius in genere causæ finalis Incarnatio à Deo prædefinita fuisset, sine dubio prædefinita quoque esset prius prioritate consequiæ, ita ut sine redēptione, quæ esset posterior in eo genere causæ, nihilominus fuisset; at consequens est falsum; igitur & antecedens: Conseq. verò prob. quoniam ut dicamus Incarnationem sine redēptione futuram non fuisse, oportet Incarnationem aliquo modo secundum se connexionem esse redēptioni: at si Christi Incarnatio prædefinita fuit prius in genere causæ finalis, nullam habuit omnino connexionem cum redēptione; ergo: Probatur minor: Nam ut id quod est prius in genere causæ finalis, sit simul subsistendi consequentia cū aliquo medio; ita ut medio subtulat tollatur finis, hoc est, si non sit futurum medium, ex vi eiusdem prædefinitionis non sit futurus finis; oportet medium vnicum esse, aut saltem necessarium ad finis consecutionem: at redēptio generis humani non est vnicum & necessarium medium ad Incarnationem; ergo, hoc ipso (inquit) quod ex sententiā aduersariorū Incarnatio fuit prædefinita per modum finis ante redēptionē, sequitur fuisse quoque non solū prius ipsa redēptione prædefinita in genere causæ finalis, sed etiā subsistendi consequentia. Major probatur: quia sic medium virtute prædefinitur in ipso fine; ac proinde prædefinito finis alligata est prædefinitioni medijs, ut si medium non sit futurum, non sit futurus finis, & qui cœlast ab electione talis medijs, nec esset etiam cœlest ab intentione finis; Minor verò probatur; quia Incarnatio secundum se, id est

Articulus Tertius.

121

A non in carne passibili, immo etiam in carne passibili recte posset esse sine peccato. *Reff.* fal am *sol.* est conditionalē assumptionē pro maiori siue sequelam majoris. Ad probationem negatur maior ut iacet; nimur loquendo de connexione secundum se: satis enim est si connexionem habeat ex libero & infallibili diuinæ voluntatis decreto: & in hoc sensu negatur minor: ad cuius probationem dico redēptionem à peccato esse vnicum medium, non ex sui natura sed ex libero diuinæ voluntatis decreto respectu Incarnationis; non tamen necessarium nisi ex suppositione decreti iam facti: Neque est necesse ut tale medium virtute prædefiniatur in ipso fine, sed satis est, si agens pro sua voluntate non velit finem absq; connexione cū tali medio, siue potius cum tali materia à qua, ut ita volitus dependet modo superiori explicato.

Tertio. probat dicta Caiet. secum non constare: quia si prius fuit præuisum peccatum Adam, immo peccata omnia, quā prædestinaretur Christus, sequitur etiam redēptionem nostram voluntam fuisse à Deo simplici voluntate, antequā prædestinareret Christus; ac proinde Christum non fuisse prædestinatum prius in genere causæ finalis, quā esset volita nostra redēptio, sed potius è contra, quod negat Caiet. Conseq. probatur: Quia iam erat præuisa occasio redēptionis; ergo. *Respondeatur* nullam esse Conseq. ad *sol.* probationem, negatur illatio: quia redēptionis occasio non fuit præuisa prius, nisi in genere causæ materialis.

*C*ONTRA easdem duas Concl. argumentatur *Asturicēsis.* Asturic. Inter tres illos diuinæ communicatiōnēs ordines non reperitur formalis habitudo & ordinatio, sed implicita tantum & virtualis neque necessaria depēdētia vnius ordinis ab alio in ordine ad finem per se primō intētūm à Deo, scilicet manifestationem bonitatis diuinæ; ergo manifestabiliter asseritur quod in illo primo decreto, quod fuit immediatum cognitioni speculatiū, qua Deus nouit tres hos communicationis modos inter se independentes, & quod quilibet eorum per se appetibilis est, absque alterius adiutorio & confortio nulla facta fuit comparatio, & relatio vnius ordinis ad alium, secundūm habitudinem medijs ad finem, sed per modum vnius integræ & totalis communicationis decreuit Deus seipsum triplici illo modo communicare. *Respond.* primō, nullam esse consequētiā; quia licet quilibet ex dictis modis potuerit à Deo immediatē acceptari in ordine ad finem principalem, qui est manifestatio diuinæ bonitatis; Deus tamē iudicio sapientiæ suæ & beneplacito suę voluntatis tres illos ordines non immediatē, sed cum ordine vnius ad alterum, tanquam ad finem acceptauit modo superiorius explicato. *Secundo dico,* ordinem gratiæ & vniōnis hypostaticæ necessariō dependere ab ordine naturæ, tanquam à materia necessariō præsupposita; adēd ut neuter illorum sine hoc possit existere; quamvis hic ad sui existentiam illis non indigeat.

*C*ONTRA tertiam concl. produci potest hoc *arg.* Prioritas causæ materialis sufficit ad veritatem huius propositionis; peccatum præuisum fuit ante prædestinationem; ergo prioritas causæ finalis sufficiet ad veritatē huius propositionis absolutē prolatæ, videlicet: Christus prædestinatus est ante præscientiam peccati. *Respond.* nullam esse consequentiam; quia licet prædestinatione Christi fuerit prior simpliciter in genere causæ finalis, peccatum tamē ut excludendum

Naz. in D. Thom. 3. Partem.

L p̄z-

præuisum fuit per modum materiae circa quam, A classes. Prima ex diuinis scripturis Secunda ex Patribus. Tertia ex ratione sive ex principijs Theologicis propriè vel ministerialiter; Quæ omnia argumentorum genera latè referuntur, ac soluent Val. punclo 7. Asturic. in alleg. q. 6. pag. 639. & seq. Valsq. disput. 10. c. 2. Albert. pag. 716. & alij. Antiquiores vero solas ferent producunt & soluent Scotti rationes ut Capr. in 3. diff. 7. q. vna. Caiet. & Med. super hoc a. Et Ferrar. in 4. con. gen. cap. 55. longe post medium. Nos hinc duntaxat argumenta proferebimus, quorum responsiones habent difficultates à recentioribus excitatæ; quibus tamen diluendis antiquæ responsiones & iacta superius fundamenta sufficiunt.

Contra eandem concl. argum. Mol. Primò: quia per ordinem gratiae & diuinæ prædestinationis impediuntur multa peccata; ergo ante ordinem gratiae constitutum non præcognoscit Deus, quæ peccata sint futura. Secundo: quia præuisum peccati originalis supponit præuisum iustitiae originalis & gratiae Adamo & posteris collatae. Tertiò: quia peccata Adami & posteriorum non prius præuisa sunt futura absolute, quam permittere ea decerneret; sed ea non aliter permittere constituit, quam ex aeternitate statueret nos conferre maiora auxilia gratiae, quam re ipsa conferat; ergo non prius ex aeternitate confinxerat, que peccata essent absolute futura, quam ordinem gratiae ex eadem aeternitate constitueret.

Respond. hæc argumenta vñica diluuntur responsione probant enim ante constitutum ordinem gratiae non fuisse à Deo præuisa peccata, quatenus opponuntur ordini gratiae; nos autem dicimus ea fuisse præuisa, quatenus opponuntur, ut priuationes ordinis naturæ, & sic ad ipsum pertinent. Alia eiusdem authoris argumenta faciliora, quorum solutio patet ex dictis, omitimus.

Obi. contra eandem concl. argum. Rada cum Scotto. Primò. Christus est primo volitus & amatus inter omnia entia creata tanquam carum proximus finis; ergo cius Incarnationis fuit prius volita & amata, quam omnia entia in esse naturæ & gratiae; ergo volita fuit ante peccati præuisum. Probatur hæc secunda consequentia: Quia prius fuit volitus Adam & præuisus, quam cius peccatum & Christus fuit volitus & amatus, priusquam Adamus: quod autem est prius priore est prius posteriore; sed Christus est prædestinatus, priusquam volitus Adam in esse naturæ, & prius fuit volitus Adam & vñis in eodem esse quam præuisum eius peccatum; ergo prius fuit volita Incarnationis Christi, quam præuisum peccatum originale. Respond. hoc argum. probari Incarnationem Christi prius fuisse volitam in genere cause finalis & secundum ordinem intentionis, quam sit volita permisso peccati, & quam sit præuisum peccatum; secundum tamen ordinem executionis prius fuit volita permisso peccati, & præuisum peccatum, quam volita sit Incarnationis Verbi. Secundò dico Christi Incarnationem fuisse quidem prius volitam prioritate finis & intentionis, non tamen sine ordine ad remedium peccati. Tertiò dico, eandem Incarnationem fuisse volibiliem etiam sine ordine ad remedium peccati, nec tamen ideo fuisse sine tali ordine volitam.

Obiect. 2. Secundo: Incarnatio Verbi non est volita occasione peccati, sed propter se ipsam seu quia est apitissimum opus ad communicandum & manifestandum diuinam bonitatem; ergo prius fuit volita, quam peccatum præuisum, quod occidentaliter fuit inductum. Resp. falsum esse antec. volita enim à Deo fuit Incarnatio non propter se ipsam præcisè, sed in remedio peccati, & ideo non nisi ex occasione peccati.

Alia eiusdem authoris argumenta facile soluntur ex dictis.

CONTRA quintam conclusionem sunt argumenta Suar. quæ refert & soluit Valsq. diff. 10. c. 7. & 8.

CONTRASextam concl. tres militant argum.

Contra eandem concl. argum. Mol. Primò: quia per ordinem gratiae & diuinæ prædestinationis impediuntur multa peccata; ergo ante ordinem gratiae constitutum non præcognoscit Deus, quæ peccata sint futura. Secundo: quia præuisum peccati originalis supponit præuisum iustitiae originalis & gratiae Adamo & posteris collatae. B Tertiò: quia peccata Adami & posteriorum non prius præuisa sunt futura absolute, quam permittere ea decerneret; sed ea non aliter permittere constituit, quam ex aeternitate statueret nos conferre maiora auxilia gratiae, quam re ipsa conferat; ergo non prius ex aeternitate confinxerat, que peccata essent absolute futura, quam ordinem gratiae ex eadem aeternitate constitueret.

Respond. hæc argumenta vñica diluuntur responsione probant enim ante constitutum ordinem gratiae non fuisse à Deo præuisa peccata, quatenus opponuntur ordini gratiae; nos autem dicimus ea fuisse præuisa, quatenus opponuntur, ut priuationes ordinis naturæ, & sic ad ipsum pertinent. Alia eiusdem authoris argumenta faciliora, quorum solutio patet ex dictis, omitimus.

Contra eandem concl. argum. Rada cum Scotto. Primò. Christus est primo volitus & amatus inter omnia entia creata tanquam carum proximus finis; ergo cius Incarnationis fuit prius volita & amata, quam omnia entia in esse naturæ & gratiae; ergo volita fuit ante peccati præuisum. Probatur hæc secunda consequentia: Quia prius fuit volitus Adam & præuisus, quam cius peccatum & Christus fuit volitus & amatus, priusquam Adamus: quod autem est prius priore est prius posteriore; sed Christus est prædestinatus, priusquam volitus Adam in esse naturæ, & prius fuit volitus Adam & vñis in eodem esse quam præuisum eius peccatum; ergo prius fuit volita Incarnationis Christi, quam præuisum peccatum originale. Respond. hoc argum. probari Incarnationem Christi prius fuisse volitam in genere cause finalis & secundum ordinem intentionis, quam sit volita permisso peccati, & quam sit præuisum peccatum; secundum tamen ordinem executionis prius fuit volita permisso peccati, & præuisum peccatum, quam volita sit Incarnationis Verbi. Secundò dico Christi Incarnationem fuisse quidem prius volitam prioritate finis & intentionis, non tamen sine ordine ad remedium peccati. Tertiò dico, eandem Incarnationem fuisse volibiliem etiam sine ordine ad remedium peccati, nec tamen ideo fuisse sine tali ordine volitam.

E Obiect. 2. Secundo: Incarnatio Verbi non est volita occasione peccati, sed propter se ipsam seu quia est apitissimum opus ad communicandum & manifestandum diuinam bonitatem; ergo prius fuit volita, quam peccatum præuisum, quod occidentaliter fuit inductum. Resp. falsum esse antec. volita enim à Deo fuit Incarnatio non propter se ipsam præcisè, sed in remedio peccati, & ideo non nisi ex occasione peccati.

Alia eiusdem authoris argumenta facile soluntur ex dictis.

CONTRA quintam conclusionem sunt argumenta Suar. quæ refert & soluit Valsq. diff. 10. c. 7. & 8.

CONTRASextam concl. tres militant argum.

Secunda probatio. quilibet eorum moueat diuinam voluntatem; ergò credendum est, D̄um qui voluit Incarnationem propter omnes illos fines, voluisse illam propter illos iuxta naturam illorum, scilicet ut propter fines totales. *Secundū idem probatur;* nam

D. Th. 2. 2. q. 2. a. 7. ait, Adam ante peccatum cognouisse Incarnationem Christi, vt ordinabatur ad consumationem gloriae; si autem hic finis de se non esset sufficiens, & totalis finis Incarnationis, cum sit homini naturale, cognito effectu non quiescere, donec cognoscat causam, non potuisset animus Adæ cognita Incarnatione non quiescere, donec causam eius totalem cognouisset, quæ secundū D. Th. est solum peccati remedium, atque ita sui peccati præscientiam habuisset, quod negat Aug. lib. 11. de Genes. ad lit. c. 18. vel remanceret semper inquietus quod illius status perfectioni minimè congruit. Et cōfirmatur: quoniam Aug. in lib. de Spiritu, & Anima, c. 9. Et in Manuali, c. 16. & Ansel. in Epist. ad Hebr. c. 2. & Bernar. in serm. 1. aduentus, & serm. 17. in Cantic. docent, Verbum fuisse Incarnatum, ut homo secundū animam & corpus satiaretur & beatificaretur, & Cyrill. lib. 5. Thesauri, cap. 8. in fine ait, Verbum carnem factum, fuisse ut nos sanctificaret, & si forte peccaremus in ipso renouaremur: quibus verbis significat remedium peccati non fuisse solum finem Incarnationis, sed etiam finem illius fuisse nostram sanctificationem ante peccatum *Reff.* decretum Incarnationis duplíciter posse considerari: *Vno modo secundū se & quatenus potest à Deo elici seu formari, & ita certum est, illud nullam habere necessariam connexionem, cum peccato tollendo siue cum remedio peccati; quia potuit Deus pro sua libertate velle, ac decernere mysterium Incarnationis absque ordine ad peccati remediu: Alio modo cōsiderari potest decretū Incarnationis, prout à Deo fit siue ut iam à Deo factum est ex omnibus illis motiuis & occasionibus, quas Deus per diuinās scripturas Ecclesiæ reuelauit, & ita cum remedio peccati connexionem habet necessariam ex hypothesi determinationis diuinæ voluntatis volentis Incarnationem, tantum ex occasione peccati, & propter redemptiōnem humanae nature: licet enim eandem Incarnationem Deus voluerit propter suam potentiam & bonitatem manifestandam, tanquam propter finem principalem: hæc tamen non fuit sola neque adæquata & totalis causa motiua diuinæ voluntatis, sed partialis & inadæquata. *Ad arg. igitur in forma ref.* si in antec. sermo sit de decreto Incarnationis primo modo sumpto, negatur consequentia; quia potest Deus pro sua voluntate decretum Incarnationis elicere cum tali connexione, nec velle Incarnationem, nisi sit etiam in peccati remedium: Si verò in antecedente sumatur Incarnationis decretum secundū modo, dico falsum esse antecedens, loquendo de connexione necessaria ex hypothesi determinationis diuinæ voluntatis. Ad prob. dico, eam procedere de necessitate absoluta, & de connexione decreti Primo modo sumpti, non autem secundo modo considerati. Vel breuius dicas, nullam esse consequentiam argumenti; quoniam ad hoc ut Incarnatio non fiat nisi existente peccato, non requiritur necessitas absolute connexionis decreti cum remedio peccati, sed sufficit liberè volitam esse à Deo talēm connexionem, qua volitione posita, iam habet illa connexionem necessitatem suppositionis.*

*conf.**sol.*

A ostendimus conclusionem, scilicet Incarnationem aut eius volitionem plures non habere fines totales: *ad primam probationem respondet Sanctus D. hic ad primum* omnes illos fines propter remedium peccati fuisse volitos: Nam et si absque illo propter suam bonitatem essent volibiles; Deus tamen illos pro sua libertate non voluit, nisi in ordine ad peccati nostri remedium ex perfecta iustitia, ut ad finem cui: Quia tale remedium non potuit adhiberi sine Incarnatione, vt ostendimus *articulo secundo:* Incarnatione vero includit omnia bona in argumento enumerata: Quāvis igitur singula illa bona sufficienter, ut Deus ratione eorum velle posset vocationem Verbi cum humanitate; Deus tamen ex

B amore quo nos liberè diligebat, voluit ea bona tantum ut coniuncta peccati nostri remedio, & ad illud ordinata, ut ad finem cui, quem volendo voluit etiam ea bona. Quemadmodum enim Christus sua omnia miracula ad hominum utilitatem destinauit, excepta illa solemnis infantium acclamatione: *Oanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini,* ut ait Chrysostomus: Cum tamen posset optimè Christus alij miraculis circa res alias suam declarare Divinitatem, sic in re propofita fines omnes prædictos, quorum singuli poterant per Incarnationem intendi tanquam totales & sufficientes Deus ex amore hominum ordinauit ad peccati remedium, ut ad finem cui, & nullum illorum voluit prius subsistendi consequentia quām peccati remedium; quia nullum illorum voluit sine tali remedio: *Ad secundam probationem* eodem modo respondet finem illum habere sufficientem bonitatem, ut esse possit causa totalis, qui tamen de facto non fuit volitus ut totalis; quia non sine remedio peccati: quod sufficit ut animus Adæ quiesceret: non enim Propheta semper cognoscit omnes fines & causas totales etiam particularum rerum reuelatarum; Nam ut patet Genes. 37. Deus exaltationem Ioseph reuelauit, cui tamen causas efficientes & finales minimè reuelauit; dependebat enim à fratribus venditione, ab accusatione Dominæ, à somnijs Pharaonis, & ordinabatur ad paternæ domus sustentationem & fidei prædicationem in Aegypto; quorū tamen nullam Ioseph diuina reuelatione cognovit. *Ad confir. dico* sanctos illos Patres loqui de homine redempto per Christum, & affirmare Christum venisse ut hominem, quæ redemerat in corpore & anima satiarat; hoc autem supponit illum venisse in peccati remedium: Cyrus autem solum intendit gratiam per Christum collatam esse copiosam ad renovandos nos, quantumvis pluries per præuaricationem excidamus ab illa.

Ad confir. dico sanctos illos Patres loqui de homine redempto per Christum, & affirmare Christum venisse ut hominem, quæ redemerat in corpore & anima satiarat; hoc autem supponit illum venisse in peccati remedium: Cyrus autem solum intendit gratiam per Christum collatam esse copiosam ad renovandos nos, quantumvis pluries per præuaricationem excidamus ab illa.

Secundū est; quia sequeretur animam L 2 Chri-

Ad conf.

Ad confir. negatur antecedens iam enim

*Ad 1. prob.**Ad 2. prob.**Ad conf.**Secundū ob.*

Christi gratias nobis agere debere, eo quod A propter nos ad beatitudinem absque meritis es-
set producta & vnta Deo, & nos essemus ea pre-
stantiores ac priores in intentione diuinâ: Con-
sequens autem hoc non est admittendum; ergo.
Sequela probatur: Quia Cyrillus lib. quinto The-
sauri, capitulo 3. contra quosdam hereticos alle-
rentes, Verbum diuinum fuisse à Deo produc-
tum, vt ipsum produceret creaturas, infert ex
illa opinione sequi prædicta inconuenientia; quia tunc (inquit) filius esset productus pro-
pter creaturas, ac proinde deberet illis gratias agere, quod propter eas esset productus, & tunc es-
sint creature prius à Deo volitae & filio præ-
stantiores; quia finis propter quem est prior &
præstantior: at idem fieri argumentum, si Verbi
Incarnationis propter nos, id est in peccati nostri
remedium est à Deo volita; ergo. **Tertium est;**
quoniam ex conclusione sequitur Adam & ce-
teros homines prius, quam Christus, fuisse præ-
destinatos: Consequens autem falsum est: quia
prædestinationis Christi causa est & exemplar nostra prædestinationis, vt ait Augustinus; ergo:
Probatur consequentia; quia si Christus est præ-
destinatus in peccati nostri remedium, ante
Christi prædestinationem supponeretur in Deo
voluntas efficax & absoluta liberandi nos à pec-
cato; at hoc pertinet ad effectus nostræ præde-
stinationis, per quam nobis omnia beneficia
præparantur, per quæ nobis à Deo paratam con-
sequimur beatitudinem. **Quartum est** ex Irenæo
libro 7. capitulo 33. quoniam ex conclusione con-
sequens fieret, Deum ex amore minoris boni,
scilicet nostri remedij, maius bonus amans
scilicet Incarnationem filij, cum eam voluerit
vt nos à peccatis absoluere, alias eam minimè
volitus: Consequens autem repugnat recto a-
moris ordini; secundum quem minora bona
propter maiora diliguntur. **Quintum est:** quo-
niam alias Incarnatio Christi non esset per se
intenta ex primaria intentione Dei, sed per
accidens & occasionaliter ex secundaria inten-
tione Dei; ac consequens non est afferendum;
ergo: sequela probatur dupliciter. **Primo;** quia
testé Damaf. lib. 7. de Fide, capitulo 29. proposi-
tum corripondi aliquem non est de prima inten-
tione Dei; quia supponit peccatum quod o-
ritur ex nobis, & Deus non ex se sed propter
peccatum ortum ex nobis vult nos corripare vt
poneamus; & ideo Cyrill. lib. 3. ad Reginas c.
de eo quod Christus est sanctificatus, dixit; Deum ex
prima intentione non fecisse medicinam, scili-
cet corporalem vel spiritualem; quia infirmi-
tas, quæ supponit ad medicinam, est ex vitio
Diaboli: at similiter si Deus solum propter peccati
remedium voluit Incarnationem; non cam
ex se ipso voluit, sed supponit ex nobis occasio-
ne peccati; ergo. **Secundo** probatur eadem con-
sequentia; quia si Deus ex se & ex prima inten-
tione vellet Incarnationem in remedium pecca-
ti, non tantum vellet permissionem peccati, sed
etiam ex se ipso vellet ipsum peccatum, vt ma-
teriam tollendam per Incarnationem; nam qui
ex se vult aliquid, necessariò etiam ex se vult ea,
qua per se sunt necessaria ad obiectum volitum
asseendum; sed ad remedium peccati præteriti
per se est necessarium præcessisse peccatum;
ergo. Minor verò principals probatur **Primo;**
quia Incarnatio est supremum bonum inter
omnia creata; ergo debet esse intentum à Deo
propter se. **Secundò** probatur ex Ruperto:
quia alias peccatum Adæ esset necessarium ad
supremum bonum vniuersi, scilicet Incarna-

tionem, quod non est dicendum. Et confir-
matur ac declaratur hoc; quia S. Doct. in i.p.
quest. 89. art. 1. probat, in statu innocentiae fu-
isse futuram hominum generationem, alioquin
(inquit) ad hoc bonum, quod est hominum
multiplicatio, peccatum fuisse necessarium,
quod est absurdum; ergo absurdius est afferere
peccatum Adæ fuisse necessarium, vt in mun-
do esset maius bonum, quod est Incarna-
tio.

Sextum inconueniens est; quia tunc ex par-
te nostra daretur causa reprobationis sufficiens,
cuius oppositum docet Apost. Rom. 9. dicens:
Antequam quicquam boni, vel mali egissent, &c.
dicitum est ex vocante, Jacob dilexi, Esau autem o-
dio habui. Sequela probatur: quia peccatum est
sufficiens causa reprobationis; at secundum pri-
mam conclusionem peccatum, est præsumum
ante nostram prædestinationem vel reproba-
tionem, cum sit præsumum ante prædestinationem
Christi, quæ prior est & causa nostræ præ-
destinationis, ac proinde prior est nostra repro-
batione.

Reffond. falsum esse antecedens: Ad probatio-
nem primi inconvenientis respondetur nullâ esse co-
sequentiam; quia deberet anima Christi, non
de peccato sed de misericordia Dei gaudere;

Cui ex peccato veluti ex occasione voluit Incar-
nationem: Ad probationem consequentie ne-
gatur etiam consequentia; quia non est simile:
Nam Ansel. aduersus eos argumentatur qui di-
cebant Deum homines & Angelos in numero
determinato prædestinasse; ita vt ille numerus
deficientibus Angelis deberet impleri ex homi-
nibus & non alio modo, adeò vt ex vi talis præ-
destinationis deficientibus Angelis finè nouo
Dei beneficio eligerentur homines; quam op-
inionem arguit Ansel. quia tunc (inquit) ho-
mines de ruina gaudenter Angelorum, non vt
erat peccatum sed vt erat occasio, vt finè nouo
beneficio beatificarentur: at in proposito no-
stro non ita contingit; quia posito peccato non
sequitur prædestinationis animæ Christi & Incar-
nationis absque nouo Dei beneficio; & ideo non
debet anima Christi de peccato hominis, sed
de misericordia Dei gaudere, qua ex illo occa-
sionem accepit volendi Incarnationem. Secun-
dò dico Anselmum disputare aduersores
homines per se primò fuisse creatos ad sup-
plendum Angelorum ruinæ, quod si verum es-
set (inquit Ansel.) non minus esset hominibus
gaudendum de lapsu Angelorum, quam de sua
electione ad beatitudinem: & tandem proposi-
tam dubitationem resoluens ait; non posse negi-
dere homines de Angelorum ruina gaudere;
quia scire minimè posunt, an ad supplendum
Angelorum ruinæ, vel ad complendum nume-
rum electorum fuerint à Deo prædestinati; sed

Ecum, vt ante diximus, lapsus vnius, puta Adæ
non sit vera & sufficiens causa prædestinationis
alterius, puta Christi; sed misericordia Dei: fal-
sam esse patet illam consequentiam: si post præ-
sumum peccatum prædestinatus est Christus in
eius remedium potuit de hominis lapsu gau-
dere: ex illo enim antecedente tantum sequitur
potuisse, ac debuisse Christum secundum huma-
nitatem de misericordia Dei gaudere. **A**d
secundi inconvenientis probationem nego con-
sequentiam; ad cuius probationem dico Cy-
rillum loqui aduersus hereticos affirmantes
Verbum fuisse productū, vt instrumentū ordi-
natū ad productionē Creaturarū, vt ad finē prin-
cipalem

cipalem propter se amatum, & ita bene procedit A argumentum Cyrilli: Nos autem nihil tale docemus sed assertimus Christum esse finem principalem propter se amatum. *Ad tertij inconvenientis* probationem negatur illatio; ad cuius probationem dico, prædestinationem Christi in genere causæ materialis & finis cui, supponere voluntatem nostræ redemptionis, & tamen ipsam esse simpliciter priorem nostra, cum sit prior in genere causæ finalis propter se amata; immo vero licet nostra prædestination & redemptio fuerit prior in genere cause materialis & finis cui, non tamen adhuc in tali genere volitus redemptionis, & nostra prædestination intelligitur esse completa sed inchoata; quia tunc non intelligebatur Christus, per quem decreuit dare nobis Deus vniuersa ad beatitudinem necessaria. *Ad quarti inconvenientis* probationem dico, nullam esse consequiam, quia diligere aliquid propter finem cui, non est amare illud minus quam finem cui, non enim minus amamus Regem quam rusticum; cum tamen Regem diligamus propter rusticum vt finem cui. Incarnatio autem, vt ante diximus, volita est propter hominem vt finem cui. Secundò dico, referri nonnunquam maius bonum ad minus bonum vt medium ad finem, quando minus bonum non propter se & principaliter appetitur, sed propter bonum altius ac eminentius utrumque bono, ita vt id quod est maius bonum, sit finis tantum proximus & immediatus, non autem ultimus & principalis, & tunc maius illud bonum quod ordinatur ad minus, non amatur ex amore minoris boni, ad quod vt ad finem proximum ordinatur, sed ex amore alterius maioris boni ad quod tam maius quam minus bonum, vt ad ultimum finem ordinatur, exempli gratia: Dux exercitus propter parvum ac vilis oppidi expugnationem totum exercitum necis periculo prudenter exponit volens eius acquisitione proximæ Ciuitatis aut etiam totius Regni saluti consilere. Et mercatores multis periculis vitam exponunt propter comparandas diuitias, quas ad eiusdem vita conservationem & splendorem vt finem dirigunt ab eis intentum. Sic igitur in proposito Deus, Christum vt hominem secundum statum humilitatis ad humani generis redemtionem vt ad finem proximum ordinavit, volens hanc ipsam humani generis redemtionem in Christi gloria & diuinæ bonitatis manifestationem, vt finem principaliter intentum ordinari: quomodo etiam Angelos hominibus naturæ dignitate superiores Deus in eorum obsequia destinavit; nam, vt ait Apost. ad Hebr. 1. *Omnes sunt administratores spiritus in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis,* cuius tamen ministerij finis præcipuum est diuinæ maiestatis gloria & exaltatio, qua per Angelorum officia ex hominum salute resultat. Deus igitur Incarnationis mysterium amavit non ex hominis amore simpliciter loquendo, sed ex amore gloriae Christi & manifestationis sue bonitatis, sicut etiam non ex hominum amore sed ex amore gloriae & manifestationis sue bonitatis Christi amavit. *Ad quinti inconvenientis* probationem negatur consequentia: quoniam aliud est aliquid esse volitum per accidens & præter intentionem; aliquid vero non esse per se primò intentum sed ex occasione alicuius præsuppositi: Incarnatio non fuit volita per accidens sed in genere cause finalis propter se amata, quæ est finis gratia cuius cadit sub intentione Dei primaria, sed in genere causæ materialis & finis cui non fuit intenta per se primò sed supposita

B occasione peccati: Neque absurdum est, Deum hoc tantum modo Incarnationem voluisse; quia est Incarnatio redemptoris, quæ vt sic non potest esse volita nisi ex suppositione peccati; Nec eadem est ratio de penitentia; quoniam haec in omni genere cause & ex sui natura supponit peccatum; atque ideo non potest in aliquo genere causa prius intendi; mysterium autem Incarnationis etiam in carne passibili non præsupponit ex sua ratione peccatum; nam absque illo fieri potuisse; & ideo in genere causa finalis potuit illud Deus prius intendere quam peccati remedium: non tamen prius subsistendi consequentia fuit intentum; quia non fuit à Deo volitum nisi cum ordine ad hominis redemtionem. Ad primam minoris probationem dico, ex Incarnationis perfectione suprema deduci eam esse volibilem sine eo, quod illi non est necessariò connexum, & eam de facto volitam esse propter se in genere causa finalis principalis, non autem eam de facto volitam esse sine connexione ad peccati remedium: nam, vt ostendimus, libera Dei voluntas eam non voluit sine connexione prædicta: & per hæc etiam fatisit secundæ probationi. Nec est eadem ratio de multiplicatione hominum; quoniam, vt ait Caietanus 1. p. q. 98. art. 1. multiplicatio hominum propter suam bonitatem de facto fuit à Deo volita secundum se: quod diuina scriptura manifestè significat Genes. 1. Cum ait: *Vidit Deus quod esset bonum &c. faciamus hominem &c. crescite & multiplicamini, replete terram:* Incarnatio vero quamvis ex eo quod est maius bonum fuerit à Deo volibilis secundum se, ex scripturis tamen habemus eam non fuisse volitam, nisi cum ordine ad redemtionem. Secundò: quia quantitas sequitur naturam rei, & generatio hominis est volita secundum se sine occasione peccati; ideo etiam absque illo volita est multiplicatio eius. *Incarnatio vero nunquam à Deo volita fuit, nisi supposita volitione remedij peccati in genere causæ materialis & finis cui;* & ideo non est pars ratio. Ad probationem ultimi inconvenientis respondet Med. nullam esse consequiam, ad cuius probationem negat assumptum dicens; peccatum præsens & commissum non autem futurum esse causam reprobationis. Sed hanc responsionem merito rejicit Asturicensis pagina 735. quoniam ex ea sequetur nihilominus dari reprobationis causam; quia Theologi omnes affirmant, quod si Deus antequam reprobaret homines certò præscivit eos esse male vsuros sua vocatione & gratia, ex causa eos reprobauit & non ex mera voluntate sua.

E Respondet igitur alio modo prædictus author negando consequiam; quia licet illud peccatum ex se esset sufficiens causa reprobationis, non tamen Deus illud assumpit vt causam; alioquin Deus omnes reprobos propter originale peccatum damnasset; quod esse falsum constat ex eo, quod multis reprobis per baptismum remissum est originale peccatum, & ideo non potest in eis esse reprobationis causa.

Tertiò respondet nullam esse consequiam; nam vt detur causa reprobationis ex parte nostra, debet etiam dari causa non tantum damnationis, sed primi effectus reprobationis scilicet permissionis peccati propter quod damnatur homo; huius autem effectus causa nulla est ex parte hominis, sed Deus ex sua voluntate sine illius demerito voluit primam

permissionem, ex qua media hominis libera voluntate deficiente sequitur peccatum, & damnatio, & ideo non datur causa reprobationis ex parte nostra. Quartò resp. veram esse conséq. & ipsum consequens, si sermo sit de reprobatione positiva, ut ostendimus in prima parte, questione vigesima tertia, articulo quinto, in tercia Controversia. Ultimo dico, prædestinationem & reprobationem negatiuam esse priorem ordine intentionis permissione & præscienti peccati; sed hanc esse priorem in genere cause materiali; nec tamen sequitur peccatum hoc ordine præsum esse causam reprobationis negatiuę; atque adeo absoluę; quia quod primum est in intentione, primum habet locum in ordine ad actionem; mouet enim agens ad agendum. Deus itaque suę bonitatis manifestationem intendens quosdam voluit prædestinare, & quosdam alios voluit non prædestinare, & ob hanc causam voluit permissionem peccatorum qua posita vidiit peccata futura.

Tertia obie
ctio.

III.

Quarta obi.

I. Tho.

III.

A conclusioni contrariam tenuisse; sed Doctor hic non est in classe veterum Patrum numerandus, nec eius dicta magna sunt authoritatis. Ad rationem autem & verba D. Th. responderet Caietanus in diu loco dupliciter. Prima responso est: bona sunt duplicitis ordinis; quædam supponentia malum ut paenitentia, patientia, martyrium &c. quædam verò omnifariam bona: Et ad prima quidem bona necesse est esse mala: Ad secunda verò absurdum est asserere necessarium esse mala fieri: multiplicatio autem humani generis est de genere bonorum omniumque; pertinet enim ad ipsam perfectionem specificam; Incarnatio verò quamvis secundum se sit etiam bonum omniumque; & ideo simpliciter non oportebat eā occasionari ex peccato, ut tamen volita est à Deo & reuelata nobis est per scripturas & Sanctos, est de genere bonorum supponentium mala; quoniam reuelata est non nisi ut redemptrix captivorum & peccatorum. Secunda responso est: Aliud est loqui de qualitate boni, & aliud de quantitate; quamvis enim ad tale bonum possit opportunitum esse peccatum, non tamen ad tantum; quoniam si bonum aliquod extat absque peccato, inconueniens est, quod quantitas eius peccato indiget; sic autē est in proposito; quia multiplicatio generis humani supposito homine in statu innocentia dicit maioritatem boni stando infra limitem humanae bonitatis & non plus; Incarnatio autem filii Dei eleuat naturam in aliam boni rationem, & ideo dicit tale bonum quamvis maximum: multiplicatio verò dicit tantum bonum: vnde S. D. ait inconueniens esse tantum bonum consequi ex peccato. Ex quibus appetit, Radam haud sincerum in huius argumenti productione fuisse, cum duas & quæ firmas, ac euidentes Caietani solutiones consultò præterierit, quia nulla potuit eas sufficiēti aut etiā probabilitate confutare.

Alia eiusdem authoris argumenta ex Scoto de sumpta & iam ante a Capr. Caiet. & alijs prænominiatis authoribus soluta prætermittimus: Vnum tamen pro cavillationibus evadendis adiutare, nimis non esse concedendum Christi Incarnationem esse bonum occasionatum; quia bonum occasionatum idem est, quod bonum per accidens seu à casu vel à fortuna. Incarnatio verò & humani generis reparatio à diuina prudenter per se fuit intenta, vt opus eius perfectissimum: dici tamen congrue potest sacrofandum Incarnationis mysterium diuinæ prouidentiae decreto non sive dispositum, nisi ex occasione peccati diuinam ad hoc misericordiam provocantis: neque tamen huius tanti mysterij bonitas ex occasione pendebat, sed cum per se sit quoddam bonum excellens, ac propter se ipsum amabile & appetibile, Deus illud esse voluit propter suę bonitatem, misericordiam, potentiam ac sapientiam manifestationem, tanquam finem ab eo principaliter intentum; peccati vero permissionem & humani generis redemptions ad virtutem & excellentiam tanti mysterij non solum hominibus sed etiam Angelis declarandam ordinavit, vt patet ex articulo præcedente; quamvis etiam alia ratione redemptio generis humani finis fuerit Incarnationis, vt ante diximus. Quapropter cause omnes quas ex scripturis & Patribus assignant opposite sententiæ defensores, permissionem ac præscientiam peccati presupponunt, & ex libero diuinæ voluntatis decreto connexionem habent cum redemptione generis humani, vt patet ex verbis Apost. ad Tit. ad Th. 3. 3. Apparuit benignitas, & humanitas Salvatoris nostri Dei,

Dei, non ex operibus iustitiae, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit, &c. Quibus verbis diuinæ benignitatis & humanitatis manifestationem cum reparatione generis humani coniungit.

Obiectio a.
lia.

Contra eandem Conclus. est hoc argumentum: Permissio peccati supponit Incarnationem fuisse voluntam; ergo non fuit volita in remedium peccati: Consequentia patet: quia si in remedium illius fuisse volita, prius cognosceretur peccatum ut existens vel futurum, & per consequens supponeretur permissio illius, sine qua non potest esse præsens vel futurum: Antecedens autem probatur; primò quia illa permissio peccati est volitio negandi auxilium conferendum per Christum, ut vitetur tale peccatum, sed auxilium conferendum per Christum nequit cognosci sine Christo; ergo. Secundò probatur idem antecedens; quia permissio peccati fuit volita ex voluntate Incarnationis; ergo: probatur antecedens: nam Incarnatio fuit volita; quia Deus voluit ex peccato elicere maius bonum, quām eslet vitatio peccati, ut docet S. D. hic ad quartum ex Augustino, immò Chrysostomus hom. de Adam & Eva ait; Deum permisisse peccatum Adæ propter multa bona, quæ debebat elicere ex illius permissione, sed summum bonum quod ex illo potuit elicere, fuit Incarnatio Christi, quia habuit maiorem infinitatem intensiū & extensiū, quām peccatum Adæ; ergo. Reff. nullam esse consequiam: ad probationem distinguo consequens; nam si intelligatur de permissione peccati, ut præcedente Incarnationem in genere cause finalis propter se intenta, falsa est consequentia. Si vero de permissione loquatur, ut priore in genere causæ materialis, admittit consequiam cum consequence; Nam supra concl. diximus Incarnationem Verbi fuisse voluntam post permissionem & præfusionem omnium peccatorum: permissio autem illa non fuit voluntas negandi auxilium efficax proueniens à Christo: Quoniam in eo statu tale auxilium non dabatur homini per Christum, neque in illo priori potuit esse volita peccati permissio ex voluntate Incarnationis redemptoris; nam vt ait Aug. lib. 2. Confess. c. 3. ad misericordiam Dei non pertinet velle permettere misericordiam ut misereatur, quod continget si Deus peccatum permissit ut per Incarnationem ex misericordia deleretur, sed volita fuit ea permissio ut seruaretur generalis prouidentia Dei sinens desicere causas desitibiles, & ut homo suam recognoscet imbecillitatem & ob alias similes rationes. Ad secundam probationem respondetur distinguendo sicut ad primam.

Contra eandem conclus. produci possunt quædam argumenta ex Suarezio; sed ex prænotatis E fatis remanent confutata; sicut etiam que produci possunt contra ultimam conclusionem.

Alia argumenta & solutiones vide apud expofitores supra nominatos; quibus tamen supra posita fundamenta satisfacent.

Vasq. singula Suarezij dicta huic nostræ coniunctioni contraria cum eorum rationibus & fundamentis diligenter examinat & ea esse falsa demonstrat; sed quædam inter arguendum minus solida & fortasse non vera commiscet; Nobis ea sufficient, quæ supra notauiimus.

Vide quæ nota Suarez circa responsiones argumentorum D. Th.

ARTICVLVS IV.

Vtrum principalius Christi Incarnatio facta fuerit ad tollendum peccatum originale, quam actuale.

Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod Deus 3. d. 1. q. 1. ar. principalius incarnatus fuerit in remedium actualium peccatorum, quam in remedium originalis 2. 6. q. 0. pufc. 10. ar. peccati. Quanto enim peccatum est grauius, tanto magis humane salvi aduersatur, propter quam Deus est 23. q. 0. pufc. 11. ar. incarnatus. Sed peccatum actuale est grauius, quam originales peccatum: minima enim pena debetur originali peccato: ut August. dicit contra Iulianum. Ergo 21. Lib. 5. ca. 8. 10m. 7. principalius Incarnatio Christi ordinatur ad deletionem originale actualem peccatorum, quam ad deletionem originalis peccati.

Præterea, Peccato originali non debetur pena sensus, sed solum pena danni: ut in secundo habitum est. Lib. 2. sens. Sed Christus venit pro satisfactione peccatorum, pœdiſt. 33. q. 2. nam sensus pati in cruce, non autem pœnam danni: 4. 2. quia nullum defectum habuit diuine visionis, aut fruptionis. Ergo principalius venit ad deletionem peccati actualis quam originalis.

Præterea, sicut Chrysost. dicit in 2. de compunctione cordis, Hic est affectus serui fidelis, ut beneficia domini sui, que communiter omnibus data sunt, quasi finem, & sibi soli prestante reputet: quasi enim de se solo loquens Paulus ita scribit ad Gal. 2. Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Sed propria peccata nostra 1. lib. 2. interminſi, que communiter omnibus data sunt, quasi finem, & med. rom. 5. sunt actualia: originale enim est commune peccatum. Habetur in tun. Ergo hunc affectum delebemus habere, ut existimemus eum, principaliter propter actualia peccata venisse.

Sed contra est, quod Ioan. 1. dicitur, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi, quod exponeens Beda dicit, Peccatum mundi dicitur originale peccatum, quod est commune totius mundi.

Respondeo dicendum, quod certum est, Christum venisse in hunc mundum non solum ad delendum illud peccatum, quod traductum est originaliter in posteris, sed etiam ad deletionem omnium peccatorum, quae postmodum superaddita sunt. Non quod omnia deleantur (quod est propter defectum hominum, qui Christo non inherent, secundum illud Ioan. 3. Venit lux in mundum: & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem) sed quia ipse exhibuit, quod sufficiens fuit ad omnium peccatorum deletionem. Vnde dicitur Rom. 5. Non sicut delictum, ita & donum: nam iudicium ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Tantò autem principalius ad alium peccati deletionem Christus venit, quanto illud peccatum maior est. Dicitur autem aliquid maius dupliciter. Uno modo intensius: sicut est maior albedo, quæ est intensior. Et per hunc modum maius est peccatum actuale, quam originale: quia plus habet de ratione voluntary, ut in secundo habitum est. Alio modo dicitur aliquid maius extensius: sicut dicitur maior albedo, quæ est in maiori superficie. Et hoc modo peccatum originale (per quod totum genus humanum inficitur) est maius peccato actuali, quod est proprium singularis persona. Et quantum ad hoc Christus principalius venit ad tollendum originale peccatum: in quantum bonum gentis diuinus, & eminentius est, quam bonum eni, ut dicitur primo Ethic. Lib. 1. Ethic. 1. 2. q. 81. 4. 1.

Ad primum, ergo dicendum, quod ratio illa procedit de intensa magnitudine peccati. c. 2. circa febrem. 5.

Ad secundum dicendum, quod peccato originale in futura retributione non debetur pena sensus: penitentes tamen, quas sensibiliter in hac vita patimur,

L 4 scis

sicut famem, stim, mortem, & alia huiusmodi, ex peccato originali procedunt. Et ideo Christus, ut plenè pro peccato originali satisfaceret, sensibilem dolorem pati voluit, ut mortem, & alia huiusmodi in seipso consumere.

Loc. citat. in arg. Ad tertium dicendum, quod sicut Chrysost. ibidem dicit, verba illa dicebat Apostolus, non quasi diminuere volens amplissima, & per orbem terrarum diffusa Christi misericordia: sed ut pro omnibus se solum indicaret obnoxium. Quid enim interest si, & alijs praestitit, cum que ribi sunt praestata, ita integrasunt, & ita perfectas, quasi nulli alijs ex his aliquid fuerit praestitum? Ex hoc ergo, quod aliquis debet reputare sibi beneficia Christi praestata esse, non debet existimare, quod non sint alijs praestata. Et ideo non excluditur, quin principalius veniret abolere peccatum totius naturae, quam peccatum unius personae. Sed illud peccatum naturae, ita perfecte curatum est in unoquoque, ac si in uno solo esset curatum. Et ideo propter unionem charitatis, totum quod omnibus est impensum, uniusquisque debet sibi ascribere.

Sensus quaesiti.

Caiet. Suarez. SENSUM quaesiti declarat S. D. in principio Slitteræ, ut perspicue patet ex interpretatione Caietani. Suarez eundem explicat tres illius vocis *principalius* intelligentias proponendo quibusdam additis, quæ vide, si placet.

Forma Textus.

QVINQUE conclusionibus & una distinctione satisfacit quaesito S. D. Prima conclusio præambularis est, continens id quod in quaesito supponitur: Secunda & tertia sensum primæ declarant: Quarta & quinta directe quaesito respondent.

PRIMA CONCLUSIO est: Christus venit in hunc mundum, non solum ad delendum originale peccatum, quod traductum est in posteros, sed etiam ad deletionem omnium peccatorum, quæ post modum superaddita sunt.

SECUNDA CONCLUSIO: Non omnia peccata hominum delentur per Christum; Probatur quia propter defectum hominum, qui Christo non inherent, deleri non possunt; ergo. Antecedens probatur auth. Ioan. 3. cap. dicentis: *Venit lux in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem.*

TERTIA CONCLUSIO. Christus exhibuit quod sufficiens fuit ad omnium peccatorum deletionem. Probatur, ex verbis illis Apostoli Rom. 5. Nō sicut delictum, ita & donum. &c.

DISTINCTIO est: Dicitur aliquid maius dupliciter: Vno modo intensius, sicut est maior albedo quæ est intensior; Alio modo extensius, sicut idcirco maior albedo quæ est in maiori superficie.

QUARTA CONCLUSIO est. Quantum ad magnitudinem peccati intensiam, Christus principalius venit ad tollendum peccatum actuale, quam originale. Probatur: tanto principalius ad deletionem alicuius peccati Christus venit, quanto illud peccatum maius est; at peccatum actuale maius est intensius, quam originale; ergo. Probatur minor: quia peccatum actuale plus habet de ratione voluntarij; ergo. Antecedens hoc probatum est.

QVINTA CONCLUSIO: Quantum ad magnitudinem extensiam peccati, Christus principalius venit ad tollendum peccatum originale. Probatur primò ex eodem principio; Quia tanto principalius ad alicuius peccati deletionem Christus venit, quanto illud peccatum maius est; at pecca-

tum originale est maius extensiuè peccato actuali; ergo. Minor probatur: quia per peccatum originale totum genus humanum inficit; peccatum autem actuale est proprium singularis personæ; ergo, peccatum originale est maius extensiuè. Consequētia probatur, & simul declaratur sensus consequentis; Quia bonum gentis diuinus est, & eminentius, quam bonum vnius, ut dicitur in i. Ethic. c. 2.

Expositio Textus.

Primam conclusionem esse fidei dogma certissimum probant Medina, Valentia & Vafsq. Super Medina, hoc a. & sensum eius ac veritatem explicitant & tu- Valentia, Vafsq.

Btertiam cond. declarat optimè Caietanus & eius amplitudinem tueretur Medina simul cum sensu & veritate primæ conclusionis. Eadem tertiam conclusionem, quatenus eam assumit S. D. vt rationem seu explicationem primæ conclusionis, declarat Suarez in primo notabili sui Suarez.

Quarta concl. implicitè tantum in textu continetur, ut hic obseruat Caiet. Circa principium illud: *Tanto principalius, &c.* quod assumitur ad probationem quartæ & quintæ Concl. adverte, veritatem eius inniti determinationi præcedentis articuli, vbi diximus, finem Incarnationis proximum fuisse redemtionem humani generis à peccato; si ergo deletione peccatorum finis fuit proximus Incarnationis, satis evidenter sequitur, ut quanto maius fuerit peccatum, tanto principalius ad eius deletionem Christus venerit; nam sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis, & maximè ad maximè, at deletione peccati simpliciter sumptù est ratio, quod Christus simpliciter venerit; ergo deletione peccatorum, vt sic, est ratio præcipitaliter aduentus Christi.

Sed arguit Suarez in Commentario, quia tam operari mysterium Incarnationis propter remedium peccati, quam efficere illud principalius propter hoc quam propter illud, totum pendet ex diuina voluntate & ex modo quo prædestinavit hoc mysterium; ergo non potest ex sola peccatorum inæqualitate colligi principalius Deum intendisse unius remedium quam alterius, sed hoc sumendum est ex Scripturis, in quibus voluntas Dei est reuelata.

Scripturis. Ref. iuxta eā, quæ sol. diximus in i. p. q. 19. & 3. nullam esse consequentiam; quoniam velle & operatio Dei dupliciter potest considerari; vno modo ex parte Dei volentes & operantes, siue prout exit à Deo volente & operante; Alio modo prout terminatur ad voluntum & operatum, & prout ipsa denominat voluntum & operatum; quoniam itaque sumendo velle & operari in primo sensu, vera sit consequentia, falsa tamen est accipiendo velle & operari secundo modo: sic enim unum voluntum potest esse ratio diuinæ voluntati ut velit aliud, quod non est esse causam realem diuinæ voluntatis seu volitionis; sed esse causam realem; ut aliud voluntum in ratione volitum ad diuinam referatur voluntatem; si namque sit unum voluntum propter aliud, id propter quod aliud est voluntum, est ei causa propter quam aliud est voluntum. Sic igitur in proposito, redemptio generis humani à Deo volita ratio fuit, ut à Deo volita fuerit Incarnationis Verbi: quæ facta suppositione, sequitur euidenter ut quo magis fuerit peccatum seruituti subiecti, tanto principalior fuerit ratio, ut à Deo volita fuerit Incarnatio & à peccati seruitute redemptio; & hoc forte significare voluit

Suar.

Suarez. Suarez cùm soluens dictum argumentum ait, D. A Th. comparare solum hec peccata, sc. originale & actuale ex parte humanæ naturæ, quodnam videtur induxit maiores miseriam maioremque redemptiois necessitatem, vt ex hac parte dicatur Deus principalius venisse propter unum peccatum, quam propter aliud.

Circa minorem illam assumptam in probatione quartæ conclusionis; videlicet Peccatum actuale maius est intensum, quam originale aduertere cam intelligendam esse de peccato actuali ex genere suo; sub eo namque mortalia continentur, quæ grauiora sunt originali: nam si veniale cum originali comparetur, maius est absolute peccatum originale: hoc enim Dei gratiam & amicitiam tollit, illud vero minimè, quamquam sit voluntarium atque ideo sit originali maius secundum quid.

Vide præterea, quæ pro veritate & declaratio-ne quinta conclusionis scribunt Medina & Suarez in suo Comm. & disp. 5. sect. 6.

Dubit. 1. Denique aduertere sex hic ab expositoribus proponi dubitationes, ac breuiter solui. *Prima dubitatio* ea est, quam hic excitat Caietanus circa minorem assumptam in probatione postremæ conclusionis; ait enim sanctus D. peccatum originale esse maius extensem peccato actuali, quæ propositio videtur falsa; quoniam omnes infecti originali peccato, sunt etiam infecti actuali regulariter loquendo; nam ex speciali priuilegio beatissima Virgo creditur ab omni actuali etiam veniali fuisse præseruata, sicut infantes ante usum rationis è vita decedentes nullum committere potuerunt actuali peccatum, sed hoc præter regulam est communis cursus humanae vite. *Cui dubitationi* satis facit optimè Caietanus dicens, hoc interesse inter originale & actuale peccatum, quod illud est proprium humanae naturæ ex Adam seminaria deriuacione procedentis; atque ideo per se loquendo commune est omnibus etiam infinitis humanae naturæ suppositis ex Adam seminariè deriuatis, si tot esse possent: Peccatum autem actuali proprium est personæ singularis id sua voluntate committentis, ac proinde peccato huius personæ, puta Petri accidit, vt alia puta Caiphas peccet; igitur actuale peccatum non nisi per accidens, & regulariter, non autem absolute commune est omnibus humanae naturæ suppositis; peccatum autem originale per se & simpliciter omnibus hominibus ex Adam seminali propagatione generis est communis. Eandem solutionem approbat Medin. & eam sequuntur & explicant Vasq. in priori sua dubitatione circa textum, & Suar. in Comment. qui tamen disp. 5. sect. 6. aliam adhibet solutionem & meliorem, quæ tamen priorem non excludit, sed supponit.

Dubit. 2. Secunda dubitatio, quam idem expositor hic proponit est: quia non videtur ex textu colligi posse Conclusio, quæ simpliciter quæsito respondet, sed tantum secundum quid, vt appareat ex duabus ultimis conclusionibus. Quam dubitationem Caiet. paucis absoluit dicens ex tribus colligi responsione, absolutam ad quæsitionem. Primum est; quia S. D. solam secundam conclusionem explicitè propofuit; hoc enim indicat eam simpliciter respondere quæsito. Secundum est, quod dicitur in fine textus, videlicet bonum gentis diuinus, & eminentius esse, quam bonum vniuersi. Tertium: quoniam absque illa determinatione simpliciter affirmit S. D. in resp. ad 3. Christum principalius venisse ad abolendum peccatum totius naturæ, quam peccatum v-

nus persona. Eandem solutionem sequitur Val. & eam approbat & explicat Vasq. in sua posteriori dubitatione circa textum.

Alias quatuor dubitationes breuissimè propo-nunt & absoluunt Med. & Aluar. sed eas copiosius examinat Suar. in alleg. sect. 6. & post eum Vasq. disp. 13. nos eas una breui Controversia completemur.

CONTROVERSIA UNICA.

An existente in humana natura solo peccato originale, aut solo actuali mortali in omnibus, aut in pluribus, vel in paucioribus hominibus, aut etiam solo veniali ad omnes vel plures extenso, Christus veniret?

B *T*RES de proposita difficultate sententias re-sententie
fert Vasq. quibus reiectis ipse quartam ad-Doctrinæ
iungit, vt optimam: Nos eas tatum, quas in proprijs authoribus legimus referemus; aliarum enim authores ignoramus.

C *P*RIMA est Medin. qui dicit quatuor: *Primum* est: Si tantum esset peccatum originale Christus veniret: *Secundum*. Si tantum essent peccata actualia in filiis Adæ Christus veniret: *Tertium*. Si pauci peccassent aut vnuus duntaxat, Christus non veniret: *Quartum*. Si tantum essent peccata venialia, Christus non veniret. Eandem sententiam sequitur Valentia *puncto 6.* Et Alvarez super hoc articulo non multum distat opinio Suarezij disp. 5. sect. 6. Vbi dicit sex. *Primum* est. Christus pro solidis venialibus tollendis non pateretur. *Secundum* est: Ex vi illius voluntatis & decreti, quo Deus voluit redemptionem nostram, Christus venturus erat ad nos redimendum ab originali peccato, etiam si nullum aliud actuali esset committendum in humana natura: *Tertium* est. Si consideremus voluntatem Dei prout de facto voluit Christum venire in carne passibili, vt nos redimeret à peccatis actualibus, non possumus dicere, ex vi huius voluntatis id fuisse futurum, si peccatum originale non fuisset: *Quarum*. Si non loquamur de praesenti voluntate sed de alia, quam Deus habiturus esset posita illa hypothesi, quod non esset futurum peccatum originale: hanc dicimus non posse sciri, nec sufficienti conjectura diuinari. *Quintum*. Mibi verisimilius est: Si non fuisset lapidata natura Christum non fuisse venturum passibilem ad redimendos homines, si qui forte peccassent: *Ultimum* dictum est: Si aliquis fingat etiam in illo statu maiorem hominum partem fuisse lapsuram per peccata actualia, fortasse pro illis Christus pateretur & carnem passibilem assumeret.

E SECUNDA sent. est Astur. in Relect. de grat. Christi, q. 6. Concl. 4. prop. fin. dicentes Christum existente solo originali fuisse venturum in carne passibili ex vi decreti iam à Deo facti, non autem si actualia tantum essent futura.

TERTIA sent. est Vasq. qui dicit duo: *Primum* est: Si solum esset futurum Adæ peccatum deriuandum in posteris per originem, nec ullus aliud peccatum actionis futurum esset in eis, nihilominus veniret Christus ex vi decreti & prædestinationis, qua de facto à Deo prædefinitus fuit vt veniret: *Secundum* est: Si futurum non esset Adæ peccatum originale transfundendum in posteris, etiam si alia futura essent peccata actualia, quomodo cunque illa futura essent, siue in pluribus eorum, siue in paucioribus, siue in reprobis tantum, siue in predestinatis, siue in hominibus, qui nati essent in iustitia, siue in eis, qui nati essent in pura natura, Christus nullo mo-

do ve-

do veniret. Quam sententiam sequitur Pesantius addens, etiam omnes fuissent à peccato originali preservati, adhuc tamen venturum fuisse Christum.

Resolutio. CONSIDERANDVM est primò, quæstionis finem in huius duplicum esse sensum: Prior est: An existente solo peccato originali aut solo actuali &c. Christus passibilis & redemptor veniret in mundum, ex vi decreti, quo Deus ab æterno prædestinatus est Christum esse venturum: Posterior sensus est: An facta eadem hypothesi Christus ex aliquo omni peccato & redemptor veniret in mundum, ex vi decreti, quo Deus ab æterno prædestinatus est Christum esse venturum: Prius: Secundus tamen non est totaliter alienus.

Secundoscindendum est ex peccato originali vel ut alteri ex prima radice cætera omnia generis humani peccata pullulare; quod autem Virgo beatissima & alij fortasse ab omni fuerint immunes actuali peccato, speciale fuit diuinæ gratia priuilegium: quod etiam vniuersis, si Deo placuerit, potuit hominibus communicari, sicut etiam omnes æquè potuisse Deus ab originalis culpa magna præseruare.

Tertiù supponenda sunt, quæ diximus in Controv. proximè p. de ordine actuum diuini intellectus & voluntatis in Christi prædestinatione, de multiplici fine Dominicæ Incarnationis & de causa eiusdem motiu totali seu adæqua, & de partiali & inadæqua. Posita namque causa motiu totali & adæqua decreti Incarnationis, & consequenter etiam ipso decreto, necesse est incarnationem esse; ea vero remota secundum se totam aut secundam aliquam sui partem vel conditionem ad eius integratem seu totalitatem pertinenter, sicut decretum non esset in Deo, quod ea causa posita poneretur; ita nec eius effectus, scilicet Incarnatio futura esset ex vi dicti decreti. An autem ea causa totali & integra ac proinde etiam illo decreto non extante, puta si non esset futurum originale peccatum, sed actuale tantum, aut è contra, quæ pars quædam esse videtur prædictæ causæ motiu totalis, futurum esset aliud in Deo de Incarnatione decretum, res omnino incerta est, vt potè, quæ à sola Dei pendet voluntate, nobis vndequeaque prorsus ignota, vt hic scitè recentiores aduentur.

Quartiù specialiter recolendum est, quod diximus in præcedenti Controversia; nimurum præscientiam omnis peccati, scilicet originalis & actualis præcedere in Deo secundum signum rationis decretum Incarnationis, cuius oppositum quo ad actualia peccata absque solido fundamento docet Vazquez dicens: Postquam Christus prædestinatus fuit ex primaria intentione afferendi remedium peccato Adæ transfundendo in posteros, deinde prædestinatum fuisse, vt etiam remedium penitentiareretur postleris, qui post iustificationem ab originali in actualia laberentur; & hanc fuisse secundariam intentionem Dei: quæ quidem (inquit) licet non esset, nihilominus maneret firmum decretum prædestinationis Christi ex primaria intentione; sed quia supra probauimus præscientiam omnis peccati, tam scilicet originalis quæ actualis priorem esse secundum signum rationis decretum Incarnationis; & peccatum originale suapte natura fons est uberrimus omnium peccatorum, quæ per quatuor originalis peccati vulnera, velut per quatuor alueos latissimè fluunt, & animam totam ac simul cum ea corpus inficiunt; id est tota peccatorum series cum suo fonte primæuo Dei virtute ab humano genere remouenda una tota-

A lis & integra causa motiu est diuinæ voluntatis ad Christum in Redemptorem & Saluatorem prædestinandum: adeò vt hoc ipso quod præuiso utroque peccato Christus prædestinatur in remedium originalis, prædestinatur etiam in remedium omnis actualis, quod ex originali secundum præsentem rerum ordinem quasi naturaliter deriuatur: constat autem elicitorum à Deo fuisse decretum Incarnationis præsupposito alio diuina prouidentia decreto de cursu & ordine in rebus naturalibus & humanis, qualem modò cernimus & experimur; igitur ex vi decreti Incarnationis, prout de facto fuit in Deo, Christus non veniret existente in homine solo peccato originali aut actuali solo; deficiente siquidem totali & integra causa seu ratione diuinæ voluntatis motiu cesaret etiam effectus ex ea consequens, scilicet incarnationis; quia nec idem esset in Deo ab æterno decretum de fine incarnationis proximo, sicut nec esset idem diuina prouidentia decretum de cursu & ordine liberorum aëtuum in hominibus, qui represia diuinitus virtute somnis, & frenata concupiscentia priuilegio gratia singularis à peccatis omnibus actuali bus coercentur.

C Ex quo patet primò alterius dubitationis huic opposita definitio: cum enim queritur, an si nullum esset originale peccatum, sed actualē solum, Christus veniret? negandum est ex vi decreti iam existentis pro foliis actualibus esse venturum: Prædestinatus enim est à Deo Christus ad emundationem humani generis ab originali peccato, & ab actualibus ex eo pullulantibus: at si nullum esset originale peccatum, ea quæ committuntur ab hominibus actualia, non essent originalis peccati germina, sed ex ipsa defectibili voluntate, vel immediate vel per sensuum ministeria pulularent.

D Deinde patet ex dictis, quo sensu accipienda sunt dicta diuinarum Scripturarum & sanctorum significantium Christum ad tollendum originale peccatum venisse; loquuntur enim de peccato originali non præcise, sed quatenus est radix eorum omnium actualium, quæ ex eo deriuanda Deo permittente Deus ipse præuiderat.

E Tertiò patet verum esse sensum illius ultimæ conclusionis D. Thom. quem illi tribuimus ex Caetano & alijs, nimirum Christum simpliciter loquendo principalius venisse propter tollendum peccatum originale. Ad cuius ampliorem intelligentiam notandum est, Conclusionem hanc ita propositam dupliciter intelligi posse: Vno modo vt originale peccatum fuerit totale motiuum Incarnationis, ita vt eo solo existente & deficientibus omnibus actualibus Christus ex vi decreti, quod ab æterno Deus elicit de mysterio Incarnationis, veniret: & in hoc sensu non est intelligenda conclusio D. Thom. vt satis ostendimus & ex dicendis magis elucescat: Alio modo vt motiuum Incarnationis totale fuerit remedium omnis peccati, quod priuat gratia Dei sive illud sit actuale sive originale, sed remedium originalis fuerit magis excitatiuum misericordiæ Dei, vt mitteret Saluatorem ob rationem supra notatam, nimirum quia peccatum originale per se loquendo commune est omnibus, & bonum gentis diuinius est, quam bonum vnius aut aliorum: cui addi potest alia quia scilicet originale peccatum contrahitur sine propria voluntate: & hic est legitimus sensus dictæ conclusionis; adeò vt

F CONCLVSIO ad mentem D. Thom. statuenda sit hæc: Finis principalis Incarnationis fuit totalis redem-

Conclusio
mentem D.
Thom.

redemptionis generis humani ab omni peccato priuante gratia Dei, siue illud sit actuale, siue originale, ita ut alterum horum deficiente Christus non veniret ex vi decreti, quod Deus sibi constituit ab eterno circa incarnationem: ex duobus tamen dictis peccatorum generibus Deus intendebat præcipue tollere peccatum originale. Conclusio hæc tres habet partes: & prima quidem affirmans finem Incarnationis principalem fuisse totalem redemptionem hominum ab omni peccato priuante gratia Dei, siue illud sit actuale, siue originale, probatur; quia de Mysterio Incarnationis ea tantum cognoscimus, quæ nobis à Deo reuelantur; at ex diuina reuelatione cognoscimus Christum ex vi decreti, quod Deus habuit de Incarnatione, venisse ut redemptorem perfectum & vniuersalem, qui nos ab omni peccato priuante gratia Dei liberaret, scilicet ab originali & actuali; ergo. Maior patet. Minor probatur ex Apost. ad Rom. 3. dicente: Quem propositus Deus propitiatore per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiae siue propter remissionem præcedentium delictorum, &c. scilicet originalis & actualium, quæ prius in eodem capite recensuerat. Idem affirmit Concil. Trident. sess. 5. & 6. ca. 2. & probat ex illis verbis Apostoli ad Rom. 5. Gratiæ autem ex multis delictis, scilicet originali & actuali, in iustificationem, &c. & ex illo 1. Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Et confirmatur; quia Io. 10. Dominus ait: Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant; & sermo est secundum communem Patrum expositionem, de vita gratiæ nos à peccatorum sordibus emundante; non posset autem Christus abundanter & perfectè peccatorum nostrorum sordes ablueri, nisi ad nos ab utroq; peccatorum genere redimédos venisset, nam quolibet eorum manente, sub peccato captivi maneremus, nec vitam gratiæ per Christum afferueremur. Secunda concil. pars ait; alterutro dictorum peccatorum deficiente Christum non fuisse venturum, ex vi decreti quod Deus sibi constituit ab eterno. Probat hæc pars; quia deficiente fine totali deficit operatio; at finis totalis decreti, quod Deus habuit de Incarnatione, est redimere nos ab utroq; genere peccatorum; ergo ex vi talis decreti, non veniret Christus, si desiceret redemptio ab aliquo genere dictorum peccatorum, quamvis sufficientem ac superfluentem haberet Deus charitatem, ut proximo etiam solo vniuersi hominis peccato veniret, si illud solum fuisset, ut affirmant Chrys. & Theophyl. exponentes ea verba ad Gal. 2. Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me: Quod etiam reuelatum fuisse S. Carpo refert Dionys. in epist. ad Democrit.

Vltima pars Concil. est; Deum ex prædictis peccatorum generibus intendisse præcipue tollere peccatum originale. Probatur hæc pars; quoniam vt multi legunt Ioannis primo dicitur; Ecce qui tollit peccatum mundi, id est originale. Et Dan. 9. dicitur; vt finem accipiat peccatum & delectetur iniqtas; quo loco, ut ait Galatinus lib. 4. c. 18. loquitur Prophetæ de peccato originali, de quo etiam loquitur Isa. cap. 52. cum ait in persona Dei, propter scelus populi mei percutiem, & propter vices, quod erat in eis, ut quidam ex Hebreo legunt; vices autem vñlñs antiquum est, quod proinde in nobis significat peccatum originale, propter quod Deus principaliter venit. Et ex his patet quoniam bene supra dixerimus, non solum originale, sed etiam actualia fuisse à Deo præuisa, antè præuisam & volitam Incarnationem: Siquidem Incarnatione, ut ostendimus, in eorum omnium medium fuit ordinata.

A I AM VERO superest alter quæstiæ sensus v-nica responsonem breuiter expediendus: DICO Si solum fu-
igitur in solum diuina voluntatis arbitrio positum ab æ-
terno fuisse, ut rebus humanis, quem voluerit ordinem
ac legem imponeret, & quid eo posito gratuita perse-
ptionis adiungeret. Et quemadmodum hoc in no-
bis ordine, quem cernimus constituto, & præ-
missis, ac præuisis peccatis originali, & actuali,
Christum nobis in redemptorem prædestina-
uit, quem tamen poterat absque detimento suz
bonitatis, & sapientiæ non prædestinare; ita si
rebus & actibus nostris alium ordinem imposuif-
set, exempli gratia, non permittendo peccatum
B originale, sed actualia tantum vel solum origina-
le permittendo, potuisset pro sua libertate & sal-
ua bonitatis & sapientiæ suæ perfectione, Chri-
stum prædestinare, aut non prædestinare ad ho-
minum redemptionem, & lapsis hominibus alia
sibi nota remedia & modos salutis afferre. Nec
debet aut potest infirmitas humani iudicij diuinorum
consiliorum altissima secreta nimis cu-
riosè perscrutari: scriptum est enim Prou. 25. Qui
scrutator est maiestatis opprimitur gloria, & Isaie 40.
Qui adiunxit sensum Domini, aut quis consiliarius eius
fuit, & ostendet illi: cum quo inquit consilium, & instru-
xit eum, &c. De his enim conditionalibus nihil
habemus in sacris litteris expressum, nec ab Ec-
clesia definitum, aut à Patribus aperte significatum;
neque tamen humanas coniecturas, quibus
Med. Valen. & alij ducti superioris relata pronun-
ciant, absolutè damnamus sed tantum afferimus
nihil in hac re certum, aut satis probabile posse
definiri.

PRIMA CONCL. Si futurum ab eterno fuisset in cœlestes
humano genere solum originale peccatum, Christus ex deducere,
vi decreti iam à Deo constituti non veniret in eius re-
probata, medium. Hæc concil patet ex dictis.

SECUNDA CONCL. Si futura essent in homini-
bus tantum actualia peccata non veniret Christus ex
vi decreti, iam existentes in Deo. Hæc etiam patet ex
dictis.

TERTIA CONCL. Si futurum fuisset tantum o-
riginales vel tantum actualia, non est certum Christum
pasibilem & redemptorem ex vi alterius decreti ven-
turum esse.

ULTIMA CONCL. Quatuor dicta Medina su-
per nota at nonnullam habent probabilitatem veri-
milium coniecturis invixam:

CONTRA primam conclusionem argumen-
tatur Med. & post eum Val. Potissima causa ad-
uentus Christi est originale peccatum, sed tunc
esset originale peccatum; ergo Christus veniret.

Resp. prim: Originale peccatum non præcisè,
sed quatenus fons est omnium peccatorum, esse
potissimum causam aduentus Domini; ac proinde
si non essent alia futura, nec veniret Christus.
Secundò respondetur originale peccatum præcisè
sumptum esse potissimum causam, sed non tota-
lem, & sufficientem aduentus Domini, ut ante
diximus.

Contra eandem concil. arg. Suarez: Sicut intelli-
gimus peccatum originale prius fuisse in per-
missione & præuisione diuina, quācetera
actualia, quācetera aliquando fuerunt, vel futura
sunt in humana natura: quatenus illud est radix
& veluti causa ceterorum; ita ad prædefi-
niendam nostram redemptions per Christum
per se solum intelligimus supponi permis-
sionem, & præuisionem originalis peccati; ergo
hæc fuit primaria ratio prædestinationis Christi,
ut Redemptoris & in carne passibili; ergo ex
vi illius voluntatis & decreti, quo Deus voluit
redemptionem nostram, voluit Christum esse

Sol.

venturum ad nos redimendum ab originali peccato, etiamsi nullum aliud aetuale esset committendum vel permittendum in humana natura. *Reffond.* falsum esse antec. Quia licet inter peccata prius intelligatur permisum & praeiustum originale peccatum: decretum tamen redemptionis per Christum posterius est permissione & praescientia omnium peccatorum, tam ut spectant ad ordinem naturae, quam ut pertinent ad ordinem gratiae, ut eius priuationes. Vbi aduertere Suar. haud sibi consone loqui ut notat Vafq. *disp. 13. cap. 2. in fine.* Et per hæc soluit idem ferè argumentum apud Vafq. Quod autem ait Vafq. nimisrum præiusionem actualium supponere secundum ordinem rationis distributionem gratiae in singulis per Christum ut euitare possint peccata & permissionem, hoc est negationem efficacis gratiae per Christum qua peccata ipsa impediuntur, falsum est absolutè loquendo, ut patet ex dictis in precedentibus controverbia: prius enim peccata considerantur ut priuationes ordinis gratiae ut sic, quam ut talis ordo sive gratia dependet à Christo.

Obiectio 3.

Contra eandem concl. arg. Aluar. Quoniam originale peccatum totam inficit naturam & aduersatur bono magis vniuersali, quod est diuinus, peccatum autem actuale est peccatum personalis; ergo etiamsi nullum esset peccatum actuale, existente originali peccato, Verbum Incarnationis fuisset. *Reff.* nullam esse conseq. praesertim loquendo de Incarnatione ex vi decreti iam existentis in Deo; quia licet remedium originalis peccati esset motiuum principale, non erat tamen totale & omnino sufficiens.

Sol.

Contra secundam concl. argum. Med. Cau-
con. 2. cap. 2. obiectio
sol.

sa aduentus Domini licet non potissima fuit peccata actualia tollere, ergo veniret Christus ut remedium his peccatis afferret. *Reff.* nullam esse conseq. quia deletio actualium peccatorum non fuit motiuum totale, & sufficiens aduentus Christi.

Contra eandem conclus. est arg. quod refert & soluit Suar. *in fin. dicta sect. 6.* & alia que producit & soluit Vafq. *disp. 13. c. 3.*

Obiectio 3.
concl.

Contra tertiam concl. quo ad secundam eius partem produci posset argumentum ex Aluarezio afferente, probabiliter dici, si essent peccata mortalia in omnibus ferè hominibus, vel in maiori parte, etiam non existente peccato orig. Incarnationem esse futuram; quod probat; quia tunc peccatum mortale censeretur malum gentis sive malum vniuersale vel quasi vniuersale; ergo per Incarnationem Verbi delendum est. *Reff.* nullam esse consequentiam; quia Deus multa alia nobis ignota peccatoribus sibi reconciliandi potuit adhibere remedia.

Vide quæ scribit Suar. circa respondionem ad secundum argumentum, & Caietanus circa respondionem ad tertium.

ARTICVLVS V.

Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari ab initio mundi.

8.2. q. 98. a.

6.6. c. 3. d.

8.9. 1. 4. 4.

8.4. cont.

8.5. 9. c. 1.

8.2. col. 1.

8. Gal. 4. rem. 3. fn.

8.6. 3. fn.

8.7. 3. fn.

8.8. 3. fn.

8.9. 3. fn.

8.10. 3. fn.

8.11. 3. fn.

8.12. 3. fn.

8.13. 3. fn.

8.14. 3. fn.

8.15. 3. fn.

8.16. 3. fn.

8.17. 3. fn.

8.18. 3. fn.

8.19. 3. fn.

8.20. 3. fn.

8.21. 3. fn.

8.22. 3. fn.

8.23. 3. fn.

8.24. 3. fn.

8.25. 3. fn.

8.26. 3. fn.

8.27. 3. fn.

8.28. 3. fn.

8.29. 3. fn.

8.30. 3. fn.

8.31. 3. fn.

8.32. 3. fn.

8.33. 3. fn.

8.34. 3. fn.

8.35. 3. fn.

8.36. 3. fn.

8.37. 3. fn.

8.38. 3. fn.

8.39. 3. fn.

8.40. 3. fn.

8.41. 3. fn.

8.42. 3. fn.

8.43. 3. fn.

8.44. 3. fn.

8.45. 3. fn.

8.46. 3. fn.

8.47. 3. fn.

8.48. 3. fn.

8.49. 3. fn.

8.50. 3. fn.

8.51. 3. fn.

8.52. 3. fn.

8.53. 3. fn.

8.54. 3. fn.

8.55. 3. fn.

8.56. 3. fn.

8.57. 3. fn.

8.58. 3. fn.

8.59. 3. fn.

8.60. 3. fn.

8.61. 3. fn.

8.62. 3. fn.

8.63. 3. fn.

8.64. 3. fn.

8.65. 3. fn.

8.66. 3. fn.

8.67. 3. fn.

8.68. 3. fn.

8.69. 3. fn.

8.70. 3. fn.

8.71. 3. fn.

8.72. 3. fn.

8.73. 3. fn.

8.74. 3. fn.

8.75. 3. fn.

8.76. 3. fn.

8.77. 3. fn.

8.78. 3. fn.

8.79. 3. fn.

8.80. 3. fn.

8.81. 3. fn.

8.82. 3. fn.

8.83. 3. fn.

8.84. 3. fn.

8.85. 3. fn.

8.86. 3. fn.

8.87. 3. fn.

8.88. 3. fn.

8.89. 3. fn.

8.90. 3. fn.

8.91. 3. fn.

8.92. 3. fn.

8.93. 3. fn.

8.94. 3. fn.

8.95. 3. fn.

8.96. 3. fn.

8.97. 3. fn.

8.98. 3. fn.

8.99. 3. fn.

8.100. 3. fn.

8.101. 3. fn.

8.102. 3. fn.

8.103. 3. fn.

8.104. 3. fn.

8.105. 3. fn.

8.106. 3. fn.

8.107. 3. fn.

8.108. 3. fn.

8.109. 3. fn.

8.110. 3. fn.

8.111. 3. fn.

8.112. 3. fn.

8.113. 3. fn.

8.114. 3. fn.

8.115. 3. fn.

8.116. 3. fn.

8.117. 3. fn.

8.118. 3. fn.

8.119. 3. fn.

8.120. 3. fn.

8.121. 3. fn.

8.122. 3. fn.

8.123. 3. fn.

8.124. 3. fn.

8.125. 3. fn.

8.126. 3. fn.

8.127. 3. fn.

8.128. 3. fn.

8.129. 3. fn.

8.130. 3. fn.

8.131. 3. fn.

8.132. 3. fn.

8.133. 3. fn.

8.134. 3. fn.

8.135. 3. fn.

8.136. 3. fn.

8.137. 3. fn.

8.138. 3. fn.

8.139. 3. fn.

8.140. 3. fn.

8.141. 3. fn.

8.142. 3. fn.

8.143. 3. fn.

8.144. 3. fn.

8.145. 3. fn.

8.146. 3. fn.

8.147. 3. fn.

8.148. 3. fn.

8.149. 3. fn.

8.150. 3. fn.

8.151. 3. fn.

8.152. 3. fn.

8.153. 3. fn.

8.154. 3. fn.

8.155. 3. fn.

8.156. 3. fn.

8.157. 3. fn.

8.158. 3. fn.

8.159. 3. fn.

8.160. 3. fn.

8.161. 3. fn.

8.162. 3. fn.

8.163. 3. fn.

8.164. 3. fn.

8.165. 3. fn.

8.166. 3. fn.

8.167. 3. fn.

8.168. 3. fn.

8.169. 3. fn.

8.170. 3. fn.

8.171. 3. fn.

8.172. 3. fn.

8.173. 3. fn.

8.174. 3. fn.

8.175. 3. fn.

8.176. 3. fn.

8.177. 3. fn.

8.178. 3. fn.

8.179. 3. fn.

8.180. 3. fn.

8.181. 3. fn.

8.182. 3. fn.

8.183. 3. fn.

8.184. 3. fn.

8.185. 3. fn.

8.186. 3. fn.

8.187. 3. fn.

8.188. 3. fn.

8.189. 3. fn.

8.190. 3. fn.

8.191. 3. fn.

8.192. 3. fn.

8.193. 3. fn.

8.194. 3. fn.

8.195. 3. fn.

8.196. 3. fn.

8.197. 3. fn.

8.198. 3. fn.

8.199. 3. fn.

8.200. 3. fn.

8.201. 3. fn.

8.202. 3. fn.

8.203. 3. fn.

8.204. 3. fn.

8.205. 3. fn.

8.206. 3. fn.

8.207. 3. fn.

8.208. 3. fn.

8.209. 3. fn.

8.210. 3. fn.

8.211. 3. fn.

8.212. 3. fn.

8.213. 3. fn.

8.214. 3. fn.

8.215. 3. fn.

8.216. 3. fn.

8.217. 3. fn.

8.218. 3. fn.

8.219. 3. fn.

8.220. 3. fn.

8.221. 3. fn.

8.222. 3. fn.

8.223. 3. fn.

8.224. 3. fn.

8.225. 3. fn.

8.226. 3. fn.

8.227. 3. fn.

8.228. 3. fn.

8.229. 3. fn.

8.230. 3. fn.

8.231. 3. fn.

8.232. 3. fn.

8.233. 3. fn.

8.234. 3. fn.

8.235. 3. fn.

8.236. 3. fn.

8.237. 3. fn.

8.238. 3. fn.

8.239. 3. fn.

8.2

apud eos prædicari suam doctrinam quando, & vbi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri: his enim temporibus, & his in locis tales omnes in eius prædicione futuros esse præsciebat, quales non quidem omnes, sed tamen multi in eius corporali præsencia fuerunt, qui nec in eum suscitatis ab eo mortuis credere voluerunt.

Cap. 9. 10. 7. Sed hanc responsionem reprobans idem August. in libr. de Persœuerantia dicit: Nunquid possumus dicere Tyrros, & Sydonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse, aut credituros non fuisse, si fierent: cum ipse Deus attestetur eis, quod aucti essent magna humilitatis paenitentiam, si in eis facta essent diuinarum illa signa virtutum proinde, ut ipse solvens subdit, sicut Apostolus ait: Non est voluntas, neque currentis, sed misericordia Dei, quia his quos præaudit, si apud eos facta essent, suis miraculis credituros, quibus voluit, subuenit: alij autem non subuenit, de quibus in sua prædestinatione occultè quidem, sed aliud iustè indicauit. ita misericordiam eius in his, qui liberantur, & veritatem in his, qui puniuntur, sine dubitatione credamus.

D.1021
Ad tertium dicendum, quod perfectum quidem est prius imperfecto, in diversis quidem tempore, & natura (oportet enim, quod perfectum sit, quod alia ad perfectionem adducit) sed in uno, & eodem imperfectum est prius tempore, etiis posterior natura. Sic ergo imperfectionem naturæ humanae duratione præcedit eterna Dei perfectio: sed sequitur ipsam consummata perfeccio eius in unione ad Deum.

Sensus questio.

CIRCA ultimam tituli particulam, scilicet ab initio mundi duo sunt notanda. Primum est hic non queri; num fuerit conueniens Deum ab æterno humanitati nostræ copulari? esset enim hæc quæstio superuacanea. Primo quoniam, ut ex prædictis constat, Incarnationis mysterium ordinatum fuit à Deo in remedium peccati præuisi, certum est autem ab æterno nullum fuisse aut esse potuisse peccatum. Secundò quia Incarnationis Verbi præsupponit mundi creationem, quæ fieri non debuit, licet potuerit ab æterno. Secundum est, initium mundi dupliciter sumi posse iuxta duplum humani generis statum, scilicet innocentia & lapsus, ut hic aduertit Caiet. & secundum utrumque modum seu acceptiōnem initij respondetur quæsito, ut patet in textu.

Forma Textus.

PRIMA CONCLVSIQ: Non fuit conueniens à principio humani generis ante peccatum Deum incarnatum fuisse. Probatur: opus Incarnationis ordinatur principaliter ad reparationem humanæ naturæ per peccati abolitionem; ergo non fuit conueniens, &c. Consequientia probatur primo: quia non datur medicina nisi iam infirmis. Secundò: quia Dominus Matth. 9. dicit; Non est opus valetib[us] medicus, sed male habentib[us], non enim veni vocare iustos, sed peccatores.

SECUNDIA CONCLVSIQ: Nec etiam statim post peccatum conueniens fuit Deum incarnari. Probatur primo: Eo modo erat homo liberandus, ut humiliatus recognoscere se liberatore indigere; at hoc solo modo cognoscere potuit homo se liberatore indigere, si relinqueretur prius in libertate arbitrii in lege naturali: deinde legem acciperet positivam; ergo. Maior probatur; quia peccatum hominis ex superbia prouenerat. Minor vero probatur ex discurso glossæ in textu relatedo. Secundò probatur Conclusio; quia ordo promotionis in bonum requirit, ut ab imperfetto ad perfectum procedatur; ergo. Antecedens Naz. in D Thom. 3. Partem.

A probatur auctore Apost. 1. Cor. 15. Non prius, quod spirituale est, &c. Tertiò probatur: quia maxima est dignitas Verbi Incarnationis; ergo. Consequientia probatur ex Glossa, ut patet in textu. Quartò: quia si statim ab initio peccati Deus incarnatus fuisset, ferner fidei temporis prolixitate ceperet; ergo. Probatur allumpta conditionalis; primò: quia circa finem mundi frigescet charitas multorum. Secundò: quia Luc. 8. dicitur: Cum filius hominis venerit, &c.

Expositio Textus.

ISPVTA T hic latè Suarez de tempore Dominicæ Incarnationis, cuius tamen difficultatis nodum, nec ipse nec alius hucusque potuit explicare, aut aliqua certa ratione vel generationum aut annorum suppunctione definire. Quæstionem hanc subtiliter & eruditè versat Baronius in Apparatu in suis Annales Ecclesiæ. Vbi veterum historicorum & Sanctorum Patrum scripta producit, consert ac diligenter expendit; an autem punctum veritatis attigerit, iudicent historiæ professores.

Idem expositor, nimur Suarez in eadem disputatione, sect. 2. producens Sanctorum dictis singulas explicat rationes. D. Thom. pro secunda conclusione ex quibus primam & secundam declarat optimè Caiet. addens omnibus quintam; quam etiam approbat & explicat Med.

C Duas hic mouent dubitationes interpretes D. Th. alteram Med. & alteram Aluarez. Prior est, an Christus ante a venire potuerit? Posterior est, an salus humani generis fuerit vere & propriæ causæ finalis Incarnationis Verbi? quarum solutiones vide apud dictos expositores.

Carca responsi. ad secundum videnda sunt, quæ scribunt Caiet. & Medin. Sed duo cauenda sunt quæ circa eandem responsionem notat Suarez. Primum est, D. Thomam hoc loco admitere in Deo scientiam illam conditionatam auctum liberorum, quam ex Augustino refert, Deum scilicet cognouisse, quinam essent credituri vel non credituri, illis vel illis circumstantijs positis: Hanc enim scientiam, neque hic neque alibi probavit S. D. sed vbiique reiecit ut impossibilem quod patet ex qu. 14. 1. p. art. 13. Verba autem illa, que ex Augustino in lib. de Persœuerantia refert & admittit ut vera: videlicet: Qui his, quos præaudit, si apud eos facta essent, suis miraculis credituros, non significant scientiam illam medianam seu conditionatam, sed scientiam naturalem qua certò scit Deus, quid factura sit creata voluntas, si decreto diuinæ prouidentiæ & virtute præmotionis efficacis fuerit ad aliquos actus à Deo suauiter, & salua sua libertate determinata. Præuilio namque certa futuri eventus certas eiusdem eventus futuras causas præsupponit; nulla vero potest esse firmata aut certitudo creatarum causarum, ac

E præsertim liberarum in ordine ad actus earum, nisi ex æterna diuinæ voluntatis præfinitione, & temporali earumdem à Deo facta prædeterminatione ad actus earum; ut ostendimus ex sententia D. Thome & D. Augustini & aliorum in 1. p. quæst. 14. art. 13. Controu. 1. Quod etiam latè probat Aluarez in suo opere de Auxilijs diuinæ gratiæ, disputatione 7. Quoddam etiam actus futuros absolute, vel sub conditione Deus præuidet sua scientia libera, eos nimur, quos absolute vel sub conditione futuros esse determinauit, ut ibi declarauimus, & explicat ac tuerit Aluarez loco notato. Secundò cauendum est id, quod ait idem expositor in dicta sect. 2. videlicet D. August. in lib. de Prædict. Sanctor. c. 9. Et de bono persœuer. cap. 9. affere-

re, tunc venisse Christum, quando cognovit ele-
cīs suis magis profuturum eius aduentum : hoc
enim dictum sic nudē prolatum, ibi retractat vel
modificat Augustin. dicens, c. g. de Predest. Sanct.
Quid enim verius, quam præfisse Christum qui, &
quando, quibus locis in eum fuerant crediti, sed v-
trum prædicato filii Christo a se ipsis habituri essent si-
dem, an Deo donante sumpturi, id est utrum tantum-
modo eos præscierit, an etiam prædestinaverit Deus,
querere, ac differere, tunc necessarium non putau-
t. Prinde, quod dixi tunc voluisse hominibus apparere
Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam; quo-
niam sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant
credituri, posse etiam sic dici, tunc voluisse apparere
Christum, & apud eos prædicari doctrinam, quoniam
sciebat esse, qui electi fuerant in ipso ante mundi consti-
tutionem, &c. Hæc August. ex quibus secundum
eius mentem perspicue patet, Deum futuros in
hominibus actus fidei & penitentiae non præ-
sciuisse, nisi præsupposito decreto prædestina-
tionis & electionis illorum hominum ac præde-
finitionis eorum actuum; qui modus cognitionis
non est scientia media, quam conditionalem
appellant, sed est scientia liberæ, cuius decreto
& prædefinitione res constituuntur in esse futu-
ro.

A etionis humanae naturæ causa efficiens, secundum il-
lud Ioann. i. De plenitudine eius nos omnes accepimus,
& idem non debuit incarnationis opus usque in finem
mundi differri, sed perfectio gloriae, ad quam perducen-
da est ultima natura humana per Verbum incarna-
tum, erit in fine mundi. Secundum ex effectu humanae sa-
lutis. Ut enim dicitur in lib. de q. vet. & no. Tert in po-
state dantis est, quando, vel quantum velit miserebit. Ve-
lib. 2. q. 3. nit ergo, quando, & subueniri debere scitur, & gratian. tom. 4.
futurum beneficium. Cum enim languore quodam hu-
mani generis, abolescere ceperit cognitione Dei inter ho-
mines, & mores immutarentur, eligere dignatus est A-
braha, in qua forma esset renouata notitia Dei, & mo-
rū. & cum adhuc reverentia segnior esset, postea per Moy-
sen legem litteris dedit. Et quia eam gentes sperauerunt,
non se subiectentes ei, neque hi, qui acceperunt, capi ser-
uauerunt, motus misericordia Dominus, misit filium
suum, qui datus omnibus remissione peccatorum, Deo
Patri illos iustificatos offerret. Si autem hoc remedium
differret usque in finem mundi, tot aliter Dei notitia,
& reverentia, & morum honestas abolita fuisset in ter-
ris. Tertiū apparet hoc fuisse conueniens ad manifesta-
tionem diuinae virtutis: que pluribus modis homines sal-
uauit, non solum per fidem futuri, sed etiam per fidem
presentis, & præteriti.

Ad primum ergo dicendum, quod gloss. illa exponit
de misericordia perdidente ad gloriam. Si tamen refe-
rat ad misericordiam exhibitam humano generi per tom. 1.
Incarnationem Christi, sciendam est, quid fuit Augus-
tus dicit in libr. retract. tempus incarnationis potest com-
parari iuuentuti humani generis, propter vigorem
seruoremq. fidei, que per dilectionem operatur: sene-
cūti autem, que est sexta aetas, propter numerum tem-
porum, quia Christus venit in sexta aetas. Et quanum
in corpore non posset simul esse iuuentus, & senectus, po-
test tamen simul esse in anima, illa propter alacrita-
tem, ista propter gravitatem. Et idem in libr. 8.3. q. alicu-
bi dicit Augus. quid non oportuit diuinitus venire
Magistrum, cuius imitatione humanum genus in mo-
res optimos formaretur, nisi tempore iuuentutis. Ali-
bi autem dicit Christum in sexta aetas humani gene-
ris, tanquam in senectute venisse.

Ad secundum dicendum, quid opus incarnationis no-
mum est considerandum ut terminus motus de imper-
fecto ad perfectum, sed etiam ut principium perfectionis
in humana natura, ut dictum est.

Ad tertium dicendum, quid fuit Chrysost. dicit su-
per illud Ioann. Non misit Deus filium suum, ut iudicet Hom. 27.10
mundū: duo sunt Christi adiutus. Primus quidem, ut re-
mittat peccata: secundus, ut indicet mundum. Si enim
hoc non fecisset, uniusi simul perdit essent: omnes e-
num peccauerint, & eagent gloria Dei. Unde patet,
quid non debuit aduentum misericordie differre usque
in finem mundi.

CONCLVSIO est: Sicut non fuit conueniens De-
um incarnari à principio mundi, ita non fuit con-
ueniens, ut Incarnationis differretur usque ad finem mū-
ndi: Prob. tripli cit: primò ex vnione diuinæ & hu-
manæ naturæ quia perfectum uno modo tempore
præcedit imperfectum; allo modo è conuerso
imperfectum tempore præcedit perfectum; at in
opere Incarnationis utrumque concurreat; ergo
non decuit ut à principio mundi Incarnationis fa-
cta fuisset, nec debuit Incarnationis opus usque
in finem mundi differri. Maior declaratur:
quia in eo quod de perfecto fit perfectum, im-
perfectum tempore præcedit perfectum; in eo
vero, quid est causa perfectionis efficiens, per-
fectum tempore præcedit imperfectum: Minor
vero probatur; quia natura humana in ipsa
Incarnatione est perducta ad summam perfectionem.
Et idem non decuit, quid à principio humani generis Incarnationis
facta fuisset. Sed ipsum Verbum incarnatum est perfec-
tus humanae, causa efficiens, iuxta illud Ioann. 1.

De ple-

ARTICVLVS VI.

Virum incarnationis differri debuerit usque ad finem
mundi.

Loc. sup. ar. **A**d sextum sic proceditur. Videtur, quid Incarnationis
gustatio. opus differri debuerit usque in finem mundi.
Dicitur enim in Psalm. Senectus mea in misericordia
viveri, id est, in nouissimo: vt Gloss. dicit. Sed tempus
Incarnationis est maximè tempus misericordia, se-
cundum illud Psalm. Quoniam venit tempus miseren-
di eius. Ergo incarnationis differri debuit usque in finem se-
culi.

Loc. sup. ar. **P**raterea, sicut dictum est, perfectum in eodem tem-
pore est posterius imperfecto: ergo illud, quod est maxi-
mè perfectum, debet esse ultimum omnino in tem-
pore. Sed summa perfectio humana naturæ est in unione
ad Verbum: quia in Christo complacuit omnem ple-
nitudinem diuinitatis inhabitare, ut Apostol. dicit Collo-
ssi. 1. Ergo incarnationis differri debuit usque in finem
mundi.

Praterea, Non est conueniens fieri per duo quod per
vnus fieri potest. Sed unus Christi aduentus sufficere
poterat ad salutem humanae naturæ: qui erit in fine
mundi. Ergo non oportuit, quid ante a veniret per In-
carnationem. Et ita incarnationis differri debuit usque in
finem mundi.

Sed contra est, quod dicitur Abacuc 3. In medio an-
norum notum facies. Non ergo debuit incarnationis
Mysterium, per quod mundo innotuit, usque in finem
mundi differri.

Ans. prec. ad 3. **R**espondeo dicendum, quid fuit conueniens
Deum incarnari à principio mundi, ita non fuit con-
ueniens, quid incarnationis differretur usque in finem mū-
ndi. Quod quidem apparet, primò ex vnione diuinæ &
humanae naturæ. Sicut enim dictum est, perfectum uno
modo tempore præcedit imperfectum, alio modo è
conuerso, imperfectum tempore præcedit perfectum.
In eo enim, quid de imperfecto fit perfectum, imper-
fectum tempore præcedit perfectum: in eo vero quid est
causa perfectionis efficiens, perfectum tempore præcedit
imperfectum. In opere autem incarnationis utrumque
concurrit, quia natura humana in ipsa incarnatione
est perducta ad summam perfectionem. Et idem non
decuit, quid à principio humani generis incarnationis
facta fuisset. Sed ipsum Verbum incarnatum est perfe-
ctus humanae, causa efficiens, iuxta illud Ioann. 1.

D. 1021.

De plenitudine eius nos omnes acceperimus; ergo ratione humanae naturae perducendæ ad summam perfectionem, non decuit Incarnationem fieri à principio mundi; ratione autem Verbi, ut causa efficiens est perfectionis humanae, non debuit differri usque ad finem mundi; & declaratur hæc pars; quia perfectio illa, ad quam perducenda est ultima natura humana, est perfectio gloriae, quæ erit in fine mundi. Secundò probatur Concl. ex effectu humanae salutis; quia Deus venit in assumpta carne, quando & subueniri debere sciuit, & gratum futurum beneficium; at Deus sciuit debere homini subueniri, non in fine mundi, sed ante, & similiter non in fine sed ante futurum gratum beneficium; ergo: Maior probatur seu declaratur; quia in potestate dantis est, quando vel quantum velit misereri: Minor vero probatur; quia si hoc remedium differatur usque ad finem mundi, totaliter Dei notitia & reverentia & morum honestas abolita fuisset in terris; ergo. Probatur hæc assumpta conditionalis ex Augustino in lib. 2. de quæst. nou. test. quæst. 8.3. dicente: Cum languore quodam humani generis abolescere cœpisset, &c. Tertiò probatur conc. quia sic magis manifestatur diuina virtus, ergo. Probatur antecedens; quia sic diuina virtus pluribus modis homines saluavit, non solum per fidem futuri, sed etiam per fidem præsentis & præteriti.

Expositio Textus.

VIDENDA est explicatio Caiet. circa primam rationem D. Tho. Mouet dubitationem de veritate Concl. Med & post eum Suar. & eius solutiones doctrinam præsentis articuli confirmant & illustrant, &c.

QVAESTIO II.

De modo vnionis Verbi Incarnati in duodecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de modo vnionis Verbi incarnati. Et primò, quantum ad ipsam vniōrem. Secundò, quantum ad personam assumentem. Tertiò, quantum ad naturam assumptam.

Circa primum queruntur duodecim.

Primo, virum vniōis Verbi Incarnati sit facta in natura.

Secundò, virum sit facta in persona.

Tertiò, virum sit facta in supposito vel hypostasi.

Quartò, virum persona vel hypostasis Christi post incarnationem sit composita.

Quintò, virum sit facta aliqua vniō animæ, & corporis in Christo.

Sextò, virum natura humana fuerit vnitæ verbo accidentaliter.

Septimò, virum ipsa vniō sit aliquid creatum.

Octauò, virum sit idem quod assumptio.

Nonò, virum sit maxima vniō.

Decimò, virum vniō duarum naturarum in Christo fuerit facta per gratiam.

Undecimò, virum eam aliqua merita precesserint.

Duodecimò, virum gratia vniōis fuerit homini Christo naturalis.

Ratio ordinis.

QVAESTIONEM de conuenientia Incarnationis tam absoluta quam respectiva sequitur quæstio de eiusdem Incarnationis quiditate: modus enim vniōis, de quo proponit argumentum S. D. non accidentalis sed essentialis est

A ad ipsam Incarnationis & vniōis naturam pertinens: Et quoniam vniō humanae naturæ cum diuina persona dupliciter sumitur, scilicet pro coniunctione & pro relatione ex ea resultante, agit primò S. D. de vniōe prout significat coniunctionem in sex primis articulis: Deinde tractat de eadem quatenus significat relationem in 7. & 8. ar. Tertiò de vniōe, quatenus coniunctio est, agit per comparationem ad alias vniōes in 9. ar. Ultimò differit de causis vniōis, quæ tres solent assignari, scilicet gratia, merita & natura; de quibus agit in ultimis tribus articulis. De vniōe vero, quatenus est coniunctio, disputatur primò ratione termini in quatuor primis articulis. Secundò ratione vniōis extremi, scilicet naturæ humanae in 5. art. Tertiò ratione modi, seu qualitatis ipsius vniōis in 6. art. Rursus de vniōe ratione termini: queritur primò, quo ad terminum simplicem, aut vniōis rationis in tribus primis articulis. Deinde quoad terminum compositum in 4. art. De termino vero simplici sive vniōis rationis tria querit. Primò: Vtrum vniō sit facta in natura; quia natura prior est persona seu personalitate. Secundò, an sit facta in persona, quæ in specie humana idem est quod hypostasis & suppositum. Tertiò, propter quorundam errorum distinguenter personam ab hypostasi in natura rationali querit, vtrum vniō sit facta in supposito vel hypostasi: De termino autem composito agit in 4. art. querens, vtrum persona Christi post Incarnationem sit composita: Denique de vniōe quo ad eius qualitatem & modum differit in 6. art. Querens, vtrum humana natura fuerit vnitæ Verbo Dei accidentaliter: De singulorum etiam ordine suis locis magis distinctè dicemus.

ARTICVLVS I.

Vtrum vniō Verbi Incarnati sit facta in natura.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod Vnō Inf. 4.2. &c. Verbi incarnati sit facta in una natura. Dicit 5. c. &c. 12. enim Cyrillus, & inducit in gestis Concilij Chalcedon.

Dicens. Non oportet intelligere duas naturas, sed unam natum Dei Verbi incarnatum. Quod quidem non est, nisi vniō fieret in natura. Ergo vniō Verbi incarnata est in natura.

& 4. contr.

Præterea, Arbanus dicit: Sicut anima rationalis, & c. 35.37. &c. caro vniō est homo: ita Deus, & homo vniō est Christus. 4.1. & Veri. Sed anima rationalis, & caro conuenient in constitutione vniōis ar.

Etiam enim Cyrillus diuinam naturam esse incarnatam, & Greg. Naz. dicit humanam naturam esse deificatam, vt patet per Damasc. Ergo ex dualibus naturis videtur esse facta una natura.

& 225. aff.

Præterea, Duarum naturarum una non denominatur ex altera, nisi aliquo modo mutetur transmutetur. Sed diuina natura, & humana in Christo ab iniunctum denominantur: dicit enim Cyrillus diuinam naturam esse incarnatam, & Greg. Naz. dicit humanam naturam esse deificatam, vt patet per Damasc. Ergo ex

dualibus naturis videtur esse facta una natura. Sed contra est, quod dicitur in determinatione Cō. Lib. 3. artib. ciliij Chalcedon. Confitemur in nouissimis diebus filium fid. c. 6.7. Dei vniōgenitum in dualibus naturis inconfusè, immutabiliter, indivisi, inseparabiliter agnoscendum, nūquam sublata differentia naturarum propter vniōem. Ergo vniō non est facta in natura.

Respondeo dicendum, quod ad huius questionis evidētiam oportet considerare quid sit natura. Sciendum est ergo, quid nomen naturæ à nascendo est dictum. Unde primo est impostum hoc nomen ad significandum generationem viventium: que naturitas vel pullulatio dicitur, vt dicatur natura quasi nascitura. Deinde